

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

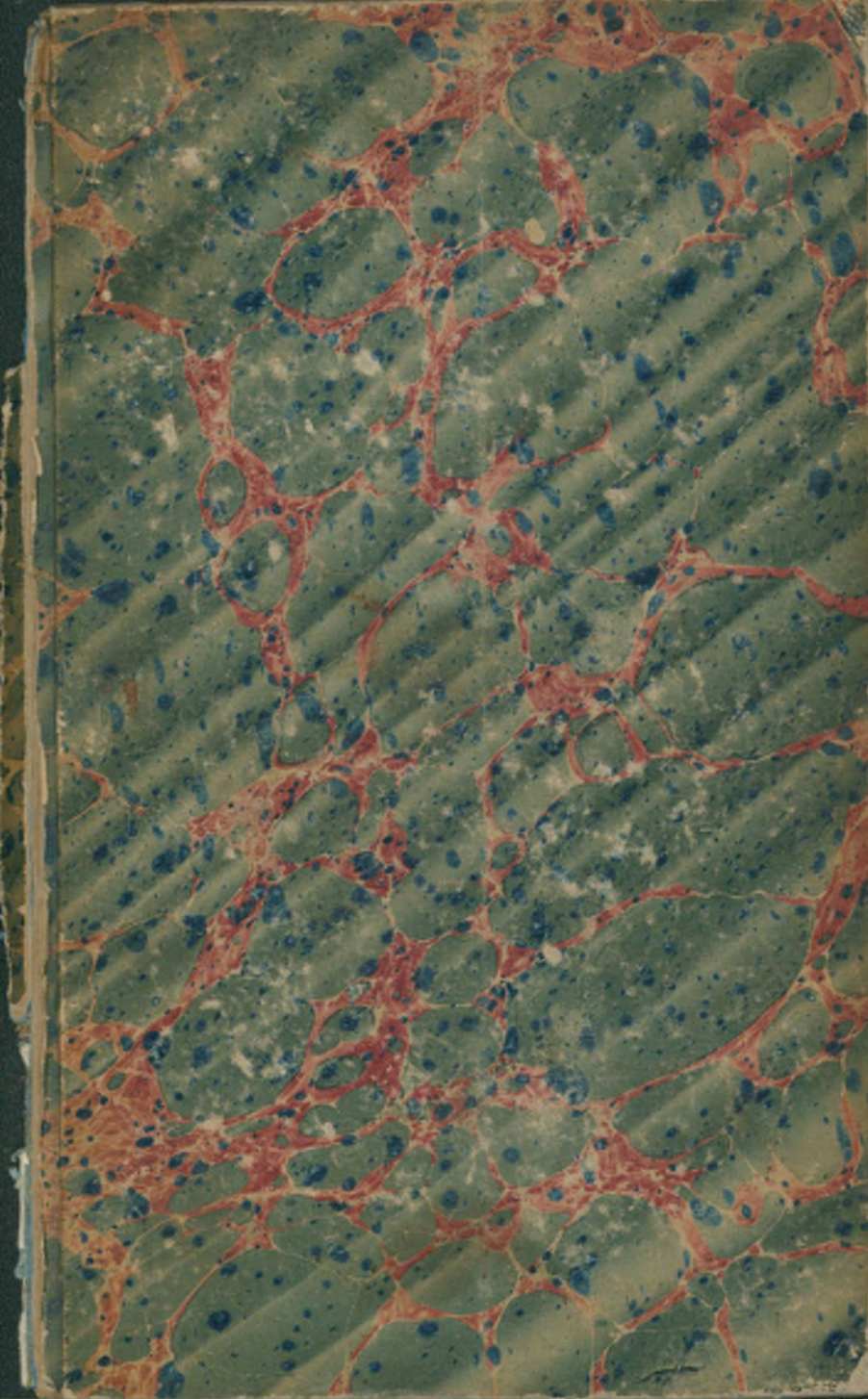
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Opdragelsesanstalten

paa

Slakkebjerg,

og dens Virksomhed i de sidste tyve Aar.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Universitetsbogtrykker J. S. Schults.

1857.

Slutningen af 1830 udstødtes en Indbydelse til at grundlægge en Indretning for moralsk fordærvede Personers, men for det første især den opvoxende Slægts Forbedring og Frelse. Den var undertegnet af de nu Afdøde: Overkammerherre Hauch, daværende Politichef og Cancellideputeret Rjerulff, General Hegerman-Lindencrone, Confessionarius, senere Biskop Mynster, Conferenceraad Holten, Conferenceraad, Justitiarius Carsten s, Etatsraad, Bantdirecteur Hvidt, Klædefabrikør Modeveg, og af de endnu Levende: Pastor Bisby og Ankersmed Caspersen. I Løbet af de første Aar indkom i frivillige Bidrag 15,000 Rd., hvilken Sum senere ved testamentariske Gaver (Overkammerherre Hauch 1500 Rd., Stadsmægler Gerson 700 Rd., Jomfru Henriette Ernst 1000 Rd.) og de aarlige Bidrag, der i nogle Aar svaredes, voksede til 20,000 Rd., og ved en Capital, der havde tilhørt et ophævet Interessentskab og som ved kongelig Resolution skænkedes Indretningen, til 50,000 Rd.

Indbydelsen pegede hen mod et omfattende Formaal, idet Man vel nærmest havde paatænkt at virke for den opvoxende Slægts Forbedring og Frelse, men dog tillige nærrede det Haab og Ønske at kunne antage sig ældre Forbrydere, navnlig en løs-ladte Fanger. Det blev imidlertid snart klart for den sammen- traadte Comite, at hvis den vilde udrette Noget, maatte den begrænde sig. Den Deel af dens Virksomhed, som den saaledes

fra Begyndelsen af saae sig nødt til at lade falde, er senere optagen af Fængselsfællesskabet, medens Foreningen af 1837 til forsømte Børns Frelse har tilladt Comiteen at indskrænke sig til dem, der ikke alene vare forsømte, men allerede fordærvede.

Til denne Virksomhed var der en stærk Opfordring. Hovedstadens Arrester godtgjorde en stedse vovende Fordærvelse blandt den opvovende Slægt. Allene i eet Aar vare over 100 uconfirmerede Børn anholdte i Politi- og Hof- og Stadsrettens Arrester, saa at det endogsaa var blevet nødvendigt at indrette en særegen Skole for disse i Arresthuusbygningen. Selv i Straffeanstalterne var Antallet saa stort, at i Forbedringshuset paa Christianshavn confirmeredes allene i eet Aar 14 Børn. Denne Tilstand var ikke blot nedslaaende for Menneskevennen, men ogsaa faretruende for Samfundet og maatte ligesaameget fra det almeennemesselige som fra det statsborgerlige Standpunkt opfordre til hurtig og kraftig Indskriden.

Uagtet man fuldtvel indsaae, at Oprettelsen af en særegen Opdragelsesanstalt var den første Betingelse for et heldigt Udfald, troede man dog, at selv de mindre Forsøg, hvortil der aabnedes Leilighed, burde gjøres. Afdøde Grev Holstein til Holsteinborg havde omtrent til samme Tid paa Fiurendal grundet en Opdragelsesanstalt for Børn, hvis Forældre enten vare døde eller ude af Stand til at sørge for dem, altsaa et Slags Baisenhuus. Comiteen henvendte sig til ham med Begjæring om, foreløbigt at maatte indsætte nogle af de Børn, for hvilke den havde tænkt at ville virke, i denne; og med den ædle Velvillie, som stedse udmærkede denne Hædersmand, gav han sit Samtykke dertil og tiltraadte endogsaa selv Comiteen, for saameget desto lettere at kunne føre Tilsyn med dem. Ti Børn bleve anbragte her, to i Institutet paa Bøggildgaard ved

Viborg, og flere hos Pleieforældre, meest af Skolelærer- og Bondestanden, rundt omkring paa Landet.

Bed disse Forsøg overbevistes Man imidlertid kun endnu mere om, at kun en særegen, paa disse Børn allene beregnet, Anstalt kunde ventes at ville svare til Hensigten. Man indsaae nemlig, at det ikke var nok at bringe dem ud af deres farlige og forbryderiske Omgivelser, men at de derhos maatte undergives en alvorlig, udholdende Tugt, der ligesaameget gjennem utrættelig Taalmodighed og Kjærlighed som gjennem forstandig Strængthed kunde føre dem tilbage paa den rette Vej. At anbringe dem hos Pleieforældre paa Landet kunde være hensigtsmæssigt, hvor en Forandring af Opholdssted og Omgivelser var tilstrækkelig; men hvor der fandtes indgroede, lastefulde Vaner og en allerede stærkt udviklet forbryderisk Character, behøvedes kraftigere Midler. Ligesom Pleieforældre i Almindelighed ikke kunde ventes at have den, til slige vanskelige Characterers Behandling fornødne, Taalmodighed, saaledes kunde Man endnu mindre forudsætte, at de vare i Besiddelse af de sjeldne pædagogiske Gaver, som udkrævedes dertil. Og skjøndt Opdragelsen og Underviisningen paa Hiurendal Intet lod tilbage at ønske og paa de fleste af de Børn, som der vare anbragte, viste velsignelsestrige Frugter, indsaae man dog, at det vilde være at misbruge Grev Holsteins Godhed og uforenligt med det Formaal, han isøvrigt havde med sin Stiftelse, vedblivende at benytte den.

Comitteen ansaae det for absolut nødvendigt at henlægge sin Opdragelsesanstalt paa et Sted, hvor Eleverne ikke kunde komme til at staae i nogen nær og let Forbindelse med Hovedstaden. Erhvervelsen af en passende Landeendom og Opførelsen af en hensigtsvarende Bygning maatte derfor være de første Gjenstande for dens Virksomhed. Ved Bistand af oftnævnte

Grev Holstein erhvervedes en Bondegaard paa omtrent 70 Tønder Land i Flakkebjerg, en Milsvei fra Slagelse. Bygningerne, der vare gamle og aldeles ubrugelige til det paa-tænkte Formaal, bleve nedrevne og en ny Bygning opført. Kjøbet af denne Gaard, Opførelsen af de fornødne Bygninger, Anskaffelse af Besætning, Inventarium o. s. v. kostede omtrent 14,000 Rd. Desværre opdagedes det først senere, at Grunden var sumpig, hvilket snart havde store og kostbare Ombygninger og Reparationer til Følge. Jorderne ere senere bragte i for-træffelig Drikt, blandt andet ogsaa ved en omfattende Draining, og forøgede ved Tilkjøb af det fornødne Torveffjær.

Hvad dernæst maatte ligge Comiteen særdeles paa Hjerte, var Valget af den Forstander, til hvis umiddelbare Ledelse det hele Foretagende maatte overgives, og af hvis Dygtighed, Rid-fjærhed og Utrættelighed dets heldige Udfald for den langt over-veiende Deel var afhængigt. Dette Valg blev truffet i For-stander Møllers Person, og Comiteen har i de 21 Aar, hvori han har forestaaet Anstalten, bestandig havt Grund til at glæde sig derover.

Saaledes aabnedes Institutet, indrettet paa at kunne mod-tage indtil 40 Elever, den 31te August 1836. Bestemmelsen var at meddele den for Almueskoler sædvanlige Underviisning i Forbindelse med practisk Veiledning til Landbrug og enkelte af de blandt Landboerne almindeligste Haandværker, dette Sidste nærmest for at komme til Kundskab om, hvorvidt enkelte af de optagne Børn yttrede særdeles Lyst og Anlæg til noget af disse, En nsie Opfigt førtes med deres Opførel, men Ingen blev opgivet som usforbederlig, hvor lidet Haab han endogsaa syntes at give. Forstander Møller havde det vanskelige Hverv, gjennem Strængheid og Frygt at føre Børnene til at elske sig og gjennem Lvang at modne dem til Friheden. Ved en sjelden

Forening af sjældne Egenstaber er det lykkedes ham med det langt overveiende Antal, og hans Fortjenester af Institutet kunne ikke noksom fremhæves.

Efterhaanden som de raaeste Kanter vare afflebne og Børnene blevne mere fortrolige med Orden og gode Sæder, anstilledes Forsøg for at erfare, hvorvidt de kunde stille sig i friere Forhold. Da der paa Landet i Sommermaanederne er stor Trang til ældre Børns Arbeide, tillodes det Enkelte af Børnene som en Opmuntring og Anerkjendelse af hidtil udviist god Opførsel at træde i Lyndeforhold hos Bønder og Landmænd i Omegnen for Sommerhalvaaret eller kortere. Og til Trods for den Stemning, der naturligvis fra Begyndelsen af maatte yttre sig imod dem, varede det dog ikke længe, førend der hvert Foraar var Begjæring om langt flere, end Institutet saae sig istand til at afgive. Om Efteraaret vendte de da igjen tilbage, for ved dobbelt Anstrængelse med deres Skolearbeider Vinteren igjennem at indhente den forsømte Underviisning. Denne Forholdsregel har i alle Henseender baaret gode Frugter. Den har været en gavnlig Prøve for Børnene; den har i Reglen bibragt dem Lyst til Landvæsenet og forberedet dem til den Livsstilling, som de fleste efter Confirmationen have valgt, og som Man ogsaa maatte ønske, at de fleste vilde vælge; den har indgødt dem Tillid til sig selv, og den har formindsket Omegnens Fordomme mod de Elever, der udgik derfra.

Institutet selv blev for de fleste af disse deres rette Hjem, til hvilket de atter vendte tilbage, og efter hvilket de selv i en ældre Alder ofte længtes med barnlige Jølelser. Forstanderen viste sig i denne Henseende ikke som en Leiesvend, der, naar Børnene eengang vare confirmerede og udtraadte af Institutet, ikke mere bekymrede sig om dem. Han vedblev at følge dem paa deres fremtidige Vei med et vaagent og ventligt Blik, veiledede

dem med sine Raad, vidste at bevare deres Tillid og Fortrolighed, ovmuntrede dem til at besøge sig, saa ofte Leilighed gaves, kom dem altid med Hjertelighed imøde og vedligeholdt saaledes et saare gavnligt Vaand imellem sig og de Udtraadte. Stundom hændte det sig, at en Dreng, der, efter at være confirmeret, var bleven sat i Lære eller Tjeneste, blev kjed deraf og enten løb bort eller begik en anden Forseelse. Forstanderen ansaae ham da ikke for at være sig uvedkommede. Dersom den Bildfarende ikke af sig selv tyede hen til ham — hvad ofte var Tilfældet — gif han efter ham, til han fandt ham, førte ham tilbage igjen til Institutet, som det var kjendeligt, at han for tidlig havde forladt, optog ham paany i Husets Kreds, beholdt ham stundom et halvt eller heelt Aar under sin Varetægt og lod ham ikke drage bort igjen, før han troede at være sikker paa hans vedvarende Forbedring.

Efter denne almindelige Udsigt meddeles følgende, for største Delen statistiske Data, der ville bidrage til en klarere Indsigt i Institutets Virkemaade, Frugt og Stilling.

Med Hensyn til det Spørgsmaal: hvilke de Børn ere, paa hvem det egentlig er beregnet? vil det være tilstrækkeligt at meddele følgende Noticer om dem, der ere optagne i Løbet af Aaret 1856:

Nr. 1. fra en Landsby-Commune i Sjælland, 15 à 16 Aar gammel, ilde behandlet baade af Faderen, en fattig Indfædder, og af Modmoderen, der brugte ham til at betle og stundom endog mishandlede ham. Drengen sløv og forsømt, stundom noget forstyrret, stridig og løgnagtig, uden Stadighed til nogen Ting, løb derfor bort efter Indfald fra enhver Tjeneste og fra Hjemmet. Han var confirmeret Paaske 1855, hvorefter det først blev Alvor med at see ham anbragt til noget egentligt Arbeide, ligesom det var paafaldende at see, hvorledes han blev jaget fra

eet Sted til et andet. Det fattedes heller ikke paa Rygter om, at han truede med at hænges sig, med Brandstiftelse osv., som Følge hvoraf han blev endmere frygtet og forskudt.

Nr. 2. fra Kjøbenhavn, 15 Aar gammel, havde været anbragt i Pleie i en mindre Kjøbstad i 6 Aar, men Pleieforsældrene vilde nu ikke længere beholde ham, og Andre vare ikke heller at formaae til at modtage ham paa Grund af, at han var almindelig bekjendt for en meget vanskelig Person, upaalidelig og tyvagtig, ureenlig og dravt til Arbeide, og i alle Maader tilbage og forsat i sin Udvikling.

Nr. 3. og 4. fra Kjøbenhavn, begge 12 à 13 Aar gamle, løgnagtige, tyvagtige, løb bort fra Forældrene, begik flere Tyverier paa Skolen, lagde Planen til at gjøre Indbrud paa et Comptoir med en falsk Nøgle, og ligesom den Ene laante Penge paa Faderens Navn og forødt dem, havde den Anden stjålet fra Moderens Familie først 5 Rd., senere 20 Rd. De bleve bortvist af Skolen som farlige for de andre Børn.

Nr. 5. fra en Kjøbstad i Sjælland, 12 Aar gammel, havde gjort sig skyldig i forskellige Tyverier — ogsaa Lommetyverier — og var derfor tiltalt og straffet. Temmelig forstøffet og løgnagtig var han som en Følge af et uhykkeligt Hjem (Faderen dømt for Brandstiftelse til 8 Aars Tugthuusstraf) fortrolig med Forbryderbanen.

Nr. 6. fra en Kjøbstad i Fyen, 14 à 15 Aar gammel, var tidligere straffet for nogle Smaatyverier, og blev i Begyndelsen af 1856 sendt til Opdragelse i et Institut, hvorfra han imidlertid løb bort efter 8 Dages Forløb, fik en anden Dreng med sig, stjal lidt til Lærepenge, begik et større Tyveri i en Kjøbstad om Natten, blev imidlertid anholdt og ført tilbage; men paa Grund af det begaaede Tyveri lod man ham arrestere og tiltale. Man coverede dog for ham, medens Sagen stod

paa; men en Dag, da han skulde i Forhør, absenterede han sig atter, blev anholdt i den samme Kjøbstad, hvor han havde begaaet Tyveriet paa sin første Udflugt, men ikke engang Arresten kunde holde ham; thi han sprang ud af Vinduet om Natten, streifede derefter om hist og her, indtil han endelig blev anholdt paany, tiltalt og straffet. En hykkelsk, ondskabsfuld Character, fremmelig i sin Udvikling som Forbryder.

Nr. 7. fra en Kjøbstad i Sjælland, 11 à 12 Aar gammel, havde været udsat i Pleie paa Landet, men var bestandig løben bort fra Pleieførældrene, og da disse ikke vilde modtage ham paany, og der ogsaa fra andre Sider var ført Klager over hans slette Opførsel, blev han indlagt i Byens Fattighuus, — en i høi Grad sviinsk og dyrisk Natur.

Nr. 8. fra en Landsby i Sjælland, 12 à 13 Aar gammel, streifede fra Barnsbeen om og betlede, paadrog sig derved Mis-tanke for Tyveri, forsømte Skolen, og naar han kom der, stjal han med Færdighed og Behændighed, men vidste altid at snække sig derfra, om det Stjaalne endog fandtes hos ham, og han blev tagen paa ferst Gjerning. I Aaret 1854 forsvandt han ganske, og skal, efterat have streifet omkring i Sjælland, endog være gaaet over til Jylland, kom saa tilbage 1855, holdt sig i Rolighed og søgte Skolen et Aars Tid, gik da atter ud paa Uventyr, blev anholdt og ført tilbage til Sognet, hvor man fik ham anbragt hos en i alle Maader fortræffelig Mand; det gik godt i nogen Tid, men saa tog han atter Flugten.

Nr. 9. fra en Landsby i Sjælland, 13 Aar gammel. Hans Character var fordærvet, hvortil det havde bidraget, at han af Moderen var holdt til at gaae om og tigge. Han kjendte hverken Lydighed eller Orden, var kun vant til at følge sin egen Tilbøielighed, blev derfor til Urgrelse og Skrak for de Nærboende, saameget mere som han ofte viste et ondskabsfuldt

Bidrag

til

Opdragelsesanstalten paa Flakkebjerg

for vildede Drenges Frelse.

De Bidragendes Navne.	Bopæl.	Arligt Bidrag.	For eengang.

Sindelag mod Børn, som han baade slog og tilføiede andre Under. Man havde forsøgt at faae ham anbragt i Tjeneste om Sommeren, men han løb bestandig derfra og fandt Medhold hos Moderen.

Nr. 10. fra en Landsby i Sjælland, 9 Aar gammel, var som Følge af Forældrenes Stilling — de vare separerede — høist ulykkelig, gif omkring og tiggede, var uhyre forsømt (dyrsk i en høi Grad, ligesom han havde tilegnet sig at den sjælelige Besmittelse, der kan hænge ved Børn i hans Alder), var ogsaa kommen i Bane med at begaae Smaathyverier i hele Omegnen.

Nr. 11. fra en Landsby i Sjælland, 10 Aar gammel, havde gjort sig skyldig i Brandstiftelse for at hævne sig paa en Mand, der havde nægtet at sælge ham nogle Kartofler, som han ikke havde Penge med til at betale, og var saaledes en farlig Person.

Man vil af denne Fortegnelse see, hvad det er for Dreng, der i Almindelighed anbringes paa Flakkebjerg. Det er dem, om hvilke man forresten har opgivet ethvert Haab, Børn af den uheldigste Character, af den sorgeligste Trods og Haardnakkenhed, og som allerede have gjort det første Skridt paa Forbryderbanen. Flakkebjerg er det sidste Tilflugtssted. Først naar alt Andet forgjæves er forsøgt, tyer Man hertil. Enhver, som frelses, maa altsaa ansees for at være en uventet Binding. Det er ikke Lam, der omhyggeligt bevares for Ulven, men som rives ud af hans blodige Svælg, og som allerede bære Sporene af hans skarpe Tænder. Det er de halvdøde, som Man opsamler paa Beiene og stræber at bringe til Live igjen. Det er for deres Skyld, at Institutets tro Hyrde kæmper ligesaa kraftigt og udholdende som forstandigt og hjærtligt.

Med Hensyn til det Spørgsmaal: fra hvilke Communer disse Dreng modtages? svares, at Anstalten

gaaer aaben for Alle i Fædrelandet. Den større Leilighed til Fordærvelse, der altid pleier at følge med en Hovedstad, har vel medført, at det langt overveiende Antal har været derfra, men ogsaa de mindre Rjøsflæder og Communerne paa Landet have leveret deres Andeel, saaledes som det vil sees af nedenstaaende Oversigt, der gaaer til Udgangen af 1856. Af de i Aarenes Løb optagne 229 Drengene have været fra

Rjøbenhavn.....	157
Helsingør	11
Rjøge	3
Holbek	4
Roeskilde	1
Rønne	1
Landsbyfogne i Sjælland	33
Odense	1
Landsbyfogne i Fyen	2
Nykjøbing paa Falster	1
Landsfogne paa Falster og Lolland...	3
Aalborg	3
Biborg	2
Landsbyfogne i Jylland.....	6
Slesvig	1
	229

Med Hensyn til Alderen bemærkes, at Confirmationsalderen i Regelen ansees for Grændsen. Men da en høiere Alder vel medfører større Vanskelighed og mindre Haab om Forbedring, men dog ikke udelukker Muligheden deraf, har man undtagelsesviis optaget Enkelte fra det 16de til det endnu ikke fyldte 20de Aar. Ligeledes have kun Enkelte allerede i en Alder af 8 og 9 Aar viist et saadant Forhold og lagt en saadan Character for Dagen, at deres Optagelse har viist sig nødvendig. Men saaledes som

nedenstaaende Oversigt udviser, fattes der ikke heller Exempler herpaa.

Under 8 Aar vare.....	3
— 9 —	10
— 10 —	17
— 11 —	25
— 12 —	25
— 13 —	60
— 14 —	41
— 15 —	26
— 16 —	12
— 17 —	5
— 18 —	2
— 19 —	1
— 20 —	2
	229

Opholdstiden i Institutet vil sees af følgende Oversigt:

§ 1 Aar opholdt sig der	10
„ 2 — —	46
„ 3 — —	52
„ 4 — —	39
„ 5 — —	14
„ 6 — —	19
„ 7 à 8 Aar —	6
§ Alt udtraadte	186.

Tilgangen og Afgangen har været følgende.

§ Aaret 1836 optoges 14, udtraadte 0, blev tilbage 14, døde 0
— 1837 — 14 — 0 — 28 — 0
— 1838 — 3 — 2 — 29 — 0
— 1839 — 8 — 6 — 30 — 1

3 Aaret 1840	optoges 11,	udtraadte 5,	blev tilbage 36,	døde 0
— 1841	— 20	— 14	— 42	— 0
— 1842	— 13	— 3	— 52	— 0
— 1843	— 14	— 30	— 36	— 0
— 1844	— 5	— 15	— 26	— 0
— 1845	— 11	— 9	— 28	— 0
— 1846	— 8	— 9	— 26	— 1
— 1847	— 21	— 10	— 37	— 0
— 1848	— 10	— 5	— 42	— 0
— 1849	— 5	— 9	— 37	— 1
— 1850	— 8	— 0	— 44	— 1
— 1851	— 9	— 27	— 26	— 0
— 1852	— 8	— 6	— 28	— 0
— 1853	— 10	— 8	— 30	— 0
— 1854	— 15	— 8	— 37	— 0
— 1855	— 11	— 15	— 33	— 0
— 1856	— 11	— 5	— 39	— 0
	<u>229</u>	<u>186</u>		<u>4</u>

At Antallet af de Optagne i et enkelt Aar har været større eller ringere end i de øvrige er allene foranlediget ved det større eller ringere Antal Begjæringer om Optagelse, der ere indkomne.

Det gennemsnitlige Antal om Aaret vil imidlertid sees at have været omtrent 10, ligesom Opholdstiden i Gjennemsnit har været mellem 3 og 4 Aar.

Ved Udtrædelsen ere de Unge anbragte i følgende Stillinger:

Ved Landbruget.....	104,	hvoraf senere døde 10
— Handværker.....	70	— 4
— Skibsfarten.....	8	
— Militairstanden.....	2	
Som Tjenere hos Herkaber.	2	

I Felttogene have deeltaget iffe mindre end 49, hvoraf 2 hædrede med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, og den Ene til- lige med den russiske St. Annaorden.

Med Hensyn til det vigtige Spørgsmaal: hvorledes de udtraadte Elevers paafølgende Forhold har været? meddeles:

120 ere vedblevne at opføre sig meget godt og ere for største Delen i hæderlige og lykkelige Stillinger. Af disse ere 8 døde. Siffer Underretning om 10 mangler for de sidste 2 à 3 Aar.

47 have opført sig godt. Af disse ere 5 døde. Siffer Un- derretning om 9 mangler for de sidste 2 à 3 Aar.

19 ere faldne tilbage igjen og paany hjemfaldne til Lovens Straf. Af disse er 1 død.

Falt 186 udtraadte, hvoraf 14 døde, 19 faldne tilbage, 19 i den senere Tid tabte af Sigte. De fleste af disse Sidste ere i en ældre Alder, 30 Aar og derover, og have i en længere Aarrække skiftet sig godt. Een af dem er i Aaret 1853 reist til Australien som Snedker, en Anden samme Aar til America som Maler, en Tredie til Vestindien som Soldat. Tilsynet med de Udtraadte udstrækkes saa langt som muligt og i ethvert Til- fælde udover den Tid, i hvilken Man kan gjøre Fædreemagten gjældende. Som oftest lettes dette ved det Livids- og Hengi- venheds-Baad, der vedbliver at knytte dem til Institutet, og som gjør, at de under enhver mødende Banfelighed tye dertil igjen og saaledes frivillig og stiltiende underkaste sig Tilsynet. Medens derfor de fleste Udtraadte i Regelen have kunnet und- være Forstanderens Indblanding i deres Anliggender, har en stor Deel benyttet ham som et Slags Formynder og Bærge endogsaa udover den myndige Alder. Ogsaa med dem, der ere hjem- faldne til Straffeanstalterne, er han vedbleven at staae i jævnlig

Brevvevling, ikke fremkaldt eller foranlediget fra hans Side, men fra deres egen, som om de selv i deres Fald stole paa hans Overbærelse og Deeltagelse. Og naar de atter løslades, tye de paany til ham, for om muligt ved hans Hjælp at komme i en eller anden Tjeneste og Virksomhed.

Et Resultat som det ovenstaaende maa tilvisse overraske Enhver og overtøde om, at de anvendte Bestræbelser og Bekostninger ikke have været frugtesløse. Hertil knytter sig naturligen det Ønske, som vi haabe ikke blot vil blive deelt af Institutets hidtilværende Tilsyn, at en saa velgjørende Anstalts fremtidige Bestaaen maatte kunne ansees sikret. Opfyldelsen af dette Ønske er imidlertid afhængigt af de oeconomicke Vilkaar, til hvis Udvikling vi derfor nu gaae over.

Indtil den seneste Tid var Betalingen for et Barn, der paa sin Forsørgelsescommunes Begjæring optoges, 30 Rd. aarlig. Denne er for Fremtiden forhøiet til 40 Rd. aarlig, foruden 30 Rd. eengang for Alle til Anskaffelse af Inventarium ved Indtrædelsen, og kan ikke vel ansættes høiere, da dette maa ansees for den almindelige Priis, til hvilken Børn i den yngre Alder anbringes hos Pleieforældre, og mangen Commune maaskee vilde tage i Betænkning at benytte Opdragelsesanstalten paa Flakkebjerg, dersom Bekostningen varierede mere. Kjøbenhavns Commune, der er saa stærkt interesseret i Institutets Vedligeholdelse, har givet Tilsgagn om at ville udrede den nævnte Godtgjørelse for 10 Børn fra Hovedstaden, hvilke dertil af Skoledirectionen indstilles. Ogsaa med Hensyn til andre Communer nøde de indskrænkede Resourcer os til for Fremtiden at gjøre den normerede Betaling til Betingelse for Optagelsen. Men da de Børn, der allerede ere optagne frit eller for nedsat Betaling, naturligtviis maae forblive i Anstalten for denne, og

da Antallet heller ikke altid kan ventes at være fuldt, ligesom ogsaa Enkelte altid maae forudsættes at ville blive frit optagne, tør den Indtægt, som herfra kan tilflyde Institutet, ikke anslaaes til høiere end 1000 Rd. aarlig. Derimod koster hvert Barn i samme, efter en Gjennemsnitsberegning af de sidste 10 Aar, omtrent 80 Rd., og vil Man tage Renten af den i Stiftelsen indstaaende Capital (14,000 Rd.) med, da 94 Rd. aarlig. Denne Omstændighed, i Forbindelse med, at af de i Institutet optagne Børn de 145 have været optagne uden Vederslag, og at Betalingen for Klere af de øvrige 84 har været nedsat til 20, 12, ja 10 Rd. aarlig, har naturligviis gjort, at Anstalten har krævet et betydeligt aarligt Tilskud, der i de sidste 10 Aar gjennemsnitligen har udgjort 2550 Rd. Men da Renten af Foreningens Capital, der udgjør dens eneste faste Indtægt, til- ligemed den extraordinaire Indtægt af 5 Forestillinger paa det kongelige Theater, hvoraf dog kun den første gaves, medens de øvrige godtgjordes Foreningen med 1200 Rd., som udbetaltes af Theaterkassen, ikke har været tilstrækkelig hertil, har en aarlig Underbalance fundet Sted, for hvilken Regnskabsføreren, afdøde Statsraad Hvidt, indtil de sidste Aar af hans Levetid velvil- ligen, og uden at beregne sig Renter af sit Udlæg, stod i For- skud, og til hvis endelige Dækning Man af Foreningens Stats- obligationer har maattet realisere et Beløb af 7500 Rd. For- eningens Capital bestaaer nu af:

1. Et Statsgjælds Indskrivningsbeviis paa.....	32,780 Rd.
2. Dpfigelige Statsobligationer à 4 pCt.	6,400 —
3. En Nationalbankactie	100 —
4. En Actie i Rosensborg Brøndanstalt	100 —

Tilsammen. 39,380 Rd.,

hvoraf Renten giver en aarlig Indtægt af 1580 Rd. Eige-

ledes er der ved Finantslovens Vedtagelse hidtil aarlig til-
 staaet Institutet en Understøttelse af Statskassen paa 300 Rd.,
 som vi nære det Haab at turde betragte som vedvarende,
 saalænge Institutet svarer til sin Bestemmelse og er trængende
 dertil.

Foreningens aarlige Budget stiller sig ifølge det Fore-
 gaaende saaledes:

Indtægt.

Rente af Institutets Capital.....	1580 Rd.
Tilskud af Statskassen.....	300 —
Pleiepenge af Eleverne.....	1000 —
Elevernes Løn i Sommermaanederne..	{ efter ti 90 — } Aars Gjen- 800 — } nemsnits 200 — } Indtægt 30 —
Salg af Sædevarer.....	
Salg af Creatureur.....	
Forskjelligt.....	
	Summa 4000 Rd.

Udgivt.

(efter ti Aars Gjennemsnit).

Til Huusholdningen.....	978 Rd.
— Befklædningen.....	607 —
— Underviisningen.....	87 —
— Bygningerne.....	344 —
— Avlingen, Havens Dyrkning, Besætningen....	583 —
— Skatter, Tiender og Communeafgifter.....	344 —
— Lønninger.....	1107 —
— Forskjelligt (Lægetilsyn, Correspondance, Reiser).	177 —
	Summa 4227 Rd.

Der vil saaledes allerede nu fremkomme et aarligt Deficit af 227 Rd. Men dette vil for Fremtiden upaatvivleligen blive forøget, da det maa ansees nødvendigt at ansætte en Hjælpe-lærer, og endnu mere, hvis Bestyrelsen skal kunne opfylde Forstanderens billige Andragende om en Gageforbedring, hvortil hans mangeaarige Virksomhed og store Fortjenester af Institutet gøre ham værdig, og om at fikke hans eventuelle Enke en passende Pension. Endeligen ville de senere Aars høie Sæde- og Qvægpriser vel ikke heller kunne ventes at ville blive staaende, og Overskudet af Avlingen vil saaledes blive ringere.

For dette Deficit maa nødvendigen den aarlige Dækning bringes tilveie, naar ikke Foreningens Capital i Aarens Løb ganske skal fortæres og Institutets Virksomhed derved standses.

Man har derfor troet efter en Virksomhed af over 20 Aar, ved hvilken Institutet fuldstændigen har godtgjort sin Nødvendighed og Hensigtsmæssighed, at torde opriske den Grindring om det, der hos Almenheden torde være meer eller mindre udslettet. Aarsagen hertil ligger maaskee for en Deel hos Comiteen selv, hvis sidste Beretning til Offentligheden udkom i 1841, uden at der i Mellemtiden er bleven meddeelt Publicum Andet om Anstalten, end hvad der indeholdes i Forstander Møllers Beretning om Festen paa Glakkebjerg den 31te August 1846 i Anledning af Tiaarsdagen for Institutets Aabning. Vi bede imidlertid, at dette ikke maa betragtes som et Beviis paa, at vi miskjende Publikums Berettigelse til at kontrollere et Foretagende, hvortil det selv har ydet ikke ubetydelige Bidrag, hvilken Ret Ingen skal være mere redebon til at erkjende end vi. Det er nærmest foranlediget ved, at med Aaret 1840 ophørte Indcasationen af de tegnede aarlige Bidrag, der deels

vare svundne ind til en Ubetydelighed, deels saaledes fordeelte over Provindserne, at det faldt saare vanskeligt at faae Rogen til at paatage sig Ueiligheden med deres Indkrævning. Hermed bortfaldt ogsaa for en stor Deel Opfordringen for os til aarlig at aflægge Regnskab for det Indkomne og dets Anvendelse, ligesom vi savnede den Leilighed til at erholde Beretningerne omsendte i et videre Omfang, som Lucasfationen tilbød. Vi troede derfor at torde foretrække, naar en længere Tids Erfaring havde tilladt os at indsamle fuldstændigere Erfaringer om Anstaltens Frugter, at fremlægge disse i en samlet Overfigt. En saadan leveredes i den ovenfor nævnedes Beretning om Festen i 1846. I den, siden forløbne, Tid have vi oftere været betænkte paa en Fortsættelse. Men hertil udkrævedes fremfor Alting en Opgjørelse af Institutets pecuniaire Status, som maatte leveres af Regnskabsføreren, og som denne, ved saa mangfoldige offentlige og private Sager, for en stor Deel af høieste Vigtighed, behyrdede Hædermand længe ikke fandt Tid til at levere. Det er isørigt en Selvsølge, at denne Mangel for Fremtiden saavidt muligt vil blive undgaaet, og at en aarlig Underretning om Institutets Fremgang og Tilstand vil blive leveret paa den Maade, der maatte ansees som hensigtsmæssigst, enten særskilt trykt eller i et af de mere læste Blade.

Mange velgjørende Foreninger ere, siden Institutet for 21 Aar siden traadte i Virksomhed, opstaaede iblandt os, deriblandt endogsaar tvende, der have et med vort beslægtet Formaal: Fængselsfabet og „Foreningen af 1837“ til forsømte Børns Anbringelse hos Pleieforældre paa Landet. Krigen og dens Følger, Cholera, Bespiisningsanstalter, Sygehjem, Børnehospital, Kirkebygning og deslige have ikke blot i Hovedstaden, men ogsaa udenfor samme

lagt Beslag paa den offentlige Dymærksomhed. Det ligger i Sagens Natur, at ethvert nyt Foretagende vækker større Deeltagelse end de ældre, og at disse derfor lidt efter lidt maae vige tilbage. Men iblandt alle de velgjørende Foranstaltninger, som de sidste 20 Aar have fremkaldt, tør Flakkebjerg Institut endnu hævde sig en fortrinlig Plads. Det er ogsaa en Krig, som der føres, ogsaa en Cholera, hvis Smittes Udbredelse Man der modarbejder, det er ogsaa et Sygehiem og en Kirkebygning. Det har valgt sig en af de vanskeligste Opgaver blandt alle; thi det er ikke Livets Nød eller legemlig Svagthed, som det søger at afhjælpe: det er vildfarende Sjæles Frelse, hvorom det gjælder, Sjæles, der uden en saadan Stiftelse rimeligviis vilde gaae tilgrunde. Og det har viist sig sin Opgave voksen. Det indbyder ikke til at understøtte Noget, der er tvivlsomt og usikkert, og hvor Frugten af de ydede Midler maaskee er uvis. En tyveaarig Virksomhed ligger aaben for Almeenhedens Bine. Og under denne er det ikke Een af Hundrede, der er bleven frelst baade for Jorden og Himlen, men over Halvfemsjindstyve af Hundrede.

Hensigten med denne korte Skildring og disse faa Bemærkninger har været at opfriske Erindringen om en velgjørende Stiftelse, der trænger til fornøet og forsøget Understøttelse, hvis den ikke om nogle Aar skal bringes til at standse sin Virksomhed. Maaskee En og Anden, naar de skifte deres Gods og tænke paa en velsignelsesrig Thukommelse herneden, ogsaa ville komme Flakkebjerg Institut ihu! Og maaskee En og Anden allerede i levende Live vil komme den til Hjælp enten med et Bidrag eengang for Alle eller en aarlig Understøttelse!

Enhver nærmere Oplysning vil kunne erholdes hos Be-

styrelsen, der foruden de tvende tilbageblevne Stiftere, Bisby og Caspersen, for Liden bestaaer af Conferenceraad, Politidirecteur Bræstrup, Licentiat, Pastor C. Rothe og Statsraad, Finantshovedkasserer Stæger.

**Kjøbenhavn, i Comiteen for Flakkebjerg Institut,
den 17de Mai 1857.**

[Bestyrelsen takker herved d'Hr. Drewsen og Sønnen for frit Papir, samt Hr. Universitetsbogtrykker Schultz for fri Trykning af denne Beretning.]

Forfatterens Fortale.

I denne Aarbog, jeg her giver mig den Ære at forelægge Publicum, er fortalt, ganske efter Planen i min Frederik V. Aarbog, og med samme Frihed og Oprigtighed, Begivenhederne under Høifalig Kong Christian VII. des første atten Regjeringsaar, da Bernstorff, Struensee og Guldberg vare den ene efter den anden, de især gjældende Ministre. Aarbogen om den øvrige Deel af denne Konges Regjering er færdig, som jeg og har ordnede Samlinger til en Aarbog om den følgende Tids Begivenheder lige til sidste Aars Udgang. Men disse to Aarbøger faa vel at henligge i Haandskrivt til Brug for en kommende Historiograph, naar vi faa en, der er det mere end af Navn, thi en saadan have vi ikke havt siden Andreas Højer. — Denne høit fortjente Lærdes først for et Par Aar siden udfomne, i Tysk Sreven, men i 100 Aar fra Tysken holdte Historie om Høilovlig Jhuskommelse Kong Frederik IV. har i Dansk Oversættelse henlagt i mit Pult fast en Snees Aar. Den tør nu vel kunne læses saavel paa Dansk som paa Tysk, og jeg ønsker derfor at kunde udgive denne Oversættelse med Anmærkninger, der fornemmelig skal hens

vise til, hvor om Et og Andet kan faa's udførligere Underretning, end Højer har givet. Flere historiske Uihandlinger, fornemmelig i Dansk og Norsk Historie, ligge og hos mig færdige til at kunne trykkes. Desuden har jeg samlet til Trykken fast et tusinde historiske Noticer, opfatte saaledes som fordem brugtes at sætte bag efter Disputatser, naar selve Disputatsen ikke syntes indholdsrig nok til at discutere om. Mange af mine Noticer indeholde Oplysninger om eller nye Ustuelser af et eller andet Factum, mange kunde foranledige nye for Historien nyttige Uundersøgelser, endeel er blot Anecdoter. End har jeg i mange Aar samlet, ordnet, og nu begyndt med at skrive de medicinske Systemers, baade fra Philosophiens og fra Medicinens Side, høit interessante Historie. Derimod, naar det Aar, Solon satte til Grændse for det menneskelige Liv, og mindende mig Digterens solve senescentem maturæ æquum, faaer jeg vel at lade ligge en Dansk Oversættelse af Celsus, som paa to Bøger nær er færdig, en prosaisk dansk Oversættelse af Lucretius, for saavidt denne tankefulde Digter behandler medicinske, fornemmelig physiologiske, Materier, og et lille medicinsk Legicon, ikke egerperet af noget større, men samlet af min Læsning i selve Skrifterne. — At komme igjen til mine Aarbøger, saa, med den Oprigtighed jeg tør paaftaa de ere samlede, tør det vel endog være Ukløgskab at udgive en Historie om os saa nære Tider. Skjønt Frederik V. Aarbog angaaer en Tid fjern fra os, fast 70 Aar, saa har jeg dog bemærket, at Noget i den har stødt Enkelte. Sandt jeg har i den, som i denne Christian VII. Aarbog, alvorlig om-

talt de Kongelige Befalingsmænds Efterladenhed, men sandt og, at som de mange Forordninger, Rescripter, Collegialresolutioner o. s. v. vise, at der i de Kongelige Collegier altid har sat virksomme og tildeels oplyste Mænd, hvorvel den i et Collegium meest Oplyste ikke altid er den Virksomste, vare derimod de Kongelige Befalingsmænd i Stifterne og i Amtene ved deres Efterladenhed fast ene Skyld i, at mange Regjeringens Collegiers velgjørende Foranstaltninger mislykkedes. Især maa Amtmændene tilskrives, at Fæstebøndernes Kaar forbleve saa trykkende, som de vare lige til mod sidste Sædels sidste Decennium. Det kan derfor gjerne en Collegi-Deputeret — jeg mindes nu ikke hvem — have havt, da han i den nedsatte Kgl. Commission om Landbosagen skrev, at de fleste af de til Collegiet fra Fæstebønder over deres Hærskaber indkomne Klager vare befundne ugrundede. Thi Collegierne resolverede den Tid fast bestandig efter de Kgl. Befalingsmænds Erklæringer*). I Forbindelse med hvad jeg her i Karbogen p. 38 i Noten har sagt, tør jeg paasta, at disse vigtige Embeders forbedrede Organisation og passende Besættelse og kan blive et af Midlerne til at befordre borgerlig Frihed, om ellers Professor Sibbern tillader at det bliver ved Midler som de af mig der foreslaagne, og andre, der endnu kunde bringes i Forslag

---

*) Synnderligt ellers, at man kan støbe sig over min upartiske Frimodighed, men derimod anbefale til Understøttelse ja til endog betydelig Pension en anden Historieforfatter, der saa sammelig har udladt sig om en høi Person af Kongehuset og om en i sin Tid høit agtet Stermand, som jeg her i min Karbog p. p. 3. 181. 260. har viist.

til Borgerfrihedens Bestyrkelse; som sandelig er langt vigtigere end politisk Frihed. Thi saa dumdriftig paa faar Hr. Sibbern, i sine Bemærkninger til den Kongelige Unordning angaaende Provinzialstændernes Indførelse, at disse Stændeforsamlinger skal og maa indføres, som var han bemyndiget til at indtage Nationen for dem, i det han klager over Dens Kulde for Kongebudet om den, hvad dog syntes mig er en ugrundet Klage, da der i Anledning af dette Kongebud har været Illuminationer, Wedegilder, Pocolatser o. s. v. baade i Kjøbenhavn og udenfor, baade i Sjælland og i de andre Provinser. — Ja i hvad han siger pag. 24 "at Tiden til at handle er kommen, ja "at den længe har været der, at den vil "gribes, før den gaaer over, for snarligen "at vende tilbage i en anden betænkeligere "Sikfelse" ligger fast en Trudsel, den han tildeels igjentager p. 39, ved at vil bevise Stændeforsamlingens Nødvendighed i Danmark. Og med alt dette smigrer han dog paa hver Side baade Konge og Autoriteter saa meget, at disse Stændeforsamlingers Unødvendighed i Danmark kunde af Sibberns egne Bemærkninger bevises*). Pag. 32 og andre Steder i sine Betragtninger smigrer han det uindstrænkede Enevælde, fortæller om hvorledes den tredie Stand ved Det er hævet i Veiret, og om Bondestandens Emancipation; men Hr. Professorens overseer, hvad jeg i min Danmarks Historie har bemærket, at Dve Malling lige fra 1660 til Datum er den eneste borgerlige Statsminister, at Bondestandens (Fæstebønderne) Emancipation først foregik henved 130 Aar efter det

uindstrænkede Enevældes Indførelse. Bureaucratiets Sag taler han ved flere Leiligheder, og vil, at Det med Stændeforsamlingen skal ansees for Folkets Repræsentanter, hvorfor, som han paastaar, Collegierne hidtil have været anseete. Men heri feiler han, for at kunde sige en Smiger, storligen. Efter Danmark's 1660 indførte Regjeringsform har hidtil ikke nogen anden end selve Kongen kundet ansees for Folkets Repræsentant, der, ved i en uindstrænket Trykkesfrihed at fremkalde den offentlige Mening, kan skaffe sig en sikker Control mod alle sine Autoriteter fra den Høieste til den Ringeste. Det forstaaer sig, at denne Mening skal yttre sig, om end stundum i et alvorligt Sprog, saa dog ikke i det uanstændige, hvori Politivensnen og Raketten har tiltalt Mangor og Guldberg. — Paa flere Steder som p. 19 og p. 41 slaar Hr. Sibbern om sig med Drsted; men Denne har for hvad siges om Retten selv anført som sin Hjemmel Stampe, og store Forandringer ere siden Stampe's Tid, fornemmelig i Aarene fra 1807 til 1813, foregaaede i Nationalcharacteren, da selv Bonden nu veed, hvad det for ham for 30 til 40 Aar siden ganske ubekjendte Ord Cours er. Men — som sagt — for alle Autoriteter skal smiges; for at saa Indpas, bær Hr. Sibbern sig ad, ligesom med Barnet Lægen, som besmører Migturglassets Kant med Honning. For derfor ikke endnu mere at lægge mig ud med dem, hvis Organ muligt vor Professor kunde være, affholder jeg mig fra videre at blotte hans Smigrerier, s. E. p. p. 42. 45. 46. Thi selv Præfekten fra p. 46 til p. 50 er Smiger, for at vinde en

vis Borgerklasse, der dog aldrig borde som en særegen Stand komme i Betragtning ved Stændeforsamlinger, uden for saavidt deri ere Borgere med Eiendomme, faste eller løse.— Jeg har Hr. Professor sandelig saa meget som De, og før De kunde læse i en Bog, begrundet Folkerepræsentationer. Intet var naturligere, end at Folket regjerede sig selv, om Det kunde. Men Europas Folk ere nu henvend to tusinde Aar blevne regjerede af Konger, Kaisere og Førster under andre Titler, hvortil man endog kan regne Borgermesterne i Middekladderens frie MunicipalsCommuner. Gammel Bane bider bedst. Der skal en Carl Johans Klogskab og Kraft til at regiere, som han regierer de Norske. Dog Danmark er Danmark, hvor altsaa, som Prof. Sibberis forsikrer, ikke de Ugitationer ere at befrygte, som Stændeforsamlingerne desværre har fremkaldt og daglig fremfalde i andre Lande. Men Professorens var et Barn under den første Franske Revolution, veed derfor ikke heller, uden af Læsen og Fortællen, hvorledes Lænkemaaden her var til den Tid. Vi havde da saa godt som i Frankrig Demagoger, Jacobinere, kort Revolutionære, ikke imellem Folket*) men imellem vore Genier og blandt disse vare endog Udelshynglinger, der kastede deres von bort, skrev imod Arveadel, og følgelig ikke ville eller kunde gaae ind i de borgerlige Stillinger, der føre til de høie Poster, som Adelen endnu fast alene havde Ud-

---

*) Det bør vel besæben bemærkes, at Pluraliteten i den Danske Borgerstand, selv mellem mange Embedsmænd, endnu ikke er saa oplyst, at Den kan staae sig mod Demagogerne.

VII

gang til, i det mindste paa en fortere Tid kunde naa. Men da Udfaldet af den Franske Revolution ikke blev, som de havde ventet, maatte de og tage til Takke med at blive Arbejdere, Bønder, o. s. v. og endda, for at holde sig i disse Stillinger, stundom nedlade sig til uværdige Smigertaler. Dog herom kunde jeg skrive Saameget, hvis Sandhed endnu mange Levende ville kunne bevidne. Man minde sig kun Aftenen Heiberg i Følge den over ham ergangne Dom, udført af Kjøbenhavn med Stambogen i Lommen, hvori blandt mange skjøne Tanker og den, at han ikke maatte sige til Noget, fra hvad Land han var forviist, hvortil maastee just Den Tanken var fra, siden gav Heiberg i Paris Anledning at beskænde, eller dog gjenkalde i Erindring. — Men en Fortales Størelse fordrer, at jeg maa forlade Professorens Sibbern med endnu kun den Bemærkning, at naar Hr. Professorens p. 25 taler om de unge Forfattere, der skrive med Enthusiasme, for at gjøre Opsigt, saa synes han selv, skjøndt ingen ung Forfatter, dog i disse Bemærkninger ved Kongebudet om Provindsialstænders Indførelse, at nedværdige sig til hines Skribentrang. — Jeg maa desuden forlade Hr. Sibbern, for endnu i denne Fortale at kunde, ikke forsvare mig imod, thi det behøves ei, men for at tale et Par Ord med Hr. Groszerer Nathanson. Thi baade af hans offentlige Svar og underhaanden af smaa Drillerier fra Boghandler, Bibliothekar og andre Venner, har jeg noksom erfaret, hvor vred han er bleven mig, fordi jeg i min Fortale til Frederik V. Arbejdet har blottet

hans væmmelige Smiger i hans Historiske Fremstilling om Danmarks Handel, Skibsfart o. s. v. Men jeg roste den gode Side i denne Fremstilling, kunde derfor som upartist Historiestriver ikke forbigaa at bemærke den flette Side. Ogsaa har jeg i min Dom ganske havt det skrivende Publicum, d. e. vore Døgnblade, paa min Side, saa lidet jeg ellers er i deres Credit, da jeg ikke smigrer for disse Blades Redactører. Selv de lærde Recensenter ikke blot her hjemme men og i Udlandet, har jeg paa min Side. Hr. Professor David, der i Følge sin Embedsstilling maa ansees for competent Dommer i Sagen, har i sin udsørlige Recension over omtalte Historiske Fremstilling viist, hvorledes Hr. Nathanson forvanster Facta, for at kunde smigre. I Nr. 15 af dette Aars Blætter får literariske Unterhaltung, som udkomme i Leipzig, har og en Tyll Lærd recenseret den Tylls Oversættelse af den Nathanson'ske Forestilling om Danmarks Handel, Skibsfart o. s. v. Hr. Nathanson har i Fortalen til Oversættelsen beklaget sig over, at man her hjemme har bestyldt hans Forestilling for at være Smigreri. Men han faaer ingen Trøst af denne fremmede Recensent, som ligner hans Forestilling ved en Kaarde uden Klinge, og besender, at han har læst den med dyb Smerte; thi da Hr. Nathanson har dediceret Majestæten sin Forestilling, saa borde han have skrevet med den mandige Frimodighed, som er den Undersaats Pligt, der taler til en saa god Konge om hans Riges Forfatning. Saavidt den Tylls Recensent. — Hvad derfor Dagens Trompeter har udsånet i flere Nummere s. Ex. No. 216 forrige Aar

om denne Forestilling, er nu forlængst ganske overskemt af baade sagkyndigere og upartiske Dommere. — Dog Hr. Nathanson er ikke den første Danske, der saaledes har stjult Landets sande Forfatning for sin Konge, hvad jeg har viist baade i min Danmarks Historie og i min Frederik V. Aarbog, men hvorfor og de hos Somme ikke ere i god Lugt. — En Unecode fra Frederik IV. Tid, som jeg for flere Aarsiden læste i afdøde Revisor Andersens Danske historiske Samlinger, falder mig just ved denne Leilighed ind. Et Aars Tid efter den Fredensborger Fred kom en Amtmand fra Jylland til Kongen paa Kjøbenhavn's Slot. Paa Majestæten's Forespørgsel til sin Befalingsmand, om man i det ham betroede Amt havde begyndt at forvinde Følgerne af Krigens Byrder, forsikrede denne Hofmand jo, og at det i Stiftet og Amtet allerede var, som havde vi ingen Krig havt. Men kort Tid efter kom og Biskopen fra samme Stift til Frederik IV., Som gjorde Bispen samme Spørgsmaal, som var gjort Amtmanden, og Kongen fik et med Dennes ganske modsat Svar. Biskopen beskrev især Fisteriernes Forsald og det trykkende Hoveri, da Herremændene nu vilde have Godtgjørelse for hvad de havde maattet savne under Krigen. Den gode Konge ikke lidet forundret over to Autoritæters saa modsatte Relationer om et og samme Stift, betroede sig herom ikke til Nogen af sit Riges Pladsmænd, men til en af sine borgerlige Kammerførere. Da formedelst andre usforanderlige Bestemmelser Kongen selv ikke i forestaaende Sommer kunde komme til Jylland, saa befaledes denne Kammerfører at

reise dertil, og der i al Stilhed, saa hemmelig som muligt, ved Reisen og passende Ophold omkring i det hele Land, at anstille Undersøgelser efter en ham meddeelt af Majestæten selv opfat Instrug. Denne Befaling blev da nøie efterkommen af Kammer skriveren, som ved sin Hjemkomst til Kjøbenhavns Slot gav sin Herre en udførlig Relation om sin Reise, hvis Resultat ganske stemmede med hvad Kongen af Biskopen var sagt. Frederik taug hertil, men tænkte desto mere. — I øvrigt, for at komme til mig selv igjen, rørte jeg i min Anke over Hr. Nathansons uværdige Smigrerier aldeles ikke ved hans Udladelser om Finantserne, men omtalte kun hans usandfærdige Skilderi i det Hele af Landets Forsatning fra 1813 til 1830*). Thi selv ikke stærk i at beskrive mine egne Finantser, fandt jeg det upassende at tale om Statens. Som og allerede Folk nu lee saa smaat i Skjæget, saa vil Esterkommerne flokkerlee, naar

---

*) Hr. N. kunde tilbagevinde sin ved disse Smigrerier tabte Agtelse, ved at give os en Historie om den Danske Handel paa begge Indierne; men fornemmelig om det Asiatiske Compagni lige fra dets Begyndelse. Men hertil maatte forud studeres Reinald og af vor Danske fornemmelig Hennings. Selv den classiske Olds Colonialvæsen, fornemmelig Phoeniciernes og Carthagernes Fulde det ikke fortryde ham i den Anledning at gjøre sig bekjendt. Dog ogsaa Grækerne bør studeres vel, fornemmelig nok hos Xenophon. Thi som Reinald, og hans Autoritet er sandelig af Bigtighebd, paaftaaer, har Grækerne havt rigtigere Grundsætninger i Handelen, end de fleste Rusids Europæiske Nationer.

de læse i vor Tids Historie, at to Bankerottørere, som Bennerne Nathanson og Thaarup begge ere, paatage sig at skrive om Statens Finantsbestyrelse. Dog Sidste er af Alt hvad han skriver et saa bekendt literært Skrog, at man ikke behøver at forsvare sig imod ham. Man tænke sig Secretairen for et lærd Selskab fortæller i sit Dagblad som en vigtig Nyhed, at Capozzi har faaet lekkere Postier fra Strasburg, og det i samme Spalte hvor læses videnskabelige og Kunst-Efterretninger. Han vil være Statistiker og gjør saavel i Veiledning til det Danske Monarchies Statistisk p. 629, som i senere udførligere Veiledning p. 373 Kammerherrer til Riddere og Kammerherrenøglen samt de andre Kgl. Hæderstegn, som Ringe, Medailler o. s. v. til Ridderordener. Tegner til at Hr. Etatsraaden hverken kjender den i sin Tid saa vigtige Ridderværdigheds Oprindelse og ikke heller Kammerherre-Chargens. I sin Veiledning forskræker han og, at Trykkesfrihed er en naturlig Grundlov i vor Kongelov! Jeg kunde anføre flere saadanne grove Feil i hans statistiske Samlinger, som naar han sætter visse Producter i Egne, hvor de aldeles ikke findes, hvad t. Ex. er Tilfældet med Humle i Sjælland, som han sætter i Præstø Amt, og mange flere af det Slags Feil har jeg noteret mig i mine Excerpter. Af hans egne statistiske Samlinger kan jeg overbevise ham om, hvor ubetydelig Island er, med Hensyn til hvad det indbringer Danmark og den Kongelige Kasse, og dog opholder han sig i Dagen No. 194 forrige Aar, over at jeg har anseet Helgoland for langt vigtigere. Men vor Statistiker veed ikke, at fra Helgoland kan forsvares Inds

løbene til de tre Floder, Elben, Weseren og Eideren, Denne lille Klippesøes Vigtighed for Handelen kjendte godt Hanseskæderne, vist derfor, at den for Engellands Handel kan blive et Gibraltar. — Nei Hr. Etatsraad vil De agtes som Statistiker, saa lad Deres Holke-Pjæser fare, og studeer Statistiken videnskabelig; fra Theoriens Side især i Schldzer, hans Vires-Unitæ-Agunt, dog at De ikke lader Dem forføre af hans Tabelformer, og Lyder, der i første Deel af sin Handbuch fra p. 1 til p. 124 meget udførlig og med stor Belæsenhed har samlet alle de Materier, en Statistisk bør indeholde. Har De studeret disse og maa-see flere Dykke Statistikere, som jeg ikke kjender, saa læse De Johann Sinclair's to vigtige Skrifter om Engellands Statsindkomster og Skotlands statistiske Forsatning. Thi, som tilforn sagt, der skal mere til at være Statistiker end at kunde samle, som paa Gader og i Stræder samles til en Alvis. Statistiken kan, som enhver anden Videnskab, foredrages historisk, filosofisk, og practisk.

Christian den Syvende, paa omtrent fjort- 1766.
ten Dage nær, 17 Aar gammel, besteg sin fæ-
drene Throne Matten mellem den 13de og 14de Ja-
nuar, da Hans Kongelige Fader ved Døden af-
gik. — At Han allerede den 15de Januar ud-
nævnte sin Over-Hovmester Conseilsminister Dit-
lev Kewentlow til Over-Kammerherre, og paa
sin Fødselsdag den 29de Jan. gav ham det blaa
Baand, viser, at den unge Konge intet Had bar
til denne Hovmester, i hvor stræng Rygtet end
gjør Hovmesteren til. — Den 18de Marts blev det
Kongelige Liig paa sædvanlig heitidelig Maade
ført til Roskilde Domkirke, for der i Kongehu-
sets Begravelse at bisættes. — Sin Lecteur Re-
verdil udnævnte Kongen den 30te Marts til Le-
gationsraad og den 19de Juli til sin Cabinets-Se-
cretair, der som saadan og fik for en Tid megen
Indflydelse i Regjeringsfagerne. — Den unge Kon-
ges blant Hoffolkene især Fortroede var Stald-
mester Joachim Ulrich Sperling, der og,
faa Dage efter Thronbestigelsen, blev Kammer-
herre og Ritmester med Eskvadron i Gardn.
Dog havde Sperling i Holckerne to Riva-
ler til Majestætens Undest, hvoraf den Eldste,

1766. Grev Gustav Holck, og samme Dag blev Kammerherre og i Mai Over-Skjænk. — Som noget Sjældent fortælles i Aviserne, at Enkedronning Sophie Magdalena lod Søndagen den 3die Febr. holde i sit Cabinet Gudstjeneste paa Dansk, da Sjællands Biskop Harboe prækede. Denne Bisp blev nu og Kongelig Confessionarius, hvis Post siden Bluhmes Død ikke havde været besat, da rimelig Frederik V. og Hans ophyste Raad var bange for, igjen at faae en Hierarch som den sidste Confessionarius. — I Juli declareredes ved Hoffet Mariage mellem Kongens yngste Søster Prinsesse Lovise, 16 Aar gammel, og Prins Carl af Hessen, der i Juli havde faaet det blaa Baand; den 30te August foregik deres heitidelige Formæling. — Allerede i Marts var Greven af Gyldeustolpe, som Svensk Ambassadeur, ved det Danske Hof, og i sin Konges Navn friede til Christian VII. ældste Søster Prinsesse Sophie Magdalene, 19 til 20 Aar gammel, for Sverrigs Kronprins Gustav, med hvem Hun og formæledes i October. — Kong Christian selv blev den 8de November viet til den Engelske Prinsesse Caroline Mathilde, af Biskop Harboe, i Christiansborg Slotskirke. — I Folge en Kongelig Befaling blev fra Politiet under 29de August al Illumination i Kjøbenhavn i Anledning af disse Formælinger forbuden. — Dronning Caroline Mathildes Procura-tions-Formæling i London, hendes Seereise til Holland og derfra til Lands gennem Tyskland,

og den hoi Bruds endelige Ankomst den 3die 1766. November til Roeskilde fortæller Dr. Høst omstændelig i Udsigt over de fem første Aar af K. Christian den Syvendes Regjering, hvilken Fortælling han slutter med at characterisere de hoi Damer i det Danske Kongehuus, den unge 16 Aar gamle Dronning traf paa, ved sin Ankomst hertil. Historiens Sandhed skylder denne Aarbogs Samler at modsige den Tegn, Hr. Høst i denne Characteristik har tilladt sig om Enkedronning Juliane Marie. Efter nemlig ikke at have fundet Tegn til nogen Misundelse eller Uvilje hos Enkedronning Sophie Magdalene mod sin Kongelige Sønnes unge Gemahlinde, siger Udsigtens Forfatter dristig pag. 49: "Upaatvørligt var Saadant derimod Tilfældet med Enkedronning Juliane. Hvad enten Denne, som det hed, havde modsat sig, saavel at Mathilde valgtes til Brud for Kongen, som at Formælingen saa hurtig fandt Sted, eller ei, saae Hun vist ugjerne Haabet om Thronen for Hendes egen Son formindsket. Hun var kun 38 Aar og havde en hoi Grad af Uergjerrighed. Smidertid besad Hun Forstillelseskunst nok til, bag Opmærksomhed, at skjule sine sande Følelser." Saa skammelig om en hoit fortjent Person af Fædrenelandets Kongehuus tør en Dansk Mand skrive, uden derfor af sine Landsmænd at blive bemærket, hvad Under altsaa, at om vort Hof skrives i Udlandet i samme Tone. Juliane

1766. Marie havde under sin Kongelige Gemahls Regjering intet at sige, Hun blev vist derfor ved Balget af en Brud for hendes Stiffon ikke raadspurgt, uden hoit ved saadanne Complimenter, som i Hofferne vanlig et Forstehuusens Prinses og Prinsesser vise hinanden ved sliq Keilighed. Jeg har i min Frederik V. Aarbog pag. 89 oprigtig fildret Juliane, og ikke fritjendt Hende for Hærskesygge. Men denne Svaghed ligger mere eller mindre i den menneskelige Natur, selv Dogenichten er ofte Regjeresyg, og heri nok fornemmelig Aarsagen til de mange Folkerevolutioner, som Nutiden især lider saa meget af, fordi Ministrene, der ei vil at deres Medundersaatter maa see dem i Papirerne, ikke ved Publicitet vil tilfredsstille Mængdens medfødte Regjeresygge. Jeg har i mine Bemærkninger om det Struenseske Ministerium *) pag. 216 ogsaa bemærket vor nu regjerende Konges taknemmelige Erkjendelse af Julianes moderlige Omsorg for Ham som et Barn, da Hans sig Ddingsaarene nu nærmende Kongelige Majestæt, i at færdes til Hest og til Fods, i Regn og i den brændende Soel, overgaaer alle sine jævnaldrende Generaler, som stundom kjøre, naar Majestæten rider. — Til hvad øvrigt Mærkeligt i dette Aar foregik ved Hoffet horer endnu Folgende. Den unge Konge lod sig hen i Aaret

---

*) Staaer i Dsts Archiv, 2det B., men skal blive samlet til mine flere Afhandlinger i Fædrelandets Historie, jeg agter at lade trykke.

ledsage omkring i alle sin Regjerings Collegier, og 1766. der noie underrette om ethvert Bureaus Rebsort eller Bestemmelse. — Sin Hofmarskalk Christian Frederik Greve af Moltke, tillige Deputeret i flere Collegier, beærede Han med det hvide Baand. Overalt synes den Moltkiske Familie endnu at have været i Credit. Klogere havde og den Gamle Moltke omgaaedes Christian VII. som Kronprins, end Christian V. Minister Adam Lewin Knudt Frederik IV. som Kronprins. Ingen Dansk Prins har i sin Ungdom lært det; Christian havde lært, men ingen Dansk Minister siden Cenevaldet har heller givet sine egne Børn den videnskabelige Opdragelse, A. G. Moltke gav sine. Maaskee kan det bebreides Moltke, at han for meget gav efter for den unge Prinses Lyster, eller ikke var streng nok i at paasee de Unglinger, han gav Prinsen til Selskab. Holckerne især dueede ikke; for den findigere Sperling taler derimod hans Venkab med Reverdil og Agtelsen Dannefskjold-Samsøe havde for ham. — Den 9de Mai stjed sig paa Christiansborg Slot Kronprinsesse Sophie Magdalenes Hovmester Grev Hannibal Wedel=Wedelborg, som sagdes, for Familie=Ubehageligheder.

I Collegierne foregik en stor Forandring endnu i Mar. Ved Christian VII. Regjeringsstrædelse vare Ministrene i Geheime Stats=Conseilet: Johann Hartvig Baron af Bernstorff, Ridder af Elephanten, Adam Gottlob

1766. Greve af Moltke, ligesaa Ridder, Geheimeraad
Dtto Thott, ogsaa Ridder, og Geheimeraad
Ditlev v. Reventlow, hvid Ridder. — I det
Danske Cancelli-Collegium sad Conseils-Minister
Thott som Chef eller, som det da hed, Over-
Secretair, Collegiets Tilforordnede vare: Kammer-
herre og Lens-Secretair Grev Christian Hols-
stein Lethrabort, Kammerherre Baron Con-
rad Ditlev Knudt, Statsraaderne Lurdorph,
Hjelmstjerne og Stampe, der tillige var
General-Procureur, Statsraad Graah Cancelli-
Forvalter, Justitsraad Aagaard Cancelli-For-
valter, og som Auscultant den siden ulykkelige
Enwold v. Brandt. — For det Tyske Cancelli
var Conseils-Minister Baron Bernstorff Over-
Secretair, Medlemmerne af Cancelliets ugentlige
Sesjon vare ikke færre end 20, deraf en stor
Deel unge Adelige, derimellem Kammerherre An-
dreas Peter Baron af Bernstorff, Con-
seils-Ministerens Broder søn, og Kammerherre
Frederik Ludvig Greve af Moltke, som
siden gik ind i Soetaten; af de Borgerlige be-
mærker jeg alene Statsraaderne Joachim Was-
ferschelbe og Adolph Gotthard Carstens,
samt Justitsraad Christian Ludvig Ste-
mann, som nu begyndte at komme i Skuddet,
i det han tumledes om fra et Collegium til et an-
det, som allerede var en Slags Nobilitation, thi
den Borgerlige blev gjerne i det Collegium, han
een Gang var kommen, hvad uden Tvivl og er
rigtigst. — I Rentekammeret vare som Deputerede

for Finantserne: Conseilsminister Ditlev Re 1766. wentlow, Hofmarskalk Grev Christian Frederik Moltke, Kammerherre Joachim Otto von Schack, Kammerherre Andreas Peter Baron af Bernstorff, og Conferentsraad Peter Michaelsen Lund. Committerede i Kammer-Collegium kaldtes de, som havde med de egentlige Rentekammer-Sager at skaffe, og, paa et Par Kammerjunkere nær, vare Borgerlige — I det Vestindiske-Guineiske Rente- og General-Toldkammer vare Conseilsminister D. Rewentlow, Hofmarskalk Grev C. F. Moltke, og Kammerherre Baron A. P. Bernstorff Deputerede. De Committerede vare Borgerlige, eller Enkelte dog kun af nybagt Adel. — I Over-Skatte-Directionen sad Conseils-Ministerne A. G. Moltke og D. Rewentlow, samt Grev Tørgen Scheel, Geheimeraad Baron H. C. Schimmelmann og Hofmarskalk Grev Moltke. Skatkassens Bestyrelse var særlig betroet Schimmelmann. Revisorerne vare to Borgerlige. — I General-Land-Deconomie- og Commerce-Collegium sad som Deputerede: atter Conseils-Minister Bernstorff, Geheimeraad Johann Henrich Desmerciere's, Kammerherre Willum Bjerregaard, og atter Hofmarskalk Grev Moltke samt Kammerherre Baron Bernstorff, og endelig Conferentsraad Georg Wilhelm von Wisendorf; de Committerede vare 9, blant dem Justitsraad og Secretair i det Dyffe Cancelli Christian Lud-

1766. vig Stemann, men desuden var i Collegiet 3
 Assesores Auscultantes. — For Banken var Di-
 recteurer Conseils-Minister Grev Moltke, Gehei-
 meraad Desmercieres og Kammerherre Bjer-
 regaard; Bank-Commissionen var Hof-Mar-
 skalk Grev Moltke og Grossererne Etatsraad
 Fabricius, Abraham Pelt, Etatsraad Just
 von Hemmert, Agent Behagen. — Gene-
 ral-Postamtets Directeurer vare Geheimeraad Grev
 Frederik Christian Dannefskjold Sam-
 søe, Greve og Køns-Secretair C. Holstein Le-
 thrabort, Conferentsraad Wilhelm Ludvig
 v. Rheder, Etatsraad Johann Christian
 v. Schrödersee. Dog General-Postamtet var
 endnu ikke noget kongeligt Collegium, men under-
 ordnet Regjeringens egentlige Collegier fornemme-
 lig det Danske Cancelli. — For det saa kaldte
 Krigs-Directorium var General-Felt-Marskalk
 Louis Greve af Saint Germain Præsæs.
 De Deputerede vare: General Fridrich August
 von Finck, General-Lieutenanterne Peter Elias
 von Gähler og Ernst Lehbrecht von Arn-
 stedt, Grev Ulrich Adolph Holstein til
 Holsteinborg, Oberst Hans Adolph v. Ah-
 lefeldt, Justitsraad med Obersts Rang Peter
 Ludvig Münch, General-Krigscommissair med
 samme Rang Hieronimus Johann Schulz
 og General-Auditeur Johann Ernst Erich
 Schmidt. — I Sætatens Krigs-Cancelli var
 Kammerherre Frederik Christian Rosen-
 frands Over-Secretair, Cancelli-Forvalterne

vare Borgerlige. Det combinerede Admiralitæts-1766 og Commissariats-Collegiums Deputerede vare: Admiral Frederik Hoppe, Admiral Caspar Frederik de Fontenay, Vice-Admiral Grev Christian Conrad Danneeskjold-Laurvigen, Over-Krigs-Secretair Rosenkrands, Kammerherre Grev Gregor Christian Harthausen, Statsraad Over-Auditeur Christian Fleischer, den eneste Borgerlige i Collegiet, som endnu havde i en Kammerjunker Christian Friedrich v. Holstein en Assessor, men uden Stemme. — Men fornemmelig de militaire Collegier for begge Stater og deres Personale undergik i Aar store Forandringer, foranledigede dels af Kongens Svoger Prins Carl til Hessen dels af Sætatens gamle Chef Grev Danneeskjold. Tilfældig var ved K. Frederiks Død Danneeskjold i Kjøbenhavn, hvor hans Nærværelse lettelig vakte Erindringen om, hvad Danneeskjold havde været for den Rigerne saa vigtige Sætat, hvorpaa snart den unge Konge gjordes opmærksom af sin Cabinets-Secretair Reverdil, der selv en kundskabsrig Mand fandt, at Danneeskjold var hjemme i flere Statsstyrelsens Dele end Sodefensionen. Paa Majestæten egen Opfordring indgav derfor Danneeskjold til sin Monarch allerede den 23de Januar sin udførlige skriftlige Betænkning om Statens da værende Forfatning, hvis Brevst han fornemmelig tilskrev Bernstorff. Vel kan ikke nægtes, at Et og Andet i denne Beretning er trukket ved Haarene, men

1766. tilstaaes maa dog og, at der i den er meget Sandt.

Alligevel var i den Soetaten aldeles ikke omtalt.
— Men imidlertid foregik i Landetatens Bestyrelse den vigtige Forandring, at Saint Germain den 29de Januar afgik fra General-Krigs-Directoriet, og Soetatens Dver-Secretair Rosenfrands blev og Dver-Secretair i Land-Staten. Nu kom Danneeskjold og frem med de Mangler han troede at finde i Soetatens Bestyrelse, der sendtes til Rosenfrandses Erklæring, den han og afgav nnder 26de Marts. Indeholder denne Erklæring vel ikke et fyldestgjørende Forsvar, saa kan dog ikke nægtes, at den er godt freven, men tillige stadfæster Publicums Dom, at Rosenfrands ikke for Soetaten kunde være den Mand som Danneeskjold. I Mai reiste Danneeskjold derpaa hjem til sit Gods i Syl-land. Men her fik han i Juli Maaned ved en Cabinets-Coureer et egenhændigt Brev fra Majestæten, der bevidnede sin Hoiagtelse for en Mand, der var Flaadens Skaber, og med Iver for Fædernelandet besad Indsigter i saa mange andre Ting, hvorom Kongen ønskede at tale med ham, og derfor saae gjerne, at han det allersnarest muligt ville komme til Kjøbenhavn. Her indfandt sig og Danneeskjold inden Maanedens Udgang, blev saa allerede den 1ste August Chef, Surintendant og Dver-Krigs-Secretair for Soetaten, samt Geheime-Conseils-Minister, kort kom ganske i Stil-ling som han havde været i under Christian VI., forblev og nu i de nære Ddingsaar den

samme virksomme Minister, han i Manddomsaa-1766.
 rene havde været. Den 10de Septbr. ophævedes
 det combinede Admiralitæts- og General-Com-
 missariats-Collegium og igjen oprettedes et Ad-
 miralitæts-Collegium samt et Søetatens General-
 Commissariat. Præsæs i begge Collegierne var,
 som Søetatens Dver-Krigs-Secretair, Danne-
 skjold. Deputerede i første Collegium vare Ad-
 miralerne Hoppe og Fontenay, Vice-Admira-
 lerne Dannefskjold-Laurvig og Rømling,
 samt Statsraad Fleischer. Desuden fattes i
 Collegiet som Assesorer Kammerherrerne Frede-
 rik Christian Raas og Ditlev Christian
 Kumohr, begge Commandeurer. I det andet
 Søetatens Collegium vare Grev Gregers Chri-
 stian Harthausen, Kammerherre Christian
 Fridrich v. Holstein, samt Justitsraad Hen-
 rich Wium Deputerede. Allerede i September
 erindredes Søetaten paa en velgjørende Naade
 om, at Den igjen havde faaet tilbage sin gamle
 virksomme Chef, thi den 24de fik Dannefskjold
 truffen Anstalter til Statens baade militaire og
 civile Enfers Forsorgelse, af Mangel herpaa de
 hidtil havde lidt meget. — Ogsaa i Landetatens
 Bestyrelse foregik den Forandring, at den 22de
 Octbr. hævdedes General-Krigs-Directoriet, og i dets
 Sted indfattes det høie Krigsraad under Dver-
 Præsidium af den Kongelige Svoger Prins Carl,
 som nu og var bleven Geheime-Consails-Minister,
 Statholder og Vice-Konge i Norge, Grand-Mai-
 tre for Artilleriet, og Oberst-Lieutenant og Com-

1766. mandeur for Livvagten. Men desuden fik og dette nye Collegium en Vice-Præsident i Grev Conrad Wilhelm Ahlefeld Langeland, General af Cavalleriet og Gouverneur i Kjøbenhavn. Dets Deputerede bleve General-Lieutenant Wilhelm Huth, en Hæser som i Kar var kommen i Dansk Tjeneste, General-Major Levin Ludvig Hoben, Oberst Magnus Ernst Fircks, Oberst-Lieutenant og Commandeur for Garden Hans Adolph Ahlefeld. Men og Landstaten fik i General-Commissariatet end et Collegium, hvis Deputerede bleve General-Lieutenant E. C. v. Arnstedt, Conferentsraad Gerhard Albrecht Braem, Justitsraad P. C. Münch, og General-Krigscommissair H. J. Schulke.

— Den Indflydelse, som kunde forudsees at Danneeskjold ville faa, gjorde nok, at den gamle Moltke, tildeels af sig selv, fjernede sig fra Hoffet, allerede i Juli, gik ud af Statsraadet og til sit Bregentved. Thi Danneeskjold var saa lidet Moltke som Bernstorff god, da han troede, og nok med Grund, at disse to fast altid eenige Ministre havde under Frederik V. holdt ham fra at komme i Forretningerne, særdeles ved Sæetaten, hvor man dog saa meget savnede ham, da de, der efter hans Afgang i 1746 havde ledet Marinens Affairer, alt for meget lode sig styre af de Partier, Sæetaten fast altid er deelt i. Thi naar Bernstorff i sin Replik paa Danneeskjolds foranferte Angreb paabe- raaber sig det Vensteb, han fra sin Side bestandig

har næret og pleiet til Danneſkjold, ſaa er 1766. det kun Hofmanden her taler; havde Bernſtorff været Danneſkjolds oprigtige Ven, ſaa ville det have været let for ham igjen at ſkaffe denne Ven ind i den Poſt, han ſaa meget enſkede at gjenvinde, og deri havde den offentlige Mening for ſig. Denne Bernſtorffs Replik er dateret 22de Septbr., alſaa 8 Maaneder efter Bederpartens Receſs eller indgivne Anke, ſom Kongen længe ikke havde villet meddele Bernſtorff. Det er udenfor denne Aarbogs Plan omſtændelig at gennemgaa enten Receſfen eller Replikken. Men er, ſom ſagt, Et og Andet i hiint trukket ved Haarene, ſaa er der og Meget i Bernſtorffs Replik, der ikke kan tjene til hans Forſvar, iſær med Henſyn til Statsgjælden. — Endnu hører til Forandringerne i det Militaire, at Frederik Carl Ferdinand Hertug af Brunſvig Beveren, General Lieutenant i Danſk Tjeneste, ansattes ſom Gouverneur i Rendsborg. — I det civile Reſſort foregik endnu ingen Forandring af Vigtighed. Kun bemærkes Reſcripterne af 14de Februar og 22de Auguſt til Over=Secretairen i det Danſke Cancellie Conſeils=Minister Otto Thott, angaaende de Expeditioner ſom fra Cancelliet maa udſædes under det Kongelige Seigl og Over=Secretairens Underſkrift.

I Anledning af den Danſke Kronprinceſſes Formæling med Sverrigs Kronprins tilſkrev Kongen den 17de October begge Rigers Biſper, at Feſten i Danmark den 11te Februar og den i

1766. Norge den 13de Januar skulde gaa ind, dog saa at Anledningen til den skulde fra Prækestolene erindres hvert Aar paa den efter indgaaede Fæst- dag nærmeste Sondag. Fæst dagen den 11te Februar synes i Kjobenhavn alligevel ikke at have bordet gaaet ind, da den for Stadens Borger skab var som et Adels-Patent, ikke lettelig nogen anden Adel skal vise Mage til. I Nyborg var og den 14de November en lige Fæst, som og nu paa samme Maade befaledes at skulde indgaae ved et Kongeligt Rescript til Stiftets Biskop af den 21de November, altsaa da Fæsten rimelig for i Aar var holdt. — Under 26de September oprettedes med Portugal en Handels-Tractat. — For at paaafsynde Magestiftet af Oldenborg med Holsteen = Gottorp kom i Aar til Kjobenhavn to Russiske Ministre, først Geheimeraad Caspar v. Salbern, og siden General-Major Filo- sofow. I den Danske Minister for det uden- landske Departement fandt de og al Understøttelse i deres Grinde. Thi da man ikke 1762 havde torde vovet en Dyst med Russerne, saa laa det Bernstorff meget paa Hjerte, i Fred og Genig- hed at faa dette Bytte, i hvad det saa skulde koste, afgjort.

Den ved Kongedottres Formøling sædvanlige Prinsesfestyr blev ved Kongelig Patent af 6te October eftergivet. — Domainerne vedblev man under Christian VII. at sælge. Saaledes forauktioneredes i Februar og i September Ryt- tergodset og Kongens Gods paa Falster, hvor

nu opstod ganske nye Herregaarde med Hoverie 1766. af de tilkjøbte beklagelige Bønder.

Som Commerce-Collegiet allerede 1753 havde opgivet den med Viborg Tugthuus forbundne Fabrik, saa fandt Collegiet og et aarligt Tab af over 1200 Rdlr. ved det Fangerne paalagte Spinderi, saa Kongen nu maatte befrie dette sit Collegium fra, længer at skulle befatte sig med denne for Jylland vigtige Straffeindretning. Derimod overdroges nu sammes Bestyrelse til Viborg Stifts Kongelige Befalingsmand og Biskop, og Straffeanstaltens Underhold paalagdes ved to Rescripter af 7de Februar samtlige Jyllands Indbyggere paa Landet efter Hartkornet, i Kjobstæderne efter Grundtaxten. — Ved Kongelige Concessioner af 28de Februar og 26de August maatte Fabricaterne af to Amdamer Fabrikker i Friderichsstad og Schöses Manchester Fabrik indføres i Kongens Riger og Lande fri for Told, Accise og alle Imposter i toti Aar. Saadan Kongelig Benaadning fik herefter flere Fabrikker i Hertugdømmene, hvor Fabrikfliden var større end i Rigerne. — Samtlige Kongelige Befalingsmænd i Danmark paalagdes ved Rescript 22de Marts, at paasee ingen Kobberførere gik omkring uden virkelig i Landet bosatte Borgere, som alene selv og ikke deres Svende eller Drengene maatte falholde Kobber fra Brede- og Ny-Mølle Værker. — I forrige Regjerings Aand udgik Rescriptet 10de Marts til samtlige Stiftamtmand i Danmark om indenlandsk Silke og Uldens Værens Affættelse ved

1766. Repartition paa Stæderne af et vist Quantum af disse Varer efter enhver Stiftamtmands Forslag, som Kongen ventede ville blive grundet paa oprigtig Hengivenhed til at befordre Undersaatternes Vel, være Kongen til Belgefal og Fædrelandet til Tjeneste. Saa vidt var Danmarks nu 30 Aar gamle Fabrikstid! — Et Rescript af 9de Mai tillader Frimesterne i Muurprofessionen at træde sammen i Arbeide med hinanden, og at hver maa nyde Hjælp af en Søn. — General-Toldkammerets Skrivelse af 14de Juni søger at forebygge fremmede Kniplingers Indførsel i Rigerne under det falske Foregivende af Tønderste Kniplinger. — Rescript 6te Decbr. befaler Bisperne i Danmark, ved et Monitum paa Landemoderne, at paalægge Præsterne, de ikke alene een Gang om Aaret, hvortil kunde tages Anledning af Evangeliet paa 23 Trinitatis Søndag, men og oftere foreholde deres Menigheder, hvilke ildefindede Menneſker og Dvertrædere af baade Guds og af Kongens Lov Contrabandører ere. Kongen mener, at han bringer disse Syndere nok til Dverbeviisning om deres grove Forgaaelser, men herom tør dog kunde tvivles.

Handelen paa Vestindien var i de sidste Aar saa betydelig tiltagen, at siden 1754 var Antallet paa de Danske Skibe til Vestindien steget fra 10 til i Aar 1766 over 50 Skibe. Saa er Forholdet efter Aviserne. Men Grosserer Nathanson i hans interessante historiske Fremstilling og Oplysning om Danmarks Handel, Skibsfart og

Pengevæsen fra 1730 til 1830 pag. 55 vil dog 1766. kun antage 38. Hvor og betydelig Productionen paa de Vestindiske Der i samme Aar var tiltagen, vil man sammesteds hos Hr. Mathanson finde Underretning om. I Kjøbenhavns Adresse vis 1767 Nr. 93 fortælles af en Skrivelse fra St. Croix, at i Aarene 1753 og 1754 gik kun 7 Skibsladninger med Sukker til Danmark, men at i Aar 1766 vare 35 Skibsladninger gaaede fra Den, hvoraf til Kjøbenhavn 28, til Bergen 1, til Flensborg 1, og 5 til Holland. Under 25de Marts udkom og Forordn. med strengt Forbud paa Slavers Udførsel fra de Americanse Gilande. — Derimod var Handelen paa Afrika til Danmarks store Tab, og den af alle Conseilets Ministre vist kundskabsrigeste, Danneskjold, havde unægtelig Ret i, at Regjeringen ikke borde blande sig i Handelens Bestyrelse og Driøt. Men af anden Mening var det Africanse Compagnies Direction, hvis Præsæs var Geheimeraad Desmercières, Deputeret i Commerce-Collegiet, især den med Afrika bekjendte Kammerherre Commandeur Kaas, som forstod i Compagniets Vrinde paa en Reise til Marokko at beregne alene for sin Person 50,000 Rdlr., hvad hans Meddirecteurer Grosferne v. Hemmert og Sselin samt Justitsraad Lucas, for den Ære at have en Kammerherre til Fuldmægtig, maatte tilstaae ham. See Rasmusen det Africanse Compagnies Historie, og Høst de fem første Aar af Kong Christian

1766. VII. Regjering. — Det af Grosserer B a r g u m projecterede og af Frederik V. octroierede Slavehandels-Compagnie og dermed forbundne Sulferraffinaderie fik den 4de August Kongelig Confirmation, see Høst l. c. pag. 100. — At der i Aalborg har været Grønlands-Farere, som gik ud paa Robbefangst, sees af Rescr. 19de Decbr., som til 1 Procent nedsætter Auktionssalairret af fra Grønland hjemkomne forauktionerede Varer.

Kjøbenhavns Amts Bønder bleve lykkeligere end Bønderne paa de øvrige Domainer i Danmark, thi de bleve ikke alene hovfri, men fik endog Eiendom paa deres Gaarde. Men de havde og i Regimentskriver Hans Tørgen Dahl en tro Talsmand og en udmærket kyndig Landmand, som forstod at forestille Sagen fra den rigtige Side. Han ned og den 10de i følgende Aar, paa Kongens Salvingsdag, at overlevere Amtets samlede Bønder de Kongl. Skjeder paa deres Gaarde. — Den nu særlig udkomne Oversættelse af Grev Ranzau Aschebergs, allerede for nogle Aar siden i det Deconomiske Magazin oversatte, Brev om Høveriets Affkæffelse og flere Forbedringer, han havde udført paa sine Holsteenske Godser, vakte i fornyet Dm tale Høveriets og Stavnsbaandets Affkæffelse. Men Landmanden blev dog endnu alt for ofte trykket af Lovgivningen, og de den forklarende Collegier. Saaledes forklarer Rentekammeret under 12te Juli Forord. 1ste Februar 1757, at den Tilladelse til at brænde Brændeviin, som deri gives Forpag-

tere, kun maa gjælde for Forpagtere af Hoved- 1766. eller Søde-Gaarde, hvortil ere samlede Godser, nemlig 200 Tdr. Hartkorn Bøndergods 2 Mile nær Hovedgaarden beliggende. — Utter indfandt sig og i Aar den Landvæsenet trykkende Landeplage, Kvægsygen, som først kom til Fyen saa til Sjælland.

Rescr. 17de Jan. tilgiver Almuen i Bergens Stift, nogle Faa af den undtagne, dens Sammenløb og Dpror i forrige Aar i Bergens By, og ophæver den i Anledning deraf nedsatte Commission. — Synnerligt var Privileget af 28de Febr. for Herberget Altona i Bergen, at her i denne Gæstgivergaard skulde alle Gaard- og Huus-Auctioner, som herefter foresaldt i Bergen, holdes. — Et Rescr. af 4de April bestemmer, hvilke Bergarbejdere skal fortere under Bergamtets Jurisdiction, og hvilke under den almindelige Jurisdiction. — Rescript 14 Novbr. til Vice-Statholderen forbyder at bebyrde Skibbrudne med Udgiot for Extra-ret. — Forbud under 25de Novbr. paa fremmede Spigers eller Soms Indførsel og Brug i Aggershuus og Christiansands Stifter, formedelst Spigefabrikkerne i Christiania og andre Stæder i Stiftet. — Efter over 70 Aars Hvile udbrod i dette Aars Foraar Islands bekjendte Hekla. — Som nu overalt paatænkes duelige Chirurgers og oplærte Jordemødres Ansættelse i Rigerne, saa viser Rescr. 20de Juni, at denne Sag ikke heller undgik Regeringens Opmærksomhed med Hensyn til Island.

1766. Ifølge Kongelig Resolution af 25de Febr. skulde nu den Kongelige Kasse beregnes de Sigt- og Sagesalds-Bøder, som aarlig kunde falde og hidtil vare hævede af Rettens Betjente, som herfor fik en aarlig Godtgjørelse, men som for dem alle tilsammen kun udgjorde 1448 Rdlr. 3 Sk., der for de allersleste ikke beløb sig til Mere, end hvad Regnskabet kunde koste at skrive. — Rescript 4de April udvider Forordn. 13de Januar 1747 om hvilke Delinqventomkostninger maa lignedes paa Stiftet eller Amtet; see *Stampes Erklæringer* 4de D. pag. 610 flg. — En for Rettens ordentligere Pleie vigtig Lov indeholder Placaten 13de Aug. om Sagers Udforsel og Vidners Forelse ved Bytinget i Kjøbenhavn, see *Stampes Erklæringer* 5te Deel pag. 49 flg. — Som til i Cancelliet at kunde paasee Skifternes rigtigere Behandling var gennem de Kongelige Befalingsmænd paalagt alle Skifteforvalterne i begge Riger, ved Aarets Udgang at indsende til Cancelliet Designation over sluttede og usluttede Skifter, saa fik nu og Grev *Dannekjold-Laurvig* i Rescr. 11te April en lige Kongelig Befaling om og for de paa hans Grevskab sluttede og usluttede Skifter aarlig at indsende behørig Designation. — Ved Rescr. 17de Octbr. blev Magistraten i Aarhus nedsat til een Borgemeester og to Raadmænd, og saadan Nedsættelse fandt siden Sted i flere Kjøbstæder. — Rescr. 19de Decbr. til Stiftamtmanden over Ribe befaler, at paa Bytinget intet Skjøde eller Pantebrev maa læses uden Attest for,

at paa det Solgte eller Hypothiserede ikke hæfter 1766. Bornepenge. Denne Befaling er siden gaaet til flere Stifter og Amter.

Til dette Aars almindelige, ikke just Retspleien nærmest vedkommende, Love, høre Forordn. 19de Septbr. angaaende endmere Foranstaltning til at forekomme, at Ingen af Kongens Undersaatter overtræder til den papistiske Religion, og at ingen Jesuiter sig i Kongens Riger maa opholde. Kongen ville nemlig have bragt i Erfaring, at nogle hans Undersaatter hemmelig vare forførte til Papismen. — Af Bigtighed var Plac. 31te Octbr., der dicterer Straf for skjodesløs Dmgang med Jld paa Hederne i Jylland, da paa flere af dem havde været stor Hedebrynde, som for en lang Tid havde odelagt Græsning og Tørvesskjer.

Biskopen i Bergen fik ved Resc. 31te Jan. Lov til at censurere den slittige Præst Mossins Skrifter. — Sorø Academi fik i Aar en for sin Stand mere end almindelig lærd Over-Hovmester i Geheimeraad Keißenstein. — Sculisten Preussisk Hofraad, Dr. og Professor Hilmer kom til Kjøbenhavn, hvor han i flere Stadens Lægers Overvær skal have opereret med udmærket Hæld, saa flere imod al Forventning gjenfik fuldkommen deres Syn. Den medicinske Examen ved Kjøbenhavns Universitet toges nu i to Dage. Urban Aaskov, en siden almindelig agtet Læge, der døde som første Kongelig Livlæge, var saaledes til Examen den 8de og den 15de August. Reserve-Chirurgen paa Frederiks Hospital, den

1766. siden berømte Henrich Gallisen, var til medicinsk Examen den 22de og den 29de August. Ligesaa var den siden bekendte Rudolph Buchhave til Examen i Decbr. den 10de og 17de. — I Adressavisen Nr. 152 spørges: hvad Prærogativ Feltkjærsvende har for Svende af andre Professioner til at blive immatriculerede ved Universitetet, naar de ikke engang ere det latine Sprog mægtige, mindre have Indsigter i de andre Videnskaber, som af Studentere fordres til at blive antagne ved Universitetet. — For at lære at kjende Kvægsygen og derom medbringe deres Sagttagelser, udsendtes i Riget og til Hertugdømmene to unge Læger Ellius og den forhen omtalte Urban Naskov. — Kammerjunker Rosenkrands, Son af Conseils-Ministeren Over-Secretair Rosenkrands, examineredes i Geheime-Conseillet af Universitetets juridiske Professorer i alle til Lovkyndigheden henhørende Videnskaber, og, som i Aviserne forsikkes, vandt ved sin Lærdom og Klygt saavel sig Roes og Beundring, som sin Hovmester Storm Ugtelse af de høie Tilstædeværende. — Den 3die Decbr. var Cand. Juris Jens Bing Dans, i Universitet-Patronens Thotts og Canc. Deput. Lurdorphs Overvær, til Colloquium med det juridiske Facultæts Professorer, som tillige med de høie Udsesforer fandt Candidaten værdig til at disputere for Doctorgraden i sin Videnskab. — Et Resc. af 26de September approberer en af Universitetet forelagt

Plan til Astronomiens Dykkomst, og de astronomiske Observationers videre Drikt og Indretning. 1766.

I April Maaned døde i Kjøbenhavn den ved det Danske Hof accrediterte Russiske Gesandt, Baron Johann Albrecht Korf. Skjønt ingen Dansk af Fødsel, men en Lieslænder, saa anføres dog hans Dødsfald her, fordi han havde gjort sig almindelig elsket af Nationen, saavel Hoffet, som de Store, de Lærde og Borgerlige. En Medaille til hans Aminde sloges og.

Endskjønt den gamle Moltke havde forladt 1767. Conseilet og Hoffet, saa var den Moltkeske Familie dog langtfra ikke i nogen Unaade. Hofmarskalk og Deputeret i flere Collegier Grev Christian Frederik Moltke blev paa Kongens Fødselsdag Over-Hofmarskalk. Grev Christian Magnus Frederik Moltke fik den 26de Marts begge Garderne som Oberst-Lieutenant at commandere. Grev Joachim Gotsche Moltke, Capitain og Compagnie-Chef i Livvagten, havde vel tagen sin Afsked fra det Militaire, for at gaa ind i det Civile, men forblev første opvartende Kammerjunker hos den regjerende Dronning. — Statmester Schimmelmanss unge Son, den for et Par Aar siden som Statsminister ved Døden afgaaede Grev Ernst Henrich Schimmelmans, begyndte i Aar sin Væsbane med at blive Conferentsraad. — Kammerjunker og Staldmester Joachim Ulrich von Sperling afgik

1767. fra Garden, hvor han stod som Second-Ritme-ster, med af særdeles Kongelig Naade Dverstes Charakter, som han og den 10de Mai fik det hvide Baand. Hans ogsaa Rival i den Kongelige Yndest Grev Frederik Wilhelm Con- rad Holdt blev den 21de Decbr. Hofmarskalk. — I et ikke lidet Følge af de første Ministre og fornemste Hoffolk reiste Kongen den 10de Juni til sine Hertugdømmer, hvorfra han kom igjen efter en Maanedes Tid, og morede sig saa i Efter- aaret fornemmelig med Parforcejagten. — Nat- ten mellem den 7de og 8de Mai brændte det Kongelige Bryggerhuus med alle Bryggeredskaber, og det hele meget betydelige Kornforraad; som sagdes, skal Tiden være kommen fra Kjollen.

Den Gamle Moltke afgik som Præsæs for Banken og fik Thott til Eftermand. — Con- seils-Minister Ditlev Reventlow og Gehei- meraad Henrich Carl Schimmelmann bleve den 7de Marts Deputerede i Commerce-Collegiet. — Den 9de Marts forandrede det heie Krigs- raad og Landetatens Commissariat igjen til et forenet General-Krigs-Directorium, som den 21de August udvirkede Forordningen om Landmilitien i Danmark, samt aarlige Recruters Aflevering til de gevorbne Regimenter. — Den 22de April fik vi i Franskmænden Jean Marmillod en Dver- Beiinspecteur, og det nye Anlæg med Chaussé tog nu Begyndelse. — Danneskjold Sam- soes Indflydelse varede ikke længe. Den 13de Mai fik han sin Rival til Collega, da Geheime-

raad F. C. Rosenfrands blev Conseils = Mini- 1767.
ster. Selv maatte han forlade Conseilet den 26de
October, da han i Unaade afskediges fra alle sine
Poster med endog den krænkende Befaling, at være
ude af Kjøbenhavn inden tre Dages Forløb, og
forsoie sig til sit Gods i Sylland, dog beholdt
Danneskjold den ham ved sin første Afgang
tillagte aarlige Pension af 7000 Rdlr. Svætaten
og enhver Patriot sørgede med Grund over hans
Afgang; thi Bøllstningen, for ikke at sige den
liberlige, Admiral Grev Christian Conrad
Danneskjold Laurvig, som blev hans Ef-
termand, kunde langt fra ikke fyldestgjøre den Fræn-
des Post, som han havde bidraget til at styrte,
uagtet han var sin Frænde Forbindtlighed skyldig.
— Men naar rorer Forbindtlighed Hofmanden?
— En ikke mindre beklagelig Afgang, med Hen-
syn baade til det Offentlige i Almindelighed og
særlig til den unge Konges Person var den Kgl.
Geheime = Cabinets = Secretair Reverdil, som
den 21de November fik sin Afsked, dog tilsyne-
ladende i al Naade; thi han fik en Forøring af
ti tusinde Rigsdaler, en kostbar Gulddaase, og i
Reisepenge 600 Rdlr. Af alle sine Ungdoms-
venner skal der heller ikke være Noget, Chri-
stian VII. erindrede sig saa ofte, selv til sine
Dages Ende, som Reverdil, og ingen af disse
Venner fortjente heller at være i den Salige Kon-
ges behageligere Grindring end Reverdil. —
Ogsaa Saint Germain fik i December sin
Afsked med 14000 Rigsdalers aarlige Pension,

1767. altsaa det Doppelte mod hvad den høit fortjente Danneſkjold havde faaet; men det er, ſom en Patriot har ſagt: Fremmede blive i Danmark altid bedre betalte, end Landets Egne — dog naar diſe Fremmede ere Dedere eller Reverdiler, maa de ikke miſundes; thi Landets Egne lære af dem mere end af vore ſaa mange udenlands Keiſer, at en Danſk Embedsmand ſtundom bedre kjender England end han kjender ſit eget Fædreland. — Endnu inden Aarets Udgang, den 18de December, fik General-Krigs-Directoriet Navn af Generalitæts- og Commiſſariats-Collegium.

Den 7de Febr. blev en Tractat ſluttet mellem Ruſland, England, Preußen, Danmark og Sverrig. — Efter General-Toldkammerets Skrivſe af 13de April ſkal de Skibe, ſom tilhøre Kongelige Portugiſke Underſaatter, anſees ſom andre privilegerede Nationer efter Toldbordonnancen anſees. — Endelig fik da Bernſtorff og v. Salder n bragt i Stand, men ſandelig ikke uden ſtore Opoffrelſer fra den Danſke Konges Side, det Holſteen-Gottorpſke Bytte for de Oldenborgſke Grevſkaber. Den $\frac{1}{2}$ de April oprettedes mellem Kongen af Danmark og den Ruſiſke Kaiſerinde ſom Formyndereſſe for ſin Søn Storſyrſten Poul Peterwitſch, Hertug af Holſteen-Gottorp, om dette Bytte en Tractat, men ſom kaldtes proviſoriſk, fordi den ikke ſkulde ſættes i Execution, for Storſyrſten var bleven myndig, og maaskee havde det ingen Skade været for Danmark, om det Hele

var til Da blevet udsat. Om selve Tractaten og 1767. de den foregaaede Underhandlinger see de af Doctor Høst i foranførte sin Udsigt p. 73 citerede Skrifter, som han og selv giver l. c. p. 72—73 et Udtog af Tractaten. Det var i Anledning af denne Tractat, at Conseilsministerne Bernstorff, Thott og Reventlow bleve den 14de Decbr. Danske Grever. Skjønt i Danmark og Norge ikke var nogen offentlig Mening, der torde lade sig høre, saa gaves der dog flere mindre med selve Byttet end med Maaden det udfortes paa misfornoiede Danske og Norske Mænd. Langebeks Stemme betyder uden for den ældre Danmarks Historie vel ikke meget, men det var dog disse Misfornoiedes Mening han tolkede under den Struenseske Skrivefriheds Periode, naar han i Ny Prøve af Skrivefrihed til Kongen synger:

Forfar hvert Stykke Land, Du har endnu i Sie,
Læg til og ei tag fra! Lad intet Guld opveie
En gammel Ret; thi den paa Hamborg let gif væk,
Den Gang, som oftere, med os blev spillet Sjæk.

Dog Hamborgs Tab kan mindre lægges Bernstorff til Last end hans Formænd i det Danske Ministerium baade før og efter Enevældet, hvis Feil det for ham som Minister i en lille svag Stat var fast en Umulighed at berigtige. — Med Spanien indgik den 12te Juli Convention angaaende Deserteureres og Slavers i Amerika gjensidige Ublevering. — Den 25de Juli kom det endelig til, at en Freds- og Handels-Tractat kunde oprettes med den Marroccanske Kaiser.

1767. Det Skanderborgske Rytterdistrict i Ager, Eng, Skov- og Mellefkyld 5593 Tønder, 6 Skjæpper, 1 Fdr. 1 $\frac{7}{8}$ Album folgtes ved Auction fra 23de til 28de April for 773,613 Rdlr. 11 Sk. Flere nye Herregaarde med tillagt hovgjørende Bøndergods opkom ved dette fordærvelige Salg, kun folgtes ved Accord med Rentekammerets Befuldmægtigede uden for Auctionen 356 Tdr. 7 Sk. 1 Fk. 1 $\frac{1}{2}$ Album Selveierhartkorn. Mærkeligt ved dette Salg er det, at da for Skanderborg Slots større og mindre Bygninger med sammes Grund og Tilliggende ikke blev budet, hvad Rentekammeret syntes at kunde antage, saa forauctioneredes disse Dele igjen den 1ste Octbr. og udbragtes til 13553 Rdlr., hvad var 2188 Rdlr. mindre end ved første Auction var budet; see Adressaavisen No. 150. — Da Kjøbesummen for meget af det i Mai 1765 folgte Krongods i Goldinghuus Amt ikke til Forsaldsdagen var præsteret, saa fattes det den 27de Novbr. igjen til Auction. — Om Extraskatten kom for Kjøbenhavn en nærmere Anordning af 12te Mai, og under 13de Oct. en Placat om hvorledes Huuseierne skulde paategne deres Angivelse om Af- og Tilgangen. — I Følge Kongelig Resolution af 26de Mai paalagdes begge Rigers Befalingsmænd, at besørge indbragne de flere resterende Bøder til Justitskassen, og siden prompte hvad videre faldt. — Da Østersøfisteriet ved Skagen og den lille De Hirtsholmen er et Regale, men som de der boende Fiskere havde tilegnet sig og misbrugt, saa blev nu ved Placat

10de Juli stærkt hævedt om dette Fiskeri. — For= 1767. uden den almindelige Kornstats-Forordning udfre= ves og ved Forordning 8de Decbr. næste Aar at yde Rug til de Kongelige Magasiners Forsyning med saadant Forraad af Brodkorn, som til en oeconomist Indretning, Landet og det Almindelige til Gavn og Bedste, kan udfordres.

Placat 3die Marts hæver Forbudet af 19de Mai 1760 paa fremmed Slaget og revet Metals Ind= forsel i Rigerne. — Derimod igjentager og for= nyer Placat 8de Juni Forbudet af 7de August 1747 paa fremmed beredt Bundtmager= Arbeides Ind= forsel til Kjøbenhavn, undtagen af hvad der er bestemt til eget Brug, som derfor og ikke maa drives nogen Handel med. — Pl. 22de Octbr. om Toldens Forheielse paa barkede og beredte Skind, samt paa beredte Huder, som fra fremmede Stæ= der til Danmark og Norge indføres.

Forordning og Declaration af 22de April an= gaaende de Friheder i Handelen, som Friharnene St. Thomas og St. Jean i America til videre ere forundte og tilstaaede. Herved confirmeres og foroges de den 9de April 1764 tilstaaede Fri= heder, saa at alle Fremmede i Europa og i Ame= rica saavel som Kongens egne Underfaatter, maa derhen sende Skibe med Varer, Provisioner og Materialier, samt til Retourladning derfra udføre alle Slags Varer, hvorhen de finde for godt, dog med nogle visse i Forordningen opgivne Ind= skrænkninger. — R. 21de Marts til General-Gou= verneuren over de Vestindiske Gilande haandhæver

1767. de Kongelige Forbringers Præferance, endog saavidt de kunde ansees private. — Et andet Rescript af 8de Mai til samme Embedsmand rober en meget maadelig Retspleie baade af Procuratorerne og af Dommerne samt Skriverne, nu i Dommenes ubetimelige og langsomme Afgjælfelse, nu i Retsbrevenes Beskrivelse, nu i de der ofte forefaldende Gjæsterettes Pleie; thi søger nu dette Rescript ved temmelig omstændelige Forskrifter at hævde disse Misbrug. — Det octroierede Guineiske Compagnie fik den 9de Octbr. Bevilgning paa en egen Dverret, og den 25de Decbr. paa at Compagniet i Laan maatte forbinde sig til hvad Renter kunde accorderes om, saa maatte Det og selv forauktionere dets Varer. — Som det og allerede i 1751 var tilladt at udsætte Umyndiges og offentlige Midler for 4 p. C., saa befaler nu og Forordn. 13de Febr., at af de Penge, som i Danmark og Norge herefter udsættes, ikke maa tages hoiere Rente end 4 af 100 aarlig.

Den i 1763 begyndte Udfkiftning af Bernstorffs Gods blev i Aar fuldendt, og Greven gav nu Bønderne Frihed og Eiendom paa deres fra Fælledskabet udfkiftede Gaarde. — Den 21de Aug. udkom Forordningen om Landmilitzen i Danmark, samt aarlige Recruters Aflevering til de gevorbne Regimenter. Men allerede under 28de Aug. udgik et Rescript til nogle de Kongelige Befalingsmænd i Sjælland, om at to Regimenter, som dertil af General-Krigs-Directoriet vorder anvist, maa til et Forsøg paa visse benævnte

Amter frivilligen hæve de 100 Mand, som af 1767. disse Amter ellers i Folge Forordningen 21de sidst skulde udskrives, da man meente, Bondekarlen heller frivillig lod sig hv rve, end mod sin Willie udskrive. Men man feilede i denne Mening, fordi man ikke kjendte Bonden. Lyst til at vare Soldat har dene Danske Bondekarl ikke og faaer ikke, saa længe han ei i Tjenesten behandles mindre haardt, og hans Kaar ikke forbedres, da han nu fast aldeles ikke kan fortjene sig noget, men maa leve af sin blotte Lønning, der sandelig kun er Sultefode. — Kv gshgen rasede endnu, hvorfor og Kjobenhavns Slagtere bleve ved Rescript 6te Marts fritagne for den dem i deres Laugsartikler paa lagte Pligt, altid at have Kalvekjed til Fals. — Den gamle Landvæsens = Commission ophævedes, hvorimod den 27de Octbr. nedsattes en Landbo = Commission, hvis Lemmer vare Kammerherre Baron Holger Rosenkrants til Rosenlund, Kongelig Geheime = Cabinets = Secretair Reverdil, General = Procureur Stampe og Byfogden i Kjobenhavn Justitsraad Bruun. Nærmeste Anledning til denne Commission gav den brave Reverdil, som fik Kongen til ved sig mundtlig at lade Stampe befale, han skulde opsætte en Betænkning om hvorledes Fæstebondens Kaar sikkest kunde forbedres. Men desværre for Bonden afgik i paafulgende Maaned Reverdil, som vel i Etatsraad Andreas Schumacher fik en værdig Eftermand, men Der dog ei hos Majestæten havde sin Formands Auctoritet. Dgsaa kom nu i

1767. Landbocommissionen Kammerherre Grev Gustav Holck, som nok ikke gavtede Bonden noget. Endnu var dog Kongen saa varm for Sagen, at han den 14de Decbr. selv gav Næde i Commissionen, hvor blev oplæst en af Stamppe opsat Forestilling, der gaaer ud paa blandt Andet, at Bønderne blot skulde gjøre taaleligt i deres Fæstebreve saa noie bestemt Høveri som muligt. Under 21de Decbr. rescriberede og Kongen samtlige sine Befalingsmænd i Danmark, at de skulde give Landbocommissionen al den Underretning og Dplysning, som Den maatte forlange, og under 25de sammes gif lige Kongelige Befaling til Læns-Græverne og Baronerne. See Stamppe's Erklæring 5te Deel pag. 585 og Nyerup pag. 497 i hans Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider 1ste Bind. — I Adressavisen Nr. 240 gjøres megen Blæst af Lindencrones Forbedringer paa Erichstrup Gods, som siden og skulde udføres paa hans andre to Godser, Gjordslev og Søholm, naar disse Gaardes Forpagtninger vare udløbne. Men disse Forbedringer betydede ikke meget, Bønderne vare og forbleve Prækkere.

Forordningen af 3die Febr. 1767 forbyder alle Slags fremmede spundne og karvede Tobakkers, samt den saakaldte Sort- og Pres-Tobaks Indførsel i Aggershuus Stift; thi Tobaksspindrierne ere bragte til den gode Tilstand i dette Stift, at der ikke alene spindes og forarbeides lige saa gode Tobakker, men og sælges for saa

billige Priser, som samme udenrigs fra kan bekom- 1767.
 mes. Saa i det Mindste lader Forordningens
 Concipist Lovgiveren sige. — Af tre Rescripter,
 de to under 20de Februar og det tredie under
 25de Sept., sees, hvad den Norske Almue leed
 af sine Embedsmænds de geistliges og de verds-
 liges Verationer, af Mangel paa Forsvar mod
 dem af de dog dertil satte Kongelige Befalings-
 mænd. Det første Rescript er til Biskopperne over
 Bergens og Christiansands Stifter, om hvad
 Præsterne paa Landet maa tage for Trolovelser,
 Brudevielser og andre Forretninger, da Almuen
 havde klaget over, at de derfor ubillig lode sig
 betale. Det andet Rescript er til Vice-Stathol-
 deren, for videre at bekjendtgjøres Bergens og
 Christiansands Stiftsbefalingsmænd, som og ved-
 kommende Amtmænd, til Resolution paa de af
 Almuen fra en Deel Fogderier indgivne Klager
 over visse Udredningspenge, samt Betaling til
 Præster, Fogder og Lænsmand for deres Forret-
 ninger, som og over Skyds, Bøder, Kornhandel
 m. v. Det tredie Rescript af 25de September
 er til Stiftsbefalingsmanden og Biskopen over
 Throndhjem, angaaende at Fogderne ingen Korn-
 fastning maa foretage sig uden Amtmandens Sam-
 tykke. De til offentlig Brug henlagte Tiender
 vare nemlig bortforpagtede, og Forpagtningssum-
 merne Aar for Aar stegne saa meget, at Forpag-
 terne nu ikke kunde udrede dem, uden at besvære
 og trykke Tiendeyderne, som, naar de ikke ville

1767. giøve hvad Forpagterne forlangte, maatte finde sig i, at Fogden kom og kastede Kornet, for at eftersee om sammes Tiende rigtig var angivet, eller Tiendeyderne, med Penge til baade Fogden og Forpagteren, maatte frakjøre sig denne fordærlige voldsomme Kornkastning, hvorover i Særdeleshed Almuen i Drkedals Fogderie havde klaget, hvad foranledigede dette sidste Rescript. Amtmanden i Drkedal, der ligger i Sonder-Trondhjems Amt, var Stiftamtmand Didrich Otto von Grambow. I Bergens og Christiansands Stifter vare Amtmændene: Stiftamtmand Sorgen Erich Scheel over Synder Bergenhuus Amt, Joachim de Knagenhjelm over det nordre Bergenhuus Amt. Stiftamtmand Frederik Udelø over Nedens Amt; Justitsraad Jens Stoud over Lister- og Mandals Amter, Kammerjunker Frederik Georg Udelø over Bratsborg Amt; Oberst-Lieutenant Heinrich Pachman over Stavanger Amt. At disse Amtmænds Forsømmelse og Ligegyldighed var Uarsag til saadanne Almuens Klager, er indlysende. — Som ved Rescript 8de Mai en Politiret i Christiansand organiseres, saa deels vare allerede deels bleve saadanne Politiretter ordnede for Norges de øvrige Kjøbstæder især Stiftstæderne. — Forordningen 12te Mai hæver Forbudet under 8de Marts 1757 mod Brændeviinsbrænden i de Norske Kjøbstæder, som nu igjen tillades. — Et Rescript af 18de Mai til Vice-Statholderen i Norge, om Veimester-Embedet syndenfyldts, foreskriver tillige en

almindelig Forbedring i dette Lands Veie, som i 1767. Christiansfands og Aggerhuuses Stifter skulde beserges af en ansat General-Beimester, men i de to andre Stifter af Fogderne under Amtmændenes Overopsyn. — Under 3die Juli udkom en nærmere Anordning angaaende Extraskatten paa Landet i Norge, hvilken Skat til Gjældens Betaling endnu siges at være uomgængelig nødvendig. — For Kjøbstæderne i Norge udkom under 18de August Forordningen om Brandvæsenet, og under samme Datum en Brandforsikrings Anordning. — Den under 28de Marts 1746 Officiererne ved den Norske Nationalmilitse forundte Downings-Frihed og fri Skyds ophæves aldeles ved Forordningen den 26de October. — Ved Kongelig Resolution af 18de December høves, som ved en lige for Danmark, saa og nu for Norge General-Krigsdirectoriet, og et Generalitæts- og Commissariats-Collegium anordnes i Steden. Schack Greve af Ranzau Ascheberg var og den 24de April bleven Chef for den hele Norske Armee. — Den 25de Decbr. udkom Reglement for Indquarteringen i Kjøbstæderne i Norge.

Belgjørende, skjønt ikke efter de, deres Ungdom forglemmende, bigotte Præsters Sind, var Forordn. 8de Juni, angaaende det i Loven for Leiermaal anordnede aabenbare Skriftemaal herefter at skal være ophævet. — En for begge Riger gjældende Placat af 30te October om Stervboers Midlers Indkæfning, sigter især til at forebygge

1767. Skifternes Forhaling, ved det nogle Skifteforvaltere tiltage sig, uden Arvingernes Samtykke, at være Indkassatorer ved de i Stervboerne forefaldende Auktioner. — Plac. af 4de Decbr. forbyder alvorligen alle Slags Lotterier eller Lykke spil at indrettes i Danmark og Norge, eller bruges enten paa Huse eller andre Ting. — Haard og fast umenneskelig er Forordningen af 18de December om Delinquenters Afstraffelse, som uden foregaaende Marsag, alene for at gjøre en Ulykke, og derved at miste Livet, ombringe Andre, i det de, foruden daglig i Fæstningen eller Kaspshuset, hvor de skal demmes til at hensættes i for deres Livstid, at skal bruges til de haardeste og allerlideligste Arbeider, endda skal, efter først at være kagstrogne og i Panden brændemærkede, aarlig paa samme Dag Mordet er forovet, udbringes til enten Gjerningsstedet eller Ketterstedet paa Natmandens Sluffe i gemene Klæder, med blotted Hoved, Strikke om Halsen og sammenbundne Hænder, for atter at kagstryges. Ubegribeligt, hvor en Stamp kunde give sit Minde til en saadan Lov, der maa til Fortvivlelse forhærde Delinquenten. Det fordærvelige Indtryk, for ikke at sige religiøse, men alligevel fordærvelige, som Synet af Livsstraffes Execution gjør paa manges Sværmer, ville tabe sig meget, naar disse Executioner foregik mindre offentlige, hvad, om jeg ikke meget feiler, nuværende General-Procureur Orsted og for en Deel Nar siden har yttret. I al Fald borde aldrig Bisbyer tillades at

fungere ved sig Veilighed, ja maaskee' borde endikke 1767. nogen Præst være hos Delinquenten paa Ketterstedet.

Rescript af 18de Mai til Stiftbefalingsmanden over Island tillader, at Vice-Laugmand Jon Davsen, som 1760 var befalet at forfærdige et Udkast til en ny Islandsk Lovbog, maa endnu i to Aar fra Rentekammeret udbetales 200 Rdlr. Worm i sit Literatur Lexicon 3die D. pag. 579 vil og, at Davsen, ved sin Død 1778, havde faaet dette Udkast ganske færdigt.

I Aar disputerede Jens Bing Dons for den juridiske Doctorgrad, ved hvilken Veilighed den siden berømte og af Dansk Lovkyndighed høit fortjente Jacob Edvard Goldbjørnsen første Gang offentlig nævnes som Respondens. — Det Danske og Norske Publicums ikke saa ugrundede Misfornoielse med den kostbare Østerlandske Reise paadigtede Lieutenant Niebuhr, den eneste af de Reisende som overlevede Reisen, at han underveis skulle have afhændet nogle Haandskrifter, Tegninger og saadanne andre interessante Ting. Men Niebuhr var dertil en altfor redelig Mand, saa man lige saa lidet kan tro dette Rygte, som at Professor Rask skulle have afhændet Samlingerne til sin Persiske Reise, da han senere gjorde en forholdsmæssig ikke mindre kostbar Østerlandsk Reise, men hvorom vi ingen Beskrivelse har fra ham seet, skjønt Persien er et af den classiske Olds saa interessante Lande, at enhver Reisende med Kundskaber maa om det kunde samle noget

1767. *Nyt og Ubekjendt.* En Ben af Niebuhr mod-
 sagde i Adresavisen Nr. 189 det ham fornær-
 mende Rygte. Men Niebuhr selv har bedst
 modsagt det i sine kostelige Skrifter, der endnu
 ere af megen Vigtighed, skjønt senere lærde Rei-
 sende have gjort nyere Opdagelser, og man og
 med Hensyn til Egypten er siden Niebuhrs
 Reise kommen meget videre i Hierophyl-Literaturen,
 efter at vor lærde Landsmand Zoega (den eneste
 Danske med Hoved en Tyst Dansk Dame vil have
 kjendt) havde sat denne Literatur paa Glid. —
 I Aar begyndte de maanedlige Tillæg til Adresse-
 Contoires Efterretninger, der indeholdt Recensioner
 over i Fædernelandet udkomne Skrifter, og fra fel-
 gende Aar 1768 til Udgangen af 1772 fortsattes
 under Navn af den critiske Journal, og læstes
 med et Bifald, som endnu ingen Dansk Literatur-
 tidende har nydt; Journalens Redacteur og For-
 fatter af de allerfleste Recensioner var Jacob
 Baden. — Det Kongl. Videnskabers Selskab i
 Kjøbenhavn blev ved Rescript af 25de December
 tilkjendegivet en Kongelig Gave af 8000 Rdlr.,
 af hvis Rente aarlig skal udgives tre Premier for
 de, efter Selskabets Dom, tre bedste Afhandlinger
 over af Selskabet udsatte Priisafhandlinger i Hi-
 storie, Physik og Mathematik med de derhen ho-
 rende Videnskaber. — I Aalborg, som havde
 Bogtrykkeri, var den latine Skoles Rector Censor,
 som sees af Rescriptet 9de Januar, der tillader
 Conrector i Rectors Fraværelse at censurere.

I Kjøbenhavn døde den 4de September, en

af sin udmærkede Godgjørenhed mod de Fattige, 1767. og af sine for dem efterladte skjonne Legater høit fortjent Borger, Claudius Roset; hans daglige Fornoielse var selv at gaa om i Hospitalerne, og der selv undersøge de meest trængende Fattige, for selv at kunde række dem sin bestemte Gave, da han ikke troede enhver Præst var en Wolff *). I en Alder af over 80 Aar gik han paa sine Fodder fast ugentlig ud, i den Hensigt, til det da saa kaldte Pesthuus mellem Nørre- og Vester-Bro. Sine Midler havde han samlet i de vorige Aar som Klædekræmmer, men hvilken Handel han, 85 Aar gammel ved sin Død, forlængst havde opgivet.

Den 28de Januar om Aftenen Kl. 10 $\frac{1}{2}$ 1768. fødte Dronning Caroline Mathilde en Kronprins, som fik Navnet Frederik, og er vor nu regjerende allernaadigste Konge Frederik VI. — Den sindige Kammerherre og Staldmester J. U. von Sperling havde med sine Benner Dannefskjold og Reverdil tabt sin Konges Fortrolighed, og maatte med dem derfor forlade Hofet, hvorefter han fik disgratierede Hofmands sædvanlige Befordring — et Amtmandskab. —

---

*) Jeg tillader mig at nævne denne Præstemand, fordi han især har her i Kjøbenhavn almindeligt Ord for med særdeles Samvittighedsfuldhed at fordele de ham til Trængende sendte Gaver. Iøvrigt kjender jeg ikke Manden, om han møder mig paa Gaden, eller, det jeg veed, Noget af hans Benner.

1768. **Holckerne**, især Hofmarskalken Grev Frederik Wilhelm Conrad, bleve nu de, der ved Hofset havde meest Indpas hos Kongen, som og siden paa sin udenlands Reise udnævnte denne Minion til Maitre de la Garderobe med Geheimeraads Rang. Holck kan vel og fornemmelig tilskrives den hverken Kongen eller hans Riger gavnlige Reise i Udlandet. Thi er det end saa, at den Russiske Gesandt von Salderen først vakte Lysten hos Kongen til denne Reise, saa har dog vist den alt for gjældende Holck meget styrket Monarchen i denne fordærvelige Lyst. Men er det saa, da ubegribeligt, at den gamle Bernstorff, mellem hvem og von Saldern der var megen Fortrolighed, ikke kunde faae denne unyttige Reise forpurret, saa man fast maa tro, at og Bernstorff har været stemt for Reisen, uagtet Lugen bedre end han kjendte Rigerens gjældbundne Forfatning, der borde fraraadet en saa kostbar Reise. Christian VII. var vel Konge, men dog et ungt Mennecke (thi og Regenter ere og blive Mennecker) Hvem en Minister af Bernstorffs Alder og Erfaring maatte vide, naar han ville vide det, paa en god Maade at holde fra et Foretagende, der baade havde den offentlige Mening imod sig og der udfordrede mange Penge, samt dertil, at Kongen skulde paa en ikke kort Tid, uden al Nødvendighed, forlade en ungeløskværdig Gemahlinde. Disse og mange flere Grunde mod Reisen havde en Bernstorff let med Autoritet kunde forelagt sin Konge, naar

han havde taget Mod til sig, og virkelig havde 1768. været imod Reisen. — Den gik da for sig fra den 6te Mai, da Kongen i et stort Følge forlod Kjøbenhavn, for, som det hed, at besøge sine Tyske Forstendommer. Fra Gottorp gik en Deel af Følget tilbage til Kjøbenhavn, saa hans Følge til Udlandet kun blev tilsammen 54 Personer. Conseilsminister Grev Bernstorff, Over-Hofmarskalk Moltke, Hofmarskalk Grev Holck, Reise-Staldmester Baron Bülow, og Cabinets-Secretair Conferentseraad Schumacher vare de vigtigste i Følget *). I Holsteen kom en Mand til, som om ikke just paa Reisen, saa dog kort efter, blev for Kongen vigtigere end alle de andre, Dr. Med. Johann Friedrich Struensee, hidtil Stadsphysicus i Altona, men som allerede den 5te April var udnævnt til Kongelig Læge for denne Reise. Vel reisste Kongen under Navn af Greve til Travendahl; dog dette Incognito blev ofte brudt, og ved flere Leiligheder udøstes Penge som af en rig Monarch. — Men Reisen selv kan nærmere læses om hos flere Forfattere og senest i et sammentrængt Udtog hos Høst.

Den 8de Januar tog Grev N. G. Moltke igjen Sæde i Conseilet, blev og saa Præsæs i Extraktats-Commissjonen og i Landvæsens-Commissjonen. Misforstaaelse med den nu disgratiereede Dannefskjold-Samsøe var det nok, hvad der,

---

*) Ogsaa en Reise-Præst var i Følget, J. C. Schønheider, der døde som Biskop i Thronbhjem.

1768. som sagt, havde fjærnet denne gamle Hofmand fra Forretningerne. — General Land-Deconomi- og Commerce-Collegiet forenedes den 11te Febr. med General-Toldkammer-Collegiet. Grev Andreas Peter Bernstorff blev første Deputeret. Conferentseraad Wasserschlebe anden, og Statsraad Cederfeld tredie Deputeret. — Et Rescript af 26de Februar til Dver-Secretairen i det Danske Cancelli bestemmer endnu nærmere, hvilke Expeditioner fra Cancelliet skal underskrives af Kongen selv, og hvilke alene af Dver-Secretairen. — Den regjerende Dronnings første Kammerjunker, Grev Joachim Gottske Moltke, der i Fjor havde forladt den militaire Bane, ansattes i Aar den 1ste Februar som Assessor Auctantens i Coetatens General-Commissariat.

Den ¼de Februar Tractat imellem Ruslands Kaiserinde og hendes Allierede, Danmark, Englands og Preussens Konger paa den ene Side og Polens Konge og Stat paa den anden Side. — Den 27de Mai kom en Tractat i Stand mellem Kongen af Danmark som Hertug til Holsteen Glückstad og Kaiserinden af Rusland som Formynderste for sin Son Storsersten, Hertug til Holsteen-Kiel, paa den ene Side, og paa den anden Side Staden Hamborg, som nu af begge Holsteens regjerende Hertuger var erkjendt for en fri Rigsstad. Tractaten findes hos Fogtman i hans Rescript-Samling IV. D. 1 B. pag. 123.

Conseilsminister Dverkammerherre Grev Reventlow forlod sin Post som første Deputeret

for Finantferne og i Rentekammeret. I Aviserne 1768. fortælles, hvorledes han i Collegiet holdt en eftertryffeligg og ret rorende Affkedstale, og da han kom ud i Rentekammergangen fandt han i Orden stillede alle Rentefriverne, hvor da den Eldste, paa de Dvriges Begne, takkede Excellencen for naadigg Regimente. Dgsaa dette Collegiums anden Deputerede Hofmarskalk Grev C. F. Moltke, samt fjerde Deputeret Grev U. P. Bernstorff gif fra disse Poster. Collegiets tredie Deputeret Geheimeraad Joachim Otto von Schaack blev nu forste Deputeret og Chef, Kammerherre Gustav Greve af Holdt anden, Stiftamtmand Sorgen Erich Scheel tredie, og Conferentse raad Peter Michelsen Lund blev fra femte fjerde Deputeret, thi hoiere kunde han som en Borgerlig ikke komme. — Forordningen af 3die Mai bekjendtgjor, at for at hæve utilladeligg Brænden paa Landet skal Brændeviinsbrænderiet der bortforpagtes ved offentlig Auction; men denne Operation var tildeels og financier. — Forordn. af 14de Mai om en personel Afgiøvt i Steden for Solden og Consumtionen af fremmed Salt, som nu tillades fra 1ste Juli forstkommende fri og uden videre Afgiøvt end 2 Sk. af Lønden, at maa indføres i Danmark. — Forordningen af 14de Mai om Extrapaabud af geistlige og verdslige Betjenters Gager, som og af (hvad var haardt) Pensioner og Benaadninger i Danmark for 2 Aar. Thi i at Embedsmanden svarer af sin Gage er ikke mere ubilligg, end i at enhver anden Under-

1768. faat svarer af sin Næring. — En tredie Forordning af 14de Mai paalægger en Fjerdedeel p^oSto af det contribuable Hartkorns Værdi, som og af Capitaler i faste og andre visse Eiendomme, aarlig indtil videre.

Da i Kjøbstæderne Fabriker og Manufacturer fornemmelig anlægges, saa begynder jeg denne Udgang med Rescriptet af 1ste April til Stiftbefalingsmanden i Ribe, angaaende at ingen andre end Veile Byes Indvaanere maa bruge Veile Byes Marker, uanseet de deraf ville betale Matrikulstat. — En Skrivelse til Rentekammeret og til Stiftamtmanden over Sjælland fra det Danske Cancelli af 13de Aug. vil og, at naar en udenbyes Mand eier en Kjøbstadjord, maa han kun leie Jorden til Byens Indvaanere. Men de Kongl. Stift-Befalingsmænd have heri som i Mene forsomt deres Pligter, saa mangen Kjøbstad har mistet sine Torde ved at de kom i Udenbyes Eie, især have de Kjøbstæder lidt meget, hvorved en Herregaard ligger i Nærheden, hvis i sin Tid ofte mægtige Eier har forstaaet at trække Kjøbstadens Torde til sig og lægge dem under sin Hovedgaard. Jeg kunde herpaa anføre flere Exemppler fast fra alle Danske Provinser. Sandt Kjøbstædborgeren skulde være Kjøbmand eller Haandværker ikke Ugerbruger, men det er nu saa een Gang, at Handelen i vore allerfleste Danske Kjøbstæder kun er maadelig, Ugerbruget er derfor Indvaanerne af megen Vigtighed, og drives i en og anden Kjøbstad bedre end af de omkringboende

Bønder, som derfor kan lære af den mere oplyste 1768. og skundom mere velhavende Kjøbstadborger. — General-Toldkammerets Skrivelse til samtlige Toldere af 23de Jan., at Hans Majestæt under 1ste Februar forrige Aar har bevilget Manchester's fri Indførsel i Rigerne fra Schoo's Fabrik i Altona. Saadanne Kongelige Bevillinger for Fabrikanterne i Hertugdømmene ere der flere af i Aar, som findes hos Fogtman under 27de Februar, 9de April, 18de Juli og 12te November og ligeledes i de følgende Aar; de bevise alle min forhen gjorte Bemærkning, at Fabrikfliden var langt større i Hertugdømmerne end i Rigerne; jeg anfører og derfor i det Følgende ikke flere af disse Bevillinger. — For at forekomme Underløb med Contrahande og deslige fremmede forbudne Varer, udfom Forordningen af 13de Febr. om Silke- og Ulden-Varers Forhandling paa Markederne i Danmark. — En Kongelig Resolution af 26de April forbyder flere Sukker-Kasinaderiers Anlæg i Kjøbenhavn. — Ved Rescr. af 8de April blev Rescr. af 23de April 1762 derhen udvidet, at Enhver med egne Hænder maatte sy ordinaire Klæder for Tjenestepiger, samt overalt reparere og omgjøre Fruentimmerklæder. — Rescr. af 15de April indskjærper Forordn. af 3die Marts 1688, som paa lægger Guldsmedene at forandre deres Stempler aarligen, og Aarstallet hossette, hvormed Vardinen skal have Indseende. Et senere Rescr. af 22de April befaler, at Guldsmed-Værktoi maa ei findes hos uberettigede Arbeidere. — Et udforsigt

1768. Rescript af 19de April til samtlige Kongl. Befalingsmænd foreskriver Opsyn med Toldvæsenet og Toldbetjente og med Skibes Stranding, samt at see Commercen fremmet, tillige med indenlandske Manufactur- og Fabrik-Varens Uffætning understøttet. — Det almindelige Varemagasins Direction forandrede den 3die Mai til et General Magasins-Comptoir, hvori Agent de Conninck skulde fore Correspondencen i Henseende til de raas og fabrikerede Varens Indkjøb og Udsalg. De Forretninger, som, uden for Directionen af selve Vares Magasinet, hidtil havde været paalagte Magasinet Directorium, og egentlig vedkom Inspectionen over Fabrikkerne, og Befordring af Vares Uffætning, saa vel som smaa Stridigheder Afgjørelse mellem Fabrikkerne eller mellem dem og deres Duvoirs, Opsigt over Hallen m. v. skal besørge af de Committerede i General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet. — Forordningen af 26de Novbr. om indenlandske fabrikerede Kobber- og Messing-Varens Forhandling. Vedkommende indenlandske Fabriks Stempel skulde borge for, at ikke Kobberforeren falbod udenlandske Fabrik-Varer. — Et Rescr. af 1ste Juli bekjendtgjør, at de handlende kunde vorde forsynede fra General-Magasins-Comptoiret med Klæde og Ulden-Varer, for saavidt de ikke heller vil lade samme komme directe fra Fabrikkerne, eller fra Kræmmerne i Kjøbenhavn; Magasinet skal give tolv Maaneders Credit. — Efter Bekjendtgjørelse i Aviserne fra en dertil bestiftet Kongelig Commission, skulde den 1ste Juni

Hammermøllen, der nu var bleven Kongens, eller 1768. den en halv Meil fra Helsingøer beliggende Geværfabrik, sælges ved en offentlig Auction, der dog tillige var en Slags Licitation, thi Kjøberen skulde forbinde sig til, for en vis Priis, at levere til Armeen Geværer.

Da det almindelige Handels-Compagnies Actier, baade paa Børsauctionerne og ellers i Salg underhaanden, begyndte betydelig at falde, saa fik man i Adres-Listen No. 43 indført en Beregning, hvorefter Compagniet eiede nærved en Million Rigsdaler, og hver Acties Værdi ansattes til 451 Rdlr. — Ved Bekjendtgjørelse af 20de Mai oplostes i Aar det Afrikanske Compagni, dog saa, at dets Gjæld til Marokkos Keiser blev betalt, da saa den tildeels i Behold blevne Fond deelttes mellem Actiehaverne. Det var at ønske vi om alle vore alt for mange Handels-Compagnier havde en saa udførlig instructiv Historie, som afdøde Professor Rasmussens Historie om det Afrikanske Compagni ic. — Resc. af 15de Jan., bekjendtgjort ved Placat af 20de samme, foreskriver hvorledes vragebare vædende Varer, som ved Groshandlen til Soes blive anmeldte til Indførsel, maa oplægges og bør vrages. — For til med General-Gouverneuren at gaae paa Raad om Dens almindelige Deconomi og om Alt, hvad kunde være til dens Tarv, havde paa St. Croix været et, af de bedste Handlende og Plantage-Eiere bestaaende, saa kaldet Borger-Raad, men som i sidste Decennium var af sig selv faldt bort. Ge-

1768. neral-Major Peter Clafsen, som nu var General-Gouverneur over alle de tre Vestindiske Danske Gilande og indfaae et faadant Raads Nytte, fik det derfor allerede i forrige Aar gjenoprettet af de bedste Indvaanere paa St. Croix, og i Aar derom et aabent Brev af 8de April, som giver dette Borgerraad Kongelig Sanction, og i Dvrigt foreskriver Raadets Forretninger, der omtrent bleve som de Eligerede Borgeres ere i de Danske Kjobstader. — En Kongelig Resolution af 26de April bevilger et particulairt eller privat Dplag paa Færs af adskillige Varer. — I Corsøer var et Gronlandsk Handels-Compagnie, som den 15de Mai blev Kongelig privilegeret. — Af et da udkommet Skrift: Danmark og Norges Tilstand i Henseende til Handelen, gives i Adressavisen for 1772 No. 194 et Udtag, som viser Danmarks og Norges, maadelige Handel i Aarene 1767 og 1768.

Landbosagen tog i Aar ikke nogen god Bending. Landvæsens-Commissionen forvandledes den 15de April til et General-Landvæsens Collegium, hvis Præsæs den gamle Moltke blev, dets øvrige Medlemmer vare Geheimeraad S. D. Schack, Skatmester Baron Schimmelmann, Kammerherre Grev Gustav Holck, Justitsraad C. L. Stemann, og Justitsraad Raadmand samt Raadstuskriver H. N. Nissen, som og Collegiet fik to Secretairer, en Dansk og en Tysk. Thi under 28de Marts var og for Hertugdømmene nedsat i Slesvig en Landvæsens-Commission, der

nu underlagde det nye Danske Landvæsens-Colle-
gium. Smidlertid udiom i Mai fra dette Colle-
gium en Instrux for de paa Landet bekjendte
Landvæsens-Commisfaires, der er godt skreven, og,
noie fulgt under Kyndige Amtsbefalingsmænd, skulde
have virket en bedre Udfikstning af Fælledskabet,
end der paa mange Stæder overalt i Riget træf-
fes. — Under 7de Mai tilskrev dette Collegium
samtlige Danske Biskoper, at det var Kongens
Billie, Præsterne skulde overlade Bonden for en
vis bestemt aarlig Afgiøt i Korn eller i Penge,
deres Andeel af Tienden. Men herved tør spor-
ges: hvorfor Præsterne mere skulde paatvinges
denne Afstaaelse end Proprietairerne, som og, paa
meget faa nær, ere Tiendetagere? Dog Herre-
mændene understøttedes endnu meget af de Magt-
havende i Slavehærskabet over deres Bønder, det
viser blant Mere Generalitæts- og Commisfa-
riats-Collegiets Skrivelse under 3die Sptbr. til
Infanteri-Regimenterne. Allerede ved Rescripterne
af 8de og 15de Januari var den i forrige Aar
omtalte, Regimenterne i visse Egne af Sjælland,
tilladte frivillige Hverving høvet. Thi den fri
Bondekarl led sig vanskelig hverve, og den stavns-
bundne Karl maatte ikke hverves, men hvervet
var det ofte ikke saa let for hans Hærskab at
faa ham udøst, da Regimenterne gawe ikke uden
Sværdslag tilbage, hvad de eengang havde faaet
i deres Bold. Herremændene fik nu derfor hiin
Generalitæts-Skrivelse uddirket, som befaler Regi-

176 8.menterne, noie at overholde, at ingen National-Recrut permitteres til andre Stæder, end til det Gods, hvorfra han er afgiven, samt ei alene udtryffeligt i Permissiøns-Pasfjet at exprimere, til hvilket Sted han er permiteret, men endog vedkommende Godseiere hver Gang at underrette om givne Permissiøn; thi da adskillige Frimænd ikke gik til deres Hjem, saa skulde heri, siger Skrivelsen, Proprietairerne soulageres. — Den 9de Juli udkom Forordningen angaaende en ny Landmaaling i Danmark, der skulde tage sin Begyndelse i Sjælland. Instruxen, Forordningen indeholder, synes ganske passende skreven, men da man her, som ved saa mange Leiligheder, fulgte Maximen: at man sig ei forhaster, saa vare ingen Omkostninger spildte, ved at denne Landmaaling fire Aar efter indstillebes.

Rescriptet til Stiftamtmandene i Throndhjem og Bergen af 22de Januar bekjendtgjor en General-Deimesters Ansættelse i disse Stifter. Cancelli-Skrivelsen af 3die Sptbr. til Vice-Statholderen, angaaende Veivæsenet Sydentjelds, viser, at Aggershuus og Christiansands Stifter havde en saadan Embedsmand. — Under 12te Februar udgik nu et for hele Norge almindeligt Rescript, til Vice-Statholderen og samtlige Amtmænd, ligegyldende med det som i Fjor Stiftamtmanden over Throndhjem havde faaet, angaaende, at Fogderne ingen Kornkastning maa foretage sig uden Amtmandens Samtykke. — Rescript af 19de Februar til Vice-Statholderen befaler, at Over-Hof-

retten skal continuere, saa længe der er Sager. — 1768.
Den de Norske Kjøbmænd ved Forordningerne af 18de Mai og 12te Octbr. 1759 udlovede Præmie, 5 Procent af hvad Varer de fra Fabrikkerne i Kjøbenhavn tilforhandle sig, blev nu ved Placat af 5te Mai forandret derhen, at Præmien skulde betales til Fabrikanterne, saa snart de for Commerce-Collegiet beviisliggjøre, at de hos dem directe ordinerede, uden General-Magasins Comptoirets Directeurs Mellemlhandling, til en eller anden Kjøbmand i Norge, affendte Silke- Ulden- og Bomulds-Varer, til det bestemte Sted ere ankomne og indførte. — For Norge udkom under 14de Mai en lige Forordning om Extra-Paabud af Sager o. s. v., som under samme Datum udkom for Danmark. — Den Frihed som Landalmen syndensjelds havde ved Forordningen af 3die Aug. 1756 faaet, til at købe behovende Kornvarer directe fra Skibene, indskrænker nu en Placat af 30te Juli til alene 14 Dage efter et Skibs Ankomst til Stedet. — Rescriptet af 17de Juni indeholder gode Foranstaltninger for Bergens By, med Hensyn til Brand- og Vand-Væsenet, som et andet af 16de Sptbr. for samme By, i Henseende til Politivæsenet, hvormed Byfogden ikke maatte befatte sig, da Bergen haver en egen Politimester. — En Kongelig Resolution af 23de Sptbr. tilstaaer Christianssand Credit-Opdag i eet Aar paa Genever. Samme By fik og under 17de Octbr. Kongelig Confirmation paa de den

1768. forhen forundte Privilegier, Friheder og Benaadninger, og i denne Confirmation tillige Forfkrift for, hvorledes Landalmuen maatte der i Byen selge sine Varer og kjøbe andre, saavel af Byens bofsatte Handlende, som af de dertil ankommende Skipper. — Rescript af 20de Decr. til Vice-Statholderne og samtlige de Kongelige Befalingsmænd i Norge, er vigtigt, da det bestemmer Grændserne mellem den civile og militaire Jurisdiction, hvorom, som flere Stamps Erklæringer vise, var jævnlige Uenigheder.

Dette Aars andre vigtige Lovgivninger ere: Placat af 15de Januar, om hvorledes med Arv, som Rogen, der gaaer i Slaveriet, maatte tilfalde, skal forholdes. — Forordningen af 8de April, at Arvinger i Stervboer udi Danmark og Norge, maa forundes det saa kaldte Beneficium inventarii. — Forordningen af 26de Novbr. med Tarif over hvad i Told, Consumption og Accise skal betales i Danmark og Norge.

Til Chirurgiens Opkomst paa Island befaler Kongen i Rescript af 8de April, at fire Islandske Chirurger, som have ordentlig deponert og ere i Universitetets Matricul indskrevne Studenter, altid skal nyde af Universitetets Stipendier, i det Mindste 1 Rdlr. ugentlig, og desuden være berettigede til Pladser paa Regentsen. — Kongelig Resolution af 26de Novbr., angaaende de Afgifter, som Chirurgi i Danmark og Norge skulle svare til det anatomiske Theaters, i Kjøbenhavn, Vedligeholdelse; disse bleve nu modererede

og Restantferne eftergivne. — Et Rescript af 1768. 2den Decr. til det juridiske Facultet ved Kjøbenhavns Universitet viser, at juridisk Examen stuum baade privatim holdtes og kunde toges hjemme af Fraværende, thi det befales at saadanne Examinerede ogsaa skal betale Facultetets Notarius. — Ogsaa i Aar var Universitets-Patronen D. Thott een Gang nærværende ved Examen Artium, men det var og en Son af Geheimeraad Bjerregaard, som den Dag var til Examen. — Af et Avertissement i Avisen fra Deder sees, at Publicum har klaget over, at Hæfterne af hans Flora Danica vare for dyre, thi bekendtgjør hannu, ved Kongelig Understøttelse at have nedsat Prisen. — I Juni kom til Kjøbenhavn den berømte Wienske Astronom Pater Hell, tilligemed Pater Trymwich, for videre at skulde reise til Wardehuus og der observere Venus's Gang forbi Solen. Kongen gav Hell med Følge fri Befordring gjennem hele Norge. Paa Kongelig Befkostning sendtes og Professorene Peter Horrebom og Slav Nicolaus Bûgrov til Nordlandene, for der at skulde observere dette Himmelsyn. Men man blev lidet fornøiet med Udbyttet af deres Reise, hvad nok og især var Aarsag til, at Første ti Aar efter mistede sin Designation ved Universitetet. Horrebom skal ikke have manglet Indsigter, men han var bogstavelig, hvad man kalder Loi — en National-Svaghead.

1769. Den 14de Jan. kom da Kongen igjen hjem og til Kjobenhavn fra sin alt for kostbare og for sine Følgers Skyld ullykkelige Reise til Udlandet. — Den regjerende Dronning fik i Sommer den Fornoielse af sin Broders, Wilhelm Hendrik Hertug af Gloucester, Besog. Den 8de Juli kom Prinsen i Land ved Drago, hvor han modtoges af Geheimeraad Over-Staldmester von Staffeld og Joachim Gottsche Greve af Moltke, der nu var bleven Kammerherre, og ansattes hos den Engelske Prins som hans daglige Cavalier.

Den 13de December sluttedes en Alliance-Tractat med Rusland i Henseende til Affairerne i Sverrig; Kammerjunker K e e h i Repertoire des teintes conclus par la coueonne de Danneman? siger pag. 217 at den ikke er trykt. — Danmark's Forhold til Algier blev meget knudret. Den Danske Consul maatte efter Deiens Befaling forlade denne Koverstat, og de Danske Skibe sikkedes kun fire ti Dages Frist til at søge Middelhavet. Falske Danske Passer, udeblevne Forøringer o. s. v. gaves til Paaskud for denne Deiens Dp-førsel.

Geheimeraad Baron S c h i m m e l m a n n var nu bleven virkelig Skatmester med Rang Nr. 11 i Rangforordningens første Klasse mellem Geheimereferentseraaderne og Generalerne af Cavalleriet. — Utter i Nar forauktioneredes igjen 110 Tønder Bondt-Hartkorn i Godinghuus Amt, som Betalingen var udebleven for. — En for Bonden ikke gavnlig

Skatte-Forordning udkom under 8de Aug., om 1769. Havre-, Ho- og Halm-Leverance for Betaling til de i Sjællands, Fyens og Jyllands Kjøbstæder ind-quarterede Cavallerie- og Dragon-Regimenter. Men det hed, at de Besværligheder Regimenterne, hvis Antal af Heste var bleven forstærket, havde i at anskaffe sig Fouragen paa den i nogle Aar anordnede Maade, gjorde denne Forandring nødvendig. Smidlertid er der nok intet Landmanden mere trykkende Paalæg end denne Fourage præstet i Natura. — For at forekomme Danske Monnters Forsalfkning og Smeltning, og i forekommende Tilfælde opdage de Skyldige, forbyder Kongen i Rescript af 13de Januar til Kjøbenhavns Magistrat den Jødiske Nation i deres Huse at have Smelte-Døne og Digler, og de der havde dem befales inden 14 Dage at aflevere dem til den Mand, der ansattes til at smelte for dem af Magistraten, som i Plac. 23de Jan. bekjendtgjor dette Rescript.

Nu tillader en Forordning af 11te April at bruge Guld og Sølvs i Broderi, Galoner, Knip-linger, Baletter og Knapper, men kun paa indenlands fabrikerede Varer, som og selve Galonerne skulle i Rigerne være forfærdigede. At og i Kjøbenhavn har da været Galon-Fabrik sees af Forordningen 4de October, som bestemmer det til Guldtrækker-Arbejde fornødne Sølvs Gehalt med hvad videre bør iagttages af Guldtrækkere og Forhandlere. — Under 13de Mai udgif en Tact, hvorefter Agent Børre skulde sælge Tobakkerne

1769. til de privilegerede Tobakshandlere og for disse en Tært, hvorefter de igjen maatte udhøfre Tobakket. — Forordningen af 11te October igjenta-ger, forandrer og forbedrer Forordningen af 11te Juli 1739, angaaende den for Ulden-Manufactu- rerne i Kjøbenhavn oprettede Halle, der noie skulde eftersee og bedømme Varernes Vævning, Spinding, Valkning, Beredning og Farvning, og taxere Bedkommende for de deri befundne Feil. — Som jeg i min Frederik V. Aarbog pag. 227 har bemærket, at Rescriptet af 6te Februar til Sjællands Stift om Laugsfamlinger blev Reglen for de andre Stifters Kjøbstæder, saa bestyrkes og nu denne Bemærkning af Rescriptet 17de Novbr. til Stiftsbefalingsmænden over Aarhus Stift, angaaende hvorledes skal forholdes med Laugenes Samlinger der i Kjøbstæderne.

For den Vestindiske Handel var velgjørende Rescr. 22de September til General-Gouverneuren over de Vestindiske Eilande, om hvorledes der med protesterede Verler skal forholdes. Herved fore- byggedes den ulovlige Dmgang med at tage Be- taling for Verler, Erasfant:n forud maatte vide, ikke bleve accepterede. Vigtig var og nu den Danske Handel paa disse Eilande, som Grosferer Nathanson har viist i foranferte sit Skrift pag. 55. — Som og Skibsfarten nu tiltog, saa blev af Vigtighed, at de paa dem udstødte Maa- lebreve vare paalidelige, og oplyste Fartvæts Læng- de tillige med dets Dybde og Bredde efter den Kongens Forfærd, som om Skibsmaalingen i

Aaret 1726 var givet, hvorom derfor vedkom= 1769. mende Toldbetjente i begge Rigerne blev erindret, ved Skrivelse under 18de Novbr. fra General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet. — Til mod Algierſke Sørovere at beskytte den Danſke og Noerſke Søfart, og for tillige at convoiere dette Aars Aſiatiſke Compagnies Skibe, udgik med Aarets Slutning to Kongelige Fregatter.

I Aar ſyntes Solen at ſkinne noget blidere for Bondesagen. — Efter den gamle Moltke's egen Opfordring ſkrev nu Deder ſin koſtelige Betænkning om hvorledes Bonden ſkunde ſkaffes Frihed og Eiendom, og i Manuscript forreviſte Moltke Betænkningen, der dog ikke ſkal have fundet Miniſterens Biſald. Thi ſom Deder vidner, var Moltke bange for, man i ſin Nidkjærhed for Bonden ſkulde gaae for vidt; Miniſteren, ſom altid opholdt ſig ved Hoffet, kjendte ikke ſine Bonders Forfatning, uden af ſine intereſſerede Forvalteres og Forpagteres eenſidige Relationer. Ogsaa tilſtaaer Deder, at nogle foregionne Venner og Forpagtere af Bonden ſtanden gik for vidt i deres Fordringer *). Det gik da med Bonden ſom nu med Borgerfriheden; Begges Forſvarere ville være Democrater, men mange af dem vare og ere Demagoger, der ei ſkjælne og ſkjælne mellem lovbeſtemt og ulovbeſtemt Eiendom, mellem politiſk Frihed og bor-

---

*) Bon Hales Andenken om Deder pag. 124.

1769. gelig Frihed. *) — Meget blev imidlertid i Kar gjort for at forbedre den Danske Bondes Kaar. — Under 6te Mai udkom en Forordning om Hovoriets Bestemmelse. — Under 13de Mai en anden om Selveierbønder i Danmark og de dem forundte Fordele. Denne Forordnings Hensigt var, deels at sikke for Fornærmelse og Overlast saa vel de Bønder, som paa Auktionerne over Ryttergodsset havde tilkjøbt sig deres Fæstegaarde, som de andre ældre Selveierbønder, dem at forsvare mod al Forurettelse Forordningen paalægger Amtmændene som en af deres Hovedpligter, deels at opmuntre Proprietairerne til at overdrage deres Fæstebønder Eiendomsret eller give dem Arvefæster, da de i begge Dele kunde forbeholde sig Herligheden til de saaledes afhændede Fæstegaarde, ligesom og Hovedgaardene, hvorfra Fæstegodsset saaledes var afhændet, beholdt deres Skattefrihed. At, naar Proprietairen forbeholdt sig Herligheden til sine afhændede Fæstegaarde, han dog skulde blive ansvarlig for de Kongelige Skatter og Contributioner, en Ansvarlighed Duffen ligner ved de Franske General-Forpagtinger; at

---

*) Skal man dømme af Tybsklands og flere Staters tumultuariske Stænde-Forsamlinger, saa synes Undersaatterne eller Borgerne i dem endnu ikke at være modne til politisk Frihed; den borgerlige Frihed, forsvaret af Publicitet i alle Statsstyrelsens Dele, det diplomatiske Resfort undtaget, af en Trykkefrihed som den i R. 7 Octbr. 1771, og af Regjeringens Collegier uafhængige Domstole, er og tilstrækkelig til at sikre Undersaatterne mod enhver Autoritæts Vilkaarlighed.

Regjeringens Collegier ved deres Fortolkninger 1769. lagde Banffeligheder i Weien med at beholde Herregaardsfrihederne; endelig og den liden Tillid, som havde til Amtmændenes Forsvar, gjorde, at denne Forordning ikke opnaaede sin velgjørende Hensigt. — Forordn. 6te Juni bestemmer Straffen nærmere for dem, som have odelagt eller odelægge Bondergaarde, samt lade saadanne odeblevne Gaarde ubebyggt henligge, der formindsker Bondestanden og forøger Hoveriet. — Endelig igjen opmuntredes og tildeels befalede Fælledskabets Ophevelse ved Forordn. 28de Juli. — General-Landvæsen-Collegiet tilskrev og samtlige Amtmænd i Danmark, at de til Collegiet skulde indberette de foretagne Forandringer og Forbedringer til Landvæsenets og Bondestandens Opkomst, endog dem som af private Fordeiere og Brugere kunde være iværksatte. — Datids Amtmænd vare: Stiftamtmanden over Sjælland Grev Eggert Christopher Knudt, tillige Amtmand over Roskilde Amt; Geheimeraad Baron Jens Suel Wind, Amtmand over Kjøbenhavns Amt; Geheimeraad Fridrich Carl Gram, Amtmand over Frederiksborg og Kronborg Amter; Geheimeraad Wolf Weit Christopher v. Reizenstein, Amtmand over Ringsted og Sorø Amter; Geheimeraad Henrich Brockenhuis, Amtmand over Bordingborg og Tryggevælde Amter; Kammerherre Silert Christopher v. Ahlefeldt, Amtmand over Gallundborg, Draxholm, Soebysgaard og Holbøks Amter; Conferentsraad Fre-

1769. brik Lovenørn, Amtmand over Antvorskov og Corsoer Amter; Conferentseraad C. Christian Dow over Hirschholm Amt; Geheimeraad Friedrich v. Møsting, Amtmand over Moens Amt; Statsraad Johann Christian Urne, Amtmand paa Bornholm; Geheimeraad Stiftamtmand Heinrich Wille tillige Amtmand over Odense, Dalm, St. Knuds og Ruggaards, samt Aesens og Hindsøavls Amter; Kammerherre Adam Christopher v. Holsteen, Amtmand over Nyborg og Tranekjær Amter; Kammerherre og Stiftamtmand Gotsche Hans v. Krogh tillige Amtmand over Kalholm, Halsed og Mariboe Klosters Amter; Conferentseraad Ludvig Christian v. Ders, Amtmand over Nykjøbings Amt; Baron og Stiftamtmand Sver Holck tillige Amtmand over Aalborghuus, Aastrup, Berglum og Seiglstrup Amter; Conferentseraad Fridrich Hauch Amtmand over Dueholm, Derum og Vestervig Amter; Geheimeraad Stiftamtmand Mathias Wilhelm Hvitfeld tillige Amtmand over Hals Amt; Geheimeraad Baron Werner Rosenkrands, Amtmand over Skivehuus Amt; Kammerherre Stiftamtmand Peter Rosenørn tillige Amtmand over Havreballegaard og Stjernholms Amter; Geheimeraad Fridrich Ludvig v. Woyda, Amtmand over Skanderborg og Aafjærs Amter; Kammerherre Baron Christian Rudolph Philip Gersdorf, Amtmand over Galloe Amt; Kammerherre Andreas Scheel, Amtmand over Dronningborg, Silkeborg og Ma-

riager Amter; Stiftamtmand Theodosius Le= 1769.
veghau tillige Amtmand over Riberhuus Amt;
Statsraad Peter Albertin, Amtmand over Lun-
denæs og Bøvlinge Amter; Geheimeraad Lud-
vig Wilhelm v. Bülow, Amtmand over Col-
dinghuus Amt. — Ved R. 24de April bestemtes
nviere Forretningerne i General-Landvæsens-Colle-
giet mellem Præsæs Grev A. G. Moltke, de
Deputerede Statmester Schimmelmann, Ge-
heimeraad Schack, Overkænt Grev Gustav
Holtz, Kammerherre Baron Rosenkrands,
General-Procureur Stampe, Geheime-Cabinetts-
Secretair Schumacher og de Committerede, som
ikke ere Conferentseraader, thi saa først bleve de ef-
ter Rescriptet Deputerede, Statsraaderne Lowson,
Nielsen og Ste mann. Forestillingerne til
Majestæten skulde almindelig underskrives af dem
Alle, dog kunde Præsæs og Deputerede af grun-
dige Årsager underskrive enkelte Forestillinger uden
de Committeredes Concurrence. — Landmanden,
især Bonden, meget generende og trykkende blev
ellers nu Brænderiernes paa Landet Forpagtning,
fornemmelig ved de jævnlige foretagne Huusinqviritio-
ner, hvorom havees fra nu af og i en Række af De-
cennier fast hvert Åar flere Rescripter, hvoraf
jeg kun her vil anføre R. 17de Februar til de
Kongel. Befalingsmænd i Fyen. — Almueffkolevæ-
senet paa Landet vandt ikke men tabte meget ved
de Kongl. Godsers Salg; thi vedkommende Col-
legium og deres Befuldmægtigede glemte det skjonne

Dnsse Frederik IV. havde sat paa disse af
Ham opførte Skoler:

Laad altid paa min Stool En sidde af min *Wt*
Som mener Dig min Gud og disse Skoler ret.

I Auctionsconditionerne var derfor ofte ikke be-
stemt, hvad Kjoerne havde til disse Skoler at
udrede, saa de tit nægtede at udrede Noget, og
Stiftamtmand med Bisp maatte herom jævnlig
indhænte Kongl. Resol. Jeg vil af de mange ved
den Leilighed udgaaede Rescripter kun anføre et for
i Aar, N. af 27de Jan. til Stiftsbefalingsmanden og
Biskoppen over Hollands Stift, om Skoleholderlon
af Kirkerne paa Falster. — Meget led Landet i
Aar af Kvaegsygen, som blev almindelig i Fyen,
og nu og kom til Gallundborg i Sjælland. —
Til Landoeconomiens som til flere Næringsveies
Befordring ved belonnende Dpmuntringer organi-
seredes i Aar og fik Prædicat af Kongeligt det
Landhuusholdningselskab, som nu over i 60 Aar
har virket velgjørende, fornemmelig paa det prac-
tiske Ugerbrug. Den berømte statsoconomiske
Skribent Christian Martfeld har som Sæl-
skabets første og mangeaarige Secretair af det
sine store Fortjenester, og Professor Hübner,
som i flere Aar var dets Vice-Præsident, er og
af dette Selskab meget fortjent. Mærkeligt at een
af Landhuusholdnings-Selskabets Love var, at i
dets Forsamlinger kun maatte tales Dansk.

Til Lettelse for Almuen og Sikkerhed for
de Kongelige Intrader, samt at forebygge Mis-
brug ved Skatternes Inddrivelse, udkom Forord-

ningen af 31te Jan. om, hvorledes med Udpynt= 1769. ninger og Executioner for efterstaaende Kgl. Skatter paa Landet i Norge herefter bliver at forholde. — Som fordeelagtig for Folkemængden og Agerdyrkingen tillader Forordningen af 14de April, at Odels- og Selveier-Bønder i Norge maa skifte og dele deres eiende og paaboende Gaarde imellem deres Børn saaledes, som denne Forordning foreskriver. — At det i Throndhjem oprettede Videnskabers Selskab endnu ikke havde befordret Dplysningen, det viser Rescr. til Amtmanden af 12te Mai, som befaler, at Natmænd, deres Hustrøer, Folk og Børn, som ved Døden maatte afgaae, skal ved Vægteren eller Brandvægten i Byen bæres til Jorden, dog skal Magistraten først være ved Ligets Kiste, samt følge det til Jorden efter R. 12te Mai 1698; man var altsaa i 72 Aar ikke kommen i Throndhjem videre i Dplysning. — Et Rescr. under 20de October til Vice-Stattholderen foreskriver de Tilfælde, hvori strandet Drag og Bøer maa strax gjøres i Penge. — Rescr. af 8de December til Stiftamtmanden i Throndhjem, angaaende hvilke Sager Politimesteren maa paakjende, og hvilke han skal overlade til Byfogden, som exequerer Politirettens Domme. — Den Norske Armee blev i Aar formeret med et Dragon-Regiment, fem Infanterie-Regimenter og ti Skiløber-Compagnier.

Til Stiftbefalingsmanden over Island, som da var Conferentseraad Baron P r o e d l, men som aldrig kom til Landet, gik den 17de Februar et

1769. Rescript med Kongelig Befaling, at fra Nytaar 1770 skulde Alle og Enhver i den Materie om Arv, Arvfølge og Arvs Deling, rette sig derom efter hvis i Norske Lovs femte Bogs andet Capitel var skrevet og fastsat. Ved denne Forandring kom nu Borneborn paa mødrene Side til at arve deres Morfader og Mormoder, hvad de efter den gamle Islandske Lov ikke kunde, saa længe der levede nogle efterladte ægte Born, som i Successions-Linien vare en Grad nærmere. — Efter Datids Gang i Embedsagerne bekendtgjorde saa Stiftamtmanden flige Rescripter og andre Collegialskrivelser til Amtmanden paa Island, som da var Ole Stephensen.

Ved Rescript af 7de Juli til Det Kongelige Videnskaber Selskab i Kjøbenhavn skænker Kongen atter Selskabet 700 Rdlr., for til de geographiske Charters Fuldførdigelse endnu at kunde antage flere Landmaalere. Saa gives og i Rescriptet Kongeligt Lovte om, at Selskabet ved Leilighed endnu skal faae 300 Rdlr. til samme Formaal. Paa Selskabets Ansøgning forbød og Kongen under 7de Juli Nogen at efterstikke eller efterstuffedt at indføre Charter, under sammes Confiscation og 10 Rdlr. Mulct for hvert anholdt Charter. — At Bigotteriet saa lidet under Christian VII., som under hans Fader, var afholdt vise, Rescripterne af 3die og 4de Marts. Første tillader det Bernstorffske Godsæs Bønder uden Tiltale at bringe paa alle Son- og Hellig-Dage Mælk til Kjøbenhavn, kun at det skeer for Høimesse begyn-

der. Det andet tillader at der maa i Fasten ind: 1769. til den stille Uge vedvarende holdes Spectacler (Comoedier), Baller og Concerter. — I Folge Kongl. Resolution af 6te Juni skal den i seneste Toldbrulle paabudne nye Afgiort af windbundne Bøger, Land- og See-Charter, samt af gamle indbundne Bøger, bortfalde. — I Kjøbenhavn rasede i Aar stærkt Kopperne, saa at henved et Par tusinde Menneſker, Born og Fuldvorue, døde. Saa lidet var endnu Inoculationen kommen i Brug. Velgjørende var derfor Rescriptet af 1ste Decbr. til Statsraaderne v. Berger Kongelig Livlæge, Gabriel Linde Casserer ved det Kongelige particulaire Kammer, og J. F. Struensee Livlæge, angaaende en Stiftelses Indretning uden for Kjøbenhavns Norreport paa Gaarden Solitude til Bornekoppers Indpødning for alle Stænder, de Fattige som de Formuende. Kongen ville i 5 Aar dertil aarlig skænke 4000 Rdlr., at de Fattige der omsonst kunde pleies. Patienterne havde Lov til at bruge deres sædvanlige Læge. I Bygningerne vare afdeelte Bærelser til Præparationen og til selve Inoculationen. Denne skulde standse, naar i Staden grasserede Epidemier af Sprinkler, Scarlagen, Meslinger og hvid Frisel. — Jeg kan ikke finde med Visshed, om det var i Aar eller allerede i det forrige, at det Almindelige Hospital i Kjøbenhavn indrettedes. — Rescript af 14de Juli til Universitetets medicinske Facultæt befaler, at Decanatet aarlig skal omſkiftes, thi hidtil havde

1769. den ældste Professor altid været Decanus, og tillader at Enhver, som disputerer, maa vælge hvem af Professorerne han vil til sin Præses, hvad efter Universitetets-Fundatsen hidtil havde paalagt Decanus. End befaler og Rescriptet, at alle Examinere i Facultætet skal herefter skee offentlig under Protocollation af en dertil antagen Notarius. — Efter Fleres Dnske indbød den bekjendte, og siden af Kjøbenhavns endnu florerende Porcelains-Fabrik fortjente, Materialist og Laborant *Frants Henrych Müller* til et Collegium Chymicum theoreticum practicum, hvorover altsaa nok ikke læstes ved Universitetet. — Rescr. af 14de Juli til det theologiske Facultæt ved Kjøbenhavns Universitet befaler, at de Candidater, som herefter fremstille sig til Examen theologicum, skal hver Gang examineres af alle tre Professorer i Facultætet. — Et Rescript til Universitetets juridiske Facultæt befaler, at Decanateret skal aarlig omstiftes, og alle Examinere holdes offentlig. Mellem to til tre ti Aar efter blev dog et af de bedste juridiske Embeder, Birkedommertjenesten paa Falster, bortgivet til en Mand efter Examen hjemme inden lukte Døre, hvilken Mand endda ikke var Student. — Professor *Dons* averterede i Aviserne, at han i 6 Maaneder ville i Forelæsninger for unge til Examen studerende Jurister gjenne-gaa *Hesselbergs* Collegium, altsaa det hele Danske juridiske System, sandelig Meget i en saa kort Tid, især over en Lærebog, der, som den

første offentlige i Videnskaben, fordrer saamange 1769.
Berigtigelse.

Palme Sondag den 8de April blev Arveprins 1770.
Frederik confirmeret i Christiansborg Slotskirke
af den Kongl. Confessionarius Sjællands Biskop
Harbo'e. — Den 27de Mai døde Enkedronning
Sophie Magdalene i sit 70de Alders Aar*).
— Den 14de Mai blev Livlægen Dr. Struensee,
som nu kaldes Lector hos S. M. Kongen,
Conferentseraad, og samme Dag Arveprinsens In-
formator Professor Dve Guldberg Etatsraad.
— Professor Designatus ved Universitetet Dr.
Christian Johann Berger blev den 12te
Juni Kongelig Livmedicus. — Den 18de Juni
reiste Kongen og Dronningen til Holsteen; Stru-
ensee, som allerede siden Januar Maaned havde
havt sin Bolig paa det Kongelige Residentsflot,
fulgte nu og de Kongelige Personer paa denne
Reise, hvorom see hvad jeg har i Dst's Archiv
2det Bind pag. 197 flg. — Efter Kongelig Be-
faling, bekjendtgjort fra Reise-Staldmester von
W arnsted t, blev den 22de October anstillet et
Præmie-Heste-Væddeløb mellem Norre- og Dster-
Fællede, efter, som man da sagde, dem Kongen

---

*) Om Struensees Opførsel mod den sengeliggende Dron-
ning, see mine Bemærkninger i foranførte Dst's Archiv
pag. 198—99.

1770. havde seet i England. Prisen kunde kun vindes af Danske, Norske og Slesvig-Holsteenske Heste. Høieste Priis var 600 Rdlr. Courant, og skulde disse Væddeløb gjentages to Ginde aarlig, den 22de Mai og den 20de Septbr. See Kjøbenh. Adræs-Avis Nr. 147. — Den Svenske Kronprins Gustav og Hans Broder Prins Friderich Adolph kom den 22de November uventede til Kjøbenhavn, hvor de afstege hos den Svenske her residerende Gesandt Baron Sprengporten. — Efter Kongelig Befaling af 27de April havde nu Magistraten frattraadt Comoediens Bestyrelse og afleveret Comoediehuset, med de det forundte Privilegier og alt dets Inventarium, til det Kongelige particulaire Kammer. Udelukkende paa Comoediehuset holdtes og maatte holdes Masquerade.

Admiralitæts-Collegiet og General-Commissariats-Collegiet bleve nu ved Rescript af 9de Marts combinerede til eet Collegium, under Navn af Admiralitæts- og General-Commissariats Collegium, hvori de Deputerede skulde bestaae af 3 Militaire og 3 Civile Personer. Dette Collegium skulde afgjøre Alle, hvad der angaaer den Kongl. Soetat, det være sig Commando, Deconomi, Skibsbyggeri, Jurisdiction, Enrollering og Løds-væsen m. v. Dets Deputerede bleve Geheimeraad Grev Gregers Christian Harthausen, Vice-Admiral Hans Henrich Rømeling, Greve og Kammerherre Joachim Gottsche Moltke, samt Etatsraad Hans Top. Desuden vare i Collegiet som Råsesforer: Greve og

Commandeur-Capt. Adam Ferdinand Moltz 1770.
ke, og Socapitain Kammerherre Niels Krabbe
Fuel. — Til alle Regjeringens Collegier udgik
under 4de September en Cabinetsordre om Rang-
Characterers sparsommelige Uddeling, med det mær-
kelige Tillæg, at Collegierne skulde staae Kongen
til Orde og Ansvar for dem, de bringe ham i For-
slag til Rang. Sandelig National-Characteren skul-
de været nu bedre og friere for den nedværdigende
servile Hengivenhed, om dette velgjørende Konge-
bud strængt var overholdt. — En anden Cabinets-
ordre af 31te Decbr. forordner, at herefter Søde
i et Collegium, Departement eller Dicasterium sk
tages, ikke efter den Character Enkelte kan være
benaadede med, men efter deres Indtrædelses An-
ciennitet, og deres Chargers Rang; thi lige som
Characterer og Ordenstegn herefter ikke give nogen
Rang eller Fortrin i Collegierne og Departemen-
terne selv, saa skal og overhovedet ikke sees paa
samme uden ved Hoffet og i Tilfælde af Ceremonie.
— Den 13de Septbr. gik Johann Hartvig
Ernst Greve af Bernstorff ud af Conseilet
og alle sine andre Embedsstillinger, i Folge ham
uventet tilskillet Kongelig Afseend, der i Publicum
ikke vakte liden og for Struensee meget skadelig
Sensation. Thi med alle Bernstorffs Svag-
heder havde han dog, for sine Kundskaber og, med
Hensyn til sin egen Person, hoist uinteresserede
Character, en almindelig Agtelse mellem den op-
lyste og videnskabelige Deel af Publicum. Hvad
han havde gjort for sit Gods, skaffede ham endog

1770. Agtelse hos den lavere Deel. Sandt Godset var en Kgl. Gave, men saadanne havde den Høifalige iegode Frederik V. gjort til flere sine Stormænd, uden at Gaven anvendtes til at gjøre deres Familier lykkelige mindre de med dem fulgte Bønder, men, som Brockenhuus med de ham skænkede Godser Nybøe og Tønsbøved, udseiedes igjen for slet Huusholdning. — Dagen efter Bernstorffs Afgang sogte vel Struensee igjen at vinde i det Mindste den oplyste Deel af Publicum, ved at lade Kongen befale i Rescript af 14de September, at Bøger maa trykkes uden Censur og Approbation. Men da det Boldsomme i hans Ministerium paadrog ham Publicums almindelige Had, saa fik han og droie Sandheder at læse, i Folge denne forundte Trykkesfrihed. Geheime-Conseilets Ministre vare nu: Greverne A. G. Moltke, D. Thott, Ditlev Reventlow, og Geheimeraad F. C. Rosenkrands. Disse fik nu den 24de September Kongens Befaling om at træde sammen, for at overlægge paa hvad Maade et Conseil bedst bor ansees indrettet, uden at være forlænet med Affairernes endelige Afgjorelse eller den lovgivende og udøvende Magt, men kun for at skal sætte Sagerne i sit rette Lys, og give Kongen derom Betænkning; Cancellierne skal ei give Rapport dertil; de fleste Stemmer i Conseilet skal intet afgjøre, men enhver Medlem for sig skal give Kongen sit skriftlige Votum; i Conseilet skal ingen Secretarius være; dets Medlemmer skal ingen særdeles Rang have,

og ingen Bestallinger, men Cabinetsordrer skal au- 1770.
torisere dem. — Man kan ikke nægte, om man i
være paa Papiret democratiste Liden tør sige det,
at dette Rescript er ganske i en uindstrænket Re-
gents Hand og som saadant godt og passende
skrevet, naar Majestæten allene havde havt i sit
Cabinet en moderat Raadgiver. Værd var det
at læse Conseils-Herrernes forlangte Betænkninger,
som man overalt ikke fyldestgjørende og upartisk
kan bedømme det Struenseeske korte men inte-
ressante Ministerium, for de mange om Det endnu
skjulte Papirer komme for en Dag. — Den 26de
October gik til alle Collegierne en Cabinetsordre
om, hvorledes De havde at forholde sig, naar de
med Expectancer beyrdede Tjenester blive ledige.
De for denne Befaling opgivne Grunde ere vist
meget rigtige, og Befalingen staaer tildeels endnu
ved Magt, men siden Struensees Tid neppe
fulgt uden ved Horrebøvs Expectance, om da
saa retfærdig overlader jeg dem at bedømme, som
ere floge paa Himlens Lob. — Mærkelig og vel-
gjørende er og Cabinetsordren af 4de December
angaaende Sagernes Behandling og Decision, de-
res snarreste Endskab; aarlige Beretninger om Be-
tjentene m. m. og det deri de Kongelige Collegier
givne passende Tilhold, at de ikke maa drage det
helé Detail af Sager til sig, men skal kun have
den almindelige Opsigt derover. — Endelig under
27de December udkom en Kongelig Act om det
Geheime-Stats-Conseils Ophævelse; saasom de
Staten angaaende Foranstaltninger i en Souverain

1770. Regjerings Form ved Mængde af de deri deeltagende Personer af hoi Rang, og den af dem i Tidens Længde erhvervede Anseelse, ikkun gjøres mere besværlige og forvirrende, og deres Udførsel derved forsinket. — I det ophævede Conseils Sted kom nu en Geheime-Conferentse-Commission, hvis Lemmer bleve: Skatmester Schimmelmann, Generalerne Gühler og Grev Kanzau, Grev Harthausen og Stiftamt. Holger Scheel.

Til Historien om dette Aars udvortes Forhold horer Rescript af 9de November, i Anledning af det Svenske Hofs indgivne Klage over af de Norske begaaet Skovhugst paa hiin Side de Svenske Grændser. Thi paalægges Norges Statholder i dette Rescript, at han skal tilholde de Kongelige Befalingsmand, hvis Amter grændse til Sverrig, strax at undersøge denne ulovlige Skovhugst, saasnart herover klages af de Kongelige Svenske Betjente, uden ved saadan Forbrydelse at indhænte eller oppebie Kongelig Ordre, det er nok at Amtmanden, hver Gang Forbrydelsen maatte være indtruffen, indberetter Kongen det Paasereede med alle sine Omstændigheder og hvad Anstalt han desangaaende har feiet. — Det var i Aar, at Schoubynacht C. F. Raas gjorde sit famose Tog til Algier med en Escadre af 10 armerede Skibe, hvoraf 4 vare Rangskibe, for at bombardere denne Kverstats Hovedstad. I Kjobenh. Adresaviser Nr. 119, 130 og 143 kan om dette Bombardement læses meget Opbyggeligt, men som er taget af fremmede Franske og Engelske Aviser, hvori

Kaas havde forstaaet at faa sine Heltebedrifter 1770. for Algier indførte. Deri fortælles, at de fire Linieskibe og Bombardeer-Galioterue ankrede i Vesten for Havnen, for at være desmindre udsatte for Ilden fra det fjendtlige Fort. Men efter fra den Danske Escadre at være kastet 80 Bomber og givet 3000 skarpe Skud, gik Kaas til Port Mahon. Her fik han en Forstærkning af 4 Batterier og agtede sig saa tilbage til Algier, for igjen at begynde Bombardementet, der, efter Avis-skriverens Forsikring i Avisens No. 143, skulde komme Deien dyr til at staa. Dog Udfaldet blev ei saa farligt, Kaas maatte og den 31te Octbr. aflevere Commandoen til Schoubünacht Hoogland, som dertil fra Kjøbenhavn var sendt. Men en om dette Bombardement rigtigere Beretning og mere grundet Bedømmelse læses i Marquis d'Yves Geheim-Hof- und Staats-Geschichte p. 11—12 og p. 38—61, den selv Danske Søofficerer bifalde som historisk paalidelig.

Ved to Forordninger af 12te Juni, den eene for Danmark den anden for Norge, forlængedes til videre Extrapaabudet af Gager og Pensioner, da Søudrustningerne mod Algier havde kostet Kongen meget. — Derimod hævedes ved Forordningen 30te Novbr. den i Aaret 1768 udskrævede Dvart Procent Afgift. — Den 1 Mai oetroyeredes et Lotteri til et Laan af 2 Millioner Gylden Hollandsk Courant ved Subscription af to tusinde Lodsædler, hver paa 100 Gylden. Laanet var bestemt for de tre Danske Vestindiske

1770. Gilande efter en Plan, som omstændelig findes i Kjøbenhavns Adresavis No. 73. — Thott gif fra Banken og fik Des mercieres til Eftermand. — Ved i forrige Mars August Maaned holdte Auctioner over Kjøbstædernes Consumtioners Bortforpagtning i Aarene 1770, 1771 og 1772 blev samme for hver Kjøbstad aarlig udbragt saaledes som følger, der tillige saa omtrent kan vise Forholdet mellem dem i Henseende til deres kun maa-delige Velstand. Sjællands Kjøbstæder: Helsingør 10505 Rdlr. Hillerød 2465 Rdlr. Slangerup 900 R. Frederiksfund 300 R. Roeskilde 3550 R. Kjøge 3655 R. Storehedinge 490 R. Præsto 400 R. Vordingborg 1305 R. Næstved 3860 R. Slagelse 3315 R. Sorsoer 2100 R. Skjelskøer 1025 R. Callundborg 2405 R. Holbæk 2000 R. Nykjøbing 600 R. Ringsted 1100 R. Sorø 1300 R. Stege 900R. Fyens Lollands og Falsters Stifter: Nyborg 3305 R. Svendborg 3405 R. Faaborg 2330 R. Kjærteminde 1840 R. Rudkjøbing 1585 R. Odense 13505 R. Bogenfse 675 R. Alsens 2830 R. Middelfart 1155 R. Næstov 2500 R. Nysted 605 R. Maribo 805 R. Sætkjøbing 450 R. Rødby 535 R. Nykjøbing 2355 R. Stubbekjøbing 805 R. — Syllands Kjøbstæder saaledes: Aarhus 11500 R. Horsens 6020 R. Ebeltoft 935 R. Grenaa 1005 R. Randers 10000 R. Mariager 600 R. Skanderborg 1395 R. Ribe 3835 R. Varde 1610 R. Gøding 3235 R. Frederiks 3360. Veile 2235 R. Ringkjøbing

1500 R. Holstebro 1430 R. Lemvig 690 R. 1770.
 Aalborg, Sundby og Ribe 12650 R. Vogtøer
 700 R. Sæby 535 R. Fladstrand 500 R. Ska-
 gen 705 R. Hjørring 985 R. Thisted 1335
 R. Nykjøbing 900 R. Viborg 3300 R. Skive
 1000 R. Hobro 900 R.

Rescript 30te Marts forbyder Kjøbenhavns
 32 Mænd at sammenkalde Laugenes Aldermænd,
 hvad alene Magistraten er berettiget til. — For-
 ordningen 15de Mai tillægger General-Maga-
 fins-Comptoiret samme Præferance hos Fabrikant-
 terne for til dem udliveredede Varer, som hos Kræm-
 merne og de Handlende havees. — R. 15de Juni
 modererer den i Laugartiklerne bestemte Mulet
 for de Guldsmede, som forfærdige smaat Arbeide
 af Selv, der mangler i dets Gehalt. — R. 30te
 Juli med nogle Friheders nærmere Bestemmelse
 for Viborg Tugthuus, der endnu skulde ansees
 som et Manufacturhuus. De Interessentere, der
 understøttede det i sidste Henseende, fik nu Tilla-
 delse der ved Fangerne at lade drive en eller an-
 den Profession saaledes, at Byens Haandværkere
 ikke derved led. — Ribe Kjøbstad, som i Folge
 Forordn. 15de Decbr. ikke maatte bruge Stryge-
 Glib til Aalefangsten i Liimfjorden, uden fra 1ste
 Juli til August Maanedes Udgang, fik nu den i
 toti Aar forgjæves ansøgte Frihed til disse Glibs
 Brug endnu een Maaned. — For at ophjælpe
 Saltvands-Fiskerierne og med salt Fiske forsyne
 især Kjøbenhavn, fik d. 24de Decbr. Vand- eller
 Fiske-Skibene adskillige Friheder.

1770. Forordn. 23de Januar befaler, at alle fra St. Croix til Europa affendte Sukkere skal, undtagen saavidt de til et eller andet Sukkerraffinaderies Brug i Danmark, Norge eller Slesvig ere destinerede, til Kjøbenhavn henses og oplægges. — R. 6te April til General=Gouverneuren i Vestindien tillader Laan i faste Eiendomme der med 6 Procent Renter. — R. 19de Octbr. til samme Autoritet forlænger Vestindiske Børlers Lovemaaneder, inden de tabe deres Børleret, fra 6 til 12 Maaneder. — Forordn. 20de Martz hvorefter Renten paa de Kongl. Amerikanske Gilande, og dens Forhold med Dansk grov Courant bestemmes, og al Europæisk og Amerikansk Dansk Monts Indførsel fra fremmede Stæder eller med fremmede Skibe til bemeldte Gilande forbydes. — P. 13de Febr. ophæver de i Forordn. 14de Mai 1768 paabudne Salttaxter, da de holde fremmed uundværlig Salt ude, men om denne P. gjorde al tilsigtet Nytte, tør være tvivlsomt, efter at under 8 Octbr. udkom en Forordning, der vel ophæver Saltafgiften, men og tillige den frie Indførsel af fremmed Salt, som nu herefter skulde fortoldes efter de før hiin Forordning af 1768 gjældende Anordninger. I Adressavisen No. 2 antages at paa Wallo=Saltværk nu virkedes aarlig omtrent 10000 Tønder; en saadan Norf Tønde er $\frac{1}{2}$ Cubik Fod, hvorimod en Tønde Spansk Salt skal forholde sig som 1 til $\frac{3}{2}$ Dele.

Kvægshygen græsferede i Nar hele Danmark over stærk. Af Bordingborg i Ladegaards Hol-

lænderi døde 200 Kver, og der i Egnen gaves 1770. Landsbyer, hvor intet levende Hoved blev tilovers. Man regner, at alene i dette Aar døde i Sjælland 109127 Hoveder, i Fyen 55922 Hdr., paa Folland og Falster 5366 Hdr., i Aarhus Stift 25720 Hdr., Ribe St. 14091 Hdr., Viborg 2265 Hdr., Aalborg 1551, tilsammen i hele Danmark 214,062 Hoveder. Under 15de Sept. tilfrev derfor Rentekammeret samtlige Kongelige Stifts- og Amts-Befalingsmænd om at paasee Forsigtighed i Kvægs Drift til Holsteen. Men denne Syge græsferede dog og i Hertugdømmerne saa stærk, at man der regner i Aar at være døde 40912 Hoveder. Smidlerrid havde man nu opfundet Sygdommens Inoculation, som en Præst Thune betjente sig med Hæld af, hvad foranledigede, at den lige saa lærde Zoolog som Stats-oekonom og Botaniker Deder blev den 1 Aug. sendt til Auno for at prøve denne Inoculation, som han efter anstillede Forsøg og billigede; see Dr. Høft l. c. p. 87—88. — Forordn. 23de Marts om Tjenestefolks paa Landet i Danmark Dpfjelses- og Skifte-Lid. — De der kom i Aar ind i General-Landvæsen-Collegiet, som paa hans Forslag forandrede til en General-Landvæsen-Commission, hvis Instrux han conciperede. Denne Commission skuldes Forordn. 14de Septbr. om hvorvidt en Præst, Degn, eller anden Beneficiarius i Danmark skal nyde Erstatning af sin Eftermand i Embedet for de paa det benificerede Gods til Landvæsenets Forbedring gjorte Bekost-

1770. ninger, og R. 29de Decbr. til Amtmændene angaaende paa det Noieſte at paaſee, at Bøndergaardene vorde holdte i forſvarlig Stand med Bygning, Befætning og Beboere, alt efter de derom udgangne Forordninger.

Forordning 1ſte Febr. om Sointrulleringen i Norge. — Reſol. 6 Febr., at fremmed Papiir maa indføres til Bergens, Throndhjems og Chriſtianssand Stifter imod forhøiet Told fra 20 ſ. til 40 ſ. for Riſet. — Pl. 27de Febr. med nærmere Beſtemmelse af Tiden, til hvilken Saugbrugerne i Norge hvert Aars Skjorſel paa deres Sauger have at angive, ſamt Straffen, hvori de forfalde, hvilke med ſaadanne Ungivelſer ſig ei til rette Tid hos Fogderne indfinde. — R. 20de April forbyder Politimeſteren i Chriſtiania, at eſterſee Apothekernes Medicinalvægt og Maal, ſom alene Stadsphyſicus er berettiget til. — Forordn. 30te Mai tillægger igjen den Noſke Nationalmilits Officierer den Downings-Frihed og frie Skyds, ſom ved Forordn. 26de Octbr. var betaget dem. — Dgſaa med Tugthuſet i Throndhjem var forbundet Manufactur og Fabrik, men hvis fornødne Redſkaber manglede, ſom ſelve Bygningen var forfalden. Til ſammes Anſkaffelse og Reparation havde Stiftamtmand Grambow eller Guld-mægtig gjort et Forſlag, ſom tildeels bifaldes i R. 1ſte Juni. — Reſc. 31te Aug. til Norges Statholder om Handel i Chriſtianas Forſtæder, i hvis Friheder Politimeſteren havde tilladt ſig at gjøre Indgreb, viſer godt hvad Politi er og

Hensigten af Politi. — Vigtig er Rescr. af 12te 1770. Octbr. til Statholderen, hvorved i Almindelighed anordnes og befales, at alle Umyndiges Pante- forskrivninger og Gjældsbreve skal af vedkommende Overformyndere paategnes, at de uden deres Vi- dende og Samtykke ei maa transporteres, pant- sættes eller udslettes, og i Mangel af saadan Paategning, skal lige Transporter eller Pantsæt- telse ei være af nogen Kraft.

For Island var nedsat en Commission af Over-Landcommisarius Holt, Laugmand Fjel- sted og Winkilde, hvilke Commisariet skulde foreslaa, hvad som eragtes tjenligt til Islands og dets Indbyggerses almindelige Bedste og Opkomst. Thi befaler Forordningen af 15de Mai, at Alle der paa Landet skal gaa Commissionen til Haande med hvad Oplysning den forlanger. Stiftamt- mand Thodal skal i nogle Aar opholde sig paa Landet, som nu er inddeelt under to Amtmænd, nemlig Synder- og Vester-Fjærdinger under Stift- amtmanden og Norder- og Ofter-Fjærdinger under Amtmand Stephensen. — Den leed i Aar over- maade meget af Sygdom mellem Faarene, i hvis Anledning et Rescr. gik til begge Landets Biskoper, om Bøn fra Prækestolene.

I dette Aars Retspleie er det mærkelige og sjældne Tilfælde, at Lovene mod bedragerste Fal- lenter gjordes gjældende, i det en Grosserer i Kjø- benhavn, Hofagent Hahn, som svigeagtig Fallent blev arresteret og actioneret.

Under samme Datum som Norge fik og

1770. Danmark Forordn. om Soenrulleringen. — Den 21de September gav Kongen Bornholmerne en omstændelig Forklaring paa de dem af K. Frederik III. tilfagte Privilegier, i Anledning af nogen Misforstaaelse herom paa Den, hvor man ofte troer, at Kongen fik Bornholm for Intet. See min Danmarks Historie, 4de D., pag. 424. — Forordningen af 26de October deels affkaffer deels forlægger nogle Helligdage til nærmeste Søndage. — Formedelt nuværende høie Kornpriser forbyder Forordningen af 5te Novbr. alle Slags Kornvarers Udførsel fra Rigerne til fremmede Stæder. — Anordning af 7de December om en Kongelig Dpfostnings-Stiftelse for nyfødte forladte Børn. — Forordning af 27de Decbr. giver en almindelig Tilladelse at indgaa Ægteskab i visse af de i Lovene forbudne Led. — Forordning af 28de Decbr. tillader fremmed Kugs Indførsel til Danmark og de tvende Stifter syndenfelds i Norge, indtil Mai Maanedes Udgang 1771, dog mod 13 Sk. Told af Tonden.

Student Gottschalk, der siden døde som Rector i Aalborg, var til Magister-Conferentse, hvorved Patronen for Universitætet D. Thott var overværende. — Martfeld maatte finde sig i, at Forbudet paa i Landhuusholdnings-Selskabet at tale andet Sprog end Dansk blev i Nar hævet. — Efter Kongl. Befaling af 21de August blev oversat og trykt, samt overalt paa Landet til Præsterne og andre Embedsmænd fordeelt Dr. Henslers lille Skrift om hastige Rednings

Midler for dem, som ved adskillige ulykkelige Til- 1770.
fælde synes livløse.

Den 18de Juli døde i Karhuus den fornem-
melig af Soetaten hoit, dog og af andre Statssty-
relsens Dele meget, fortjente General-Admiral-
Lieutenant Grev Danneskjold Samsøe, 68
Aar gammel. Danmarks Historie kan kun opvise
meget faa Ministre, som i Talenter og Indsigter
tor sættes ved Siden af Frederik Christian
Danneskjold Samsøe. Sandt, man har
Facta af ham, der meget sætte hans gode Cha-
racter i Livi. Men saa er det desværre i denne
bedste Verden, at de udmærkede gode Hoveder ikke
altid ere lige faa udmærkede gode Charakterer.
Det vidste godt de Gamle, som skildre den talent-
fuldeste blant deres Guder, Mercurius, som det
listigste, bedragerste og meest forslaaede Væsen.
Ved Danneskjold som ved flere hans Lige maa
ikke heller glemmes, at han var Bigot, der altsaa
troede at gjøre Gud en velbehagelig Tjeneste, ved
at forfølge anderledes Tænkende, som Forbrydere,
der plump haane det Hellige. Vist, at ikke Alle
fortjene deres Stotte paa Fægerspriis saa meget,
som Danneskjold fortjener sin.

Under 2den Mai befalede fra Cabinettet, 1771.
at ingen Hofforg, for selv i Kongehuset Afdele,
maatte vare længer end fire Uger. Overalt fore-
gik nu mange Forandringer i Hoffet som i Staten.

1771. — Cour til den lille Kronprins maatte nu, i Folge Kongelig Befaling, ikke længer finde Sted. — Begge Garde=Corpsene affkediges. — En Parol=Befaling bekendtgjordes, at ingen Wagter herefter skulde træde i Gevær for Kongen, Dronningen og Kronprinsen. Dronningens Kammerfrokten von Eyben og Hendes Hofdame Froken von Wedel affkediges; deres Pladser besattes af Frokenerne v. Thienen og v. Kalkreuter. — Over=Hofmarskalk Grev C. F. Moltke og Over=Kammerjunker v. d. Lûhe affkedigedes og Første Døde fort efter paa sit Herresæde Thurebyholm. — Kammerherre Brandt blev Grand Maître de la Garderobe. — Baade Kongen og Dronningen affkedigede deres Pager, som fik Lov til at vælge, enten de ville gaa ind mellem So=Cadetterne eller Land=Cadetterne. Tre de ældste So=Cadetter og ligesaa tre de ældste Land=Cadetter skulde nu, under en Officiers Opsigt, forrette Page=Opvartningen ved det Kongelige Taffel. — Den gamle Prinsesse Charlotte, der lige siden sin Kongelige Faders Død, altsaa over 40 Aar, havde gaaet til Taffel hos Kongen, fik sig nu sit eget Kjøkken og Taffel. — Den borgerlig fødte Oberst=Lieutenant Wegener blev Hof=Chef med Titel af Intendent de la Cour, og Befaling at gjøre Forslag til besparende Indretninger i Hofholdningen, dem han og meget^r passende skal have gjort, men ei til de Hoffolks Fornoieelse, som fra Kongeborgen dagligen forsyne deres Spisekammer. — Saa nyttig og priselig sidste Indret=

ning var, saa kan man, ved at læse om flere af 1771. de øvrige, ikke andet end tænke paa den unge K. Ludvig XIII. Minister Marskalk d'Ancre, som Struensee synes i mange Dele af sit Ministerium at have taget sig til Monster. — Misfornoielsen yttrede sig og lydelig baade mellem de affledigede Gardere, og de i deres vante Natural-Forflegning indskrænkede Holmens Matroser. Paa en feig Maade sogte man igjen at vinde disse, ved i Frederiksberg Slotshave at give dem til Priis en stor feed stægt Dre, som disse Folk og selv kaldte Forsonings-Dren. — Den 7de Juli nedkom Dronningen paa Hirschholms Slot med en Prinsesse, Lovise Augusta, der nu lever som Enke efter Hertugen af Augustenborg. — Den sidste udmærkede Hof-Fornoielse, som Kongen og Dronningen samlede toge Deel i, var en Falkejagt paa Kjøbenhavns Nørre Fælled den 7de Decem-ber.

I de Kongelige Collegier og mellem de høiere Embedsmænd foregik store Forandringer. Den 3die Mai blev Grev Adolph Siegfried v. d. Osten Minister for det udenlandske Departement. — Professor Deder blev Finantsraad. — En Cabinetsordre af 12te Februar befaler, at ingen Domestik eller Betjent, som med personlig Opvartning har gaaet sin Herre til Haande, maa for Fremtiden til noget offentlig Embede blive Kongen foreslaget eller brugt. Men Tjenerne have i vore gyldne Tider faaet Revance, da nu selv Stabsofficerer og andre Rangspersoner concu-

1771. vere med dem til Underbetjeninger af det Slags, en anden Cabinetsordre af 7de August omtaler *). — Den 20de April fik det Danske Cancelli-Collegium, og samtlige derunder staaende Betjente, en Instrux. — Statsraad Christian Ludvig Stemann blev forsat til det Tyske Cancelli, samt fra 1ste Mai første Deputeret i Collegiet. — Conferentsraaderne Lurdorph og Andreas Schumacher, Justitsraaderne Professor Dons og M. P. Hoyer bleve Deputerede i Danske Cancelli-Collegium, hvori Stampe og befaledes at forblive som General-Procureur. — Soetatens Collegier fik nu Navn af Admiralitets- og Commissariats-Collegium, hvis Deputerede bleve, Geheimeraad Grev Georg Christian Harthausen, og Schaubünachterne Ole Hansen og Heinrich Fischer samt Statsraad Willebrand. — Nu fik og de Deputerede i alle Regjeringens Collegier Rang med Statsraader og Oberster. — Statsraad Theodorus Holm (siden Holmskjold) maatte ud af General-Postamtet, hvis Directeurer nu bleve Justitsraaderne Pauli og Lange, samt Legationsraad Sturk. — Den 15de Juli blev Conferentsraad Struensee Geheimeraad Cabinets-Minister. Baade han og hans Ven, Kammerherre Brandt, bleve og begge ophoiede i den Danske Greve-Stand. — Samme

---

*) En Major maatte saaledes meget rigtig staa tilbage for e. Tjener til Arrestforvareertjenesten i Stadens Arresthuus, da samme sidst var ledig.

Dag udgik og den alt for mærkelige Cabinets-Dr: 1771. dre under Kongens egenhændige Underskrivt, saa lydende: Da jeg har udnævnt Maitre de Requetes Struensee til min Geheime-Cabinet-Minister, og ved en egenhændig Ordre har overdraget ham følgende Puncter at iagttage, i Henseende til Cabinets-Ordres Udfærdigelse; 1) Alle Ordres, som jeg giver ham mundtlig, maa han forfatte saaledes som min Mening er, og forelægge mig samme til Underskrivt, naar han i Forveien har parapheret dem, eller og i mit Navn udstæde dem under Cabinets-Seiglet. 2) Alle de Ordres, som, efter et Collegiums Forestilling, ere fornødne at gives til et andet Collegium, skal udstædes af ham, og ikke mere skee ved en Befalings Udfærdigelse i det Collegium, eller ved Communication. 3) Der skal ugentlig forelægges mig til Approbation en Extract af de udstædte Cabinets-Ordres. 4) De paa denne Maade udstædte Cabinets-Ordres skal have den samme Gyldighed, som de af mig egenhændig skrevne, og skal efterleves saa vel af Collegierne, som af Underbetjentene, saa fremt der ikke er nogen Forordning eller af mig subsisterende Resolution derimod, i hvilket Fald Saadant strax maa mældes ved Cabinettet. I andet Fald skal Ordres Efterlevelse og Indhold tilkjendegives mig af Collegium, og af Underbetjenten tilkjendegives det Collegium, hvorunder han forterer. Thi bliver Saadant herved bekjendtgjort for Finants-Collegium og befalet nviagtig at efterleve de Puncter herudi, som angaa Collegierne

1771. og i denne Hensigt at bekendtgjøre den 4de Punct for de Betjente, som fortære under dem. Denne Cabinetsordre blev saa ved Skrivelse af 20de Juli fra Cancelliet bekendtgjort begge Rigers verdslige og geistlige Over-Overigheder — I Forveien var under 6te Juni en Cabinetsordre udgaaen, der kalfatrer fast alle Regjeringens Collegier, hvoraf Rentekammeret og General-Lødkammeret hævedes, og siden 18de Juli ligeledes Commerce-Collegiet, hvis alles Forretninger forenedes i et eneste Collegium, der fik Navn af Finantscollegium, hvilkets Forretninger fordeeltes i tre Kamre, det Danske Kammer, det Norske Kammer og det Tyske for Hertugdømmerne og Grevskaberne. Præsidiumet for dette nye Finants-Collegium fik Rbhvns Over-Præsident, den kundskabsrige Grev Ulrich Adolph Holstein — Holsteinborg. — Den 19de August udgik en Cabinetsordre med Reglement for de Forretninger, som nu fra begge Cancelli-Collegierne skulde overdrages til Finants-Collegiet, og med Grændsernes nærmere Bestemmelser mellem disse Collegier. Mærkeligt er herved og uden Tvivl ikke saa Feil, at Cancellierne, i Folge dette vel skrevne Reglement, skulde til Finants-Collegiet afstaa Kjøbstædernes indvortes Indretninger, og for Fremtiden ei befatte sig med deres oeconomiske Forfatning. Dist er og Justitsvæsenet og Kammeralvæsenet to ganske forskjellige Dele af Statsstyrelsen, der fordre ganske forskellige Indsigter; Kammeralisten behøver ikke at være Jurist, og Cancellisten ikke at være Kammeralkyndig, uden allene

General-Procureuren, hvad og Stampe. var i 1770. hoi Maade. — Haard men retferdig var Cabinetsordren af 17de Septbr. til baade Soetatens og Landetatens Collegier, at alle Divisions- og Regiments-Chefer skulde staa Kongen til Ansvar for deres Duellighed, som maatte af Cheferne bringes i Forslag til Befordringer, og at De tillige havde at indberette, om der findes Noget under Deres Commando, som ikke er dygtig til at forestaa sin Post; samt endelig at enhver Chef skal aflægge Regnskab for de Urdener, som maatte begaaes af deres Underhavende og Gemeene. Her mangler kun i denne Cabinetsordre Forsikring om Kongens Opmærksomhed paa, at ingen Chef handler af Animositet, hvad har gjort saa mangen Underordnet baade Militair og Civil ulykkelig. — I Generalitets- og Commissariats-Collegiet var nu General Guth og General-Adjutant Falkenskjold blevne Deputerede. Første var og bleven Chef for Ingeniør- og Artilleri-Corpsen, og har deraf sine store Fortjenester, især ved den nu nedlagte Artilleri-Skoles Indretning. Sidste havde i Aarets Begyndelse faaet som Oberst og Chef Danske Livregiment, men var en af de flere slette Mennesker, der gjaldt for meget hos Struensee*), der med alle sine mægtelig mangefold Indsigter, dog ikke besad den Menneskekundskab, som Hofmanden, der tillige vil virke i Staten, bør besidde saa megen mere af, naar han er en Noturier.

---

*) Falkenskjold skal have været Den, som af Misundelse tilraadede begge Gardernes Afskaffelse.

1771. Et Rescript til Kjøbenhavns Magistrat af 8de April, der under 13de sammes blev fra Danske Cancelli bekendtgjort Stiftbefalingsmændene i begge Riger, bestemmer de Friheder og Pligter, som alle heri Rigerne bestfikkede fremmede Magters Agenter og Consuler skal nyde og være undergivne. — Kongen af Danmark forærede i War Kongen af Frankrig 19 Islandiske Falke.

Ved Kongl. Resolution af 25de Marts bestemmes nærmere den Straf, de Kongelige Oppebørselsbetjente falde i, som med deres Regnskaber, Extracter og Antegnelser Besvaring over de foreskrevne Terminer udeblive; under 28de Mai blev denne Resolution bekendtgjort ved en trykt Placat. — Forordn. 17de Juni indskrænker meget og bestemmer neiere visse Autoriteters og Embedsmænds Brev-Porto-Frihed. — Paa 6 War octroieredes et Dansk Lallotteri paa 500 Actier, hver Actie til 500 Rdlr., Actieeierne maatte alle kun være Kongens egne Undersaatter. — I Hensigt at ville indskrænke Pensionerne af den Kongelige Particulair-Casse, gik til Pensionisterne Forespørgsel om deres Alder, deres Lykkes-Omstændigheder, og de Fortjenester, der havde skaffet dem Pensionerne, blant de Forespurgte var og General-Superintendent Cramer og den Dyfke Digter Klopstock. Kammeret og General-Postamtet fik og Befaling til at lade udgaae lige Forespørgsel til de Pensionister, der pensioneredes af deres Casser. — Sundtolden og den Norske Told, som hidtil var lobet ind i den Kongelige particu-

laire Casse, blev nu og lagt under Finants-Colle=1771.
giets Direction, mod at Kongen aarlig skulde le=
veres en vis Sum. — Meget rigtig blev nu
Marmorkirkens paa Amalienborg Bygning indstil=
let. — Otto Thort kom nu ind igjen i Bankens
Direction, som Dver-Kammerherre Grev Revent=
Low forlod. I Adres-Uvisen Nr. 202 fortælles
om et Kongeligt Forslag til en Species= og Giro=
Bank's Forbindelse med den Kjøbenhavnske Cou=
rant-Bank. I den Anledning vare Samlinger
foranstaltede den 15de Juni og 11te December,
hvorom Uvisen er saa lydende: I Følge den ubi=
seneste General-Forsamling i Banken, den 15de
Juni sidstleden, tagne Beslutning, et Forslag til
en Species= eller Giro-Bank angaaende, blev i
Onsdags den 11te Decbr. igjen holdt en Gene=
ral-Forsamling i bemeldte Bank, hvortil de samt=
lige Interessenter ved trykte Intimationer under
26de Novbr. sidstleden vare indbudne. I denne
Forsamling blev først det af Directionen forfat=
tede Udkast eller Plan til en Extensions=Octroi
for en saadan Giro= eller Species-Bank's Ind=
retning og Forening med den nu værende Cou=
rant-Bank forelagt og oplæst, samt af de nær=
værende Interessenter samtykt; herpaa blev For=
samlingen ligeledes communiceret og forelæst en
Kongl. allernaadigst Cabinets-Intimation, hvorved
Kongen dispenserer Banken fra til Ham at over=
drage de to tusinde Actier i samme, som i seneste
General-Forsamling var resolveret, at skulde skee
paa de den Tid i Forslag bragte Wilkaar; samt

1771. tillige erklærer, at Hans Majestæt henstiller til Banken selv og Dens samtlige Interessenter, at foranstalte den forbenævnte Indretning og Forening med en Giro-Banke, naar Tiden og Omstændighederne viste sig dertil meest beleilige og fordeelagtigst at være. For denne Hans Majestæts høist naadige og paa Bankens saavel som Handelens i disse Riger sande Bedste sig, for nærværende Tid, tilfulde passende Erklæring blev besluttet, at tilfoie den allerunderdanigste Taksigelse, naar forbemeldte Forslag til Extensions-Detroien bragtes til Forestilling. — Synderligt, at herom intet findes hos Hr. Mathanson, som dog dertil havde Leilighed i hvad han om Banken fortæller især pag. 83.

Den fule Laugsaand havde indgivet Kjøbenhavn's Ifenkræmmere, at de alene vare berettigede til i Staden at sælge al Slags Ifenfram. Men paa Toden Tschachsens Klage herover til Magistraten erklærer Denne, at Ifenfram-Laugets Ret til at sælge al Slags Ifenfram-Varer ikke kan forstaaes om andre Varer, end de, som paa den Lauget tilhørende Fabrik forfærdiges. Denne Erklæring fandt i Cancelliets Skrivelse af 3die August dette Collegiums Bisald med Tilkjendegivende, at de Varer som ikke paa Laugets Fabrik kan forfærdiges, efter Enhvers Borgerstabs Medfor maa en gros udsælges i saadanne Dvanti-tæter, som Forordn. 4de Aug. 1742 i dens 10de og 11te Pøster tillader.

For, som det hed, at forene Planteurernes

Bedste med Raffinaderiernes Opkomst og Hande=1771.
 lens Forfremmelse, blev, i Folge Kongl. Resolu-
 tion af 2den Aug., ved Placat 3die Octbr. For-
 ordningen af 23de Jan. 1770, angaaende raa Suk-
 kers Hidsørsel fra St. Croix og Dplag i Kjø-
 benhavn, i visse Maader forandret. — Den 12te
 Octbr. udfærdigedes en Instruction for General-
 Gouverneuren og det Secrete-Raad paa de Dan-
 ske Vestindiske Der. — Efter Adres=Uvisen Nr.
 66 var paa Baron Brettons Plantage paa
 St. Croix opdaget den rigeste nogensinde i In-
 dien sete Guldmine, men denne Opdagelse stadfæ-
 stede sig aldrig siden. — En Kongl. Resolution
 af 9de Novbr. bekendtgjort ved Placat af 15de
 sammes, tillader at indføre Engelsk Salt mod 8
 Rdlr. Told og 1 Rdlr. Consumption, samt 12 $\frac{1}{2}$
 Accise for en til 12 Tonder beregnet Læst; Tol-
 den af en lige Læst Lüneburger Salt nedsættes til
 6 Rdlr. — Placat 9de Decbr. bekendtgjor en
 Kongl. Resolution af 7de Decbr., der modererer
 Tolden paa den fremmede Sild, som føres til
 Kjøbenhavn og Helsingøer, fra 2 Rdlr. Tonden
 til 3 Mk. — Til at hindre contrebandede Varers
 Indførsel og Toldsvig blev under 26de Decbr. re-
 solveret, at nogle saa kaldte Strandlobere skulde
 ansættes og dem meddeles en udførlig Instrux;
 men det befandtss snart, at disse Strandlobere
 ikke kunde løbe Contrabandeurerne op. — Billig
 var Forordin. 6te Mai angaaende at Kjøbenhavns
 Handlende igjen maa erholde det forhen havde
 Dplag paa Wiin, fremmed Brandeviin og Wiin=

1771. edike; dog at de andre Kjøbstæders Handlende i begge Rigerne ubi Dplags=Varers Indforsel og Fortoldning tilsiges lige Frihed med de i Kjøbenhavn, naar de herom indsende deres Ansøgning til General=Soldkammeret. — En Commerce=Deputation blev indsat, der bestod af Statsraad Claussen, Legationsraad Sturzh og Grosferer Agent Nyberg.

Under 20de Febr. udkom Nærmere Anordning om Bestemmelsen af Høvet eller Bondens Arbejde for Husbonden i Danmark. Deder skal have megen Deel i denne velgjørende Lov, som fra Kammeret omsendtes til alle Rigets Biskoper, for et Exemplar deraf at opbevares hos enhver Sognepræst. Men desværre ophævedes den efter Struensees Fald, da fastt, det maatte være Almeennyttigt eller ikke, nok det var fra det Struenseeske Ministerium, blev forandret eller ganske ophævet. — Forordn. 16de Juni 1686, som befaler Proprietairerne at holde til Stutterier Hopper og Stodheste, var forlangst gaacen i Glemmebogen hos en stor Deel. Kammeret befalede derfor d. 2den Febr. Amtmændene, at paasee Forordningens Efterlevelse, og inddrive de for Forsømmelse heri lovbestemte Mulcter; men derved blev det og. — General=Landvæsens=Comissionen bekjendtgjor i Placat 20de Marts om tre ti udsatte Præmier for de Selveiere eller Kongelige Bønder i Danmark, som først flytte deres Gaarde ud fra Byerne hen paa Byernes Udmarker — men derved blev og det, som kjendeligt

overalt paa Landet af de faa Udflytninger mod 1771. de mange Udflytninger, der, endog bedre end de almindelig ere, dog kun nytte halvt, naar ikke Udflytning følger med. Det forstod af alle Godseiere ingen bedre, end den i vor Agerbrugs Historie hæderlig uforglemmelige Kammerherre Baron Leh n. — En Kongl. Resolution af 15de Aug. tilfiger de Fæstebonder, som blive Selveiere, et Laan af Kongens Kasse paa 36 Rdlr. pr. Tonde Hartkorn. Efter Pengenes Datids Værd var et Laan paa et Par Hundrede Rdlr. ikke saa lidet for en Bonde; men under paafølgende for Bonden ikke velgjørende Ministerium blev og dette Kongl. Lovte taget tilbage. — Samme Skjæbne havde og følgende Kongelovte af 21de Septbr., communiceret Amtmændene i Skrivelse fra det Danske Kammer af 12te Octbr., hvori tilfiges at Kongen vil forunde Dem, som besidde Tordegods i Danmark, men ere hverken af Adel eller lige med Adelen privilegerede, Enhver for sin Person, lige adelige Rettigheder med Characteriserede, naar de forud erlægge til den Kongl. Kasse 2 Rdlr. af hver Tonde Hovedgaardens Hartkorn. — General-Landvæsens-Commissionen bestod da af Kammerherre Christian Ludvig Scheel-Ples sen, Conferentsraad Andreas Schumacher, Justitsraad Marcus Haggæus Høyer, Major Andreas Fridrich Pflueg*), Finants-

---

*) En udmærket cultiveret Officier, men som efter Struensees Fald ikke blev brugt.

1771. raad Deber og Cancelliraad Gerhard Friedrich Carstens. Men nu fik denne Commission en Kongelig Befaling, efter Forestilling fra det Danske Kammer's Chef Etatsraad E. Rothe, om at Commissionen herefter alene maatte gjøre Forslag til Forandring i hvis som kunde sigte til Bondestandens og Agerdyrkingens Forbedring, men Sammes Opsigt og Execution skulde overlades til Kammeret, hvorunder Detaillen af Landvæsenet horer, og hvortil derfor Indberetninger og Erklæringer skal sendes; kun over de Kongelige Godser skulde General-Landvæsen-Commissionen beholde Administrationen. — I Sjælland og Fyen græsferede endnu Kvæghygen, hvorfor og en Placat af 12te Juni foreskriver visse Forsigtigheder ved Kvægs Transport fra disse Lande til andre Danske Provincer.

So for Norge vigtige Love udkom under 14de Januar. Den ene Forordning angaaende Obelskretten og dens noiere Bestemmelse. (Stamps Erklæringer VI. p. 170 og p. 246). Den anden ophæver igjen det i Norge anordnede General-Forstamt, over hvilket de Norske meget klagede som dem sær trykkende. — Norges Statsholder=Embedede indgik nu, og til de Kongelige Stiftsbefalingsmænd udgik et Rescript af 8de Februar, at De herefter Hver i sit Stift skulde besørge Statsholderens Embedsforretninger, og herom communicere Amtmændene i deres Stifter. Stiftamtmanden over Aggershuus fik et særligt Rescript af samme Datum, om af den afgaaede

Statholder at modtage alle til Statholderens For= 1771.
retninger henhørende Papirer og Documenter, og
dem til videre i sit Stifts Archiv opbevare. —
Vigtig for Christiansands Stift er Rescriptet af
15de Febr., angaaende de uden for Christiansand
By i Flekkefjord, Mandahl og paa Udhavnene
boende Borgeres, Skipperes, Entrolleredes, Strand=
fidderes og Andres Handels- og Fortoldnings=
Frihed. Det bestemmer noie og omstændelig
Forholdet mellem Christiansand By og disse Flek=
ker og Udhavne, men om altid saa statsoecono=
misk rigtigt ter jeg ikke sige. De store Kjøbstæ=
ders Forretter ere for de mindre Stæder og for
selve Landsbhyerne alt for ofte, hvad Herregaar=
denes Forretter ere for Bondegaardene. See ellers
ved dette Rescript Stampes Erklæring. 3die
Deel p. 200 flg. I Folge det fik og Stiftamt=
manden i Christiansand et andet Rescript af 21de
Februar angaaende Straf for Dyrigheden, som
udstæder Borgerbreve til Uberettigede; og at Skip=
pere, som bo uden for Kjøbstæderne, ei maa bruge
Handel eller anden borgerlig Næring. — Ganske
velgjørende derimod var Forordn. 26de Decbr.
om fremmede Kornvarers frie Indførsel Sonden=
fjelds i Norge til Udgangen af Maret 1780.
Men destoværrer stod den ikke saa mange Maane=
der som den skulde staae i Nar, og af det fol=
gende Ministerium høvedes i Marts 1774, uag=
tet Martfelds Skonne, Guldberg ikke ube=
kjendte, Skrift om fri Kornhandel, men som blev

1771. undertrykt, og den Danske og Norske Patriot maatte tie.

Rettens frie Pleie uden Hensyn til Stand eller Privilegier udmærker det Struenseeske Ministerium. Placat 8de April befaler Justitiens prompte Administration i alle Gjældsager, uden Hensigt til Debtors Stand jeller personlige Ansæelse. — Til det Danske Cancelli gik og derfor Kongl. Befaling om at gjøre Forslag til Forandring i Grevernes, Baronernes og Andres Privilegier, saaledes, at ved dem ingen Creditor kunde opholdes eller fornærmes. — Rescript 27de April til begge Rigers Kongelige Befalingsmænd befaler Dem at lade sig hver tredie Maaned give Indberetning fra Sagførerne, om hvad offentlige Sager de have havt at fore, og hvorledes det staaer sig med dem, de endnu have. — Et andet R. af samme Datum til General-Gouverneuren over de Vestindiske Gilande paaskynder de der mange henstaaende Skifters Slutning, og søger at forekomme sliq Uorden i Fremtiden. — Dgsaa for de Retsager, der, enten i particulaire Tvistigheder eller i Skifters Behandling, afgjordes ved bevilgede Commissarver, befaler en Kongelig Resolution af 5te Juni saaledes som Placaten 15de Juni til disse Commissioners hurtige Behandling og Slutning foreskriver. — Vigtig for Retspleien i den folkerige Hovedstad var og Forordningen angaaende en eneste almindelig Jurisdiction's Indretning i Kjobenhavn, som skal kaldes Kjobenhavns Hof- og Stads-Ret, dateret

15de Juni, som og af samme Datum er det specielle Reglement for denne Ret. Udkastet til Hof- og Stads-Rettens hele Indretning skuldes Stampes, men selve Forordningen og Reglementet skal hans værdige Discipel Professor Dons, under Overlæg med sin gamle Lærer, have conciperet. *) Med Hof- og Stads-Retten forbandt en senere Forordn. af 30te Decbr. den bekjendte Inquisition-Commission i Kjøbenhavns Stokhuus, dog uden at der maatte bruges den saa kaldte skarpe Examination eller nogen Slags Tortur. Skjønt siger Forordn. herom: En Skyldig maa heller gaa fri, end en Uskyldig lide; derfor forbydes de Evangsmidler af Lamp o. s. v., som hidtil ere brugte, for at faa Sandheden uledet, og de Medskyldige opdagede; da en Delinquent's Overbeviisning alene bør ske ved Vidner og Omstændighedernes Rimelighed. Men saa tænkte Struensee, og det var i hans Aand at Forordn. Concipist maatte skrive. Ikke et Aar efter gjenindfortes derfor den skarpe Examination, som Drsted, i sit Nye Juridiske Archiv 4 Bind p. 198, ingenlunde synes at billige, og derfor i sin vigtige Stilling nu som General-Procureur og Cancelli-Deputeret kunde udmærke sig ved, at faa indstillet til Affkæffelse. Godt nok, at der siges, man i Folge Tidens nu større Dplysning kan

---

*) Saa har sal. Conferentseraad Cancelli-Deputeret Schou færtalt mig,

1771. dage paa Dommerne's nu større Humanitet. Men hvem der om criminelle Forhorer har nogen Erfaring, veed, at en Inquisitor ofte faaer en Inquisit for sig, der sandelig kan ryste hans Taalmodighed og bringe ham til stundum at glemme sig. I deres eensomme Fængsler studerer det Slags ulykkelige Mennesker ikke paa Andet, end hvad de kan finde op, for at narre Dommeren.

Men ogsaa mange andre tildeels vigtige Lovgivninger have's fra dette andet Aar af det Struensæske Ministerium. Forordn. 23de Jan. igjenkalder og ophæver Forordn. 13de Febr. 1767 angaaende Renternes Nedsættelse til 4 Procent, da sidste Forordn. skal have vanskeliggjort de fornødne Laan. — Forordn. 3die April foreskriver, hvorledes skal forholdes med de af Supplicanter indgivende Memorialer, og deres Paa-tegning af vedkommende Dyrighed. — En anden Forordning af samme Datum tillader Blods- og Svogerkaab's-Forvante, at indgaa, uden Dispensation, mellem sig alle de Ægtefæder, som ikke i Guds Lov (Bibelen) udtrykkelig ere forbudne. — Mærkelig er en Placat ogsaa af 3die April, hvis anden Art byder: at Hver skal i sit Huus nyde fuld Frihed, uden at forhindres af Politiet Dag eller Nat i deres particulaire Forretninger. — Endelig have's endnu af dette Datum Placaten angaaende et nyt Raads Udnævnelse i Kjøbenhavn, som bestod af en Over-Præsident, den af sine Indsigter bekjendte Grev U. Adolph Hol-

stein=Holsteinborg, to Borgemeisteres Stats= 1771. raad L. Rothe og Justitsraad J. P. Suhr, en Syndicus, Stadsphysicus, og fire Raadmænd, hvilke sidste siden aarlig skulde omstiftes og ved et frit Valg udnævnes af Borgerskabet, samt to Borgerskabets Repræsentanter. Over=Præsidenten lod strax i Stadens Aviser avertere, at aarlig skulde aflægges offentlig Regnskab for Stadens Indkomster og Udgifter — men et saadant Regnskab savner Kjøbenhavn endnu den Dag i Dag. Fra denne nye Magistrat udkom og under 5te Juni Anordning og Reglement, angaaende adskillige Kjøbenhavns oeconomiske og borgerlige Indretninger, som indeholder et og andet for Staden meget Skjont og Nyttigt. — Placat 8de April hæver aldeles Pl. 9de Juni 1741 som tillod Forældre uden Lov og Dom at sætte deres Børn i Lugthuset til Forbedring, men hvilken Tilladelse saa let kunde misbruges og give Anledning til, at unge Mennesker af Passion eller Familie=Hensigter gjordes for deres Levetid uhykkelige. Saa sandt og af Erfaring bekræftet er Dette, og derfor Placaten af 8de April saa viensynlig retferdig, at man under det følgende Ministerium ikke vovede at gjere nogen Forandring i Den. — Forordn. 27de April forandrer den for grove Tyverier fastsatte Livsstraf til Ragsstrygen og Brændmærken (Stamps Erklæring. IV. pag. 253—55. — Værd at læse er og en anden hans Erklæring p. 266 om Tyveriers og andre For-

1771. brydelsers Paatale og Straf paa de Bestindiste Der. — Stjønt er og Forslaget til Straf for Bornemord og Bornesødsel i Dolgemaal l. c. p. 270—74.) — Underlig er Placaten 29de April om, at intet Liig maa begraves paa anden Tid, end imellem Kl. 1 og 6 fra Natten til Morgen. — I Folge Plac. 3die Juni var nu tolv Commissairer ansatte i Stadens Qvarterer og een paa hver af Stadens tre Broer. — Forordningen 13de Juni hæver Boder og al anden Straf for Leiermaal, og befaler, at vægte Born skal døbes som ægte døbes uden mindste Forskjel i Ceremonierne. Naar og een af tvende Ægtefolk forseer sig med Hoer, tilkommer det alene den uskyldige og fornærmede Ægtefælle at klage derover og ingen Anden (Stampes Erkl. VI. p. 260). — Forordn. 27de Juli om Berns Hjemmedaab, som nu skal beroe paa Forældrene, hvem og overlades til, naar de vil i Kirken lade Hjemmedaabet bekræfte. Vist at denne Forordning har reddet mangt spædt Barns Helbred ja Liv. (Stampes E. l. c. p. 261). — En Cabinetsordre af 7de Aug. befaler, at til Under-Soldbetjente skal antages udtjente stikkelige Underofficierer; men disse maa nu staae tilbage for Overofficierer, der ei ansee det infra dignitatem at blive Posfigere; imidlertid have Regimenterne Vanskelighed ved at faa stikkelige Underofficierer, da Udsigterne for dem i deres affældige Aar ere saa lidet lovende. — En Kongl. Resolution af 23de Aug., bekendtgjort ved Placat fra det Danske Kammer under 27de dernæst,

træffer ved Kjøbenhavns Toldkammer flere gode 1771.
Foranstaltninger, der bespare ikke færre end 6
Comptoirer, som hidtil holdtes der. — Med Hen-
syn til ikke blot Kjøbenhavn, da dets Politilove
faa ofte blive Reglen for de andre Kjøbstæder,
var vigtigt det Kongl. Rescript af 5te Octbr, som
noiere bestemmer Forholdet mellem Huuseierne og
Leierne, der blev bekendtgjort i Placat dateret 7de
Octbr. — Anordning af 28de Octbr. hvorefter
Lodserne fra Drago og ubi Sundet, i Henseende
til Lodningen for de fra Østersøen og Mittel-
havet kommende Skibe, ligesom og disse Skibes
Skippere, Folk og Passagerer sig have at for-
holde. Men denne omstændelige og instructive
Anordning skulde og være gjældende, efter ethvert
Stæds Leilighed og Bestaaffenhed, paa andre Stæ-
der i de Kongelige Lande. — Almeengavnlig var
og Cabinetsordren 29de Septbr., som befaler, at
Overflag paa alle offentlige Bygningers Repara-
tion skal, forinden de af vedkommende Collegium
approberes, eller forestilles Kongen, indsendes til
Overbygningens-Directionens Betænkning. — Bel-
gjørende var og den almindelige Pleie-Anstalt, som
indrettedes i Kjøbenhavn, til Underholdning for
Stadens Fattige, paa en Maade at Lædhed blant
Almuen ikke understøttedes, om hvilken Indret-
ning see Forordn. 16 Novbr. — Endelig fortjæ-
ner og i Historien at bemærkes Pl. 23de Decbr.,
som ganske ophæver de ældre Forbud mod at op-
holde sig i Hernhut eller begive sig til de Måh-
viste Brodres Menigheder og de i den Anledning

1771. feiede Foranstaltninger. Denne Ophøvelse var og saa meget nødvendigere, som nu i det Enebivigste anlagdes med Kongl. Tilladelse af en Coloni Mähriske Brodre det endnu ved sine udmærkede Fabriker blomstrende Christiansfeld, hvori og flere Danske Familier bosatte sig. — Det var og i Aar, at Kjøbenhavns Gaarde og Huse fik deres uden paa tegnede Numere, hvortil Agent Holck ved et Forslag i sin politiske Reviser nærmest havde givet Anledning. Om Nyttens af denne Numerering kan man bedst overbevise sig, ved at sammenholde et Avertissement i Nutids Adres-Avis med et i samme Datids Avis for Numereringen. — Efter samme virksomme og fortjente Agent Holcks Forslag oprettedes nu og i Kjøbenhavn Friskoler for Stadens hjælpeløse Børn, af hvilke Skolers Bestyrelse især gjorde sig fortjente Præsterne: Krøll ved Baisenshuset, Mønter Compastor ved Petri Dybske Kirke, og Hvid Sognepræst ved Frelserens Kirke, siden Stiftsprovst i Sjælland. — Kjøbenhavns Politivæsen blev overalt under det korte Struenseeske Ministerium mærkelig forbedret, fornemmelig med Hensyn til Stadens Forsyning med Levnetsmidler og Ildbrandsel, til det offentlige Renovationsvæsen, og til Gadebelysningen om Natten, hvori nu intet Politi-Maanestien længer maatte antages. I Wilhelm Bornemann, der siden døde som General-Auditeur for den Danske Armee, havde og Kjøbenhavn en virksom Politimester, men som og af Regjeringen noie blev paaseet. Hans maa

derfor Skylden være, om det er saa, at Staden 1771. offentlige Damer tiltog sig for store Friheder. Men Rygtet herom er, som jeg af Samtidige har hørt, fingeret, for at undskylde den forargelige Plyndring, som i Kjøbenhavn fandt Sted efter Struensees og Parties Arrestering. Kjøbenhavns Gader vare under hans Ministerium langt sikrere i Mørket end forhen, da selv Junkere fra Hoffet ikke undsaae sig ved at usikre dem, hvorom jeg kunde fortælle flere af Datids Betjente ved Politiet mig fortalte Anecdoter om selv dem, der siden ere døde i høi Rang. — Dog Ungdomsdaarligheder kan nok kun den daarste Ungling sige sig, og den bigotte Elding søge at gjere sig, ganske reen for. Naar imidlertid disse Daarligheder blive Gjenstand for Politiets Opmærksomhed, da er det, man skal kjende den kloge Politimester, og det var efter alle Samtidiges Vidnesbyrd **B o r n e m a n n**.

Ved Cabinetsordre af 6te Marts blev Kjøbenhavns Universitet skænket det paa Charlottenborg Slot opbevarede Naturaliecabinet. — Placat af 25de Marts befaler, at Beger, indbundne og uindbundne, samt Land- og Sv-Carter skal være toldfri i Danmark og Norge. — Sorø Academies Over-Hovmester, Geheimeraad Keizenstein, fik under 3die April Kongelig Befaling om ogsaa at antage Borgerlige til Studium paa Academiet. — I Følge Kongelig Resolution af 15de Mai skal Inoculations-Anstalten forenes med Frederiks Hospital. — Endstjent den gjældende Minister selv

1771. var Læge, faa erholdt dog Apothekeren i Helsingøer, von Holten, et Kongl. Rescr. af 21de Juni til Byfogden i Helsingøer, at han paa Holten's Requisition skulde borttage alle de Medicamenter, som saavel en der i Byen practiserende Læge, Cancelliraad og Hofmedicus Homuth, som andre Uberttiggede falholdt imod Forordn. af 4de December 1672, hvorefter de anholdte Medicamenter skulde offentlig forauctioneres m. v. — Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Academiet paa Charlottenborg fik under 29de Juli et nyt Reglement. — Universitætet mistede i Aar den berømte Lærde Cramer, der efter Bernstorff's Afgang ingen Lyst havde til at blive i Danmark, og derfor gjerne modtog Kald som General-Superintendent i Lybek. — I Aar oprettedes af Dr. Uildgaard, som Lærer og Bestyrer, Veterinair-Skolen, den han selv i et Avertissement kalder Fæskolen. De mange, baade Cavalleri-Officierer og Andre, Uildgaard her dannede til duelige Dyre-Læger i Fædrenelandet, lader beklage, at, om man skal tro det offentlige Rygte, Uildgaard's Aand ikke længer styrer denne Skole. — Den i Fjor skændte Trykkefrihed blev nu baade brugt og misbrugt. Dist nok kom mange gavnlige Sandheder for en Dag. Dært siger saaledes Suhm, i sin skjonne Afhandling om Oeconomien, særdeles Norges, i Anledning af dette Riges Pengemangel, og den de Norske haardt trykkende Extraetat: "Dog hvad vil jeg tale om Norge, da vi nylig udi vore offentlige Tidender

have læst en Behandling af samme Aarsag og 1771: Natur udi Helsingøer, saa godt som under Kongens egne Dine, en Behandling som man ei skulle tro muligt at kunne øves i et christeligt Land." Det var haardt sagt, men sandt. Behandlingen bestod ellers efter Aviserne i, at da Magistraten i Helsingøer lod Indvaanernes Extraskats-Restantser inddrive ved militair Execution, saa maatte en beklagelig fattig Mand ud med de sidste 8 Skilling, han eiede, og just, da den militaire Commando kom ind til ham, stod i Begreb med at ville gaa ud og kjoibe et Brod for til sine sultne Børn *). Da en af Commandoens gemene Soldater erfarede det, blev han saa roert, at lige saa sage han kom fra den Dags Execution hjem til sit Qvarter, tog han sit Commisbrod, som, da det just var Lønningsdag, endnu var heelt, og bragte det flux hen til den beklagelige Familie, som han skænkede det. — Af Skrivefrihedens de øvrige Producter i større og mindre Skrifter fortjene vel enkelte Opmærksomhed, men intet dog saa megen som Martfelds paa store og frugtbare Sandheder rige Philocosmus, skrevne i Anledning af Guldbergs Philadanus, der vel og røber mange statsøconomiske Indsigter, men mangler Martfelds practiske Blik. Jeg vil af Martfelds Love for en Dansk Handelsplan kun anføre dem, der angaa de saa vigtige Kongelige Collegier saaledes: 1)

---

*) Man erindre sig herved Oprøret i England 1382 af Wat Tyler mod Richard II.

1771. Indsigtsfulde Uaander i de Kongelige Deconomi-
 Commerce- og Kammer-Collegier, noie kjendende
 de Laande, som de have at give Raad for, i For-
 hold til andre Staters Nærings- og Handels-Po-
 litik. 2) Secretairer, Renteskrivere og Kongl.
 Fuldmægtige i Contoirerne, som ere Referendarier
 af de betydeligste Affairer i Collegierne, at tages
 af Studerende, især kyndige i Politiken, naar Po-
 litik engang bliver læst over ved Universitætet
 Upolitiske Secretairer, Renteskrivere og Fuldmæg-
 tige kan, endog mod deres Villie, forblinde de
 Bisfests Dine i Collegierne, og blive alle Ulykfers
 Kilde *). — Men vist og at Trykkesfriheden blev
 misbrugt af Skribenterne baade mod hinanden og
 mod andre Private og mod selve Regjeringen, og
 dens Haandlangere. Saaledes, for at nævne et
 Exempel, spørges i Nr. 5 af Magazin for patri-
 otiske Skribenter, om en ung Konges Favorits
 Straf for Misbrug af den Kongelige Fortrolighed.
 Thi udkom nu under 7de Oct. følgende Rescript:
 Sldesindede og frække Menneſter have af Rescript
 af 14de Sept. 1770 taget Anledning i Trykken

---

*) Hvorvidt dette, nu 60 Aar gamle Forslag, er fulgt, kan
 man see i Hr. Wigfus Erichsens Efterretning om de
 juridiske Examinier. General-Postamtet, der dog nu og er
 et Kgl. Collegium, er i saa Henseende især mærkeligt. —
 For saa Aar siden discuteredes, om ikke for mange unge
 Menneſter sættes til Studeringer. Nei ikke, naar de Stu-
 derende maa haandthæves i deres Rettigheder, Barbeersvende
 ikke foretrakkes til det Chirurgicat, den studerende Læge
 søger, den blot i Pennen oplærte Renteskriver ikke fore-
 trakkes den juridiske Candidat o. s. v.

at udgive nogle fornærmelige og forargelige Skrif- 1771.
ter. §. 1. Den den 14de September bevilgede
Trykkesfrihed maa ikke misbruges til derved at over-
træde andre borgerlige Love, hvorfor og alle In-
jurier, Pasquiller og oprørske Skrifter fremdeles,
ligesom forhen, skal være underkastede den derfor
satte Straf. §. 2. Omendskjont al Censur er op-
hørt, saa skal dog enhver Autor, som skriver No-
get, være ansvarlig for, at Saadant ikke strider
mod de nuværende Love og Forordninger. §. 3.
Det maa ikke være nogen Bogtrykker tilladt, at
trykke nogen Bog eller Skrivt, hvortil han ikke
veed Autor; til hvilken Ende og ingen Bog maa
trykkes, hvorpaa ikke staaer Autors eller Bogtryk-
kerens Navn. — Jeg har anført denne Lov, fordi
den forekommer mig tilstrækkelig at kunde sætte
de Grændser for Trykkesfriheden, som lettelig blive
vilkaarligere, jo noiere de bestemmes.

Da den i omtrent to Aar meget gjældende 1772.
Cabinets-Minister Grev Struensees Fald er en
Hof- ikke nogen Stats-Revolution, saa fortælles
det og her under Hoffet. — Ved General-Lieutenant
Grev Ranzau Ascheberg, Gen. Major Eich-
stedt, Oberst Koller og flere Officierer grebes
da om Natten den 17de Januar og førtes fra
Kloffen 5 til 8 tildeels ud i Citadellet Frederiks-
havn, Greverne Struensee og Brandt, Ge-
neral-Major Gähler og Frue, Kammerherre,
Oberst Falkenskjold, Oberst Hesselberg,

1772. Livmedicus Prof. Berger, Ministerens Brodre Justitsraad Struensee og Lieutenant Struensee, Contra-Admiral Hansen, Statsraaderne Sturk og Willebrandt. — Samme Dags Morgen maatte og Dronning Caroline Mathilde tage med sin spæde, endnu diende Datter, Kronprinsesse Lovise Augusta, til Kronborg Slot. Hen mod Middag kjorte saa Kongen med sin Broder Arveprinsen igjennem fast alle Stadens Gader, baaren næsten paa sine Underfaatters Skuldre, sige Aviserne; og heri tør denne Gang ikke være noget Overdrevent, efter de baade grundede og ugrundede Rygter, som gik om Majestættens Person. I Publicum og alle inden- og udenlandske Tidender nævnedes Enke-Dronning Juliane Marie, Arveprins Frederik, Generalerne Kanzaou og Eichsted, Oberst Koller og Gen. Krigscommissair Bjerringskjold *), som de der udforte den 17de Januar, hvad de

---

*) Om denne Avanturier, der tilsidst som Statsfange døde paa Bergens Fæstning, har jeg hørt flere Anecdoter af Justitsraad Notarius Publicus Smidt, der var hans Skolekammerat fra Callunborgs daværende latine Skole, under den tyrannisk stränge Rector Uheldgaard, der døde som Rector i Helsingør. (Denne Uheldgaard var mod Disciplene en saadan Tyran, at Justitsraad Smidt forsikrede, han endnu i sit 70de Aar ikke havde rødsommere Drømme, end naar han drømte om sin Skolegang i Callunborg. I Helsingør forlod og engang alle dens Skoles Disciple ham, paa et Par nær, saa Skolen ville have gaaet under, om ikke den brave Hører Michael Drølef havde samlet omkring i Byen Born, med Forsikkring til Forældrene, at de ikke skulde blive mishandlede). Da

vel og tildeels gjorde, men hvem der endnu ikke 1772. navnedes og dog fornemmelig havde stobt Kuglerne, var Arprinsens Lærer Statsraad Professor Guldberg, som og ganske kort før denne Revolution var bleven Prinsens Cabinets-Secretair og Kassierer. Skjønt længe kun i borgerlig Rang, thi med Statsraads Titel lod nu ingen Adelig sig nøie, blev Guldberg dog strax Den i mange Ting meest Gjældende, og i alle Ting Den de Dvrige maatte henvende sig til, for at faa Regeringens Beslutning i forekommende Affairer. — Første Sondag efter Struensees og Parties Fængsling gjordes paa Kongelig Befaling Taksigelse fra Prækestolene i alle Stadens Kirker, og selv i de fremmede ved Hoffet residerende, skjønt af anden Confession, Gesandters Capeller, lige som og i den Mosaiske Synagoge. Onsdagen d. 22de Januar havde først Sjællands Biskop, Universi-

---

Kjøbenhavns selv Hoffets Damer havde, formedelst de strænge Forbud, til vore egne Fabrikers Opkomst, under Frederik V., Banskelighed ved at faa udenlandske Silkestoffer og andre Klædevarer, som allene kunde tilfredsstille dem, saa paatog Bjerring sig som Student at skaffe dem det. I Hamborg og der fra andre Stæder fik han da en saa betydelig Deel opkjøbt, at det kunde fylde flere Vogne, og lykkelig fik han det til Nyborg. Lykkelig kom han og over Bæltet til Sjælland og til Næstved. Men da han saa derfra kom til Kjøbenhavns Vesterport, udgav han sig for Hamborgs agende Post, som hver Time ventedes, og indlobes altsaa uden Besitation, da Toldbetjenten, efter den Tids Brug, gif paa sin Job til Postgaarden. Men her var ingen agende Post kommen, og den foregionne var nu ikke at finde.

1772. tættets: Professore, dog kun det theologiske Facultæts, og alle Stadens Præster Audientis hos Majestæten, efter dem kom saa Stads-Hauptmanden med alle Stadens Borger-Capitainer. — Den lille Kronprins fik nu i Feltmarskalkinde Numfen en Overhovmesterinde, og hans barnlige Opdragelse indrettedes paa den med et Kongebarns hoie Fødsel passende og sædvanlige Maade. — Til de to forestaaende Geburtsdage d. 28de og 29de Januar befaledes alle Mestere og Huusfædre at holde deres Børn, Læredrenge og Tjenesttyende hjemme, som og al Illumination blev forbuden. — Af hvad der i Dagens Anledning kom i Trykken gjorde Intet mere Opsigt end Suhms Brev til Kongen, der afstryktes i Adres-Uvisen og flere offentlige Blade. De Sindige dømte, at det borde være udkommet Dagen før og ikke Dagen efter 17de Januar, da det saa ville have gjort sin Forfatter udbelig Ære. De lastede og hans Anfald paa Tyskerne, hvis Sprog han hos sin Konge vil gjøre mistænkt, uagtet det tales af en saa stor Deel Kongens Undersaatter, og uagtet de Danske vist, med Hensyn til Deres Oplysning, er dette Sprog mere skyldige end det Islandske, som nu studeres, medens de classiske Sprog forsømmes. Flere gjældende Tyskere, deriblandt især P. A. Bernstorff, bleve og fra den Tid aldrig Suhms Venner. *) — Dgsaa

---

*) Derfor vel og, at denne som Skribent og paa mange flere Maader høit fortjente Ærds ikke, fjønt fød Adels-

Eurdorph viiste sig ved denne Leilighed, men 1772. paa en for hans Rang og hans Lærdom lidet passende Maade, i det famose Distichon: Regi mala multa *Struense* perdidit ipse, som kun Uviskriverne kaldte sindrig, men i det senere Norske vittige Selskab ville have faaet Benævnelsen Borger. Imidlertid kappedes man om i Uviserne at oversætte det i Vers og i Prosa, ja sat saa gar Præmie ud paa den bedste poetiske Oversættelse. — Overalt er nu fast hver Dags Uvis lige til hen i April fuld af Vers, der spotte, det ene værre end det andet, de ulykkelige Lænkebundne Fanger saa meget, at de Sindige og Selvtænkende indigneredes herover. En Digter især har medes og i Adres-Uvisen Nr. 25 tiltraabte Spotterne:

Spøg kun ei med Fangers Lænter
Den Kloge seer dit Spøg og tænker
At det er sorte Sjæles Fryd.
Som naar et Rovdyr sældet er
Man hører Ravn, Krager skrig
Og kun om Rov at søre Krige o. s. v.

Men denne frimodige aabenhjertede Digter fik og læst og paategnet i de følgende Uviser, som beskylde ham for at høre til det *Struenseeske* Complot, saa, da Ewald almindelig holdtes for at være Digteren, han i sine trange Kaar fandt

---

mand, kunde bringe det videre end til at blive Kammerherre. Dog Suhm var med Hensyn til dette Slags Mang ingenlunde forsængelig, i hvor meget han vist var det i andre Henseender. Han havde vist ikke brudt sig om, at blive Kammerherre, naar han ikke dermed kunde have glædet sin borgerlig fødte Kone, der havde tilbragt ham sine Midler.

1772. det nødvendigt offentlig i Aviserne at fralægge sig dette Digt. — Til de opsigtgjørende deres Forfatters Characterer ingenlunde hædrende Skrifter i denne Tid horer jeg Dagen den 17de Januar 1772, som Forfatteren Tyge Rothe strax fik oversat paa Tysk. Dette Skrift maatte nedværdige sin Forfatter, da han havde nydt megen Opmærksomhed af den faldne Minister, som havde sat Rothe paa en hoi og vigtig Post i det Danske Kammer. Men desværre har Smiger alt for ofte været for Skribenterne Bei til at gjøre Lykke paa, medens de, som have tordet tage Bladet fra Munden, have maattet staa tilbage ja forfølges. Rothe blev da og kort efter Amtmand i Segeberg, men som han ikke kunde komme ud af det med Tyskerne, saa søgte og fik han i næste 1773 Aar sin Afsted med en Pension, der skaffede ham i sine øvrige 22 Leveaar et saa lykkeligt Stium, som fast ingen Dansk Lærd kan rose sig af. — Den paa Cronborg Slot sig opholdende Dronning Caroline maatte her den 31te Januar modtage en ny Kammerfrue i en Enke fra Corsøer Sophie Jensen. Ogsaa fik Hun nu den Familieforg, at hendes Moder, Enke-Prinsessen af Wallis, en fød Prinsesse af Sachsen-Gotha, døde den 8de Febr. — Geheimeraad Grev Gustav Holck til Giedsegaard paa Falsler, som nok gjerne ville igjen til Hoffet, celebrerede den Kongelige Geburtsdag med stor Pragt, som Avisfriverne paa deres Maade gjøre megen Bind af; hver, trængende Huus-

mand paa Godset fik paa den Dag en Skæppe 1772. Rug og en Skæppe Byg. — Imidlertid var Justitiarius i Hoiesteret Geheimeraad Baron Suel Wind, Conferentsraaderne Braem, Stampe, Lurdorff og Carstens, Etatsraaderne R. Ancher, Sevel og Guldberg, hvortil siden kom General-Krigscommissair Schmidt, beskikkede i en Commission, for at undersøge og demme de fangne Forbrydere. Efter at have gennemgaaet Fangernes Papirer begyndte Inquisitionen, den 20de Februar i Castellets Commandantvaaning, over de i den Fæstning forvarede Fanger. Commissionen, hvis Secretair var en Frænde af Stampe, Cancellist Schou, der mange Aar efter døde som Deputeret i Cancelli-Collegium, begyndte med Grev Struensee, som i flere Dage efter hinanden examineredes. Over de deels i Stadens Fængsler deels hjemme i deres Huse Arresterede holdtes Undersøgelserne eller Forhørerne paa Christiansborg Slot. Den 8de Marts reisste Ministrene Dtto Thott og Schaack Rathlow, Geheimeraad Suel Wind og General-Procureuren ned til Helsingøer, for at tale med Dronning Caroline paa Cronborg Slot, hvortil og forventedes Hertugen af Northumberland og flere Engelske Store. Naar i udenlandske Relationer, og siden ogsaa i indenlandske, fortælles om en Dronningen graverende Tilstaaelse, som Schaack Rathlow skal have afløkket Hende, saa tør det, som saa meget i den Struenseeske

1772. Action, være fingeret, da *Stampe* var med, og nok *Den*, der styrede *Examinationen*, hvad de øvrige *Herrer* næppe forstod. *Struensee* selv var ikke den *Mødige*, som det var saa vanskeligt at faa ud af, hvad man formodede han vidste, han var, som *Bellystninge* oftest ere, en stor *Cujon*, det viiste han baade for og efter sit *Fald*. Uden *Tvivel* troede han heller ikke endnu at *Udfaldet* for ham skulde blive saa haardt, som det blev, til han den 1ste *Marts* fik i sit *Fængsel* *Besøg* af den første *Præst* ved *Kjøbenhavns Dykke Kirke* *Doctor Mûnther*, som naturlig strax sagde *Fangen* sit *Grinde*. Den 25de *April* afsagdes da og den alt for bekjendte *Dom* over *Hovedforbryderne* *Struensee* og *Brandt*. Dagen efter reistes, under (som var synderligt) *Musik* og andre *Ceremonier*, et *Chafot* paa *Øster-Fælled*, der de begge den 27de *justificeredes* paa en vist nok ikke saa *anstændig Maade*. *) *Samme* Dag, da *Executionen* var forbi, blev *Tørnene* *aftagne* *Justitsraad* *Struensee*. Han *frikjendtes* *jæden* for *videre Tiltale* og *løslodes* den 20de *Juni* af sin *Arrest*, gik saa lige fra *Castellet* ombord paa

---

*) Man antager almindelig, at *Struensee* var sig ikke bevidst, da han kom paa *Chafottet*. *Geheimeraad Bülow* til *Sanderumgaard*, der stod blandt en Mængde flere *Nysgjerrige* ved *Trappen* op til *Chafottet*, isort den nu *gjenoprettede Livvagt's Uniform*, har dog fortalt mig, at da den *Ulykkelige*, just som han *besteg* *Trappen*, tilfældig fik *Die* paa *Bülow's Mundering*, syntes det ligesom at gysse i ham. — Jeg sælger denne *Anecdot* for hvad jeg har kjøbt den.

Paketaaden til Lybek. En Obligation for af sin 1772. henrettede Broder laante to tusende Rigsdaler blev ham af Kongen stænket. Ved Kongelig Befaling af 18de Mai til Commissionen blev og for videre Tiltale frifundne, og derfor satte paa fri Fod, Generalinde Gähler, Oberstlieutenant Hesselberg, Contra-Admiral Hansen, Lieutenant Ubo, Legationsraad Sturk, Etatsraad Willebrand og Livmedicus Berger. Sturk paa- lagdes at forsoie sig til Holsteen, Willebrand forviistes til en af Sjællands Kjøbstæder med 300 Rdlr. aarlig, og Berger med lige saa meget til Aalborg. Alle tre skulde de inden 8 til 14 Dages Forløb have forladt Kjobenhavn. En for- hen ved Hoffet meget gjældende Dame, Baro- nesse Bülow, som siden 17de Jan. havde op- holdt sig paa sit Gods i Sjælland, fik Ordre at forsoie sig til Holsteen, hvor hendes Mand Stald- mester Kammerherre Baron Fridrich Ludvig Ernst Bülow, der ogsaa den 17de Januari var gaaet fra Hoffet, nu opholdt sig. General Gähler blev dimitteret af Tjenesten og kjendt uærdig til den ham den 20de Marts 1767 lo- vede Kongelige Naade, som jeg ikke veed, hvori bestod, samt tillige paalagt at vælge for Fremti- den sit Ophold udenfor Sjælland, Fyen og Elessvig. Han tog saa med sin Frue lige fra deres Arrest til Beile og slog der sin Bopæl. — Kammerherre Oberst Falkenskjold maatte efter al Fortjeneste afgive sin Kammerherrenogle, sin Oberst Bestal-

1772. ling, og sin Russiske Orden, blev saa under Bevogtning af en Underofficier med fire Mand den 26de Juni fort paa et Goffardi-Skib til Monkholm ved Throndhjem, hvor han i Arrestunderholdning daglig fik 3 Mk., og af sine ikke ubetydelige Midlers Renter fik Lov til selv aarlig at faa 100 Rdlr. — Den 31te Mai afhæntedes den lille Prinsesse Lovise Augusta fra sin Moder Dronningen, som samme Dag gik ombord fra Grønne Have, et Fælle ved Cronborg, paa et Engelsk Krigsskib, der skulde fore hende til Stade, for derfra til Lands at søge Celle, der var bestemt til Hendes Ophold. — Alborg Slot havde ellers været saa bestemt hertil, og derfor blev istandsat, at allerede flere hendes Hoffolk der ventede Hende, til de den 14de Juni fik Ordre at tage til Kjøbenhavn. — Begge Garderne oprettedes strax efter den 17de Januar. For Hestgarden blev General Eichstedt høist Commanderende. — I Kar havde Hoffet for sidste Gang Hestevæddeløb, som foregik den 9de Juli, men i Bekjendtgjørelsen fra Hof-Tægermesteren blev udtrykkelig sagt, at det herefter ikke længer ville finde Sted.

Strax om Dagen den 17de Jan. oprettedes til videre et Cabinetsraad, som bestod af Arveprins Frederik, Grev Thott, Geheimeraad Osten, Admiral Kœmeling, General Eichstedt og Oberst Koller. Dagen efter blev Grev Kantzau Ascheberg Ridder af Elephanten. Han, saa vel som Eichstedt, der dog endnu kun var General-Major, bleve virkelige Generaler. Koller

blev lige fra Oberst General-Lieutenant, samt Over- 1772. General-Adjutant hos Kongen, optoges og i den danske Adelsstand med det gamle adelige Navn Banner. Begge, Eichstedt og han, fik de og det hvide Baand, som de og Begge bleve Deputerede i Generalitæts- og Commissariats-Collegiet. Eichstedt blev desuden Commandant i Kjøbenhavn, hvorfra General-Major Gude gif. General-Major Huth maa have havt Leilighed til at vise sin Hengivenhed i Anledning af den 17de Januar; thi han blev nu virkelig General med Bestalling, som fra den Dag dateredes; eller var det maaske kun en Folge af Eichstedts Befordring, som man vel frygtede Huth skulde blive stødt over, og hvem man ikke ville miste som en General, der forstod noget Mere end at exercere. — Alle de Officierer i Eichstedts og Koller-Banners Regimenter, som ved den 17de Januars Arrestationer havde assisteret, avancerede een Grad opad i baade Gage og Charge. — General-Krigscommissair Bjerringskjold blev Kammerherre. — Stadshauptmand Trelle fik Rang med Oberst og for sin Person et aarlig Tillæg af 300 Rdlr. — Den 20de Januar bleve til Deputerede i Admiralitæts- og Commissariats-Collegiet udnævnte: Admiral og Geheime-Cabinetstraad Hans Henrik Romeling, den af sit Algierste Tog berygtede Contra-Admiral Kammerherre F. C. Kaas, og Kammerherre Grev Joachim Gottsche Moltke. — Nu fik og Statsraad Theodor Holm igjen sin Plads i General-

1772. Postdirectirnen, som Sturzh den 17de Januar maatte forlade. Kun faa Dage efter denne maatte og Grev Holstein forlade sine Stillinger i Kjøbenhavn og gaa tilbage til sit Lønderfke Amtmandskab, som Stiftamtmand Jørgen Erich Scheel forlod, for igjen at ansættes i Kjøbenhavn, som Deputeret ved Finantserne. Efter sin Ankomst til Kjøbenhavn modtog han og strax Kongens Befaling, om at skulde med Geheimeraadene Thott og Schack Kathlau undersøge Finants-Collegiets med de deri værende Kamres Forfatning, da efter Rytget Forandringen med disse Collegier skal aarlig koste 40,000 Rdlr. mere end forhen; men maafte havde Scheel selv udbredt dette Rygte; nok han maatte endnu i Aar igjen forlade Finantserne og gaa til Pinneberg som Landdrost. — Conferentseraad Pauli, som og var Deputeret ved Finantserne, afgik til Helsingøer, hvor han var ansat som Directeur for Drefunds Toldkammer; Grev A. P. Bernstorff blev nu Deputeret for Finantserne. — Den 24de Januar befaledes, at alle hidtil fra Over-Præsidenten udstædte Reise-Pasfer nu skulde udfærdiges fra det Danske Cancelli. — Dagen efter indkaldte ved Circulairer dette Collegium og det Danske Kammer alle siden den 15de Septbr. 1770 udstædte Cabinettsordrer. — Nu blev igjen Kongens gamle Conseil opretted under Navn af Geheime-Statsraad, hvorom udgik en Bekjendtgjørelse i Fgn. af 13de Februar, hvori jeg finder den mærkelige, og til at forebygge Bureaucratiet vist gavnlige

Anordning, at ingen Medlem af dette Statsraad, 1772. Chefen for det udenlandske Departement undtagen, tillige maatte være Præsæs for noget Regjeringens Collegium. Ministrene i Stadstraadet bleve Arveprins Frederik, Greverne Thott og Kan-
zau Ascheberg, Geheimeraad Schack Nath-
lau, Admiral Romeling, General Eichstedt
og Grev Osten. — Jeg veed ikke hvad det er
for en anordnet Kongelig Ret, Adres-Avisen Nr.
44 taler om, der begyndte sin første Sæssion den
10de Marts paa det Kongelige Rentekammers
Sahl og bestod af Geheime-Statsraadet — Nogle
Soetatens Flagmænd — Nogle Generaler — Sjæl-
lands Stiftbefalingsmand — Stadens Over-Præ-
sident — Nogle Collegi Deput. — Alle Høieste-
Rets Tilforordnede — Sjællands Biskop — To
Universitetets theol. og to juridiske Professore
General-Procureuren — og endelig to Høieste-
Rets-Advocater. — General og Statsminister
Schack Carl Greve af Kanzau Ascheberg
fik allerede den 9de Juli sin Afsked, dog, som
det i Hoffsproget hedder, i Raade og efter Ansøg-
ning. — Samme Dag gif Grev J. G. Moltke
fra Admiralitæts- og Commissariats-Collegiet, for
at gaa ind i det Danske Kammer under Finants-
Collegiet, som Statsraad Røthe maatte forlade.
— Rescript af 1ste October sætter igjen Kjøben-
havns Magistratur paa den gamle Fod saaledes,
at Den nu fik en Over-Præsident og to Borge-
mestere, hvilke tre hver skuld have i aarlig Len
1600 Rdlr., og 6 Raadmænd hver paa 1.00

1772. Rdlr. om Aaret. Men den adelige Over-Præsident, som blev Hvid Ridder, Conferentseraad Gotthardt Albert Braem, skulde desuden af Kongens Kasse aarlig oppebære 1000 Rdlr., og dertil alle de betydelige Indkomster af de Reislendes Passer. Den stakkels Raadstuskriver fik derimod kun 1200 Rdlr. i aarlig Lon, hvorfor han skulde holde de fornødne Folk og forsyne sit Contoir med udfordrende Skrivematerialier. — Nu sættes og Regjeringens Collegier igjen tildeels paa den gamle Fod ved Kongelig Resolution af 12te December. Denne Resolution befaler, at Kongens Finantser, Cameral. og Commerce-Væsenet, herefter skal bestyres ved 1) Finants-Collegium, hvori skal sidde de forste Deputerede i Rente- og Told-Kammerne. 2) Rente-Kammer. 3) General-Toldkammer. 4) Deconomi- og Commerce-Collegium. 5) Bergværks-Directorium. — Endnu horer til dette Aars Forandringer af vigtige Embedsmænd, at Reverdil, som i 1771 igjen var kaldet herind, maatte i Aar igjen reise bort, hvad han borde have forudsæet, inden han reiste hertil. — Ogsaa Deder, der var beskikket til Stiftamtmand i Throndhjem, maatte, beklageligt for dette Stift og for begge Rigerne, afgaa til Oldenburg som Landfoged. — Bornemann gik nu og af, efter sit inderlige Ønske, som Politimester og blev Assessor i Høiesteret. Statsraad Christian Fedder blev igjen Politimester.

Den 16de Mai sluttedes med Algier, ved Dansk Consul fra Marseille, Johan Ludvig

Plojart's Underhandling, en fornyet Freds- og 1772. Handels-TRACTAT, i hvis Folge nu alle Danske Slaver løsgaves og ved Krigsskibe fra Danmark hjemsendtes. Men denne Fred kostede Kongen, foruden en stor Deel Krigs- og Skibsfornödenheder, som aarlig skulde fornyes, henved et Par Tønder Guld i gode Penge. — Convention under 7de Aug. mellem Danmark og det Churfürstelige Sachsen om Siette- og Tiende-Penges gjensidige Ophævelse. Lige Convention af 30te Octbr. med Mecklenborg-Schwerin. — En Tripolitansk Gesandt kom om Sommeren til Kjøbenhavn. Med en Vres-Commando af begge Garderne ledsagedes han ud til Frederiksberg Slot, for der at indføres til det Kongelige Hærskab. Siden under sit Ophold her indfandt han sig altid ved Hoffets Courier. Ogsaa de fornemste eller vigtigste Hof- og Statsmænd aflagde han Visit hos. I den Anledning fortælles i Adressavisen Nr. 120, at han paa Frederiksberg ogsaa havde besøgt Arveprinsens Cabinets-Secretair Statsraad Guldberg. Men denne Nyhed var Guldberg ikke forneiet med, fik derfor underhaanden i Avisen Nr. 122 indført, at det var i Consul Nereboes Hævestue, hvor Cabinetssecretairen tilfældig var, at Gesandten kom og saa hilste paa ham. Dog de Tønde i Publicum indsaa Nereboes Politeesse, der bød ham at præsentere Gesandten, hvis Tolk han var, for en nu saa vigtig Hofmand som Prinsens Cabinets-Secretair, der et Par Gange om Ugen havde sit Forgemaal fuldt af hoi og

1772. lave Supplicanter, det sande Thermometer for hvad en Hofmand gjælder. — En Ruptur mellem Danmark og Sverrig syntes mod Aarets Udgang nær, da den Svenske Konge samlede Tropper paa sit Riges, Norge tilstødende, Grændser. Men ved Underhandling blev Alt godt igjen, og fortjene i den Anledning at læses følgende i Adressavisen opbevarede, det Svenske og det Danske Hof's gjensidige Erklæringer, givne ved deres Ministre. Den ved det Danske Hof accrediterte Kongelige Svenske Gesandt Baron Sprengporten tilskrev saaledes under 7de November den Danske Minister for det udenlandske Departement, Grev A. S. v. Osten, følgende: "Kongen har fra den Tid Han kom paa Thronen ladet det være sig magtpaaliggende, at give hele Europa, og fornemmelig Nabomagterne, de udtrykkeligste Erklæringer om sin Kjærlighed til Fred, og Hans Dnske at leve med samme i det noieste Venstak, og den fuldkomneste Harmoni. Kongen har benyttet sig af alle Leiligheder, for at lægge dette sit fredelige Sindelag for Dagen, og om man i en critisk Omstændighed, som kun angik hans egne Landes indvortes Anliggender, har seet nogle Bevægelser, saa have samme igjen strax ophort, og Sagerne igjen taget den sædvanlige og rolige Gang. Den ganske Verden er vidende derom, og Det kan ikke være Hs. Majestæt Kongen af Danmark ubekjendt. Siden den Tid er intet og ikke engang det ringeste Skridt gjort, som hos Hs. Majestæt Kongen af Danmark eller Hans Undersaatter kunde vække nogen Mistanke.

Uagtet denne meget noie iagttagne Opførsel, er 1772. Hans Svenske Majestæt ved sikre og igjentagne Efterretninger bleven underrettet, at de Tilrustninger af alle Slags, som lige fra Begyndelsen ere gjorte, endnu med dobbelt Iver blive fortsatte, og begynde at blive frygtsomme, saa at Hans Majestæt, da Han ei veed mod Hvem de ere bestemte, finder sig nødsaget til at tænke paa Hans egen Sikkerhed og Hans Grændsers Forsvar. Han vil ikke tro, at Hans Majestæt Kongen af Danmark uden nogen Årsag og uden ringeste Anledning skulde ville angribe Hans Stater, og begynde en Krig, der vilde have saa bedrøvelige Følger for Roligheden i Europa; men da det er nødvendigt mellem to Prinser, der ere Naboer og Paarevende, ved oprigtige og venlige Erklæringer at skaffe sig Wijsbed herom; saa tager Hs. Maj. ikke i Betænkning, paa Ny og paa den hvoitideligste Maade at erklære, at Hans Hensigt er og skal være, saa vidt det staaer til Ham, at vedligeholde med Hs. Kongl. Majestæt af Danmark Fred, Enighed og det fuldkomneste Venskab, og dersom Kongen af Danmark har samme Ønske, saa vil Han uden Tvivl være lige saa tilbøielig til at give sin Erklæring angaaende denne Sag, hvilken kan forsikre Kongen om Hans oprigtige Venskab, i det han bortrydder al Mistanke og Mistillid, som Hans Majestæt paa sin Side er saa ivrig bemoiet for at bortskaffe." "I denne Hensigt har jeg Understrevne, Hs. Svenske Maj. overordentlige Envoie, Befaling at overgive nær-

1772. værende Erklæring til Hans Majestæt Kongen af Danmarks Minister og Stats-Secretair, i den Overbeviisning, at denne Minister vil vende sig til Kongen sin Herre, for at vedligeholde saa lykkeligt og for begge Riger saa nyttigt Sindelag." Kjøbenhavn den 7de November 1772. Baron af Sprengporten. — Det Danske Hof's Erklæring til Svar paa Foranførte var: "Kongen har med usædvanlig Fornoielse modtaget Hs. Svenske Maj. Forsikkring om et oprigtigt og bestandigt Venskab som indeholdes i den Erklæring, som Baron v. Sprengporten, det Svenske Hof's overordentlige Envoie, den 7de hujus har overleveret til Hans Majestæts af Danmark undertegnede Statsminister. Da Intet ligger Hans Majestæt saa meget paa Hjerte, som at kunde uafbrudt vedligeholde den lykkelige Eenighed mellem Ham og Hans Majestæt Kongen af Sverrig, hvilken Han anseer som sin Paarørende og besynderlige Ven, og rydde Alt af Veien, som kunde foranledige den mindste Tvivl om Hans Sindelag, og kunde forandre de inderligste Fortrolighedens Baand, som Han altid onsker at see oprigtig og reie knyttede mellem begge Hoffer; saa tager Hans Majestæt ikke et Dieblif i Betænkning paa den høitideligste og oprigtigste Maade at erklære, at alle militaire Anordninger, endog de, som ere gjorte i Norge, hvorom i forbemeldte Hans Svenske Majestæts Ministers Erklæring er meldet, ikke have eller nogensinde have havt anden Hensigt, end Hans egne Staters Sikkerhed, og at Hans

Majestæt ikke har mindste Hensigt, ei heller nogen- 1772.
 finde har havt, at angribe eller fornærme Hs.
 Svenske Majestæts Stater, ei heller paa nogen
 Maade forstyrre den Rølighed, eller ophæve den
 Fred og gode Forstaaelse, som saa lykkelig endnu
 vedvarer mellem begge Hoffer, og som Hs. M.
 ønsker stedse maa vedvare. Hs. M. er fast be-
 sluttet ved alle Leiligheder at vise i Sandhed det
 Sindelag, som Undertegnede i Hans Navn og ef-
 ter Hans udtrykkelige Befaling tilkjendegiver, og
 smigrer Sig med at Hs. Sv. M. paa sin Side
 med samme Oprigtighed lover det, og at for Ef-
 tertiden intet Spørgsmaal om Tvivl og Mistro
 mere skal være imellem Dem, men at De for
 Eftertiden, som hidtil, ville leve i en fuldkommen
 Enighed og god Forstaaelse, som maa hærskes
 mellem to Monarcher, der ere Naboe og ved
 Blodets, Fordelens og de oprigtigste Bønskaabs-
 Baand forbundne." — "Jeg Undertegnede har den
 Ære at overgive Baron v. Sprengporten,
 Hans Svenske Majestæts overordentlige Envoie,
 denne Erklæring, og beder ham, at lade den uop-
 holdelig blive Kongen hans Herre tilstillet, paa
 det den lykkelige Fortrolighed imellem begge Hof-
 fer igjen kan blive bragt i Stand." Kjøbenhavn
 den 9de November 1772. A. S. v. Dsten.

Under 1ste August blev i Adres-Avisen Nr.
 125 spurgt, hvorhen, saaledes at Statspolitik ikke
 kunde jage den i Landsflygtighed, en Plan skulde
 adresseres, der gik ud paa aarlig at skaffe Kon-

1772. gens og Statens Casse 500,000 Rdlr., uden at Underfaatterne skulde give Noget dertil, de derimod endog befries fra en hoi Skat, som de nu betale og Kongen faaer Intet af. I samme Avis Nr. 133 blev derpaa, i Folge Kongens udtrykkelige Befaling, svaret af de Deputerede for Finantserne Scheel, Pauli og J. G. Moltke under 14de August: "At Spørgeren kunde saa snart muligt mælde sig i det Kongl. Finants-Collegium med sin Plan, da dens Forfatter, naar Planen fandtes med Nytte at kunde udføres, og derfor forelagdes Hans Majestæt, kunde sikkert vente sig en passende Belønning." Men derved blev det nok og; thi jeg troer ikke at denne Plan kom for en Dag. Finantserne vil Alle give sin Beshyv til, uagtet nok ingen Statsstyrelsens Deel udfordrer saa mange Kundskaber, som kun meget Faa besidde, thi dertil hører mere end at kunde regne.

Placat 13de April forhøier stærkt Tolden paa Allun, den Romerske Allun undtagen, da, som siges, en Mængde Allun nu tilvirkes paa Bærket ved Christiania. — Derimod syndeligt hæver Pl. 23de April en Pl. af 3die Septbr. 1771, som synes med Grund at netsætte Tolden paa de i de Kongl. Tyske Lande fabrikerede Varer, der indfortes til Danmark og Norge. — Pl. 7de Septbr. udvider den for alle til Norge exporterende Silke-, Ulden- og Bomulds-Varer udlovede Præmie, ogsaa for hvad der af disse Varer exporteres til de Kongl. Vestindiske Gilande.

Det Asiatiske Compagnies Octroi fornyedes 1772: den 23de Juli paa 20 Aar, fra 12te April 1772 af. Udfskillige §§ i denne nye Octroi, som findes trykt mellem dette Aars Kongelige Forordninger, og hvilke især angaa Privates Handel paa Ostindien, dog imod Recognition til Compagniet og nogle andre Betingelser, ere bekjendtgjorte i Pl. 4de Decbr. Derimod beholdt Compagniet Monopol paa Seiladsen og Handelen paa China. Synderlig at Hr. Nathanson i sin Historie om Danmarks Handel, Skibsfart, Penge- og Finants-Væsen fra 1730, intet har om de ved denne nye Octroi foranledigede meget alvorlige Discussioner, der opstode mellem Interessenterne. Efter den ny Octroi paatænkte nemlig ogsaa en ny Convention, til hvis Udkast derfor Commissarier udnævntes. Disse havde Udkastet saaledes færdigt, at de den 3die August kunde forelægge Interessentskabet det til Approbation, men hvorved mødte flere Indsigelser. En General-Forsamling berammedes derfor til 11te Septbr., da ved Den et Brev indlob fra Prins Frederik, der paa en Maade killiger de mod Udkastet til den nye Convention gjorde Indsigelser, som imidlertid vare hos Boghandler Philibert trykte udfomne under Titel: Betænkninger over Udkastet til den nye Convention, som oplæstes 3die August, med nærmere Forslag desangaaende. Prinsens Brev lyder som saa: Compagniet kan ikke anvende Omhu nok, for at gjøre sin Convention fuldkommen, og maa derfor med Glæde høre sine Lemmers Ind-

1772. vendinger, og imodtage deres Forbedringer; denne Aarsag gjører det til Billighed selv, at de, som have begjært Tid til Conventionens Undersøgelse, endnu faa, som i allerlidste Termin, 4 Uger, lige som og, at deres Tanker ganske nøie af hele Compagniet bliver undersøgt; Handelen som endnu styres efter den gamle Convention, bør og kan ingen Standsning lide derved. Hans Majestæt Kongen, som baade i sin forrige og i sin sidste Decret har givet Compagniet saa mange Prover paa sin Naade, anbefaler det Genighed og sin sammeste Flid, for at indrette Handelen klogeligen, og til det hele Compagnies, ikke til faa Lemmers Bedste, at ophjælpe det Tranquebars Handelsvæsen, og bringe denne By til et herligt Entrepot i Indien. For alle Ting ønsker Hans Kgl. Maj., som tager den alvorligste Deel i Alt det, der angaaer dette Compagnie, at ved Conventionen, der nu gjøres, vel overveies, at derved kan lægges en Plan, der kan tjene til viise Hensigter og Statens almindelige Bedstes Befordring. Fredensborg den 10de Sepbr. 1772. F r i d e r i c h. — Dette Brev vakte ikke liden Mudder mellem Interessenterne, saa General-Forsamlingen, der var begyndt Klokken 3½ om Efttermiddagen, varede til Klokken hen ved 2 om Morgen. Tre bleve, efter store Debatter, de endelige Meninger, man deelte sig i. 36 Interessenter erklærede sig af Erbødighed for Prinsens Skrivelse, at General-Forsamlingen skulde hæves og Alt udsættes til 12te Decbr., men at imidlertid den gamle Direc-

tion intet maatte besørge, uden alene den uopsæt- 1772.
telige Equipering til Compagniets forestaaende Expeditioner: — Compagniets gamle Direction var Grosfererne: Conferentsraad Fabricius, Agent Behagen og John Broun; thi endnu havde Jurister ikke faaet Gæde som saadanne i Directionen, en juridisk Consulent kunde vel og være nok og Den endda ingen Advocat eller anden Sagfører. — 42 Interessenter bifaldt General-Forsamlingens Ophævelse og Udsættelse til 12te Octbr., uden al tilføiet Betingelse. — Men nu var tilbage 79, som vel samtykte i Udsættelsen, dog under den Betingelse, at den nye Direction endnu i Dag skulde vælges. Disse bleve anseete for Pluralitet, og man skred derfor til Valget af en ny Direction, som faldt paa følgende: Høieste-Rets-Asseessor Statsraad Hoppe valgtes nu som Jurist, som Kjøbmænd valgtes Conferentsraad Conrad Fabricius, Statsraad Nyberg, Agent de Coninck, og Grosferer John Broun, hvilken Sidste lige som den Første altsaa vedbleve at være i Directionen; som Søkyndig valgtes Capitain Equipagemester Elphinston, og som Bekjendt i Indien Skibs-Capitain Halling. Denne nye Direction skulde alligevel ikke sættes i Virksomhed for den til 12te Octbr. bestemte General-Forsamling. — En Deputation udnævntes derpaa, som Dagen efter skulde begive sig til Audience hos Prinszen og takke Hans Kongl. Høihed for naa-

1772. dig Kevfelse. Men da faa den bestemte General-Forsamling holdtes den 12te Octbr. indlob dog atter fra Prinsjen en næsten truende Skrivelse faa lydende: De Erindringer, som visse Lemmer have troet at borde (Conventionen angaaende) undersøges i en General-Forsamling, ere nu trykte; Directionen kjender af mit forrige Brev Hans Majestæts Billie; det bliver en Nødvendighed, at anstille en anstændig og alvorlig Undersøgelse. Endnu denne Gang skal jeg efter Hans Majestæts Kongens Befaling byde Directionen, at have Compagniets sande Lary til eeneste Diemed, og vel at mærke, at en faa vigtig Handel for Staten aldrig lader af, at henhøre under Kongens ommeffe Omhu. De ville derfor varsom, Uogeligen, og som De, der staa til Regnskab, bestyre Compagniets betydelige Capital og Handel. — Kjøbenhavn den 10de Octbr 1772. Friderich.

Til det Asiatiske Compagnies samtlige Directeurer og Interessenter.

Notarius Publicus mødte og i denne Samling med Protest, Reservation og Declaration imod det tværtimod Protest og tværtimod Pluraliteten den 11te December foregaaede Valg af en ny Direction, hvis Indkaldelse til denne Samling de protesterende Interessenter ikke ville erkjende, og derfor ikke heller vare mødte uden ved Notarius (Adres-Avisen Nr. 121. 151. 167. 171). — En for den Bestindiske Handel vigtig Forordning af 7de Januar tillader Skippere, som

til deres Reifer til St. Croir have erhobbt latine 1772. Sopasfer at tage Ladning ved fremmede Colonier i America. — Den 8de April hævdes det Africanske Compagni. — Kjøbenhavns Torvepriser vare for den Tid høie i Nar: En Tønde Rug 4 Rdlr. 4 Mk., en Ed. Byg 3 Rdlr. 2 Mk., en Ed. Havre 2 Rdlr. 3 Mk., en Fjerding Smør 9 Rdlr., et Lis pund roget Flest 9 Mk. 8 Skill. — Ved Pl. 3die Aug. bekjendtgjøres og, at af Sæetatens Magasin skal to tusinde Tønder Rug sælges Kjøbenhavns uformuende Indvaanere for 19 Mark Tønden. — Pl. 8de Septbr. tillader fremmed Rugs, Bygs og Havres Indførsel i Kjøbenhavn til iværende Aars Udgang, hvilken Indførsel udvidedes d. 6te Octbr. til Hvede, som Indførselen selv udvidedes ved Resolution af 3die Novbr. til August Maanedes Udgang 1773. — Pl. 7de Octbr. forbyder Udførsel af saltet og roget Drefjød, af Flest, levende Sviin, Smør og Talg. — Forordn. 15de Octbr. tillader uberedte Lammestinds Udførsel dog alene af Kjøb- og Handelsmænd. — Landhuusholdnings-Selskabets virksomme Secretair Martfeld, som imidlertid var bleven Committered i Deconomi- og Commerce-Collegiet, fik nu Kongelig Befaling at skulde indkomme med Forslag til saa vel Overdaads Indskrænkning, som og til i vor Handel at bespare skadelige Udgivter til Fremmede. Alle vedkommende Collegier tilskreves og i den Anledning, at udlaaene ham de fornødne Papirer, samt give ham

1772. hvad Underretning, han maatte forlange. Men Overdaadigheds directe Indskrænkning, eller ved nogen Lov, stemmede nok ikke med Martfelds statsoeconomiske System.

Det Danske Landvæsen og den Danske Bonde tabte i Aar en varm og kyndig Talsmand i Deder, der, som fortalt, maatte forlade Danmark og gaa til Grevskabet Oldenborg. — Det Danske Kammeres Skrivelse af 8de Febr., at ingen Grunde maa selges fra Selveiergaarde, uden speciel Tilladelse. Men alligevel har siden mangen Selveiergaard tabt Grund, som hemmelig er bortsolgt, og i Kjøberens og Arvinges Bærg upaa-talt forblevet saa længe, at Grundens Eiendom synes nu sikret ved Hævd. Amtmændene skulde have besøgt Selveierbøndergaardene saa tit, som de besøgte Herregaardene. — Den i Forordn. Ude Juli 1768 befalede nye Landmaaling i Danmark blev indstillet ved Kgl. Resolution af 3die Juni. — Pl. 16de Juli sætter Betalingen for de autoriserede oeconomiske Landmaalere. — Med Hæld fortsatte man nu Kvægsygens Indpodning, saa at af paa een Gaard 160 indpodede Kvægstykker kun eet døde.

Endelig blev da i Aar ved Forordn. 14de Novbr. den trykkende Extraskat hævet for Norge. Skrækkelige vare og de Klager, som i denne Vinter læstes og hørtes overalt, selv i Christiania, over Norges Træng og Armod, som kun lidet bleve afhjulpne ved Pl. 19de Novbr., der tillader og med Præmie opmuntrer Havres Indførsel, og

en senere Pl. af 5te Decbr. der lige saa tillader 1772. Indførsel af Rug, Byg og Cartosler, samt Pl. 8de Decbr. der forbyder fremmede Fedevarers Indførsel. — Fra Bergalmuen paa Kongesberg fortes store Klager over Bærkets Administration, hvorfor Professor Brunnich blev opsendt, og en Kongl. Commission forordnet, til at undersøge Bærkets Tilstand og Administrationens Hand- lemaade. — Throndhjems Stift og By gjorde næppe noget godt Bytte ved til Oldenburg at maatte afgive deres kundskabsrige Stiftamtmand Deder, og for ham modtog Trondhjem Byes Commandant, en gammel General-Major Wibe v. d. Osten, der, træt af Krigenes Besværlig- heder, vilde nu tilbringe sin Alderdom i Ro. — I Anledning af Frygten for Ruptur med Sver- rig maatte Norges nu bestiktede Statholder og Generalisimus, den Kongelige Svoger Prins Carl af Hessen, afgaa til sine Poster i Norge, hvortil en Kongelig Fregat forte Ham og høie Familie. Fra Christiania fortælles i Aviserne, at Prinsen havde Apartement hos Sig hver Son- dag Aften, hvortil endog fornemme Kjobmænd bleve indbudne. Men disse Sonner spise nu uden al Opsigt ved deres Konges Taffel, saa forandret ere Tiderne blevne i omtrent et halvt Sekel, at den Høflighed, en fornem Underfaat da viiste sine Medundersaatte, bemærkedes mere, end nu samme Høflighed viist af en Konge mod sine Undersaatte. — I Anledning af de Svenske Troppers Samling mod de Norske Grændser, ud-

1772. spredtes adskillige Rygter, ventelig fra selve Sverrig, der skulde sætte de Norskes Trostid mod deres Konge i Tvivl. Da disse Rygter optoges i flere udenlandske Aviser, saa lod derimod Kongen i alle de Aviser, som udkom i de Danske Stater, offentlig bevidne sin Tillid til Normanden, der aldrig havde givet Ham eller Nogen Anledning til dette, den Norske Nation fornærmelige, Rygte.

Dette Aars Lovgivning bestaaer meest i Dphævelsen af det faldne Ministeriums Love og Indretninger, Skade kun at derved ikke skjælnedes mellem de gode og de skadelige. I senere Tid er derfor flere af hiint Ministeriums, under dette Ministerium hævede, Love og Indretninger gjenindførte. — Placat 10de Februar tillader igjen Politiets Inquisition i Privates Huse. — En anden Pl. af 27de Februar hæver Forordn. 13de Juni 1771, der afflaffede al Straf for Leiermaal, dog forbyder denne Pl. at bebrejde uægte Børn deres Fødsel som en Plet. — Ved Resc. 29de Octbr. blev desværre igjen den skarpe Examination med Damp og Kat indført i Stokhusets Inquisitions-Commission, som ubegribelig endnu ikke er afflaffet. — Forordn. 12te Novbr. nedsætter igjen Renterne til 4 Procent. — Mellem Holmens Folk var, maaskee ikke uden al Anledning fra nogle deres Foresatte, megen Misfornoielse, hvis altfor lydige Ytring foranledigede Kongl. aabent Brev til Admiralitæts- og Commisariats-Collegium af 20de Mai, for at bekendtgjøres Holmens faste Stok, og Ordre af

Ode Juni, angaaende Søfolkene's uordentlige Sammenløb. Dette Collegiums Deputerede vare da: Admiral Hans Henrich Romeling, Vice-Admiral F. C. Kaas, Contra-Admiral og Divisions-Chef Henrich Fischer, Statsraaderne F. C. Sewel og F. M. Krabbe. Af de under Collegiet forterende Betjente vil jeg bemærke: Overauditeur Johann Georg Gørh som Proviantens-Forvalter, Christian Top som Fuldmægtig ved Proviant-Gaarden, og Peter Jacob Gemse, Inspektør i Nyboder, men den Officier, som her var Chef kan jeg ikke finde. Holmens Chef var Commandeur Frederik Reiersen. Equipagemesterne vare Commandeur-Capitain Gerhard Waltersdorff og Capitain Christian Henrich Thune. Vice-Equipagemestere vare Capitain Poul Caspar Gruse og Premier-Lieutenant Johann Frederik Zimmer. I Holmens Constructionens-Commission sad: Commandeur Anthon Nicolai de Fontenai, Commandeur-Capitain C. F. Kaas, der og var Chef for Sø-Cadetterne, Commandeur-Capitain og Equipagemester Waltersdorff, Capitainerne Fridrich Grothschilling og Hans Morten Bille, Professor og Navigations-Directeur Louis; og den siden saa berømte Henrich Gerner, da Capitain-Lieutenant og Fabrikmester. Commandoen paa Soldboden og over Stremmen havde Commandeur-Capitain Didrich de Thura; Havnemestere vare Commandeur-Capitain Waltersdorff og Capitain

1772. Thune. Ved Løihuset var ansat Capitain Hans Morten Bille.

At nu en af Regjeringens meget fortroede var en Lærd, sporedes allerede i Kar. Man kan vel sige, at først under det Guldbergske Ministerium kom det Danske Sprog i sin Agt, saa det nu ikke længer blev en Skam at tale Dansk i de fornemste Selskaber, og det taltes selv ved Hoffet og af de Kongelige Personer. Allerede den 3die Februar befalede Kongen, at Armeens Commando = Ord skulde herefter være Danske. — Langebek havde i Kar begyndt med at udgive sin kostelige Samling af Skribenter i Fædernelandets Historie. Niebuhr havde ligeledes begyndt med over Arabien at udgive sin interessante Reisebeskrivelse. Begge disse Lærde skænkede Kongen hver en Guldmedaille, med Indscription pro meritis. — Et Kongeligt Rescript af 24de Septbr. sætter igjen i Virksomhed den Kongelige Fundats af 18de Januar 1760 for det Arnæmagnæanske Legat til de Nordiske Oldskrifter Tryk. Luxdorph, Suhm, Langebek og Erichsen skulde, som Legatets af Kongen nu indsatte Commissarier, besørge, at aarlig et eller andet grundigt Oldskrift kunde blive udgivet. — Skæde kun, at, med dette Ministeriums Omsorg for Videnskabernes Befordring i Rigerne, var forbundet saa megen Pressetvang. — I Følge Kongelig Befaling af 7de Juli, maatte Apologie de Mr. le Comte de Bernstorff, som ei authentik, ikke sælges her i Landet, men alle forekommende Exemplarer skulde

confiskeres. — Fortsættelse af Ugebladet den ho- 1772.
 melitiske Journal, hvori Kjøbenhavns Præsters
 holdte Præfener recenseret, blev forbudt ved Re-
 script af 24de Decbr. — Kjøbenhavns Universitet
 var mod Slutningen af det Struenseeske Mi-
 nisterium paatænkt en nyttig Reform. Thron-
 hjem's lærde Biskop G u n n e r u s var derfor kaldet
 ned til Kjøbenhavn, som Den der med Deder
 især skulde udkafe denne Reform, men som af
 det nye Ministerium ganske blev tilsidesat, kun at
 Det unægtelig altid, ved given Veilighed, søgte
 for duelige Lærdes Ansættelse ved denne Højskole.
 — Den berngtede Forfatter af Philopatrens, der
 allerede i Fjor var dømt til Rasphuset for hans
 skammelige Dpforsel i Hvidoure Kirke, Procurator
 Jacob Christian Bie, blev i Aar dømt paa
 Haand, Vre og Boeslød for flere udgivne Smaa-
 skrifter, Straffen blev dog derhen forandret, at
 hanattes i Rasphuset, hvorfra han siden trans-
 porteredes til Vestindien. — Collegium Medi-
 cum havde nu paa Kongelig Befaling forfattet
 en ny Pharmacope med Lart, som herefter skulde
 følges, hvorom udgif Forordn. af 16de Juli. —
 I Adresavisen Nr. 80 læses fra Stadens Accu-
 cheur, den lærde, og hoit af sin Videnskab for-
 tjente, Mathias Sardonph, et vel færevet be-
 skedent Forsvar mod et paa ham i Avisen gjort
 uforstyldt Angreb, for ved en Veilighed viist for-
 meentlig Embedsforsømmelse. — Ogsaa Dr. og
 Læge ved Kbhvns. Pleieanstalter, Johan Heinrich
 Schønheider, maa i samme Avis Nr. 91 for-

1772. svare sin Behandling mod fem under hans Cour af Meslinger dode, een Fader tilhørende, Born. Men dette Forsvar er langt under Sardonphs, eller rettere det Modsatte af hans; thi Schonheidens Feil er oiensynlig i baade hans Forsvar og i de bedrovede Forældres Gjenmale. Han blev nemlig 5 Dage borte fra Patienterne, da han var taget til Syge paa Landet. Hans gamle duelige Fader *) blev hændet den femte Dag, men erklærede det var for sildigt, Patienterne vare forfemte af Løgen, og da han saa hørte, at Løgen var hans egen Son, rystede han med Hovedet. — Den 15de December var Dansk juridisk Examen, hvor een fik den synderlige Character: ei aldeles ubequem til et ringe Justitsambede.

1773. I Mar i October Maaned skiftede Kronprinsessen Hoffstat, i det Han for en Dver-Hovmesterinde fik en Dver-Hovmester i Statsministeren General

---

*) Son af en døbt Jøde og Stamfader til alle de følgende Danske Schonheidere. Denne Mand skal ingen studeret Læge have været, men en udmærket halbig practisk Læge, som selv de lærde Læger ofte i deres Praxis konsulterede. Sønnen derimod var ingen halbig Practiker, men alligevel af megen Væsnings i sin Videnskab, som han fornemmelig i England og Skotland havde studeret. Saa byrkede han og meget de skønne Videnskaber. Han havde to Brødre, hvoraf den ene, en Lærd, men intolerant, Theolog, bøde som Biskop i Throndhjem, den anden var i over et halvt Seffel, ved sine Talenter, Kundskaber og sin fast magelose Uegennyttighed, een af Høieste-Rets udmærkede Advocater.

Eichstedt*). Til Hans Lærer blev ansat Hov-1773. mesteren for Dronningens Pager, Benjamin Georg Sporon. Hans daglig opvartende Kammerjunker blev Christian Urne og Lieutenant i Livvagten Johann v. Bülow. Werner Hans Rudolph Rosenkrands Gedde blev Kammerpage, Fridrich Theodor von Holstein og Niels Rosenkrands Pager.

Under 14de Jan. udgik fire Rescr. til de nu gjenoprettede og fra hinanden adskilte, saa kaldte Regjerings-Collegier, rigtigere Regjeringens Collegier nemlig: Finants-Collegium, Rentekammeret, Det Bestindiske og Guineiske Rente- samt Gen. Sold-Kammer, og Deconomi- og Commerce-Collegium. Ethvert af disse Rescr. foreskriver sit Collegiums Indretning. Deputerede for Finantscollegiet bleve Geheimeraad Grev Andreas Peter Bernstorff, som tillige var første Deputered eller Chef for Rentekammeret, og Kammerherre Grev Joachim Gottsche Moltke, som tillige var første Deputered eller Chef for Gen. Soldkammeret. For Rentekammeret blev som sagt Bernstorff første Deputered; hans aarlige Gage bestemtes til 4000 Rdlr., Etatsraaderne Fridrich Carstens og Alexander Berner vare anden og tredie De-

---

*) Bidrag til denne Ministers Charakter har jeg givet i Archiv for Psychologi, Historie o. s. v., 2det Bind, pag. 218—19, som jeg tør paastaa er nok saa rigtige som Marshal d'Yves, hvis, mod det Guldbergske Ministerium, aabenbar partiske Relationer, for meget troes paa af Mange.

1773. puterede, den Ene med 1800 Rdlr. aarlig Løn, den Anden med 1500 Rdlr. Moltke, der, ligeledes sagt, blev første Deputered for General-Soldkammeret, fik aarlig 3000 Rdlr. Dette Collegiums anden og tredje Deputerede vare Justitsraad Lorents Prætorius og Professor John Erichsen. I Oeconomi- og Commerce-Collegium var ligeledes Bernstorff og Moltke første og anden Deputered, Statsraad Peter Hersleb Glasse og Professor Erichsen vare tredje og fjerde Deputerede. — Et femte Rescript af samme Datum hæver den Kongelige anordnede Commerce-Deputation, der dog synes ikke at maa have været uden Nytte; thi om end et Commerce-Collegium bestaaer af i Handelsvidenskaben nok saa theoretisk Kyndige, saa have de dog ikke Handelsmandens Erfaring. Dog Commerce-Collegium fik nu ved sin Gjenoprettelse Cancelliraad Christian Martfeld som første Committered, men hvad ikke varede længe, thi da han troede at finde hos sine Colleger Ukyndighed i Handelstheorien, og de mærkede han oversaae dem, saa maatte han i næste Aar gaa ud af dette Collegium*). —

---

*) Hr. Nathanson begaaer i sin Historie om Danmarks Handel, Skibsfart o. s. v., en slem Anachronisme, naar han pag. 6 siger, at Martfeld kunde ei glemme, han blev affædiget, og derfor er bitter mod Guldberg i sit Svar paa Philodani Tanker over Philocomi Betænkninger. Thi dette Svar er skrevet 1771, da Guldberg ikke havde mere at sige i Regjeringen end Martfeld, og Dennes Afgang foregik 1774, Aaret efter han var ansat. Efter 17de Januar ville Martfeld næppe have været,

Foruden hine fire Rescripter til de nye Collegier, 1773. gik et særdeles af 21de Jan. til Finants-Collegium, med fem Lister over de nye Collegiers Medlemmer og deres Gager, samt Collegiernes Regnskabsvæsen m. m. Under samme Datum udgik og en trykt Forordning om, at Rentekammeret skulde sættes paa dets forrige Fod med Mere om Finants-Kammeral- og Commerce-Væsenet. Begge Cancellierne, Admiralitets- og Commissariats-Collegiet, Hof-Intendanten og Finants-Collegiet fik og Kongelig Skrivelse af 21de Mai med Befaling, at ethvert Departement skal strax, naar Tilskud til dets Udgifter behøves, mælde saadant for Finants-Collegium. — Det Danske Cancelli-Collegium bestod af General-Procureur *Stampe*, som nu var bleven Geheimeraad, Conferentsraaderne *Lurdorff* og *Graah*, samt Statsraaderne *Aggaard* og *Borch*. Thi Conferentsraad *Andreas Schumacher* og Statsraaderne *Prof. Dons* og *Marcus Hagæus Hoyer* fik deres Afsked fra dette Collegium. *Schumacher* blev Amtmand i *Holsteen*, *Hoyer* døde kort efter. — I Tyske Cancelli foregik nu den Forandring, at det fik en Directeur i *Grev Andreas Peter Bernstorff*, som i April forlod de andre Collegier, blev Statsminister og tillige Minister for det udenlandske Departement. Dette Cancellies Deputerede vare Conferentsraaderne *Dver-Procu-*

---

og mindst i nogen bitter Tone, da han nok kjendte Folgerne af at støbe en Hofmand, der er i Credit.

1773. reur A. G. Carstens og C. L. Stemann, Justitsraad Schüz og Cancelliraad Henningsen. Da Bernstorff, ved at ansættes som Minister for det udenlandske Departement, forlod de tre Collegier, hvis Chef og første Deputered han var, saa kom her i hans Sted Kammerherre og hvid Ridder Greger's Suel, en myndig Stormand og, som tilforn sagt, ingen Ven af Bondefriheden. — De Deputerede i Over-Skattedirectionen vare Geheimraaderne Georg Scheel til Grevskabet Scheel, Baron og Skatmester Schimmelmann, og Grev Bernstorff, samt Kammerherrerne Greger's Suel, og Grev J. G. Moltke. — Deputerede i Generalitets- og Commissariats-Collegiet vare: General Wilhelm Huth, General-Lieutenant og Commandant paa Kronborg Andreas Hauch, Kammerherre og Oberst Hans Adolph Ahlefeld, Conferentsraad H. S. Schulte og Oberst Gottfried Penk. — Under Præsidium af Friederich Carl Ferdinand, Prins af Bavern, som i Aar blev Gouverneur i Kjøbenhavn og Inspecteur over Infanteriet i Sjælland og Fyen, nedsattes en Commission af General-Lieutenant Hauch, General-Majorerne Lerchner og Sehested, General-Krigs-Commissair Wodorf, Obersterne Penk, Lehmann, Numsen og Bielefeld, og Oberst-Lieut. Koepstorff, der med Geheimeraaderne Schimmelmann og Bernstorff skulde undersøge den Danske Armees Indretninger og gjøre Forslag til Forbedringer ved Den, ogsaa i det Deconomiske. — I Anledning

af den i Regjeringens Collegier, især Finants- 1773. eller Rentekammerets Indretning, i Nar foregaaede store Forandring, udkom Forordningen af 20de October, angaaende hvilke Sager til det Danske Cancelli, og hvilke til Rentekammeret og de øvrige Collegier skal henhøre. Kjøbstædernes Regnskaber underlagdes vel Rentekammeret, men i øvrigt kom deres oeconomiske Forfatning, som sagt, igjen tilbage under Cancelliet.

Den 16de April og 8de Mai Convention med Mecklenborg-Strelitz om 6te og 10de Pengenes gjensidige Dphævelse. — Den $\frac{21de\ Mai}{11te\ Juni}$ kom den Definitive Tractat i Stand mellem den Danske Konge og den Russiske Storførste, som nu var bleven myndig, om Holsteens Bytte for de Oldenborgske Grevskaber. — $\frac{1}{2}$ August sluttedes mellem Danmark og Rusland en Venstabs- og Alliance-Tractat med en speciel Convention om de Svenske Affairer, men hvilken Kammerjunker Reedtz anfører som aldrig trykt. — Den 16de Novbr. blev da den Hertugelig-Gottorpiske Deel af Holsteen overleveret til den Danske Konges Befuldmægtigede, som igjen den 11te Decbr. til Storførstens Befuldmægtigede overgave Oldenborg og Delmenhorst, der af Storførsten afstodes til hans Fætter Forst-Biskoppen af Lybek. I Anledning af dette Bytte holdtes den 1ste Decbr. en Takke- og Bede-Fæst overalt i de Danske Stater. Den Danske Konge lod og den gamle Grev Bernstorffs Enke tilstille, i Folge den Deel hendes Mand havde havt i at bevirke Mageskiftet, et

1773. Souvenir; som Han og foregode hendes aarlige Pension.

I Nar foregik den store Forandring med Courant-Banken i Kjøbenhavn, at den fra at være Privates nu blev Kongens, en Forandring Schimmelmann, lige fra han fik Noget at sige i det Danske Finantsvæsen, havde tænkt og arbeidet paa, men ikke uden mange Modsigelser, dem han da desværre endelig seirede over. Justitiarius i Høieste Ret Geheimeraad Baron Suel Wind og General-Auditeuren i Soetaten Etatsraad Sewel overdroges det til, at proponere Bank-Interessenterne Afstaaelsen af deres Actier til Dver-Skatte-Directionen, og da en Deel Bank-Actier tilhørte Umyndige, Legater og andre offentlige Stiftelser, saa bleve disse to Mænd ved Rescript 15de Februar bemyndigede til, at bekjendtgjøre vedkommende Formyndere og offentlige Stiftelsers Bestyrere, at de, ved at afstaae de Myndlingerne og Stiftelserne tilhørende Actier, skulde være fritagne for al Ansvar og Tilsvær i Fremtiden for saadan Afstaaelse. — Den under det Struenseeske Ministerium ophævede Dvart-Procent-Afgift, eller Skat af det contribuable Hartkorns Bærdie, samt af Capitaler i Huse og andre Eiendomme i Danmark, blev nu igjen paabuden ved Forordn. 17de Juni. — En synderlig Skrivelse gik under 11te Septbr. fra Rentekammeret til Amtsforvalterne, Magistraterne og Byfogderne, som befaler disse Embedsmænd, ved Slutningen af hvert for Extra-skatten aflæggende aarlige Regu-

Skab, under deres Embedsseed at bekræfte, at de 1773. ikke have søgt eller gjort sig mindste Fordeel ved Bankofæbldernes Omverling med Courant=Ment. — Banken ville nok selv have sig denne Fordeel forbeholden. — Pl. 26de April fornyer Forordn. 3die Marts 1749 og bestemmer nøiere dens tiende Post. med Hensyn til de udenlands ansatte Consulers Forretninger, deres Consulat=Sportler, og Skippernes Pligter mod Consulerne. — Placat 26de Mai hæver de i Narene 1770 og 1772 gjorte Forbud mod Korn- og Fede=Varers Udførsel af Rigerne, for saavidt Danmark angaaer. — Under 19de Juni publiceredes fra General=Soldkammeret Lart, hvorefter alle Sorter Reg- og Snuf= Tobakker af Administrateuren for Tobakshandelen, Hofagent Borre, skulde fra 1ste Juli sælges saavel i Kjøbenhavns Hovedmagasin, som i Kjøbstædernes Dplags-huse, og for hvad Tobakkerne saa igjen maatte af de Handlende udsælges. Saa forhadt denne Handel var, og saa meget man offentlig havde i Trykkesfriheds=Perioden yttret og grundig yttret sig imod den, saa vedblev den dog endnu, da Borre var en af de Kjøbmænd, der forstod, at, som Martfeld udtrykker sig, forblinde Ministrenes Dine. — Kongl. Resolution af 8de Juli befaler, at i Steden for de i det Danske Vestindien værende tre Raad skal nu ikkun være to Raad, det ene under Navn af Regjeringen over de Vestindiske Colonier, som baade skal besørge det Almindelige fra alle Derne og det Specielle

1773. for St. Croix, det andet under Navn af Raadet for St. Thomas, hvorunder og St. Jean henlagdes. Regjeringen over alle Derne skulde bestaae af General-Gouverneuren, Commandanten paa St. Thomas og tre Regjerings-Raader. — Under 6te August gik og et Rescript til General-Gouverneuren, om at alle vedkommende Betjente skulde efterleve hans og det Secrete-Raads Befalinger. — Pl. 16de Sept. foreskriver, hvorledes med de fra St. Cruz til Europa affendte raa Sukkere og sammes Dplagstid i Kjøbenhavn, samt med Præmier eller Toldens Godtgjorelse paa de i Kjøbenhavn raffinerede og til fremmede Stæder udførte Top- og Candis-Sukkere skal forholdes. — En Forordn. af samme Datum tillader til Indvaanernes paa St. Cruz Bedste, og til Handelens Opkomst for de Kongl. Europæiske Lande, at til dette Eyland endeel fremmede Provisioner, som i Forordn. opgives, maa imod en vis Tolds Erlæggelse for det første i tre Aar til St. Cruz i America indføres. — Forordn. 30te Septbr. angaaende Stemplet Papiirs Brug paa Eylandene St. Cruz, St. Thomas og St. Jean i America. At forekomme al Uorden og Misbrug i Pengefager, samt indføre en bedre Orden og mere Tilforladelighed i Kettergang og andre offentlige Handlinger paa disse Der, er Forordningens Hensigt. — Forordn. 21de Octbr. befaler, at fra tilstundende Aars Begyndelse maa paa de Danske Vestindiske Eylande ei andre end stem-

plede Kort der forhandles og bruges m. m. om 1773. disse Kort.

Dette Aar tilintetgjorde for den Danske Fæstebonde alle de blide Udfigter til en snarest Forbedring i sine tunge Aar, Christian VII. sex første Regjeringsaar havde aabnet ham. Resc. af 15de April til Rentekammeret og til General-Landvæsens-Commissionen befaler, at denne Commission nu aldeles skal ophøre, og Rentekammeret skal af Commissionen lade sig overlevere og imodtage de under Dens Administration hidtil værende Domainer. — Rentekammeret havde imidlertid faaet Gregers Suel til Chef. Denne mod Fæstebonden strænge Herremand fik udvirket den haarde, Bønderne under Herregaardene i omtrent en Snees Aar stærk trykkende, Forordn. af 12te Aug. 1773. Som Motiv til denne Forordning lader han Kongen i dens Præmisses foregive, at det ved Forordn. 20de Febr. 1771 efter Hartkornet bestemte Hoveri paa de fleste Stæder har været utilstrækkeligt til Sæde- og Avls-Gaardenes Drift, saa at mange Løder ere blevne udnyttede, og Korn- og Hø-Høst samt andet Arbeide efterladt, til Tab saavel for det Almindelige som for Eierne. At nu Hoveriets Bestemmelse efter den hovgjærende Bondes Hartkorn ikke for enten Herremand eller Bonde er saa tilfredsstillende paa flere Herregaarde kan være sandt, men usandt er det, hvad jeg af mange Landmænds Vidnesbyrd veed, at Forordn. af 1771 havde den

1773. Folge, at mange Herregaardsjorde bleve udnyttede.

— Belgjørende for Bonden var ikke heller Forordningen af 2den Septbr. angaaende Dphævelsen af Brændeviins = Brænderiets Forpagtning, samt utillabelig Brændeviinsbrændens og Kroholds Afkæffelse paa Landet i Danmark. At forebygge Sædernes Fordærvelse og det Almindeliges Skade opgives vel som Motiver til Forordn., men oprigtig tilstaaes dog og de Kongl. Intraders Formindskelse ved Tilladelsen at brænde paa Landet. Retfærdig er og deri Forordningen, at den er lige for alle Landmænd, Herremændene som Trælbønderne, thi en Rentekammer-Skrivelse til Amtmændene under 25de Decbr. forklarer Forordn. endog saa streng, at der under Muld ikke maatte findes noget Brændeviins-Kedskab paa en Herregaard. — Ved Kongelig Resolution af 30te December gif Veimesteræmbedet i Vendsyssel ind, og saaledes nedlagdes flere dette Slags nyttige Embeder, naar Veimesteren er en ung virksom Mand under en lige saa virksom Amtmands Tilfyn og Understøttelse, saa der nok nu ikke gives nogen Veimester i Danmark uden paa Frederiks-borg Amt.

Til dette Aars almindelige Foranstaltninger høre endnu følgende Love: Rescr. af 21de Jan. til Stiftamtmanden og Biskopen over Hollands Stift om publike og Umyndiges Penges Udsættelse i Nystæd og Ansvar derfor. Saadanne enkelte Rescripter, der til nu et Sted nu et andet forekomme jævnlig, maa have voldet megen tid-

spildende Skrivers, som ved en almindelig Lov 1773. herom kunde være sparet. — Vigtig for Bornholm er Forordningen af 14de Octbr. om Selveiergaardes Arv paa denne De, hvis gamle Vedtægter og Skikke noie ere gjennemgaaede og overveiede til noiere Bestemmelse af Sæde-, Udgangs- og Indløsnings-Retten. — Saa vist som det er, at Dmlobere, Comoediant- og Tassen-Spillere og flere det Slags Folk forføre den almindelige Mand til unyttig at udgive sine Penge, saa rigtigt er vist Forbudet i Forordn. af 27de October: At ingen fremmede Dmlobere med Dyr, Kunster og andet deslige, som de forevise for Penge, maa indfinde sig i Danmark og Norge. Men til Indkomst for vore Dagblades Redacturer, der udbasune disse Markstrigeres Ankomst og vidunderlige Kunster, tænker man nu anderledes, og den stakkels Danske Almuesmand maa give flere Markker for her at see, hvad man i Hamborg kan faa at see for 4 Sk. — Mærkelig og til Creditens Dpretholdelse er Cancelliets Fortolkning i Skrivelse af 2de Novbr. af de Kongelige Bevillinger, som forunde Debitorer at være fri for personlig Hæftelse af deres Creditorer, hvilke Bevillinger ikke maa hindre Vedkommende fra paa eget An- og Tilsvær at lade saadanne Debitorer for formeentlig begaaet Underfundighed eller anden Forbrydelse personlig hæfte.

Forordningen af 29de November fastsætter, til Sikkerhed for de Kongelige Toldrettigheder af Dplagsvarer, hvorledes herefter i Henseende til de crediterede Toldrettigheder i Stærv-, Dpbuds- og

1773. Fallit-Boer i Norge skal forholde. — En Kongl. Resolution af 13de Januar og et Rescr. af 22de September til Stiftamtmanden over Aggershuus og Christianssand Stifter bestemmer, at den Landalmuen Syndenfielbs bevilgede frie Indkjøb af Kornvare paa Skibene de første 14 Dage, ikkun maa see til egen Fornødenhed, og ingenlunde til Salg. — En Skrivelse af 10de April fra General-Postamtet kalder Over-Bergamtet paa Kongsborg et Kongeligt Collegium, hvad næppe er saa rigtigt. — For et bedre Medicinalvæsen i Norge havde Regjeringen nu Omsorg ved flere Indretninger. Rescr. af 15de April til Stiftamtmanden i Bergen befaler at Candidati Chirurgiæ, lige som alle andre Stæders Candidater i begge Riger, skal være forbundne til i Kjøbenhavn at aflægge deres chirurgiske Examen. — Rescr. af 3die Juni forordner et Sygehuses Anlag i Stavanger for de af Radesygen meest Smittede. — Rescript af 4de Juni befaler, at en af de i Bergen bosatte Jordemødre skal, efter Stads-Physici Anviisning, reise omkring i Egnen ved Bergen, naar Noden det maatte udfordre. — Et andet Rescr. af 4de August foreskriver meget omstændelig Jordemoder-væsenets Indretning i Bergens By og Stift. — Rescript af 6te Detober forordner en Landphysici Antagelse i Scheen By og Bratsberg Amt. — Rescript af 19de November befaler Politi-Inquisition om utilladelig Handel med Apothekervarer i Christianssand. Som sees maatte denne Inquisition endog strække sig til den odiose Huus-Inqui-

sition, hvad synes at være vel meget. — Endelig 1773. under 17de December fik Stiftamtmanden over Bergen et Rescript om at lade tiltale Fuskere i Chirurgien, der omtrent indeholder det Samme som Rescriptet af 4de November 1735 for Barbeeramtet i Kjøbenhavn; thi som her saa i Bergen, og saa overalt, vare Stads-Chirurgerne tillige Barberer, og skulde nok ikke heller uden denne Næring kunde leve. — Rescript af 9de December angaaende de Umyndiges Midler og Overformyndervæsenet paa Landet i Bergens Stift, er et af de mange flere til andre Stifter og Amter i begge Rigerne, hvorom fast lige fra Christian V. Lovgivning ere udgaaede specielle Lovgivninger. — Under samme Datum gif og et Rescript til Bergen, der gjor Stiftamtmanden Kammerherre Albert Philip Lewehau eller hans Fuldmægtig Wre. Mellem Skipperne i Bergen havde nemlig indsnaget sig den forargelige Ustk, at naar de kom hjem fra en Reise, der ikke havde indbragt dem hvad de ventede, saa dog, for at gjøre sig nogen Fordeel, i hvor foragtelig den end var, fandt de paa, at fagsoge deres Skibsfolk, som dem der havde forbrudt deres Hyre, endskjønt Folkene havde opfort sig upaaflagelig. Disse Stakler blev imidlertid herved opholdt fra at kunde komme hjem, eller ville de hjem, maatte de gaa til Forliig, ved at lade sig kvitte i deres tilgodehavende Hyre mere eller mindre, sædvanlig det Halve. Paa Stiftamtmandens Forestilling om denne skammelige Misbrugs Afkaffelse, befales nu i dette

1773. Rescript, at naar en Skipper vil anlægge Sag mod sine Skibsfolk, skal han være forbunden strax at nedsette den fortjente Hyre i Skipperlaugs-Retten, som der ikke heller i denne Ret maatte møde nogen Procurator. — En synderlig Skaansomhed viistes Amtmanden over Buskeruds Amt, Andreas Sjøldsted, (altsaa ingen Adelsmand), der sad overhørig flere Kammerets Ordere og igjengagne Erindringer om adskillige Sagers Anlæg for ulovlig Skovhugst. Rentekammeret forestillede Kongen hans Dpforsel med General-Procureurens Forslag, at Amtmanden skulde have en alvorlig Trettesættelse, men ved Kongelig Resol. af 21de Octbr. faldt Alt bort (Stampes Erkl. IV. pag. 299—306).

Student Thura overgik en haard Dom for sin Sandfiger og flere Smaaskrifter, der ved Beddelen skulde kastes paa Ilden og opbrændes, han selv miste sin Ære og sendes til Monkholm, samt om han eiede Noget, have det forbrudt. Dog denne Dom blev meget formildet, saa han efter kort Tids Dphold paa Monkholm kom til Bornholm, hvor han døde. Hans Skrifter blev og blot confisquerede. See Rescript. af 1ste April og 24de Mai. — Trykkefriheden indskrænkedes nu stærkt, eller bestemtere hævedes. I Ugebladene maa ikke indføres Noget, som angaaer Staten og Regjeringen, almindelige Foranstaltninger, Stridskrifter, Byrnger og uanstændige Fortællinger m. m., Politimesteren, som overalt var Dommer i dette Slags Sager, kunde strax mulctere en Uvis-

skriver, der havde heri forseet sig, paa 50 til 1773. 200 Rdlrs. Pengemulct, Rescript 20de Octbr. og Canc. Skr. 27de Novbr. — Den 12te Juli aabnede, som nu et Kongeligt Institut, Veterinair-skolen paa Christianshavn; som Uildgaard i Indbydelsen til sine Forelæsninger kalder Fæløge-Skolen. — Et Kongeligt Rescript befaler, at fra den 1ste October allene det Danske Sprog maa i alle Tilfælde bruges ved Armeen i Danmark og Norge. — Ved Forordningen af 6te Octbr. blev den theologiske Examen skærpet, og de theologiske Candidater tilsagt, at Kongen ved deres Befordring til Præstekald ville herefter paasee deres Character. Men naar saa Egn. Concipist lader Kongen i 8de Art. sige, at han formoder, de som have jus vocandi, især til de store Kald, følge hans Exempel, saa borde Concipisten i det Sted have ladet den eenevældige Monark befale, det havde været mere passende. Formodningen slog og alleroftest Feil, en fortjent Kammerpiges milde Blik kunde ofte bøde paa et Non contemendus saa selv Laudabilis præ cæteris maatte staa tilbage. — Professorerne Geus og Baden samt den virksomme Agent Holck bekjendtgjorde i Aviserne en vel skreven, uden Tvivl af Geus opsat, Plan til et Handels-Seminarium, men som ikke kom i Stand, saa lidet som flere følgende Planer af det Slags ere blevne udførte. De Handlende meente, at deres Betjente nok kunde lære Handelen uden videnskabelig at studere den, og de havde heri Exempel for sig i de ofte Drenges som indtages

1773. i de Kgl. Collegiers Contoirer, uden alle Studer-
ringer, end heit en Dansk Juridisk Examen, og
dog ofte her naaet Plads blandt Collegiets første
Deputerede*). Endnu derfor lod og Adelen sig
noie med denne Examen, som saaledes den 16de
Juli en Friderich de Hauch underkastede sig,
men og, som i Avisen fortælles, med saadan
Udmærkelse, at han ei alene fik bedste Character
beqvem, men og med det usædvanlige Tillæg al-
deles. — En mærkeligere Candidat, Christian
Colbjørnsen, tog 3 Dage efter, skjønt kun
privat inscriberet Student, latin juridisk Examen,
og allerede den 11te November i samme Aar fik
han Bestalling som Høiesterets-Advocat.

1774. Arveprins Frederik blev i Aar formælet
med en Prinsesse fra Mecklenborg-Schwerin, So-
phie Frederike. Al Illumination i Kjøbenhavn
ved den Leilighed blev forbuden, formedelt Sal-
gens da værende Dyrhed. — En Cabinetsordre af
23de September antager som en naturlig Regel
til usforanderlig Folge, at en Konge og Hans
Kronprinses Sonner og Dottre skal have Prædicat

---

*) Det borde vel overalt forbydes Contoir-Chefer paa egen
Haand, at antage Skrivere, ofte Dreng, saa snart de
have staaet til Confirmation, der saa, uden at behøve at
tage en Bog i Haanden, avancere videre op. Teronymus
i Jean de France røber, at Holberg godt kjendte disse
Rentekammerdreng, som han kalder dem.

af Kongelig Høihed, men en Arveprinses Sønder 1774. og Døttre og deres Efterkommere af Høihed. Gemahlinderne tilkomme samme Prædicat som deres Gemahler.

Den siden som mangeaarig Chef for Rente-Kammeret fortjente Grev Christian Ditlew Kewentlow til Grevskabet Christiansbøde, begyndte i Aar sin Embedsbane med at blive sidste Deputeret i Deconomi- og Commerce-Collegiet, hvorved jeg bemærker det hidtil Sjældne, men siden saa Almindelige som Rigtige, at Kewentlow, der dog og var Kammerherre, maatte finde sig i at sidde neden for de to Borgerlig Deputerede Statsraad Glasfen og Justitsraad Eriksen. — Justitsraad Martfeld maatte, som fortalt, forlade dette Collegium med Titel af Commerce-Consulent; men det blev nok sjældent, at man herfra konsulterede denne indsigtfulde Statsøconom. — Paa Arveprinsens Fødselsdag overraskede Prinsen sin gamle Lærer, nu Ven og Cabinets-Secretair, Statsraad Dve Guldberg, med Hans Majestæt Kongens Befaling til Guldberg, at gaa ind i det Kongl. Cabinet som Geheime-Cabinet-Secretair. Thi Andreas Schumacher var allerede 1771 gaaen fra Cabinettet som Conferentsraad og Deputeret i Danske Cancelli, hvorfra han i Fjor kom til Segeberg som Amtmand efter Statsraad L. Rothé. — Siden 1771 havde Kongen ingen Cabinets-Secretair havt, men Guldberg havde dog fra 17de Januar som Saadan fungeret, da

1774. Arveprinsen hans Herre var fra den Dag Kongens i Regjeringen meest Fortroede. — General-Postamtet fik under 10de Marts et Rescript angaaende dets Indretning, der omtrent blev som den i 1771 fastsattes, hvad kun gjælder om saa Indretninger fra den Tid.

General-Toldkammeret communicerer under 14de Mai begge Rigers Stiftbefalingsmænd samt Tolderne Kongens Befaling for, at den Russiske Skibsfart til alle Læder, udi alle Tilfælde og Omstændigheder, skal være fri og uhindret udi alle de Kongen underliggende Farvande og tilhørende Kyster, ligesom og de Kongl. Havne ved Søfæde eller andre Tildragelser skal altid staa de Russiske Skibe aabne, hvor de med deres hele Equipage skal venlig optages, og i Alt saaledes begejnes, som de ved Venfæbs-Tractater med Danmark paa det nyeste forbundne Magter. — Kjøbenhavns Hof- og Stads-Ret blev d. 20de Aug. tilskrevet fra Cancelliet, at de fremmede Gesandter ikke kan tilstaaes Rettighed til at unddrage Noget af Stadens Borgere den ordinaire Jurisdiction, ved at meddele dem de saa kaldte Protectoria. — Commerce-Collegiet tilsendte under 1ste Octbr. samtlige Stiftamtmand, til videre Bekjendtgjørelse, Udtog af en i Nar udkommen Svensk Seiladsions-Anordning, hvorved for fremmede Skibes Fart paa dets Riger ere stede adskillige Indskrænkninger. — Fra samme Regjeringens Collegium fik de samme Befalingsmænd under 24de Decbr. Underretning om, at ved alle

Portugisifke Toldstæder, saavel paa Eylandene 1774 Madera og Azore, som i alle under Portugisifk Herredemme liggende Havne, skal i Henseende til de Danske Skibe udeves og iagttages den samme Lighed i Toldrettigheders og Afgieters Fordring og Erlæggelse, som der i Portugal og sammes underliggende Provincers Havne og Eylande i Handelen iagttages mod andre fremmede privilegerede Nationer, især Holland og Engelland. — Armeen i Danmark og Slesvig-Holsteen fik i Aar en ny Indretning, foregedes og ved to Esquadroner Husarers Drettelse, hvoraf den ene in-quarteredes paa Sjælland, den anden i Holsteen. — Søetatens Artillerister bleve nu og deelte i egne Compagnier.

Da Kongen nu havde taget Banken til sig, saa fik Over-Skattedirectionen et Rescript af 10de Marts, der befaler, at den Kongl. octroierede Banke i Kjøbenhavn skal i alle Maader forblive ved dens forrige Væsen og Forsatning, uagtet den Forandring, som med Actiernes Eiendom og Besiddelse er skeet, hvorfor og Octroien af 29de Octbr. 1736, Reglementet, samt alle Banken forundte Privilegier og Benaadninger, stadfæstes. I øvrigt forsikres, at Banken aldrig skal agtes og ansees for andet, end et Institut til Statens almindelige Bedste, dog siges, at dens Fordele, saa længe de dertil behøves, alene skal anvendes til Landets Gjælds Afbetaling. Banken blev altsaa mod sin oprindelige Hensigt mindre et Commerce- end et Finants-Institut; men det torde Ingen

1774. yttre, skjønt Handelen folte det. Dette Rescript blev saa under 15de April almindelig bekendtgjort i en Placat. — Geheimeraaderne Grev Georg Scheel, Skatmester Baron Schimmelmann, og Statsminister Grev Bernstorff, samt Chefen for Rentekammeret Kammerherre Gregers Suel og for Toldkammeret Grev J. G. Moltke, udgjorde i Nar Dver = Skattedirectionen. Fra denne Direction bekendtgjordes i Aviserne under 8de April: at da i de to betydeligste af Syllands Handelsgrene, Stude- og Korn-Handelen, vare Omstændigheder indløbne, som kunde vanskeliggjøre Pengeomsætningen i forestaaende Viborg Snapsthing, saa tilbød Kongen, uden videre Dpsigelse at ville i det Snapsthing udbetale Capital og Renter af alle de sine Obligationer, som Ihandehaverne kunde ønske, at faa sig udbetalte. — Forordningen af 31te August tillod nu at Umyndiges Ridler maatte indsættes i den Kongl. Extra = Skatte = Casse.

Med Dphævelsen af de flere Struenseeske, skjønt ofte meget almeennyttige, Indretninger havde Cancelliet faaet tilbage Kjøbstædernes oeconomiske Bestyrelse, som under hiint Ministerium var, ikke saa Feil, overdraget Commerce = Collegiet. Jeg finder og, at Cancelliet har communiceret Commerce = Collegiet en og anden i en Kjøbstad truffen oeconomisk Indretning. Saaledes gif til Dver = Hovmesteren for Sorø Academi et Rescr. af 24de Februar med Kongelig Befaling, at der herefter udi Sorø By maa anordnes en Torvedag om

Ugen, dog at Bonden ei desformedelst formenes, 1774. at bringe sine Varer der til Byen de øvrige Sog- nedage, naar han selv finder for godt. Dette Rescript communicerede saa Cancelliet under 26de Sammes Deconomi- og Commerce-Collegiet. I øvrigt havde flere Kjøbstæder forhen ved lige Rescripter faaet, og flere sit siden, saadanne Torvedage, som alligevel i de meget smaa Kjøbstæder ere vanskelige at faa indførte. — De Lollandske Kjøbstæders Handlende have altid, med og uden Grund, klaget over Indgreb af de stræbsomme Vreboer, med hvem Bonden og i Almindelighed Landmanden finder sig bedre tjent at handle, end med Kjøbstad-Kjøbmanden. Stiftamtmanden over Lolland, som selv var Landmand, erklærede paa en saadan Klage, at naar ulovlig Handel af Vreboerne, saa vel som af Andre, opdages, saa blive de paa lovlige Maade tiltalte, Cancelliet svarede da i Skrivelse af 19de Martz, at naar saa forholdet sig, saa faaer det derved at have sit Forblivende. Mange Gange siden ere lige Klager førte over Vreboerne, der kun bortjages ved en oprigtigere Dmgang med Landmanden af Stædernes Handlende. — R. 24de Martz til Kjøbenhavns Magistrat og Notits heraf til Politimesteren, angaaende hvorledes skal forholdes med fremmede omløbende Joder og Jodinder. — For at opretholde det Norske Glasfes Uffætning, anmodede General-Toldkammeret i Skrivelse af 26de Martz samtlige Amtmænd at foranstalte Dmløbere, som forhandlede fremmed Glas, anholdte,

1774. og derom saa gjøre Kammeret Indberetning. — Samtlige Kongl. Befalingsmænd i begge Rigerne tilskreves den 9de Juli fra Deconomi- og Commerce-Collegiet, at de efter Kongens Befaling skulde aarlig til Collegiet indsende Beretning om Fabriker og Manufacturer i deres Stifter og Amter. Denne Beretning skulde ikke alene angaa de allerede etablerede Fabriker og Manufacturer, men og dem til hvis Anlæg ethvert Steds Beliggenhed eller sammes Natur-Producter kunde give Anledning. Med Skrivelsen fulgte et Schema for Indberetningen. — Forordn. 28de Juli tillader nu at brænde i Danmark Brændeviin af Rug, men ved Pl. af 29de Novbr. forbydes det dog Kjøbenhavn indtil videre. — Kjøbenhavns Brod- og Kjød-Taxter vare i Mar efter Adres-Listen Nr. 85: Rasped Brod for 2 Skilling skal veie 8 Lod. — De privilegerede Franskbageres Franskbrod for 2 Sk. 13 Lod. — Hvedebrod for 1 Sk. 7 Lod. — Hvedesimler eller saa kaldte Hvedeknubber 5 Lod. — Rund sigted Skjønstroggen-Brod eller det nu kaldte Suurbrod for 1 Sk. skal veie $9\frac{1}{2}$ Lod. — Sigtede Rugtvebakker for 1 Sk. 7 L. — Rugbrod for 2 Sk. 42 L., som gjør for 1 Sk. 21 L. — Skoster og 4 Skillings Brod for 1 Sk. 23 L. — Kjødarten var: Det bedste Stykke af en Dre, nemlig Brynstykket, Hvirribbenene, Kumpestykket og Lyndstegen, skal sælges Pundet for 6 Sk. — Hele Fjerdingen Pd. for 5 Sk. — Al Resten af Dren skal sælges smaa huggen Pd. for 5 Sk. — Kalvekjød Pd.

af Dagfjerdingen for 8 Sk., af Forfjerdingen 7 1774. Sk. Svinekjød Pd. for $6\frac{1}{2}$ Sk. men heie Skinker og Ribbensbeen, naar samme for sig selv begjæres, Pd. for $7\frac{1}{2}$ Sk. — Frislagterne skal sælge Pundet af foransorte Slags Kjød 1 Sk. ringere.

I Aar paatænktes da endelig for Alvor Udførelsen af den saa længe omtalte Canal, der paa en Maade skulde forbinde Østersøen med Bøstehavet. Geheimeraaderne Baron Schimmelmann og Grev Bernstorff, Kammerherrerne Greger's Suel og Grev J. G. Moltke, Conferentsraaderne Carsten's og Stemann, Etatsraad Prætorius og Justitsraad Trant (hvilken sidste nu begyndte at komme, skjønt ustuderet, i Skuddet, saa han endog blev Meddommer ved Concoursen til en theologisk Lærestols Besættelse) befalede at træde sammen i en Commission til en Plans Opsættelse, der kunde til Approbation forelægges Hs. Majestæt. Siden nedfattes, under Overdirection af Statholderen i Hertugdømmene Prins Carl, en af General-Major Wegner og Landraad v. Schilden bestaaende mindre Commission, der nærmere skulde udføre Canal-Anlægget, hvortil endnu kom Ingenieur-Capitainerne Ditmer og Peymann. Med Havneopmaalingen overdroges Opsynet til den brave Commandeur-Capitain Grev Adam Ferdinand Moltke, der i Sylland tilbragte sine sidste Aar i beklagelig Sindssvaghed, hvorunder jeg alligevel har hørt Uttringer af ham, som desværre siden

1774. bleve fande og bestyrkede det gamle, maaskee psy-
chologisk ganske forklarlige, Ordspog: af Born
og gale Folk horer man tit Sandhed.

Paa Forestilling fra den Vestindiske Regje-
ring blev ved Rescript 24de Novbr., til Nytte og
Sikkerhed for Handelen, en kortere Rettergangs-
maade anordnet for en protesteret Vexels Beta-
ling, end den almindelig brugelige. — Det Asia-
tiske Compagni fik i Nar hjem to Chinafarere,
Prins Frederik og Dronning Sophie Magdalene,
hvis Cargaer, som offentlig forauktioneredes, var:
12004 Pund Sago; 47972 Pd. Radix China;
15116 Pd. skaaren Rhabarbara; 5958 Pd. uskaa-
ren Rhabarbara; 67638 Pd. Tuppenage; 12222
Pd. Snor-Rotting. — Af Theer: 1,742,675 Pd.
Bohn; 232,929 Pd. Congo; 28,929 Pd. Pecco;
936 Pd. Pecco Siou-Sioung; 13,670 Pd. Siou-
Sioung; 59,101 Pd. Songlo; 42,029 Pd. Lun-
fan; 33,305 Pd. Haysan-Schiu; 22,994 Pd.
Haysan; 3304 Pd. Bing; 274 Pd. Souling.
Af Manqvins Stoffer 14,700 Stkr. diverse Cou-
leurer. Af Porcellain: 124 Taffel-Serviser; 91
Stkr. diverse Terriner med Fade; 47 Sæt flade
Skaaler; 59 Sæt Melkekar, 3 Stkr. i Sættet;
45 Sæt Salatkommer à 2 Stkr.; 400 Stkr.
Salattiens; 8650 Stkr. dybe Tallerkener; 19920
Stkr. flade Dito; 177 Stkr. Smorkander med
Fade; 145 Stkr. Sauseksaaler; 174 Stkr. Se-
nepskander med Fade; 270 Stkr. Saltkar; 210
Stkr. dybe Salzirkener; 240 Stkr. flade Dito;
42 diverse Kaffe- og Thee-Serviser; 20 Kaffe-

serviser; 80 diverse Theeserviser; 101 Stkr. Kaf= 1774.
 feskander med og uden Fade; 264 Stkr. Melke=
 fander med og uden Dæffel og Fad; 384 Stkr.
 Theepotter med og uden Fade; 2985 Par Cho=
 coladefopper; 96,102 Par Kaffekopper; 88,168
 Par Theekopper; 2284 Par Contoirkopper; 74
 Stkr. Spelkummer med Fade; 41060 diverse
 Dito uden Fade; 74 Stkr. Sukkerdaaser; 188
 Sæt Punschummer à 5 og 3 Stkr. paa Sæt=
 tet; 843 Stkr. diverse Dito; 31 Stkr. Alkan=
 der à 3 Stkr. — Dgsaa fik samme Compagni
 hjem Ostindiefateren Rigernes Dnske fra Tran=
 quebar og Bengalen med følgende Cargo: Fra
 Bengalen 574,230 Pd. Salpeter, 8005 Pd. Cal=
 licatur Træ, 1771 Pd. Bommeras=Schellack, 90
 Stkr. Habuzir, 212 Stkr. Callabati Bostas, 40
 Stkr. Chitibulli Bostas, 71 Dito Bostas ordi=
 naire, 179 Stkr. Casfa Armini, 800 Stkr. Gor=
 ras, 390 Stkr. Butlum, 47 Stkr. Battador eller
 Broderier, 260 Stkr. enkelte Gohleban Lenso eller
 hvide Torklæder, 21,075 Dito Sort Romals og
 Cercari Torklæder. Fra Tranquebar: 9940 Pd.
 Callicatur Træ, 300 Bundter Snorrottinger, 69,231
 Pd. Peber, 3000 Stkr. Zitper 1ste og 2den Sort,
 380 Stkr. St. Guinea, 16 Couzong fra de
 Nord, 197 Stkr. Dito, 18 Dito fra Dito, 388
 Stkr. Dito, 14 Dito fra Dito, 45 Stkr. Pana
 Comprido, 9 Ruls Dito, 1029 Dito Dito, 15
 Kale Tranquebar, 1760 Dito Dito, 12 Dito Dito,
 3157 Dito Dito, 8 Dito Dito, 560 Stkr. Dito

1774. Dito, 7 Kali Tranquebar, 312 Etkr. Dito Dito, 7 Dito Dito, 1156 Etkr. Salempurir, 8 Kuls, 1250 Etkr. Blaa Dito, 160 Etkr. Parecallen, 8 Kuls, 1250 Etkr. Blaa Dito, 160 Etkr. Pa-
 cecaller, 8 Kuls, 2182 Etkr. Pano Canari Can-
 nis, 611 Etkr. Pano Cannis, 713 Etkr. Murri
 første Sort, 246 Etkr. Dito anden Sort, 241
 Etkr. Murri Madepack, 111 Etkr. Sukkerdon,
 1ste Sort, 215 Dito 2den Sort, 163 Dito 3die
 Sort, 222 Etkr. Durias, 333 Etkr. Uttifsel, 249
 Etkr. Ginganger, 580 Etkr. Callevappen, 16380
 Etkr. enkelte rede Lerklæder 1ste Sort, 23730
 Etkr. Dito 2den Sort, 17780 Dito Dito 3die
 Sort, 38250 Etkr. Dito Sort Romals. — Da
 det almindelige Handelscompagni ved Resc. 25de
 April ophævedes, saa tog Kongen til sig saavel
 den Islandste Handel som den Gronlandste, men
 som sædvanlig ikke uden betydelige Penge=
 Dpof-
 velsler; see Thaarups Veiledning til det Dan-
 ske Monarkies Statistisk 6te Deel p. 509 og p. 610.

Som tilforn bemærket var dette Ministerium
 ingenlunde gunstigt for Bonden. Dette Aars
 flere Kongebud og Collegiresolutioner bestyrke Be-
 mærkningens Rigtighed. — De gamle fra den
 Kongelige Bondeven Frederik IV. Tid bekjendte
 Ryttergods=
 Sessjoner holdtes endnu kun i Kjø-
 benhavns, Frederiksborgs og Cronborgs Amter,
 thi kun i disse vare endnu uafhængede Domai-
 ner. Men ved Resolution af 14de Marts hæve-
 des disse Sessjoner fra indeværende Aars Begyn-
 delse, og de Kongen i disse Amter tilhørende God=

fer underlagdes Regimentsfriveren og Amtman= 1774.
den under Rentekammerets Overopsyn eller Besigtigelse. Forandringen kunde have været god nok, naar alle Regimentsfriverere havde været en Dahl, og alle Amtmænd en Hofman. — Proprietairerne kunde endnu ikke tro, at de havde mistet deres Ret til at brænde, men denne Ret kom i Collision med Finantsvæsenet, som trængte til Schimmelmanns Penge og derfor maatte lade ham raade heri. Thi betydede en Rentekammer= Skrivelse af 19de Marts Bedkommende, at den Hovedgaardene paalagde Afgift, i Steden for den paabudne specielle Consumption, ikke giver Jordegodseierne Rettighed til Brændeviinsbrænden. — En anden samme Collegiums Skrivelse af 21de Mai viser, hvorledes endnu Herregaarde forfleredes, og de store Gaarde bleve fra ufri skattefri adelige Sædegaarde, især ved Domainernes Salg. Naar kun Amtmandens Attest kunde skaffes og indsendes, saa skulde Skattefriheden begynde. — Det var en raske Skrivelse fra Rentekammeret under 13de August til Greven til Schackenburg, som ville tvinge nogle Sognes Beboere, til at de skulde søge hans under Grevskabet beliggende Ballum=Veiermølle. Thi Kammeret lod Greven vide, at den monopolistiske fordærvelige Mølletvang *) var ukjendt i Danmark, hvor alle Undersaatter have Lov at søge, hvilken Mølle de

---

*) Om Møller og Mølletvang vil man finde flere historisk, Noticer i And. Bind af min Dansk Jurid. Ordbog p. 23—24.

1774 selv for god og tjenlig eragte. Dette paalagde og Kammeret Greven at lade ved Retten offentlig bekjendtgjøre, og, for at Collegiet kunde gjøre sig forsikret, at indbemeldte ulovlige Møltetvang herefter altid ophører paa Schackenborg Grevskab, paalagdes ligeledes Greven med første at indsende til Rentekammeret en bekræftet Gjenpart af den i Retten foregaaede her befalede Bekjendtgjærelse. Sid min Karbog havde mange flere saadanne, den borgerlige Frihed opretholdende, Collegiresolutioner at kunde opvise. Men desværre havde Bonden ofte da saa lidet Forsvar i Regjeringens Collegier som hos de Kongelige Befalingsmænd. — En Landvæsenet som Bonden især trykkende Lov udkom under 14de Septbr. i Forordn. om Landmilitzen. Af 22 Lænder Hartkorn skal leveres en Karl til Landsoldat eller Rytter. Men naar denne Karl havde udtjent sine 12 Aar, og da ei ville paa billige og lovlige Vilkaar modtage paa Godsset, han var stavnbundet til, en Fæstegaard, saa skulde han endnu tjene som Soldat eller Rytter i 6 Aar. Og efter saaledes at have tjent i Alt i 18 Aar, skulde han endda forblive paa det Gods, hvor han havde fyldt sit 4de Aar; thi Forordn. 1ste Juli 1746 og følgende Love herom vedbleve at være i Kraft. At han ved Regimentet ofte tyranniseredes lige saa meget af Corporalens Stok, som hjemme af Ladefogdens Pidsk, lader Resc. af 21de Septbr. formode, og bestyrkes af meget senere Tider, hvorfor og Kongen i hiint Rescript alvorlig tilholder de mi-

litair Autoriteter, ikke at begegne Soldaten med 1774. Hug og Slag. — Sandelig det er ubegribeligt hvor en saadan Forordning og da flere den Tids Love i samme Land, kunde gaa igjennem et Cabinet, hvis Ordforer var en Minister af Guldbergs Indsigter, der maatte sige en med Fædernelandets Historie saa bekjendt Statsmand de for Riget fordærvelige Følger, af endnu haardere at binde den desuden haardt bundne Danske Bonde. Men skjønt Ministeriet hedder det Guldbergske, maatte dog nok Guldberg ofte give efter for to saa myndige Pladsmænd, som Schack Rathlou og Gregers Suel *) vare, hvilke Begge forstode hos Regjeringen at forestille Bondens Trældom som en til Statens Bestaaelse nødvendig Indretning. Bernstorff var vel nu bleven Statsminister, men endnu for ung til at han torde eller ville modsiges to Mænd som Rathlou og Suel, men da han et Decennium efter torde, saa maatte den Første erfare hans kraftige Modsigelse og forlod derfor Ministeriet. — Ved denne Forordn. om Landmilitzen fik og Landsbypræsterne det vist nok trykkende Paalæg med Rytterhestes Stillen. — Haard var og Rentekammerets Resolution i Skrivelse til Amtmanden over Lundenæs og Bowlinge Amter af 15de Octbr., hvorefter en Proprietair selv kan lade

---

*) Jeg kunde paa Sidstes Myndighed anføre et Exempel, som mig er fortalt af hans egen Enke, en Comtesse Raben, en Dame af megen Forstand, Søster til den gamle Moltkes anden Grevinde.

1774. pante Bønderne for Hoveri, og efter eget Behag anvende Mulkten. Resolutionen var i dette Tilfælde saa meget haardere, som man af den, opbevaret hos Fogtmann, seer, at Herremanden, der foranledigede den, en General-Auditeur Højer, fordrede, at en udgaaende Bøndes Hovpart skulde forrettes af de øvrige Hovbønder, herom da og Kammeret forlanger Amtmandens nærmere Undersøgelse, men dog imidlertid, som sagt, tillader Godseieren selv at udpante. — Af de Antvorskovske Domainers Salg opstod i Aar 9 Herregaarde, som Nyerup beskylder Niels Hofman for. Men Hofman, nu Deputeret i Rentekammeret, tænkte vel ikke haardere mod Bønden, end han havde tænkt som samme Collegiums Committeret, da han besørgede de Fynske Domainers Salg, og derved, som jeg har fortalt i min Frederik V. Aarbog, viiste, at han ønskede Bønderne selv maatte kunde kjøbe deres Gaarde, og dertil bidrog, hvad han kunde og torde. *)

I Norge troede man at have bemærket, at Havnen ved Christiansund i Thronhjems Stift var særdeles beleilig og bekvem for en Flaade; thi blev nu, for herover at anstille Undersøgelse, opsendt Søofficererne, Commandeur Capit. Fontenei, Capitain Grottschilling, Lieutenant Stibolt, samt Skipper Paaske og Vælebuks-Mester Sørensen. — Desværre blev den skjønne

---

*) Frederik d. Femtes Regjerings Aarbog p. 279.

Forordning af 26de December 1771 hævet ved 1774.
Forordningen af 14de Marts, som nu ganske forbyder fremmede Kornvarers Indførsel Søndenfjelds i Norge. Tabet af dette Forbud blev næppe Norge erstattet ved Løvet om Understøttelse, i overordentlig Mangel, af de Kongl. Magasiner, og om de Norske Producters Afsetning og tildeels ubelukkende Forbrug i Danmark og Hertugdømmene. — Plac. af 30te Marts finder det billigt, at de Bønder, som ere henlagte til et eller andet Bergværk i Norge, nyde samme Ret som Tjenestefolk, og at de altsaa for det dem paalagte Pligtsarbejde, uden hvilket dog Værkerne reent maatte standse, skal have deres Tilgodehavende for et Aar forlods for andre Creditorer. — I Følge Kongl. Resolution af 8de November 1773, udkom i Aar under 28de Juli Reglement og Anordning til Bergalmuens Natural-Forslegning ved Solvørket Kongenberg, hvorved formeentes, at de saa ofte paaflegede Forurettelser skulde falde bort, og Bergalmuen forskaffes et bedre og visere Ophold, ved at forsyne den med sund og god Føde. — Nu endelig blev og Staaufacturationen i Norge frigiven. — Amtmanden over Bradsberg Amt, Kammerherre Frederik Georg Udeler, fik et Rescript af 24de August, hvori omstændelig Forskrift for et i Amtet oprettet Sygehuus til de med Radesyge Beladtes Cur, og tillader Kongen, at til denne nyttige og nødvendige Indretning maa gjøres Forskud af den Kongl. Casse. En streng Forpligtelse paalagdes Sygehusets Læge i dette

1774. Rescript, naar siges: at Doctoren bør være ansvarlig til disse Syges fuldkomne Helbredelse, og ellers paa egen Bekostning at helbrede dem, om Sygdommen atter skulde udbryde. Sidste kunde dog vel møde, uden at altid Lægen deri var Skyld. — Et Rescr. af 14de April til Stiftamtmanden over Bergen, Kammerherre Albert Philip Lewesau, ogsaa at bekjendtgjøre for Amtmanden over Nordre Bergenhuus Amt Magnus Theysen, træffer meget omstændelige Forstaltninger til Delinquentfagers hastige Paadomme. Herom handler og et andet Rescript til Stiftamtmanden over Thronhjem General-Major Johann Wibe v. d. Osten under 21de September, at communicere ogsaa for Amtmændene Ewen Hammer over Romsdalens og Syndmørs Amt, S. de Anagenhjem over Nordlands Amt, og Thorild Fjeldsted over Finmarken. — Stiftamtmand i Christianssand Hans Hagerup fik under 7de April et Rescr., om der i Byen at maa ved militair Execution lade inddrive Byskatterne, hvilken Executionsmaade overalt nu blev i begge Rigerne almindelig, saavel for Commune Skatterne som for de Kongelige. — Til Bergens Stift gik ellers i Aar, foruden hiint om Delinquentfager, fem Rescripter, hvis Indhold siden tildeels blev almindelige for Stifterne, saavidt de der vare passende. Stiftamtmanden havde til Cancelliet indberettet, at fra de geistlige Venbedsmænd saavel som fra Kirkeeierne indløb flere Klager over Fornærmelser i deres Tienderrettigheder, hvorved og de

med Tiende benaadede offentlige Stiftelser led meget. 1774. Thi foreftriver nu Cancelliet i Promemoria til Stiftamtmand og Bisp af 2den Juli meget omstændelig Omgangen med den vigtige Fisketiendes Oppebørsel i Bergens Stift, hvilket Promemoria derfor og skulde communiceres Amtmand Thøysen. — Under 6te Juli fik Stiftamtmanden over Bergen et Kgl. Resc. angaaende hvorledes med de Borger-skabet i Bergen paaliggende Embeder skal forhol-des. Disse Embeder vare de, der og kaldes Byens smaa Bestillinger, som Burderingsmænd, Lavretsmænd o. s. v. — Under samme Datum gik og et andet Rescript til Stiftamtmanden og Bis-kopen i Bergen, som befaler, at ingen Berge eller Forstander for Kirker og andre offentlige Stiftelser i Bergen maa uden med deres Samtykke antages eller forloves. — Til Umyndiges Midlers Sikkerhed bleve og ved et Rescript af 13de Juli de Kongl. Befalingsmænd i Bergens Stift paa-lagte, at foranstalte af vedkommende Betjente Pro-tocoler holdte, hvori Jurisdictionens Bornemidler, ligesom de falde, skulde indføres, og med hvilke Protocoler Stiftamtmanden og Amtmanden skulde have noie Opsyn, og derfor ved Pupillregnskaber-nes Afslæggelse lade sig forevise. — Rescript af 5te October til Stiftamtmanden siger, at Bergens Borgeres Armatur skal være fri for al Gjelds Behæftelse. Bergens militaire Aand var nemlig ganske forfalden under en gammel og svagelig Stadshauptmand, hvis Eftermand nu derfor søgte paa alle Maader igjen at sætte Liv i den. Stift-

1774. amtmanden vidner og, til Opbyggelse for dem, der sætte Priis paa Kjøbstædborgeres militaire Mand, at Bergenserne i en General Mønstring under deres nye Stadshauptmand saaledes have viist sig, at de intet andet Borgerskab eftergiver. — Rescript af 1ste December til Stiftbefalingsmanden over Bergens Stift, angaaende hvad Vare Urtekrammerne i Bergen maa falholde, og at saavel de som alle andre skal holde sig esierrettelige Medicinal-Forordningen af 4de Dec. 1672, og ikke fornærme Apothekerne, ved at falholde de til Medicinen alene henhørende Varer. — Stiftamtmanden og Biskopen over Aggershuus Stift fik og et vigtigt Rescript af 3die November, som omstændelig foreskriver, hvad tildeels var, og videre siden blev, foreskrevet de andre Stifter i Rigerne, om hvorledes med de offentlige Midlers Udsættelse skal forholdes.

I Retspleien fortjener at bemærkes en Kongelig Bevilling af 13de Januar paa Ansøgning fra Schouten og flere Amagere, der tillige viser, hvor gammel Forliig i Rettergang er her i Danmark. Kong Christian IV. havde allerede befalet i det Privilegium, Han gav Store Maglebye Sogne Ret, at naar Tvistighed mellem Beboerne opstod, skulde Sagen først for Schouten og Scheppens Mænd foredrages, og af dem, efter Parternes Indkaldelse, søges i Mindelighed afgjort, for at forekomme vidtloftige Bekostninger og Tidsspilde, samt at de, som, efter saadan Indkaldelse, uden lovlig Forfald ikke ville møde,

skulde for Udeblivelsen bøde 3 Lod Guld til Dom-1774, meren m. v. Men da denne Befaling var gaaen af Brug, saa, paa Ansøgning fra Schouten med Skrивeren og samtlige Scheppens Mand, fornyedes den nu i denne Bevilgning. I Følge den maa ingen Sag fremkomme i Retten fra Store-Maglebye Ret, forinden Schouten med Skrивeren og samtlige Scheppens Mand have søgt at afgjøre samme ved et mindeligt Forlig, og ingen Procurator maa heller for mode med nogen Sag i Retten. Danmark havde altsaa, baade paa Amager og paa de Danske Vestindiske Eylande, Forliigs-Indretninger langt ældre end 1795, da de almindelige Forliigs-commissioner oprettedes, dem Smigreri dog gjorde saa meget Væsen af, som vare de en ganske ny Opfindelse af Christian Colbjørnsen, Hvem Gud havde skjænket Evillingrigrerne paa samme Dag, han skjænkede dem sin Konge, som en sulten Bersmager sang *). At Forliigs Indretning er en Følge af en ufuldkommen Rettergang falder man ikke paa at bemærke. — Da Kammerrettens Sager underlagdes den i 1771. oprettede Hof- og Stads-Ret, men Ueilighed fulgte af, om hine Sager uden for Kjøbenhavn ogsaa skulde behandles i denne kun for Hovedstaden organiserede Ret, saa foreskriver nu en Forordn. af 17de Februar, hvor de Sager uden for Kjøbenhavn, som tilforn

---

*) Sandt sang derimod en høiere Digter om C. Colbjørnsen:

”Hvor Frihedsstøtten op mod Himlen kneiser,

”Der ogsaa Navnet Dit mod Himlen reiser.”

1774. have henført under Kammerretten og der bleve paadømte, herefter skal indstævnes og paakjendes. — Under 10de Novbr. udkom Patent om Heieſte Ret i Danmark for 1775 og siden fremdeles for de efterfølgende Aaringer, indtil videre. — I Aar pidſkedes 6te Gang efter Forordn. 18de Decbr. 1767 en Delinqventinde. Jeg mener denne Straf vanærede mere Menneſkeſeligheden og Chriſtendommen, end ſom ſiges i Forordn. Pobeſens Slagsmaal om et Stykke Klæde.

Kjøbenhavnſ Magiſtrat ſynes ikke at have været for Dvertagelſen af alle Stadens Stænders Dverformynderie, ſom nu derfor igjentaget befales dem i Reſcr. af 20de Juni. — Samtlige Kongelige Befalingsmænd og Biſper i begge Rigerne bleve fra Cancelliet paalagte i ſkrivelse af 26de Februar, at naar de til Cancelliet indberette et Embedets Vacance, ſkal de tillige mælde, om paa Embedet hveſter nogen aarlig Afgiøt, Penſion eller Lon. — Amtmanden i Lundenæs- og Bøvlinge- Amtet blev fra Rentekammeret under 19de Marts tilſkreven, at den fornødne Sikkerhed udfordrede, ved offentlig Auction at ſælge det indſtrandede Gods, hvorved Eieren ikke er nærværende, er han derimod tilſtøde, vil det ankomme paa ham ſelv, paa hvad Maade han agter at afhænde det. — Efter en Kongelig Befaling af 24de Marts ſkal den paa Acroucementhuuſet til fattige Børns Hengælggeſe indrettede Caſſe nu lukkes, da den misbruges — men hvad misbruges ikke — nei den var fra det Strueneſeeſke Miniſterium. —

Under 20de og 31te August tilskrev Commerce= 1774. Collegiet samtlige Stiftbefalingsmænd, om at tilholde vedkommende Skifteforvaltere i forekommende Dpbuds-, Fallit- og Stervboer, at undersøge, om noget skyldes til Magasins Contoiret, og da give det den tillagte Præferance for andre Creditorer. — Syphilismen var nu saa udbredt endog uden for Sjælland, at dens Patienter maatte paa offentlig Bekostning helbredes, hvad var Tilfældet med de Fyenske Amtet Nyborg og Tranekjær. Dog fik Greven til Langeland og Rixingen ved Kongelig Benaadning af 31te August ikke alene sit Langelandske Grevskab, men og hele Langelands De fritaget for Deel i Omkostninger til Nyborg Amts Syges Guur, imod selv at besørge denne Guur ved en af Collegium Medicum udnævnt Chirurg, naar Syphilismen der paa Den skulde indfalde. — Placat af 5te Oct. forbyder Bøddespil paa Tallotteriets Trækninger, som til Fornærmelse for Lotteriet, der med store Omkostninger vedligeholdes, og hvoraf Fordelen anvendes til Landets almindelige Nytte.

Rescript af 27de October til Collegium Medicum angaaende Regiments- og Divisions-Chirurgernes Examen, og at de, som have soutineret Examen in Medicis, maa derudi practisere. Dette Rescripts Historie er følgende: Den 28de Juni 1737 havde Christian VI. befalet, at Divisions- og Regiments-Chirurger skulde tillige examineres in Medicis af det medicinske Facultet, som derfor skulde bivaane den chirurgiske

1774. Examen paa det anatomisk-chirurgiske Amphiteater. Men nu havde Collegium Medicum flaget over for Cancelliet, at denne Kongelige Befaling ikke overholdtes, og, da det for den Kongelige Tjeneste er høist magtpaaliggende, at de Chirurger, som blive antagne til Sø- eller til Land-Tjenesten have den fornødne Kundskab i at behandle indvortes Sygdomme, derfor ansøgt, at Christian VI. ommeldte Kongebud maatte fornyes, og Vedkommende tilkjendegives, at Ingen maatte bringes i Forslag til Divisions- og Regiments-Chirurg, undtagen Facultætet's Attestatum bevidnede, at de ogsaa in medicis vare examinerede. Thi foreslog nu videre i den Anledning Collegium Medicum

- 1) At denne Examen, ligesom andre academiske Examina, maatte holdes paa Consistorie Sahl for aabne Døre om Aftenen fra Klokken 5 til 7, og afgjøres paa een Gang, i omtrent to Timer.
- 2) At ingen Candidat maa admitteres til denne medicinske Examen, for han har afslagt offentlig Examen anatomico chirurgicum, og derfor kan fremlægge Attestater, samt at Alle de, som søge at blive antagne til Divisions- eller Regiments-Chirurger, skal i Forveien være forbundne at underkaste sig denne Examen, og at fremvise det erholdte Testimonium derover, endelig at denne paalæggende Forbindtlighed maatte communiceres vedkommende Collegier for Sø- og Land-Etaterne, paa det at samme ved disse Embeders Bortgivelse kan blive paaseet.
- 3) At Examinerne maatte blive uden al Beføstning for Candidaterne

kun at de for Testimoniets Expedition betale til 1774. Notarius 2 Rdlr. 4) Men nogle af Collegiet formeente, at siden Examen in Medicis kun paa lægges, for at udforske Candidaternes Kundskaber i at behandle Matrosers og Soldaters adskillige Sygdomme, saa borde den ikke medføre nogen Rettighed til Praxis i andre Stænder, eller uden for det Fag, Candidaterne beskikkes i, med mindre de paa behørig Maade, efter Medicinal-Forordningen af 16de December 1672, ved Universitætet legitimerede deres Kundskaber, ved at afgive offentlige Speciminer og promovere. Dog dette Enkeltes Forslag holdt Andre i Collegiet med Rette for ubilligt og skadeligt, saaledes at betage Divisions-Regiments- og Provincial-Chirurgerne deres Ret til at practisere, naar de have soutineret deres Examen medicum, saa vel som en anden medicinsk Candidat. I dette Rescript approberer nu Kongen ganske de tre første Poster i Forslaget, og hvad angaaer fjerde omtvistede Post, da vil Han, at naar Chirurgerne ere, i en medicinsk Examen, af det medicinske Facultæt befundne at besidde den fornødne Kundskab in Medicis, saa bor det ikke formenes dem derudi at practisere, hos hvem som deres Hjælp maatte forlange, og til dem have Fortrolighed. — Kjøbenhavn besøgte atter i Aar af den Berlinske Sculist, Dr. og Professor Hilmer, hvis Roes ogsaa ved dette Besøg udbasunes i Aviserne, men hvorpaa libet er da som nu at dage. — Den til Aalborg forviiste

1774. forrige Kongelige Livmedicus, Dr. og Professor Berger, ansattes nu som Professor ved Kiøls Universitet, hvad meget glædede hans Venner, som han ikke havde glemt, da han var ved Hofset. Flere Aar efter horte jeg ham i Aalborg omtale med megen Deeltagelse baade for sin gode Dmgang i Almindelighed, og for sin Beredvillighed i uden al Fordeel at hjælpe den fattige Syge. Berger's Svoger, den af Guldberg, som af Alle, meget agtede værdige Professor, siden Biskop, Paul Egede, Sognepræst ved Wartow, var det især, som forskaffede Berger denne Kongelige Naade, og derved betalte Egede sin Svoger en gammel Gjæld. Thi Biskop Egede var den Første, som med Kongelig Tilladelse givtede, imod de da gjældende Love, sin afdøde Kones Søster, og denne Dispensation fik han uden al forud indhæntet Erklæring, hvad han skyldte Berger's Indskyldelse hos Struensee. Guldberg derimod, som og fik samme Tilladelse, maatte finde sig i, at hans Ansøgning derom sendtes til Erklæring, hvori Sjællands Biskop Harboe stærk yttrede sig mod dette Slags Afgøftelser, som dog kort efter bleve almindelig tilladte*). — Den meget agtede Naturkyndig, Otto Friederich Müller, fik i Aar Kongl. Befaling

---

*) Guldbergs efterladte Børn ere af dette hans andet Systermaal, men Egedes af hans sidste Kones Søster, der begge vare Hestruper, Søstre til Fru Sneedorff, Fru Berger og Fru Falsen.

til at fortsætte Deder's kostelige Flora Danica, 1774. og derfor at reise til Norge. — Bygom, Professor ved Odense Gymnasium, blev sendt til Wardohuus, for at fastsætte med Nøiagtighed Stedets Meridian, og ved astronomiske Observationer bestemme Norges de fornemste Stæders geographiske Beliggenhed. — Paa Island var en astronomisk Observator, som den 14de Mai fik Gaarden Lambhuus til en fri Bolig. — Som den især gjældende Minister var en Lærd med classisk Eruditlon, saa blev og i hans Ministerium Aar for Aar virket saa meget for Videnskabernes Fremme i begge Riger og selv i Hertugdømmene, at med Hensyn til classisk Lærdom vel kan paa- staaes, at under hele Christian VII. mangeaarige Regjering ikke Saameget er virket for grundig Lærdom som da. Beklageligt kun, at Ministerens Bestræbelser vare forbundne med en stærk Indskrænkning i Tankernes frie Uttring. — Det Kjøbenhavnske Videnskabers Societet, hvis Præsæs var Assessor i Høiesteret Conferentseraad Hjelmsjerne, fik ved Rescript af 5te Octbr. 1774 en ny og forbedret Indretning, tildeels grundet paa en Plan, Selskabet havde udkastet og til Regjeringen indgivet, i Folge Cabinets-Ordre af 4de Jan. 1771. Men saa meget Gødt dette Selskab kan have virket og virkelig da haade havde virket og virkede endnu under en Præsæs, der ikke var valgt for sin Rangs eller Hoffstillings Skyld, men for sin Lærdom, saa kan dette Gode

1774. dog ikke veie op mod det Onde for Riger og Lande, der var Virkning af, at ikke maatte publiceres og ei maatte følges Grundsætningerne i Martfelds, i Aar fra Trykken færdige, grundige Beviis for, at Danmarks og Norges 40 Aar gamle Kornhandel, lagt ved Forordningen af 16de September 1735, ikke naaer sin Hensigt til Kroens og Statens Bedste. Skriftet blev derimod undertrykt og Forfatteren prøiiste sig lykkelig, at han ikke kom under Tiltale, hvad han vist var kommen, om han uden videre havde publiceret det. Smidlertid leed især Norge meget af, at Martfelds Raad ikke af Regjeringen efter Fortjeneste bifaldtes. — Kjøbenhavn mistede i Aar sin maastee meest ophlyste Præst, den i Tydskland berømte Resewiſ, anden Compastor ved Petri Tyske Kirke. Han fik et med sine Fortjenester passende Kald som Abbed i Kloster Bergen, General-Superintendent i Magdeburg og Saalkredsen, samt Preussisk Consistorialraad. Resewiſ var ikke den Hofmand, som hans Collega Münther, stod derfor ikke i Dennes Forbindelser med de Store, der alligevel maatte agte ham for sine Kundskaber og sin elskværdige Character.

Til Tab for Norges Videnskabelighed og især for Naturvidenskaberne, døde i Aar Thronhjemſ fortjente Biskop Gunnerus.

1775. Den i Celle sig opholdende Dronning Caroline Mathilde døde i Aar. Hendes Born,

det forstaaer sig, forgedel, (som sædvanlig forges 1775. for en Moder; men Hofførgen var kun, som ligeledes sædvanlig i sliq Tilfælde, fire Uger. Høfts Beretning ved den Leilighed rober, som Mere i hans Entwurf einer Geschichte der Dänischen Monarchi unter der Regierung Christian der VII., naar det gjælder det Guldbergske Ministerium, Rndskab. — Adskillige Underbetjente ved Hoffet, dog og Nogle uden for Hoffet, havde gjort sig skyldige i at tage, byde og give Skjænk og Gave for Bestillinger, og dertil tilfneget sig et Kongeligt Seigl. Da Forbrydelsen opdagedes, nedsattes en Commiission, der den 20de Mai domte Forbryderne saaledes: Byfoged og Byskriver Wilhelm August Thams tilfandtes med 1820 Rdlr. at bede, hvad han havde betalt, for at erholde sine Embeder, som forstaaer sig han fradomtes, og desuden kjendtes uærdig til noget andet Kongeligt Embede videre at betjene; Capitain Andreas Hansen tilfandtes paa samme Maade at bede 1000 Rdlr., og ligesaa være uærdig til noget Kongeligt Embede; Over-Capelmester Joseph Carti fratjendtes sin Bestilling og sit Gods; ved Kongelig Resolution beholdt han dog sidste, men paalagdes, inden 8 Dage at rømme Kongens Riger og Lande; Kammerjomfru Frideriche Wilhelmine Poitwin fradomtes sin Hoffjeneste og sit Gods; efter Kongelig Resolution beholdt hun dog sidste, men paalagdes inden 8 Dage at rømme Sjælland; Afskediget Kammerjomfru Frideriche Lovise Rosen fradomtes

1775. sin Pension, og idømtes at erlægge til det almindelige Hospital 60 af Thams oppebaarne Rdlr.; ved Kongelig Benaadning beholdt hun dog sin Pension; En Christian Carl Bedel domtes til 2 Kar i Kaspuset, som Kongen dog forandrede til eet Kar, men hvorefter han skulde romme Kongens Riger og Lande; Hans Broder Pensionist Jens Bedel blev fratjendt sin Pension og tildømt 2 Mars Fængsel paa Christiansø, som Kongen forandrede til Livstids Ophold paa Bornholm med 1 Rdlr. ugentlig til Ophold.

Den almindelig agtede Admiral Romeling, Statsminister og Chef for Søetatens Departementer, afgik i Kar og fik i Admiralitæts- og Commissariats-Collegiet til Eftermand den i Staten aldeles ikke agtede, fra sit Algierste Tog alt for bekjendte, Vice-Admiral Frederik Christian Kaas, med Referat af alle Søetatens Sager for Kongen eller i Statsraadet.

Det var i Kar og tildeels allerede imod Slutningen af forrige Kar, at det var kommen til krigerske Udbrud mellem Engelland og dets Colonier i Nordamerica, hvad og gav vort udenlandske Departement noget at bestille, da den Brittiske Regjering ansaae det for Fjendtlighed mod sig, om man havde den allermindste Handelsforbindelse med de Nordamericanske Insurgenter. Ved Forordningen af 4de October blev og derfor forbuden indtil videre, under Kongelig Dansk Flag og Danske Sopsæser at føre Munition eller anden Krigsarmatur til Forhandling til de Danske Best-

indiske Dcr. Som Grund til Forordningen siges 1775. udtrykkelig i Indledningen, at Kongen af Storbritannien har forlangt, at Kongen af Danmark vil forbyde sine Undersaatter, at gjøre Nordamericanerne, som ere i Krig med England, nogen Bistand.

Publicums, baade den hoiere og den lavere Deels, almindelige Misfornoielse med at Kongen havde taget Banken til sig, yttrede sig i Kar temmelig lydeligt og alvorligt i Rigerens Hovedstad. Nærmest Anledning dertil var nok Placaten af 1ste Mai, som nedsetter Værdien af de Danske Toffillinger under Præg af 1761, og indkalder de gamle Raabber Halvfillinger. Thi som i Indledningen til denne Placat siges, saa vare disse Toffillinger siden en kort Tid saa hyppigen forekomne i alle Udtællinger, at selv Fremmede yttrede Frygt for, at de hemmelig vare efterflagne. Denne Placat især satte Kjøbenhavns lavere Pøbel i Bevægelse, saa den samlede sig udenfor baade det Schimmelmannske Palais og for Borsen, tilkjendegivende med Hujen og Raaben sin Misfornoielse over Placatens Indhold og sin Frygt for, at og, som et Rygte sagde, Bankofædlerne skulde reduceres. Dog en Plac. af 13de Mai udkom, hvori Kongen lader forsikre, at der aldrig har været tænkt paa Rigsbalerfædlernes Reduction, og lover et tusinde Rigsdaler til Den, der beviisklig kan opgive Autor til dette falske Rygte. Herved og ved andre kloge Foranstaltninger begav da Mængden sig til Ho igjen. —

1775. Derefter udkom om Pengevæsenet endnu nogle nye Kongebud. — En Forordn. af 11te Mai tillader faaledes, at et vist Antal af den Kongelige Kjøbenhavnſke Bankes Billetter eller Sedler maa paa de Danſke Ameriſkanſke Eylande have Cours og circulere, for at ſætte diſſe Eylandes Beboere i Stand til at erlægge Betaling i Contant, naar de ikke kunde finde deres Regning ved at betale med Landets Producter. — Forordningen af 24de Mai bekjendtgjør Femrigsdaler Sedlers Forførdigelse, med Forſikkring, at derimod en lige Sum af nu roullerende Bankofedler indeholdes og caſſeres. — Placat af 13de Juli bekjendtgjør, at de under 1ſte Mai ſidſt nedſatte Loſkillinger ikke længer end til October Maanedſ Udgang i dette Aar ſkal antages i de Kongelige Caſſer, og ikke heller længer gjælde udi Handel og Wandel. Thi, ſiges i Indledningen, den foregaaede Medſættelse foranlediger mange Vanſkeligheder ved Modtagelse og Udtælling, og medfører Uleilighed i Handel og Wandel. Til Kongebud, der ſkulde ſikre de Kongelige Indkomſter, horer Placat af 2den Februar, angaaende at vedkommende Skifteforvaltere, ſaa-vel de Kongl. anſatte ſom de private, Proprietairer og andre aarlig ſkal aflægge Rigtighed for Juſtits-Caſſens Indtægter. Flere af de Kongelige Befalingsmænd havde nemlig klaget over, at iſær de til Skiftehold berettigede Proprietairer vare forſømmelige i denne Rigtigheds Aflæggelse, og efterladne i, med Designationerne over hvad Juſtits-caſſen tilfalder, at lade følge de befalede Atteſter.

Thi paalægges dem derfor denne Pligt under den 1775. allerede i Placaten af 30te December 1738 dicterede Mulct, — Rentekammeret tilskrev og under 8de, 15de og 22de April samtlige Kongelige Befalingsmænd, Greverne, Friherrerne og Biskopperne i Danmark og Norge, om at tilholde deres Underordnede aarlig at gjøre Rigtighed for de Arvecapitaler, hvortil ingen beviislig Arving inden Skiftets Slutning havde mældt sig, og belægge Rigtigheden med de fornødne Attester, som i Dørigt baade den verdslige og den geistlige Overørigheid skulde paasee Kongens Rettigheder til arvelose Capitaler. — En ikke ubetydelig Binding for Finantserne blev og Forordningen af 27de Novbr. angaaende det Stemplede Papiirs Brug i Danmark og Norge fra tilkommende Aar 1776. Thi den i Forordningen 1719 herom satte Tært blev nu meget forhoiet, eller som det i Forordningens Indledning hedder, Tærten fik mere Lighed efter Forholdet og Værdien af Documenterne, hvortil Papiret ved paasatte Stempel bestemtes. Nærmest Anledning til dette rigtige Forhold havde General-Fiskal F. W. Wivet givet i Forsøg til en Afhandling om det stemplede Papiir, og hvorledes dets Indkomster kunde forøges, som han i 1773 havde udgivet trykt.

I Manufactur- og Fabrik-Væsenet udkom i Aar fra General-Toldkammeret under 28de Marts og 1ste April Forbud, i Folge Kongl. Concessjon af 20de Februar sidst, paa fra visse Værker i Hølstæen at indføre Kobber- og Messing-Varer. —

1775. Forordningen af 3die April angaaende Sæbeshyderne i Danmark og Norge. — For at understøtte den nu i Kjøbenhavn, af den fortjente og mere end almindelig Pharmaceul-Kyndige *Frantz Henrich Müller*, anlagte Porcellains-Fabrik, hvortil bruges det Bornholmske Leer, blev samme Leers Udførsel til fremmede Stæder forbudet ved Placat af 15de April. — Rescript af 5te Juli til begge Rigers Stiftbefalingsmænd og til Kjøbenhavns Magistrat befaler, at de, som for indlandske Steentoi-, Faïance- eller Porcelain-Fabriker udsælge, ikke derfor skulde svare Byrder eller indtræde i Laug, og derfor ikke heller af den Aarsag alene tage Borgerskab, og svare borgerlige Skatter. Directionen for den Kendsborgske Steentoi-Fabrik havde nærmest foranlediget dette Rescript. — Under 13de Juli udkom nærmere Bestemmelse i nogle Poster af Kjøbenhavns Dugmageres Laugsartikler af 22de Mai 1741. — I Folge Kongelig Resolution af 10de April bekjendtgjøres i Placat af 18de April, at ingen fremmede fortinnede og smaa ufortinnede Blikplader (undtagen de store sorte Tærn-Plader) maa i Rigerne og Hertugdømmene indføres eller bruges, under Varenes Confiscation og anden Straf. — Jeg veed ikke hvor den vigtige Silkefabrik i Bredgaden nu er, som, efter Aviserne, i Aar besøgte af det Kongelige Hærskab. — Men Høifamme besøgte og i Aar en anden langt vigtigere Fabrik, hvis Entrepreneur var den brave Normand General-Krigscommissair *Glaßfen*. Saa fornoiet fandt og de Kongelige

Personer sig med hans utrættelige Bestræbelser for 1775. Værkets Opkomst, at han, paa den i Kongens Felge værende General Huths Forslag, forfremmedes til General-Major, og Hans Majestæt endvidere benaadede Classen, skjønt Borgerlig, med Dannebrogordenens hvide Baand, som og næppe i mange Aar før eller efter paahængtes nogen Værdigere. Et andet lidseende skulde vort Manufactur- og Fabriks-Væsen nu have, om i Danmark havde været flere Classer. Sandt ogsaa han blev i Begyndelsen af sit Anlæg Kongelig understøttet, men saa bleve og alle andre Fabrikanter og Manufacturister, der dog som Bedragere maatte reise af Landet. Thi Mængden af dem vare Fremmede, der og forstod at blende Ministrenes Dine. Vi udsendte Lærde til Egypten, Arabien, Persien og andre Østerlande med betydelige Beføstninger, som nyttigere havde været anvendte paa at lade indenlandske gode, dertil oplagte Hoveder, dem en Ryberg og Martfeld nok havde forstaaet at bringe i Forslag, reise omkring og gjøre sig bekendte med Europas de bedste Fabrikker og Manufacturer, for Hjemkomne selv at kunde drive dem i Fædernelandet.

Det Guineiske eller Slavehandels-Compagniet erklærede sig, ved dets Directeurer Justitsraad Brødahl og Agent Thalbiger i Ansøgning til Kongen af 29de Juli, for insolvent, hvorfor og Kongen den 28de August resolverede, at ville til 1ste Sept. 1776 tage tilbage Guineaas Forter og Loger. — Refcr. af 26de Jan. til General-Gouverneu-

1775. ren paa de Vestindiske Eilande tillader, at Domme i Sager, hvori Kongens Interesse verserer, maa appelleres, naar de kun ikke over tre Aar have været upaaankede. — Rescript af 18de April til Kjøbenhavns Magistrat, angaaende at af Penge, som laanes paa Indien, maa, saa længe Debitor forbliver og Pengene der bruges, tages mere end sædvanlig Rente. — Forordningen af 13de Febr. forbyder al Omloben med Handelskram og Galanteri- samt Haandværkers-Varer i Kjøbstæderne og paa Landet i Danmark; thi, siges i Indledningen, sliq Bissekram og Omloben er til de Handlendes og Borgernes Fornærmelse i Kjøbstæderne — det kan nok være — men naar saa og siges, at Bondestanden forledes til unyttige og skadelige Udgifter, da er Faren herved ikke saa stor, som det er Bonden trykkende, at han for enhver lille men nødvendig Udgift skal reise til Kjøbstaden. Gaaer Staterne ikke tilbage i Culturen, saa vil den Tid komme, at al Kjøbstædnæring indskrænker sig til Seilads, Groshandel og Fabrikvæsen, og at Klæde og Sko kan faaes saa godt syede paa Landet som i Stæderne. Men denne Forordning skulde nu holdes saa noie, at Commerce-Collegium tilkjendegiver under 18de Februar samtlige Kongl. Befalingsmænd, at de efter Hs. Majestæts Befaling aarlig skal indsende en noiagtig Rapport over alle efter Forordningen behandlede Sager og derudi afgivne Domme; med Kjøbstædernes Markedspasser skulde og holdes streng Control. Denne Sag var ikke af de vigtigste, de Kongelige Befal-

lingsmand tog sig mageligt, saa 10 Mar efter, 1775. Karbogens Forfatter var Embedsmand i Jylland, omløbende Bispekramhandel der endnu var i fuld Flor. — Under 17de Juni befalede General-Toldkammeret samtlige Soldere, maanedlig til Collegiet at indsende Extract over alle de Sorter Kornvare, som til fremmede Stæder affiktes, hvilken Extract saaledes skal være forfattet, at deraf kan sees, til hvilke udenrigske Stæder Kornet er udført.

Saa meget omstændelig foreskriver et Rescr. af 12te Januar Stiftamtmanden over Nalborg Weiens Reparation og Vedligeholdelse i Stiftet, at naar det var fulgt, ville Weiene der nu være bedre end de ere. Men i den nylig afgaaede Weimesters Sted var nu Besorgelsen af Weiens Reparation overdraget Kettens Betjente, som have Noe desuden at besørge. — Baade fra Godinghuus Amt og fra Lundenæs Amt klages over Vanstæligheden, største Lodseiere i Strolægderne (thi det var ofte kun Eieren af en stor Bondegaard) havde, ved efter Forordningen af 14de September 1774 første Gang at skaffe en tjenstdygtig Karl, da Lægdets mindre Lodseiere ikke ville forene sig med ham om at skaffe en saadan Karl. Men Cancelli-Skrivelsen af 18de Februar til den for sit Amts Benders Bedste aarvaagne Amtmand Hans de Hofman viser, at dette Collegium var døv for Bondens Klage, og resolverede at det skulde have sit Forblivende ved Forordningen. Følksomere var denne Gang Generalitæts- og Commissariats-Collegiet, og tilskrev derfor den-17de Juni

1775. Landmilitse-Sessionen for Lundenæs Amt, at da Collegiet indsaae største Lodseieres Banskelighed ved i omhandlede Post at fyldestgjøre Forordningens Bydende, saa vil man ved Correspondence see, at faa denne Inconvenience afhjulpen, og imidlertid skulle største Lodseier være befriet for at svare nogen Mulct. — Danmark truedes igjen med Kvægsygen, der begyndte at yttre sig i Holsteen, hvorfor General-Toldkammeret den 25de November tilskrev Tolderne, noie at paasee ikke derfra indførtes til Slesvig og Danmark noget Hornkvæg; Kalve, raa Huder og Talg. Og da Sygdommen i Holsteen tiltog, saa udkom Forordn. af 27de December om hvorledes i Danmark i Henseende til Kvægsygen skal forholdes, om denne andensteds græsferende Sygdom sig udi dette Rige maatte indfinde. Dette Forhold bestod fornemmelig i, at hvor Sygdommen paa Landet eller i Kjøbstæderne yttrede sig, være sig hos Præster, Degne, Selveiere, Proprietairer, Bønder og andre, der skal Dyrigheden foranstalte saavel det Syge, som det paa Stedet endnu til Syne friske Kvæg ihjelslaget. — Rugen maa i Aar have flaaen feil, thi ved Placat af 19de September blev det forbudet fra 1ste November til videre at brænde Brændeviin af Rug.

Auctionsforvalterne i Norge, der hidtil intet Salarium havde nydt af de Auctioners Beløb, som Rentekammeret lader foranstalte, blev nu ved Kongelig Resolution af 9de Januar tillagt een Procent af Beløbet. — Placat af 14de Januar

tillader endelig, hvad forlængst borde været til- 1775.
 ladt, at Alle og Enhver af Undersaatter i Norge
 maa anlægge Staalfabrik. Men Eidsvøse
 Jærnværk havde siden 1761 herpaa havt udeluk-
 kende Privileg, der den 31te Mai er udlobet, og
 hvilket Kongen ei videre vil forlænge. — I Bra-
 gernæs var en nyttig, med Seklet lige gammel
 Vedtægt, at af ethvert Skjode, som kom til Thinge
 for at læses, skulde erlægges noget Bist til Byens
 Brandredskabers Vedligeholdelse; denne Vedtægt
 faaer nu Kongelig Stadfæstelse i Rescript af 26de
 Jan. — Vigtigt for Aggershuus Stifs Kjøbstæ-
 der er Rescript til sammes Stiftamtmand af 9de
 Februar, der meget omstændelig foreskriver ved-
 kommende Underovrigheders Forhold mod Over-
 formynderierne og de Umyndiges Midler i Kjøb-
 stæderne. Under 6te April gif saa et Rescript
 til de Kongelige Befalingsmænd og Greverne i
 samme Stift om Vedkommendes Forhold med de
 Umyndiges Midler og Overformynderivæsenet i
 Stiftet. Endnu fik og Stiftamtmanden paa hans
 Forestilling om derved i Svang gaaende mange
 Uordener et Rescript af 2den Juni, der temmelig
 omstændelig foreskriver Dmgangen med Skifternes
 Behandling og Incastrationer. — Ogsaa Stift-
 amtmanden over Bergen fik et omstændeligt Re-
 script af 5te Juli, om de Umyndiges Midlers Be-
 styrelse. — End fik og under 7de September
 Stiftamtmanden i Christianssand et lige Rescript
 om det Samme, der i Alt er af Indhold som
 foransførte Resc. til Aggershuus af 6te April. —

1775. Ved Rescript af 23de Marts til Aggershuus Stift fik Frederiksstad og Moss hver sin Magistrat. — Forordningen af 18de Mai foreskriver, at Forordringer for indenlands fabrikerede Silke-, Ulden- og Bomulds-Vare skal i Norge have Fortrin for deslige fra fremmede Steder indkomne og udborgerede Varer. — Administrationen for Grevskabet Laurvig fik den 1ste Juli Kongelig Befaling om til Bergværks-Directionen, fra 1774 Aars Begyndelse og siden fremdeles, kvartaliter at indsende en Fortegnelse over det virkede Stangjærn og Støbegods, samt hvad deraf er gjort i Arbeide, af alle forskjellige Sorter, saasom Kaffelovne, Plader, Bomber, Kugler, Gryder med videre. — Rescript af 9de Juni om By- og Indquarterings-Skattens Ligning i Christiania. — Vigtig for begge Riger, men især for det fiskerige Bergens Stift, var Sildefiskeriets bedre Indretning og Sildens forsvarligere Tilberedning, som nu foreskrives i Placat af 29de Juni. — Stiftamtmanden over Christianssand fik et Rescript under 26de Juli, som meget omstændelig foreskriver flere nyttige Indretninger for Stavanger. — I Rescript af 2den August sørges for Bergens Byes Fattige, der ved alle faste Eiendommers Afhændelse tilkom noget Dist, hvorfor ikke maatte mangle Attest ved Skjoders Thinglæsning. — Af Rescript 13de November sees, at Arveprins Frederik, for at opmuntre den Norske Bonde til Vinsfibelighed, lod de derfor udmærkede Bønder tilstille Medailler, dem de paa de hellige Dage og ved høitidelige

Leiligheder skulde bæres i et rodt Baand som et 1775. Kongeligt Naades- og Gædes-Tegn. — Stiftamtmanden og Biskopen i Bergen fik et Rescript af 16de Novbr., der noie foreskriver Fattigvæsenets Indretning der i Byen. — Dgsaa Christianssand Stift fik nu, i Folge Rescr. af 21de December, et Sygehuus i Flekkefjord for 23 med Kadesygen beladte Personer.

Til dette Aars almindelige Lovgivninger høre, med Hensyn deels til, at hvad for et enkelt Tilfælde, et enkelt Sted befalede, antoges at gjælde i lige Tilfælde paa andre Stæder, deels til, at hvad befalede, virkelig skulde gjælde overalt enten i begge Riger eller i Danmark alene. Til at holde Warde Dverformynderi i behorlig Orden, befaler Rescript af 20de Juni, hvad og flere Stæder var, og fremdeles blev befalet, at med Skjoders og Pantebrevs Thinglæsning skulde følge Dverformyndernes Attest for, at den Sælgende eller Pantfættende ikke indejædder med Umyndiges Midler, uden derfor at have enten aflagt Rigtighed, eller stillet behorlig Sikkerhed. — Mere udførlig er Rescript af 20de April til Aalborg Stift, som befaler, at i alle dette Stifts Kjøbstæder maa ingen Pante-, Skjode- eller Kjøbe-Breve antages, førend det med Attest fra ethvert Steds Dverformynder og Dvrighed findes paategnet, at de Sælgende eller Pantfættende for Alt, hvis de enten af Skatter, Kirkers, Fattiges, Skolers, Bornepenge, eller andre publice Midler kunde være

1775. Skyldige at tilsvare, have enten ved Betaling eller anden Forsikkring aflagt Rigtighed. — Dgsaa Fyens Stifts Øvrighed fik under 21de Juni et Rescript om offentlige og Umyndiges Penges Udsættelse i Kjøbstæderne og Ansvar derfor. — Samtlige Biskoper i begge Rigerne tilskrev General-Land-Deconomi- og Commerce-Collegium den 8de April om, beständig for Eftertiden at indrette de for længst befalede aarlige Fortegnelser over Døde og Fødde efter et med Skrivelsen fulgt Schema Schemaet skylder, som den særlige Skrivelse herom til Ribe Bisp viser, dennes Famulus Fogtman, der fra Bispens Tjener var avanceret til at blive hans Fuldmægtig, men var et godt Hoved, som af sin Rescriptsamling har de samme Fortjenester som Schou af sit saa kaldte Register over de Kongelige Forordninger. — Reglement og Anordning angaaende Indquarteringens noiere Bestemmelse udi Kjøbstæderne i Danmark, Kjøbenhavn undtagen, af 8de Mai, var en for Stæderne aigtig Lovgivning. — Samtlige Amtmænd i Sylland og Lænsgreven Wedel-Friis blev fra General-Soldkammeret under 6te Juni tilskreven, angaaende fra Proprietairerne at faa Underretning om, til hvilke Priser de sælge til Udførsel af Landet deres Staldoren, hvilken Underretning Collegiet ønsker sig aarlig meddeelt paa den, i Følge Forordningen af 31te Januar 1702, aarlig indsendende Specification over de bortsolgte Stude. — Under 30te August publiceredes den endnu ved Magt staaende Kongelig confirmerede Foundation

til en almindelig Enke-Casse for Rigerne og Hertug- 1775.
 dømmene. — Adskillige Jordegodsseiere med Forst-
 rands-Rettighed udledede af den ogsaa Forkjøbsret
 til det strandede Gods og Varer med selve Skibet,
 som Eierne der paa Stedet lod bortfælge. Thi
 udkom Forordn. af 7de December, om at Ingen
 maa paastaa eller tilegne sig Forkjøbsret til stran-
 det Skib og Gods, da Kongens Villie er, at de
 ulykkelig Strandede skal hjælpes til Rette, og for
 videre Tab fritages. — Forordningen af 14de
 December befaler nu igjen, at til Egteskaber i
 forbudne Leed skal herefter, ligesom forhen, søges
 Bevilling; det Struenseeske Ministeriums vel-
 gjørende Forordn. af 3die April 1771 blev saa-
 ledes hævet.

Den nu aldrende men selv som yngre mage-
 lige og for den Fattige lidet folende Provincial-
 Medicus paa Holland og Falster, Cancelliraad
 Hahn, fik i et Rescript af 26de Januar en saa
 at sige Trettesættelse, thi skjont indirecte siges ham
 dog, at han ikke vedborlig opfylder sine Pligter,
 men hvad jeg derved finder mærkeligt, er, at Re-
 scriptet finder Efterladelse i at visiterer Apothekerne
 som en betydelig Forsømmelse. — Rescript af
 20de April til Stiftamtmanden over Ribe regule-
 rer Lonningen for Districts-Chirurgerne, som nu
 vare ansatte i Stiftet, nemlig 5, foruden 2 forhen
 i Goldinghuus Amt ansatte. Ogsaa den i Aalborg
 Stift indgaaede Weimestertjenestes Lon anvendes
 til to Amtschirurgers Ansættelse i Stiftet. —

1775. Rescript af 2den December viser, at Kjøbenhavns Barbeer-Amt tiltog sig udelukkende Ret, til at oplære Dreng, saa de kunde indskrives som Feltstjærsvende, og Collegium Medicum fandt denne Ret grundet i Amtets Laugsartikler, men bemærker tillige, at Status chirurgiæ er meget forandret, siden disse Artikler, saa en Pleie- eller Hospitals-Chirurg nu kan oplære dueligere Dreng, end en Amtsbarbeer. Thi befaler nu Rescriptet, at Barbeeramtet skal indskrive, og igjen som Evende udskrive de af Regiments-, Divisions- og Hospitals-Chirurgerne oplærte Dreng, — To til Videnskabeligheds og Lærdoms Grundlag meget vigtige Forordninger udkom under 11te Mai. Den ene var Forordningen angaaende Skolevæsenets Forbedring ved de publice Latine Skoler, og hvad den studerende Ungdom, der saavel fra publik som privat Information kommer til Academiet, skal gjøre Rede for. I Forordningens Indledning klages over, at de Unge i de senere Aar vare komne til Universitetet mindre grundede i Religionen, Hovedsprogene og Fædernesproget, end efter de i de foregaaende Love sviede Anstalter kunde ventes. Det forstaaer sig, at ved Hovedsprogene forstaaes Latin, Græsk og Hebræisk, ikke de levende Sprog og allermindst det nu fast hos os ene regjerende Islandske Sprog. Den Mangel havde alligevel denne Forordning, at den, ved at danne de latine Skolers Ungdom til Lærdom, glemte at den og skal dannes til practiske Uembesmænd. Calligraphi, Arithmetik og den Ung-

dommens Vid saa meget skærpenden Mathematik, 1775. havde derfor ikke nydt Lovgiverens tilbørlige Opmærksomhed. Heraf forstod da og de ustuderede Autoriteter at betjene sig, til at sætte Studenten til Side for Skriverkarlen, den selv manges Candidatus juris med bedste Character maatte vige for, til under Schlegel og Hurtigkarl de juridiske Examinere bleve strengere og A. S. Dr. sted i Cancelliet paatalte de studerende Juristers Rettigheder; thi C. Solbjørnsen var i Det som i Mere ikke af Characterfasthed, og med alle sine Talenter ikke nogen egentlig Videnskabsmand.

— Den anden Forordning af samme Datum var om, hvorledes saavel ved Examen artium (den saakaldte første Examen) som landre Examina academica herefter ved Universitetet i Kjøbenhavn skal forholde. — En Hofjunker Holstein tog i Aar dansk juridisk Examen med Characteren beqvem, thi han giftede en Bondepige, maatte derfor tage til Takke med at blive Byfoged i Storehedinge, som da heller ikke Sandvig i sin Oversættelse af Hofmans Adelsefterretninger har torde sat ham paa den Holsteinske Stamtavle. Denne Holstein, hvis Fornavn var Adam Caspar, agtedes ellers baade i Byen og i Stavn og Faro Herreder, hvor han var Herredsfoged, som en meget duelig practisk Embedsmand. Da siden, med Tidens heri fremstridende Oplysning, Adelsfordommene bleve færre, saa skadede deres borgerlige modrene Fødsel heller ikke Bornene.

Den af Fædernelandets Historie høit fortjente

1775. Jacob Langebek døde i Aar i sit 66 Aar. Hjelmsstjerne og Suhm arede hans Minde med en Medaille. At i Dvrigt Langebek ikke var Hans Gram i Lærdom og Judicium har jeg bemærket pag. 47 i min Frederik V. Aarbog.

1776. Kongens Geheime-Cabinet's-Secretair Guldberg blev den 14de Mai tillige Stats-Secretair med Over-Secretair's Rang. — Rentekammerets myndige Chef, Geheimeraad Gregers Suel, afgik og fik til Eftermand Grev Joachim Gottsche Moltke, hvis Plads i General-Soldkammeret Conferentseraad Christian Ludvig Steemann fik, og den for et Par Aar siden som Statsminister afdøde Ernst Heinrich Greve af Schimmelmann fik Commerce-Collegiet. Alle disse tre Collegiers forste Deputerede bleve tillige Deputerede for Finantserne. — I General-Soldkammeret kom nu og, dog kun som Committeret, den af sine statsoeconomiske Skrifter fortjente Bygged i Ribe Johann Ludvig Lybekker.

Ved Convention under 2den August med det Hertugelige Oldenborgske og Delmenhorstske, samt Hovistift-Lybekske Hof, hævedes paa Begges Sider Sjette- og Tiende-Penge af hvad Midler de Contraherendes Undersaatter udferte. — Med saavel den Engelske som den Hollandske Regjering fik Kongen i Aar Discussioner, i Anledning af tre i Nærheden af Grønland ved et Dansk Krigsskib optagne Handelskibe, et Engelsk og to Hollandske,

der vare ladte med Grønlanderne affjobre Sæl- 1776.
 hundestind. Da saavel Grønlanderne som Is-
 lænderne var forbuden al Handel med Fremmede,
 under Skibenes og Varernes Confiscation, og
 disse Forbud vare paa sædvanlig Raade bekjendt-
 gjort for de fremmede Hoffer, saa bleve nu disse
 tre optagne Skibe af Admiralit tsretten domte
 som confiskerede med deres Ladninger, til Fordeel
 for den Grønlandske Handel. Men herimod gjor-
 des nu baade fra England og fra Holland, ved
 deres i København residerende Ministre, meget al-
 vorlige Modsigelser, ja Skadeserstatning for Op-
 bringelsen paastodes endog. Den Danske Regje-
 ring gav da og efter i Henseende til Skibenes
 med Ladningernes Udlevering, men Skadeserstat-
 ning faldt bort. Det var da Fordelen denne
 Gang, Kongen havde af selv at drive den Grøn-
 landske som den Islandske Handel, og storre har
 nok ikke Fordelen for den Kongelige Cass  ved
 flere Leiligheder været af disse Colonilandes Han-
 del. — Det var i Aar den 4de Juli, at de Bri-
 tiske Colonier i Nordamerika erklærede sig uaf-
 h ngige af Moderlandets Regjering, hvad ikke
 blev uden Indflydelse, som paa andre Europas
 sehandlende Stater saa og paa den Danske.

Ogsaa i Aar folgtes ved Auction flere tu-
 sinde T nder, Kongen i D s Herred tilhørende,
 Bønders Hartkorn. — Var Norge bleven fri for
 Extraskatten, saa fordrebes den desto strængere
 i Danmark, da Kongen i Rescriptet af 29de
 April siger, at denne Skat af hoist nødvendig

1776. udfordrende Omstændigheder endnu maa vedbære. Under det Datum udgik derfor tre R. R. til samtlige Kongelige Befalingsmænd, Biskoper, samt Grever og Friherrer, alle med Befaling om Mandtallerne og Af- og Tilgangs-Listerne, til denne Skat; noiagtigere Forfattelse og betimelige Indsendelse; og i Noget bestemtes endda disse Mandtaller endnu noiere, ved, i Folgeen Kongelig Ordre af 19de Juni, Rentekammerets Skrivelse til de samme Dyrighedspersoner af 22 dernæst. — Frdn. af 2den Januar bekjendtgjor Danske Speciers Udmentning og Coursering. — Placat af 13de Mai, at de ved Forordningen af 15de Juli 1726 nedfattede Danske Tofkillingsstykker ikke skal coursere længer end til iværende Aars Udgang. Men da denne Placat af den almindelige Mand misforstodes, som skulde den og gjælde for de Kongsbærgste Tofkillinger af 1711, 1712 og 1713, saa udkom under 13de Juni en Placat, der oplyser Publicum om denne Misforstaaelse. — Ikke uden Indflydelse ogsaa paa Rigerne kunde den nærmest for Altona i Aar oprettede Species-, Giro- og Laanebank være, hvorom udkom, men paa Tyft, en Forordning under 11te October.

For at forviise de Norske Jærnværkers Ciere til alle Læder den fornødne Uffætning, forbyder Placat af 13de Mai alle Slags Jærn- og Malm-Gryders Indførsel fra fremmede Stæder til Danmark og Norge. — Stiftamtmandene i begge Riger tilsendtes under 10de Juni fra Commerce-Collegiet et Schema, hvorefter de Hand-

lende fulde indrette deres aarlige Beretninger og 1776. Anmeldelser om affatte indenlandske Fabrikvarer. I en Skrivelse af 27de Juli fra General-Land-Deconomi- og Commerce-Collegiet til samtlige Kongelige Befalingsmænd i Danmark, opmuntres Landmanden til at lægge sig mere efter Vadmel's Tilvirkning og Forarbeidning, som affættelig især til Negerklæde. Men for liden var Huusfliden, og kunde da mellem de af ubestemt Hoveri trykfedes Bønder ikke ventes at blive større, til at denne Opmuntring virkede noget. — I Følge en Kongelig Resolution af 16de Decbr. forbydes, ved Placat af 20de dernæst, alle Slags broderede Cattuners Indførsel fra fremmede Europæiske Stæder til Danmark. — Kjøbenhavns Sværdfege-laug fik den 5te Juni meget udvidede Rettigheder, da Lauget nu tillades, foruden de sædvanlige Sidegeværer, ubehindret at forfærdige og sælge al Slags graveert, forgyldt og forsolvet Galanteri-Kram og Arbeide i Staal, Jærn og Tombak; dog at de ikke til Gyrtlernes Fornærmelse foretage sig noget Arbeide af simpelt Malm eller Messing, eller forfærdige ordinært Gyrtlerarbeide, eller alene støbt Arbeide. — Derimod Tobakshandlerne, haade i og uden for Kjøbenhavn, vedbleve endnu at staa under Agent Borres stränge, for ikke at sige nærige, Administration, og den 14de Juni udkom atter lovbefalet Lart for Udsalget i det Store og i det Mindre af alle Sorter Røg- og Snuf-Tobakker. — Mærkeligt viser Rescriptet af 12te Januar, at Kjøge Magistrat

1776. endnu har havt den udelukkende Ret til at holde Biinkjelder, som i gamle Dage flere Kjøbstæders Magistrater havde, og som var for dem en god Indkomst. — Odense Byes Magistrat og 16 eligerede Mænd, fik den 3die Julii en Instruction. — Materialist Frants Henrich Müller, der for to Aar siden havde begyndt med Anlægget af den i Kjøbenhavn endnu tilværende Porcelains Fabrik, maa nu mod nogle Misundeliges Bagtaalelse, der nedsatte Fabrikken, og tog hele Müllers Opdagelse i Tvivl, forsvare sig i Aviserne med det 18de Børs i Dommernes Bogs 14de Capitel. Dog det bedste Forsvar havde han nok i sin Svoger Geheimeraad Holmskjold, der, ved sin Indflydelse især hos Enkedronningen, forstod at skaffe ham Understøttelse. Vist, at det kostede Kongen meget, for Fabrikken kom i rigtig Drift, men det lykkedes dog tilsidst med den, thi Müller var efter Alles Dom, der kjendte ham, foruden en meer end almindelig Apotheker, en særdeles ærlig og redelig Mand.

Under 18de Marts udkom: Fornyet Anordning og Forbud ved uberettiget Handel i Grenland, og under 1ste April en lige Anordning mod uberettiget Fiskeri og Handel omkring og paa Island. — En anden i Handelen vigtig Forordning udkom og under 18de Marts, angaaende det indenlandske Skibsbyggeries Opmuntring og Forfremmelse for Danmark og Norge. Denne Forordning blev og ikke uden velgjørende Folger, thi foruden de store Skibsværfter i Kjøbenhavn,

vare og mange mindre i Provinserne, særdeles 1776. Fyen, men som i det ulykkelige Aar 1807 maatte standse. — Samme Dag udkom og Placat, angaaende visse Anordninger til contrabande og ufortolbede Varers Indsnigelse at hemme, samt hvad Bedkommende derefter have at iagttage. — Da siden 1702 ingen Lart for den Islandske Handel var sat, denne altsaa meget forældet og med Nutiden upassende, saa, siden dog en Lart holdtes fornøden, udkom nu en meget udførlig i Forordningen af 30de Mai, der og omstændelig foretkriver, hvorledes den Islandske Handel, som nu var Kongens, skal føres saavel af Kjøbmændene som af Landets Indvaanere. — Forordningen af 5te Septbr. fører adskillige Foranstaltninger i Henseende til Provisionens og andre Varers Forsendelse og Indførsel til St. Croix i Vestindien. — Anordning af 10de Octbr. forstikker Frinegerne paa de Dansk-Americaniske Gilande deres Friheds-Stund, og søger at hemme adskillige ved Regernes Frigivelse i Evang gaaende Misbrug. — Forordningen af 11te Novbr. deels nedsetter Kopstatten af de paa de Dansk-Americaniske Gilande værende Neger-slaver, deels forandrer denne Skats Ligning, Angivelse og Oppebørsel. — Om den Indiske, sin Undergang nære, Drenhandel, og den aristokratiske Staldning udkom under 4de Novbr. en Forordning, der næppe var saa hensigtsværende som udførlig; den indeholder og visse til Salleriernes Opmuntring bevilgede Fordele og Benaadninger, dem Kjøbstæderne Aalborg og Aar-

1776. huus allerede vare i Besiddelse af, efter Commerce-Collegiets Skrivelse af 19de Juli. — En Placat af samme Datum forbyder aldeles fremmede Drænes og andet Hornkvægs Indførsel overalt i Danmark. — Den 28de Decbr. tilskrev Commerce-Collegiet samtlige Stiftamtmand i Danmark til videre Befjendtgjørelse, at Tyst salted Svinekød fordeelagtig kan affattes i Bourdeaux, hvor det endog har Fortrin for det Indlandske. — Til den Guineiske Handels Bestyrelse nedsattes en Direction under Præsidium af Grev J. G. Moltke, som i Justitsraaderne Trant og Bredahl, samt den virkfulde Grosferer Black, fik Tilforordnede.

Placat af 11te April hæver de i forrige Aar omtalte Vanskeligheder, den største Lodsæier i et Stroelægd ofte havde, for, efter §. 4 i Forordningen af 14de Septbr. 1774, til Soldat eller Rytter at levere en Karl. — Atter skjærpes og udvides ved Forordning af 26de April de forrige Forbud mod Brændeviinsbrænden og Krohold paa Landet i Danmark. — Under 13de Mai udkom en Forordning som igjentagen tildeels paabyder, tildeels opmuntret til Fælledskabets Ophævelse, fast den eneste Post, hvori man under dette Ministerium søgte at ophjælpe Agerbruget, og forbedre Bondens Aar. — En Rentekammer-Skrivelse af 20de Juli tillader atter en Proprietair selv at erøvere for de hos sine Bønder resterende Kongelige Skatter. — Da fra første Mai i næste Aar ethvert Compagni i de Danske og Slesvig-

Holsteenske Infanteri-Regimenter skulde foreges 1776. med 10 Mand, som formedelst den udenlandske Hværvinges Besværlighed og Bekostelighed skulde leveres af Lægderne, saa udgif herom i Reskript af 11te Sptbr. Kongelig Befaling til Landmilitie-Sessionerne, om hertil at udskrive en Karl af hver 400 Tønder Hartkorn. Men ogsaa her paasees Proprietairernes Stavnret; thi det skal udtrykkelig paalægges de Karle, der saa Lov at være Frimænd, at de tjene paa de Godser, hvorfra de ere leverede. — Ved Kongelig Resolution af 3die October bestemtes, at de, som i 6 Aar havde været Landvæsen-Commissarier, skulde benaades med Kammerraads Rang, en Naade, som efter min Erfaring mere har skadet end gavnet Udfiftningen, især hvor Amtmændene have ladet deres Fuldmægtiger vælge disse Commissarier. — En for Fremtiden nyttig, men ikke altid overholdt Befaling i en Skrivelse af 10de August fra Rentekammeret, vil, at vedkommende Landinspecteurer og Landmaalere skal til Amtmændene altid levere Gjenparter af Uddelings-Carterne, hvilke Gjenparter ved hvert Aars Udgang skal indsendes til Kammeret. — Dette Aars Capitalskjøb paa Korn og tildeels Fedevarer vare saaledes: Sjællands Stift: Rug, Tønden 3 Rdlr. 1 Mark; Byg, 1 Rdlr. 4 Mk. 8 ß.; Havre, Td. 1 Rd. 8 ß. — Fyens Stift: Rug, 3 Rd. 2 Mk.; Byg, 1 Rd. 4 Mk. 8 ß.; Havre, 1 Rd. 1 Mk. 8 ß. — Nalborg Stift: Vendsyssel og Han Herrederne, Rug, 3 Rd. 2 Mk., Byg 1 Rd. 3 Mk., Havre 5 Mk.;

1776. Thy og Morsø Rug 3 Rd. 2 Mk., Byg 1 Rd 3 Mk., Havre 1 Rd. 8 β . — Viborg Stift: Rug 3 Rd. 2 Mk., Byg 1 Rd. 3 Mk., Havre 1 Rd. 1 Mk. — Aarhus Stift: Rug 3 Rd. 4 Mk., Byg 1 Rd. 4 Mk., Havre 1 Rd., Boghvedegrøn 3 Rd. 2 Mk., Smør 19 Rd. — Ribe. Stift: Riberhuus Amt: Rug, 1 Skjæppe 1 Mk. 15 β ., Byg, Skp. 17 β ., Havre 12 β ., Boghvede 12 β . Tor Flest, 1 Lpd. 5 Mk. 6 β ., Smør, 1 Rd. 3 β ., Honning, 1 Pot 10 β . — Goldinghuus Amt: Rug, Skjæppen 2 Mk. 3 β ., Byg 17 β ., Havre 14 β ., Boghvede 15 β . Tor Flest 4 Mk. 11., Smør 1 Rd. 15 β . Honning 1 Pot 10 β . Lundenæs og Bevinge Amter: Rug 2 Mk. 1 β ., Byg 17 β ., Havre 12 β ., Boghvede 14 β ., Tor Flest 3 Mk. 15 β ., Smør 1 Rd. 3 β ., Honning, 1 Pot 10 β . — Endnu maa, det Danske Landvæsen angaaende, erindres, at da Kvægsygens Gjenkomst var meget at befrygte, saa lod hans Majestæt paa sin Beføstning trykke og omkring i Landet gjennem Amtmændene fordele en Beretning, om de med Kvægsygens Indpodning gjorde Forsøg, og derved gjorde Opdagelser, for at Landmanden kunde gjøre sig det vigtige Middel til Sygens Standsnng bekjendt; dog advaredes han tillige om ingen Anvendelse at gjøre af Midlet, for Kvægsygen der i Egnen havde yttret sig.

Som Suly m vidner, var Norges Handel i Aar mere i Uftagende end i Tiltagende. Tommerhandelen var den vigtigste, saavel for Kjøb-

manden som Bonden; men denne klagede over 1776. flere Forurettelser i denne Handel af hiin. Vigtig var derfor Rescript af 13de Novbr. til Stiftamtmanden over Aggershuus, som meget omstændelig søger at sætte Sommerhandelen mellem Kjøbmændene og Landalmuen paa en mere sikker og ordentlig Fod. — Saa vigtig som Tro og Love er i Handel, saa var og af Digtighed og Nytte Placaten af 7de August, om hvorledes med Randsdomme, især over Almuesfolk i Norge, som frafkrive sig deres Værnething, skal forholdes. — Samtlige Stiftamtmand i Norge fik og under 11te Septbr. et meget instructiv Rescript om Inquarteringens Bestemmelse og Reglering i Norge. — Rescript af 26de Januar om Politivæsenet i Christiania, ordner især Forholdet mellem Tjenestefolk og deres Høsbønder. — Som allerede for flere Aar siden Norges de tre Stifters Politimestere i Hovedstæderne havde faaet Instruxer, saa fik nu og i Aar Politimesterne i Christianssand under 5te Juni en meget omstændelig vel freveen Instruction, der kunde, især i den Tid, tjene til Monster for enhver anden af det Slags. — Amtmanden over Finmarken fik under 2den Mai et omstændeligt Rescript om Tyveri og dets Straf der i Amtet, samt Delinquentfagers Forkortelse. — Rescript af 7de August om Huusbønder og Tjenestefolk, samt Lediggangs og Betleries Hæmmelse i Bergen. — Rescript af 2den Octbr. om hvorledes for Fremtiden skal forholdes med Fattigvæsenet paa Landet, i Særdeleshed for saa vidt de

1776. Fattige fra Særn- og andre Bergværker angaaer. — Samtlige Kongelige Befalingsmænd blev under 16te October tilskrevne, at de skulde tilholde dem, der opførte nye Bygninger paa Landet, deri at anbringe Skorstene, istædet for at hidtil, fornemmelig nordensjelds, alene var et Hul paa Taget, hvor Røgen gik igjennem fra Urnestædet paa Gulvet. — I Kar som i Fjor sørgedes og meget for Umyndiges og andre offentlige Midlers Sikkerhed. — Stiftamtmanden og Bispen over Aggershuus fik ved Rescript af 25de Januar Lov til antage en Person, som af samtlige Stiftelser maa tilstaaes aarlig 300 Rdlr., for at revidere og paasee Orden i de offentlige Regnskaber. Saa-danne Stiftsrevisorer ansattes og siden i de andre Stifter. — Rescript af 18de Januar tillader Stiftamtmanden over Aggershuus, at han maa til Myndlingernes Nytte lade Børgerne udbetale Arvemidler under 20 Rigsdaler, og at overalt denne Overovrigheds Decisioner i Henseende til Børgerne, skal have Executionskraft. Lige Myndighed fik og siden de andre Stiftsbefalingsmænd. — Rescript af 23de Febr. foreskriver Stiftamtmanden over Christianssand visse Præcautioner til Sikkerhed for Overformynderne og Umyndiges Midler. — Dgsaa Thronbhjems Stiftamtmand og Amtmændene i Stiftet fik under 11te April et Kongeligt Rescript om de Umyndiges Midlers Sikkerhed der i Stiftet, omtrent saaledes som herom var forordnet i Fjor for Aggershuus Stift. Ligesom tilforn var befalet, at i Bergen intet

Stjode maatte thinglæses, uden Beviis for at de 1776. Fattige havde faaet, hvad paalagt var; saa befale nu og Rescript af 2den Mai det Samme om Pantebrevets Tinglæsning. — Rescript af 9de Mai foreskriver meget omstændelig Dmgangen ved offentlige Midlers Udsættelse, Panterne's Burdering og Renternes Betaling, for Bergen. — Ogsaa Aggershuus Stifts verdslige og geistlige Over-Dvrighed fik et meget omstændelig Rescript af 14de August om de Panter's Taxation, som stilles til Sikkerhed for de offentlige Midler, og om Beføstningerne derved m. m. — Endelig fik og under 18de Sptbr. samme Dvrighed for Christianssands Stift et Rescript om de offentlige Midlers Udsættelse, hvorom befales det Samme, som for to Aar siden var befalet for Aggershuus Stift. — Et Rescript til Over-Bergamtet foreskriver udførlig, hvorledes Bergalmuen paa Kongsberg skal forholde sig i Tilfælde, at de klage over eller vil søge Noget, og paalægger dem at arbeide flittig, samt være deres Foresatte lydige.

Den vigtigste af dette Aars, ja man kan sige af alle Lovgivninger under det Guldbergske Ministerium, og som fornemmelig skyldes selve Guldberg, er unægtelig Indfødsretten, hvorved Udgang til Einbeder i Kongens Riger og Lande forbeholdes alene de indfødte Undersaatter, og dem, som derved lige agtes. Den er dateret den 15de Jan., men publiceredes ikke før 29de dernæst, som var Lovgiverens Fødselsdag. Guldberg, der,

1776. som sagt, havde bragt Loven i Forslag, ville vel, at den skulde være et Tillæg til Kongeloven, og derfor kaldes en Grundlov, men vist var han for klog til, at han ikke skulde indsee, den desværre ei kunde blive den bindende Lov, som Frederik III. Kongelov er. Smidlertid vare de Danske og Norske, lige fra Dronning Sophie Amalies Tid og til Nutiden, saa ofte satte tilbage af Fremmede, at Indfødsretten vakte en almindelig Glæde og Deeltagelse i begge Riger, i alle Stænder. Lyge Kothé, der altid lod sig høre, hvor han kunde smigre deels Magthaverne deels den offentlige eller den almindelige Mening, uden at skade sig, baade lovsang og lovtalte Indfødsretten. Men oprigtigere meent, det er uden al Hensyn til egen Fordeel, var vist, hvad Suhm i den Anledning skrev. Oprigtig meent var vist og de mange Gilder, som Indfødsretten foranledigede, baade i Hovedstaden og overalt i begge Rigerne. Selv de Militaire, som ifølge deres knappe Kaar ikke have Meget at undvære, solte dog, at de skyldte at vise deres Glæde over Indfødsretten; da De med Grund troede, at Den ville virke, de ikke paa deres gamle Alder skulde see Fremmede i Commandantposter og de andre i deres Stand saa indbringende Stillinger, som de i mange Aar havde tjent for, uden hidtil at kunde naa, fordi altid en fremmed General eller anden mindre Stabsofficier havde forstaaet, ved Connexioner med Tysske Danske Ministre eller andre her gjældende Tysske Stormænd, at skaffe sig Indpas og Ansættelse i den Danske

Armee paa de indfødte Danske Officierers Bekost- 1776.
ning. I Marschalls Kuberger paa Østergade
havde derfor Kjøbenhavns Garnisons Officierer et
udmærket glimrende Bal og fæstligt Maaltid. I
en lang Række af Tid vare og Aviserne fulde af
Mæлдelse fra Norge og de Danske Provinser, ja
selv fra Hertugdømmene, om de offentlige Blødes-
Bevidnelser Indfødsretten havde fremkaldt over-
alt mellem Christian den Syvendes Under-
saatter.

Kun Chirurgen synes at være bleven, i det
mindste for en Tid, sat tilbage af Indfødsretten,
hvad dog vist var imod Lovgiverens Mening. Thi
en Skrivelse fra det Danske Cancelli af 2den No-
vember til Collegium Medicum siger, og paa-
beraaber sig derfor Kongl. Resolution, at de Chi-
rurger, som ei ere Indfødte, og endnu ei i Kgl.
Tjeneste kan ikke vente Naturalisation, Cancelliet
anseer det altsaa for bedst, at med de chirurgiske
Stationers Besættelse beroer, indtil Collegium
Medicum er i Stand til at foreslaa saadanne
Subjecter, hvis Duellighed i alle Dele ikke kan
sættes i Tvivl. I Følge denne Cancelliets Be-
stemmelse blev af de fra Collegium Medicum
til landchirurgiske Stationer foreslagne 21 Perso-
ner kun 8, som alene Indfødte, ansatte, de øvrige
Stationer maatte staae ledige, til indfødte Subjecter
dertil kunde duelliggjøres, hvortil vel medgik Nav —
Det var haardt. — Under 12te Juni udkom en
Kgl. Pl., som forbyder Koppeindpødeningen i Kjø-

1776. benhavn, saa længe ingen Epidemi af Kopper der befindes. — Lægerne Saxtorph, Callisen og Tode oprettede i Aar et latine Disputeerselskab for de unge ved Universitætet studerende Medicinere og Chirurger, som efter Tour skrev en Afhandling i deres Videnskab, den de da forsvarede under Anførsel af en af hine deres Lærere. — Som Følge af den forbedrede Underviisning i de latine Skoler, udkom i Aar Suhms bekjendte hensigtsvarende Udtog af Fædernelandets, Danmarks, Norges og Slesvig-Holsteens Historie, der unægtelig, i Forbindelse med Dve Mallings Aaret efter udfomne Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Slesvig-Holstenere, har bidraget til at udbrede mere fædernelandsk historisk Kundskab baade mellem Studerede og Ustuderede. Men efter de Dphysninger Nyerup har givet om Suhms vigtige Skolebog, ville den dog være bleven mere frugtbringende, hvis Suhm ikke i Manuscript havde forevist den til Ministeren, som deri gjorde adskillige Udsættelser, dem Forfatteren maatte følge, ville han have sit Udtog til en Skolebog. — Professoren i Historien ved Universitætet, S. H. Schlegel, skrev og en Afhandling om historiske Forelæsninger. Men synderligt, at saa Abraham Kall i næste Avis Nr. 144 indbød til historiske Forelæsninger, da Studenterne ikke ville bide paa hans Græs, i hvilket Sprog han var Professor. Dog Kall var med al den Lærdom, hans Clienter mere fandt hos ham end han i sin 60 Aars Stilling ved Universitætet har

efterladt sig varige Beviser for, kun en maadelig 1776.
 og uforstaaelig Docent, der allermindst kunde con-
 curere med Schlegel i Historien. — Profesør
 Ordinarius i Astronomien, Statsraad Horrebom,
 døde i Kar; men til Profesøratet var designeret
 hans Broder Peter Horrebom, der og strax
 averterede i Kviserne til Forelæsninger, og begyndte
 paa dem. Hans Designation blev imidlertid
 ikke agtet, da han efter en Lov fra det Stru-
 enseeske Ministerium maatte vige som uduelig.
 Det vil dog Sagkyndige, at P. Horrebom in-
 genlunde var, men han var, som ovenfor bemær-
 ket, loi og pedantisk i sit Væsen, hvad indbed
 de unge Studentere, de saa kaldte Russer, dem
 han just læste for, at have ham tilgode under
 Forelæsningerne. Nok Horrebom mistede sin
 Designation og fattes paa Pension, da hans Læ-
 restol besattes af en vist nok langt virksommere
 Lærer, Over-Landmaaler Thomas Bugge, som
 over i 40 Aar vedligeholdte det hæderlige Ry, hvori
 Kjøbenhavns Universitæts astronomiske Lærestol i
 200 Aar og derover har staaet, men det nu er
 nær ved at tabe, da dens ordentlige Lærer, vel
 en i sin Videnskab lærd Mand, dog aldrig er nær-
 værende paa sin Lærestol, men i sit Tyske Fæder-
 neland, hvor han vel ei er ledig, men dog ikke
 vedligeholder sin Lærestols gamle berømte Navn. —
 Det var i Kar, at man var færdig med de flere
 Mindstotter, Arveprins Frederik havde ladet reise
 i Haven til sit Landslot Fægerspris for flere af-
 døde fortjente Danske og Norske. Da mellem

1776. disse og ere Lærde, som Ole Worm, Holberg, Pontoppidan og Flere, saa fortjener og disse Mindestotter at bemærkes, som en af de videnskabelige Opmuntringer, det Guldbergske Ministerium kan opvise saa mange af. Men ogsaa desværre kan fast hvert Aar af dette Ministerium opvise Beviis paa den da meget indskrænkede Tryk-frihed. I Aviserne var saaledes annonceret Oversættelse af det berømte men og berøgtede Skrift Leiden des jungen Werthers, men denne Oversættelse kom ikke ud. Thi som Host fortæller, havde Kjøbenhavns Universitæts theologiske Facultæt skildret dette Skrift, som Religionen bespottende, Lasterne skaanende, og Sædeligheden undergravende. Jeg troer ikke, at Host, som ellers er stærk i sin Theologi, overdriver denne Facultæts Erklæring, den han maaske endog billiger, men jeg troer, at det viser en stor i 50 til 60 Aar hos os nu foregaaet Forandring i Tænke-maaden; at dette Skrift nu maa oversættes og publiceres. Dog Bruus Fortællinger efter Boccario og Fontaine bleve virkelig confiskerede, i Folge Kongelig Befaling, som formeentlig usædelige, og de ere dog siden, uden al bekjendt Tilladelse, igjen trykte og offentlig solgte. — Ved Rescript af 11te Januar nedlagdes den latine Skole i Kjøge, ventelig for at dens af Alderdom nu afgaaende Rector, Fader til Kronprinsens In-formator, kunde faa en desto større Pension, der ikke kunde misundes den fortjente Olding; men Kjøge synes dog mere at kunde trænge til en lærd

Skole end Bordingborg, som har Nykjøbings Skole 1776. i Nærheden og ikke langt derfra Nakskovs. — Værelser indrettedes nu til, under General Huth's Bestyrelse, mathematiske og tactiske Forelæsninger for Officiererne af Kjøbenhavns Garnison. Professor Krebs, Officier i Artilleriechoret, forestod disse Forelæsninger under Huth. De andre to Lærere, Abrahamson og Meklenburgh, vare og af Artilleriechoret. I Aar den 1ste Juni underkastede sig de til Choret bestemte Stykjunkere offentlig Examen i Mathematik og Artilleri, samt Historie og Geographi. Denne Huth's Skole, der dannede over i 50 Aar saa mangen brav Officier for det videnskabelige Artilleriechor, er nu indgaaet ved den militaire Høiskoles Oprettelse. — Det Kongl. Kjøbenhavnske Videnskabets Selskab fik i Aar sit bestemte Samlings-Værelse paa det saa kaldte Prinsens Palai. Selskabets Secretair Jacobi, Lector hos Kongen, indviede det med en Tale, hvori tillige erindredes Løngbet og hans Fortjenester af Dansk Historie. I Geheimeraad Hjelmstjerne havde og Selskabet en, ikke for sin Rang og Rigdom, men for sin Lærdom, sjælden passende Præses. Lurdorph, Carstens, K. Ancher og Suhm vare Selskabets Prydelser.

Chefen for General-Toldkammeret, som da 1777. et Collegiums første Deputered altid var, Conferenzeraad Christian Ludvig Stemann, op-

1777. toges i den Danske Adelsstand, og fik det hvide Baand. Dgsaa Geheime-Statssecretair Dve Guldberg fik det hvide Baand og adledes med Tillæg af sit Fædrenenavn Høegh, thi Guldberg var hans Modernavn, som han, af Taknemmelighed mod sin Morbroder og Belgjører, hidtil alene havde kaldet sig med. For Første var denne Adelsaa meget nødvendigere efter den Tid's Fordomme, som han, Enkemand efter en borgerlig Kone, nu skulde ægte en Frøken Schmettau, Hofdame hos Dronningen. — Røller-Banner afgif i War med Titel, Rang og Pension som General. Han var, sagde hans Regiments Officierer, en raa Soldat, ikke saa civiliseret som Sichstedt, hvem han heller ikke kunde forliges med.

Med Forst-Bisshopen af Lybek oprettedes den 4de Juli en Forening om den Danske Post's Gjennemgang. — Den $\frac{25 \text{ Juli}}{2 \text{ Aug.}}$ Convention med Hertugen af Holsteen-Oldenborg om Sjette- og Tiende-Penge. — Kongeligt Rescript af 19de September om hvorledes efter nuværende Omstændigheder skal forholdes med de Americanse Armateurs og andre Skibe fra de Engelske Colonier, som i de her-værende Havne søge at indløbe, og der at omsætte eller forhandle Americanse Producter, ja vel og at sælge de gjorte Priser. — Om Strid med flere Magter, især England, Holland og Preusslen, i Anledning af Sundtoldens Beregning, istædet for den nu af Cours gaaede Albertsdaler eller saa kaldte haarde Daler, see hos Høft l. c. p. 191—93 de af ham citerede Kilder.

Som Frederik Gortsen eller Etoud 1777. fortæller i sin Danske Omsarbeidning af Gay: Om almeeen Velstand, Første Bind, pag. 230—31, saa sloges her i Aar Danske Piaastre, men med Tab, saa man dermed maatte holde inde, de havees og derfor kun fra dette ene Aar. — En Folge af at Kongen nu, ved en Erklæring af 4de Februar, gav efter i Henseende til Sundtolden, var nok den Kongl. Resolution af 2den Marts. Ved den sættes de Kongelige Undersaatter i Dre-funds Tolds Erlæggelse paa lige Fod med de fremmede Nationer, som erlægge Tolden endnu paa den forrige Fod med 18 $\frac{3}{4}$ Skilling Agio paa hver Species, og ikke efter Forordningen af 2den Januar 1776 enten med Species in natura eller med 22 Skilling Agio. — For at erfare Aarsa-gerne til Toldens — at fige den almindelige Tolds — Aftagelse og Tiltagelse, befaleedes samtlige Tol-dere under 28de Februar og 1ste Marts, at lade følge med deres indsendende General-Ex-tract en forfattet Balance over 2 Aars Toldindtrader, og derpaa anmærke, hvorfra den befundne Forogelse eller Formindskelse var. — Vedkommende verds-lige og geistlige Overovrigheder i Provinserne fik under 8de Marts fra Rentekammeret et nyt Schema, hvorefter Extra-skats-Mandtallerne skulde forferdiges. — Et Rescript af 22de April siger og nu, at af de Umyndiges Midler, som for Frem-tiden antages i Extra-Skatte-Cassen, ikke svares hoiere end 3 pCto Renter. Cassen maa altsaa være begyndt, nu at komme sig.

1777. Et Rescript af 12te Marts til Stiftamtmanden i Aalborg giver Exempel paa den Laugs-egenraadighed, som fandt Sted endnu ogsaa i Provinserne. Thi uagtet Kongelig Befaling for, at Snedkerlauget skulde indtage som Mester en Svend, saa dristede dog Lauget sig, til ikke at ville efterkomme denne Befaling, som stridende mod Laugets Vedtægter. Enhver af Laugets Mestere, der havde Deel i denne Ulydighed, blev nu ved dette senere Resc. tilfunden, at erlægge en Mulct af 4 Rdlr., og paalagt, under 1 Rdlr. daglig Mulct, at indskrive Svenden. I den Anledning nogle Laugets egenmægtige Vedtægter bleve forbudne, og Forskrift given til et Mesterstykkets sparsommeligere Forfærdigelse. Da i Kjøbenhavn nu var flere privilegerede Strompefabriker, saa hævede Kongen ved Rescript af 22de Mai Strompevæver-Lauget. — Synderlig er General-Toldkammerets Skrivelse af 21de Juni til Stiftamtmandene i Jylland, Fyen, og Volland, om Faar- og Lamme-Skinds Udførsel. Egentlig maatte kun de i Landet uaffættelige Skind udføres. Men Handskemagerne og Feldtberederne havde klaget over, at Kjøbmændene alligevel udførte Skind, for Haandværkerne vare forsynede med det fornødne Forraad til deres Professioners Drift. Thi befales nu, at Stædernes Magistrater eller Byfogder skal med de i Skindhandelen interesserede Lauges Aldermænd, efter eget Tykke, og ei efter nogen Kjøbmands Forslag, bestemme, om Udførselen af Skind kan tillades eller ikke. — Da i Kjøbenhavn nu forarbejdedes gode Papiirs-Ta-

peter, saa blev, i Folge Kongelig Resolution af 1777. 17de November, de Papiirs-Lapeter, som fra fremmede Stæder til Danmark iudfortes, paalagt Told 4 Sk. for Alen. — I Folge en anden Kongelig Resolution af samme Datum, blev, for at understøtte og fremhjælpe de indenlandske Farverier, Tolden paa Krap, som til Danmark eller Norge indfortes fra første Haand og med indenlandske Stibe, meget betydelig nedsat. — Den Kongelige Silkefabrik bestyrede af N. C. Reiersen, som i Adresavisen Nr. 151 klager over, at Omlebere forførte Fabrikens Silkevirkere til at sælge dem Silke, hvorfor han udlover en Præmie til dem, der kunde opgive ham saavel Sælgerne som Kjøberne — Men senere maatte Reiersen i samme Avis Nr. 191 modsige et andet ham meget ubehageligt Rygte saaledes: "Det almindelig omlobende Rygte, at nogle nyligen ved Kjøbenhavn's Toldbod anholdte udenlandske Silkevarer vare for den Kongl. Silkefabrik forskrevne, den tilhørende og bestemte til at udsælges af samme som indenlandske, er saa fornærmeligt, at jeg ikke bor undlade herved offentlig at forsikre mine Medborgere om dets Ugrund og deres Vilfarelse. De som kunde bære mindste Tvivl om denne Forsikrings Rigtighed, og at Varene ere en anden, baade Fabrikken og mig aldeles uvedkommende Person tilhørende, behage derom nærmere at lade sig oplyse af de Kongelige Toldinspecteurer og Toldbodens øvrige Betjente, som de der bedst og tilforladeligst derom kan vidne. N. C. Reiersen."

1777. Men jeg tvivler paa, at det mistænkelige Publicum har vildet ansee Soldbetjenterne for saa gode og tilforladelige Bidner, som Hr. Keiersen vil have de skulle ansees for.

Desværre forandrede i Aar det nu 14 Aar gamle frie System i den Vestindiske Handel*) ved Forordningen af 7de April, om Handelen mellem de Kgl. Europæiske Danske Stater og de Danske Der i America, for mellem dem at stifte en noiere Handelsforbindelse. Her har vi da igjen det hele Colonialsystem, der i Handelen har megen Liighed med hvad i Landvæsenet Fæstebondens Forhold er til Herremanden. — Forordningen 12te Mai om Handelen paa Guinea og derfra til Vestindien. — Placat af 25de Juni angaaende hvorledes de Fordringer efterdags skal være præfererede, som den Guineiske Handel faaer tilgode for de Slaver, der paa Credit blive bortsolgte i de Danske-Americaniske Eilande. Rescriptet af 31te December til den Vestindiske Regering bestemmer denne Præferance til Aar og Dag. — Et andet Resc. af samme Datum til samme extenderer Danske Lovs 5—14—49 til de Americaniske Eilande, og befaler at Kjobmandsbøger skal holdes. — Vigtig i vor Commerce, der nu een Gang havde faaet den Retning, istædet for den skulde havt den til Øster, var Fordn. af 3die Novbr. om den Østindisk Handel for samtlige Kgl. Europæiske Stater og Østindiske Eta-

---

*) See min Frederik V. Aarbog p. 280.

bliksfemen ter. Thi det Asiatiske Compagni havde 1777. i Kar til Kongen overdraget for 170,000 Rdlr. Territorialretten af alle Dets Etablissementer og Loger i Indien og Bengalen, kun at Compagniet beholdt fri og uhindret Handel paa dem. Det for Colonisterne heraf Velgjørende vil man overbevise sig om, ved at læse den dybsindige Reinal. Et Resc. af 8te October til Deconomi- og Commerce-Collegium befaler og, at under Det skal være henlagte alle det Asiatiske Compagnies forhen tilhørende, men nu Kongen overdragne Etablissementer i Indien og Bengalen med sammes Bestyrelse, og giver Rescriptet i samme Henseende flere vigtige Forskrifter i det Militaire og i det Civile, i Justits- og i Kirkesager, i Politis- og Fattigvæsenet m. m. — I Folge Kgl. Resolution af 21de April skal, saa længe den Islandske, Finmarkske- og Færvæske Handel drives for Kgl. Regning, alle denne Handel og dens Fiskefangst tilhørende Skibe være befriede for Lastpenge. Ved samme Kgl. Resolution af 29de Mai gjøres og nogen Forandring i den i Fjor satte Islandske og Finmarkske Tært. — Under 18de Mai bevilgede Kongen den i Altona anordnede Direction for Sildeangstens Driwt udelukkende Ret til Sildefangsten under Færverne.

Forordningen af 30te Januar bestemmer noiere nogle Poster i seneste Forordninger om Landmilitisen, deriblant at ved en Gaard, i Tilfælde nogen Karl begjæres udløst, for at fæste den, skal forstaaes ethvert Sted, som staaer for 4 Skp.

1777. Hartkorn eller mere, en Bestemmelse, som aabenbar er gjort i Faveur af Stavnsbaandet. — Landmanden, især paa Volland og Falster, led i Aar meget af den gjenkomne Kvægsyge, hvorom derfor maatte gjøres flere Foranstaltninger, som tildeels bleve samlede i en Placat under 1ste December. — At Drenhandelen i Sjælland endnu ikke var saa ringe, viser en Beretning fra Aalborg i Adresavisen Nr. 21, hvorefter paa Herregaardene i Aalborghuus, Aastrup, Borglum og Seilstrup Ainter i Aar vare indsatte til Staldning 5708 Stude. — Ved Resc. af 5te November blev det tilladt den Længstblivende af 2de Egtefæller, som have kjøbt Gaard paa Bornholm, at beholde samme Gaard sin Levetid. — Ved Forordningen af 21de Mai paatænkes nu og Agerdyrkingen paa Færo, og Tjenestefolkenes Forhold der.

Regjeringens Omsorg for Norge gik ud paa Sø- og Land-Difensionen, paa Handelen, paa Søderne, paa Fattigvæsenet, og i Aar, som de foregaaende, paa Umyndiges som andre offentlige Midlers Sikkerhed. — Da Kongen nu noiere havde ladet undersøge, hvorledes Rægdernes i Norge baade for Sø- og Landetaten paa en bedre Maa- de kan inddeles, saaledes som med ethvert Steds Beliggende og Næringsvei, samt med Kongens Tjeneste og Landets Forsvar bedst kan passe sig, og derefter ordentlige Matriculer vare forfattede over hvad der herefter i hvert Stift skal være Solægd, og hvad der skal være Landlagd, som blev nu i en Placat af 2den Januar foreskrevet, hvorledes

skal forholde sig med Mandstabet ved Sø- og Land- 1776. lægderne i Norge, i Anledning af denne ny Inddeling. — Forordningen af 24de Marts forandrer deels eller noiere bestemmer adskillige Poster i de ældre Forordninger om Norges Lodsøvsen og Søinrullering. — Kapels- og General Pardons- Patenter udkom under 13de Januar for alle de af Kongeriget Norge undvigte og med eller uden Tilladelse udeblevne Søfolk, og under 30te Januar for Mandstabet fra Landlægderne. — I Skrivelse af 22de August paalægges General Toldkammeret, Magistrater, Bysfogder og Toldbetjente noiere Opsigt med ulovlig Handel og Forprang, og indskærper de ældre Love mod Handel paa Fiskeleiderne med Udliggere og Handelsforvaltere. — Stiftamtmanden og Biskoppen over Christianssand fik i Rescript af 31te Januar om Fattigvæsenet lige Befaling, som i forrige Aar var gaaet til Aggerhuus Stift. — Ved Rescript af 11te April til Amtmændene over Finmarken blev truffen Anstalt til Lon for en Jordemoder. — Rescripterne af 26de April og 17de December træffe noiere Bestemmelse for Politivæsenet i Norges fortrinligste Handelsstad Bergen. — Rescriptet af 8te August haandhæver Bergens Tugt- og Manufactur- Huses Fabriker og Fabrikmester mod den sule Laugsaand. — Bergens Stifts vigtige Fiskerier og deraf ydende Tiende var og i Aar, med Hensyn til Præsternes og Kirkerne Anpart i dem, Gjenstand for Regjeringens Opmærksomhed i Rescriptet af 10de October. — For

1777. Dplagsvæsenet i Norge gives de Kongelige Befalingsmænd og Toldbetjente Forholdsbefaling i Resolution af 10de November. — Rescriptet af 16de April om Taxation af de Eiendomme, hvori offentlige Midler udsættes. — Rescript af 30te Mai og Rescript af 25de Juli om Arvemidler og Overformynderier under den geistlige Jurisdiction. — Resc. af 2den Decbr. om Stjoders Thinghysning. Alle disse Rescripter søge at sikre Umyndiges og alle andre offentlige Midler. — Mindre vigtig, end alle disse Rescripter, var Cabinetsordren af 20de October, som ved Skrivelse af 25de dernæst blev communiceret samtlig Norges Stiftbefuldmægtige og Bisper, om at hemme den natlige Sammenkomst mellem de Unge af begge Kjøen, som sædvanlig kaldes Nattefrieri og ofte virkelig er ganske uskyldige, men rigtig nok og nogle, som de i Cabinetsordren betegnes, forargelige og skammelige. Smidlertid er det af de Uordener, som flogte Religionslærere mere end alle Dyrigheder kunde hemme, hvorfor man vil finde Beviser i de Efterretninger, som af Reisende ere bekendtgjorte, om det i mange Henseende interessante Oland Corsica.

I dette Aars Retsspleie fiender jeg kun følgende interessante Anecdote. En Underofficier af det Holsteenske Regiment blev den 14de Juli henrettet med Sværd, for i en Duel begaaet Drab. Synderligt, han skulde være henrettet den 8de Juli, dertil alle Anstalter vare truffne, men med et fandt man, at det muligt kunde være retfærdigt,

at benaade ham for en Forbrydelse, der alleroftest 1777. bliver ustraffet, ja skundom endog bliver Bei til Dphoielse, som General Münich, der for Felgerne af en saadan Duel maatte flygte til Rusland, hvor han blev en stor Mand. Thi kom Aftenen for den berammede Henrettelse Kongelig Befaling til dens Udsættelse. Men en Bigot maa imidlertid have sneget sig ind i Cabinettet og der forestillet, at Synderen ikke kunde faa en saligere Død end paa Ghafottet, saa Staklen derfor 7 Dage efter maatte række Hals, blev virkelig altsaa straffet haardere, end om han var henrettet paa den dertil først bestemte Dag; thi hvor kvalfuldere maa ikke Dagene fra 8de til 7de have været ham!

Begge Nigers Biskoper bleve under 11te Januar fra Rentekammeret tilsendt et Schema, hvorefter Kirkebetjenterne for Fremtiden havde at forfatte deres for langst befalede Fortegnelser ved hvert Kirkeaaars Udgang over de i det forløbne Aar Copulerede, Fødde og Døde, hvorved disse vigtige Fortegnelser bleve endnu brugeligere. — Til Sjællands Stitkevrighed, samt Kjøbenhavns Magistrat udgif under 5te Februar et Rescript om Fustagers Indforelse fra er. Kjøbstad til en anden med, hvad som var endnu vigtigere, en Anordning til at forekomme Usikkerhed og Uorden med Vægt og Maal. I Placat fra Kjøbenhavns Magistrat af 19de Marts blev dette Rescripts Indhold bekjendtgjort Stadens Handlende.

1777. Under 5te April communicerede Cancelliet Kjøbenhavns Universitæt en mærkelig Cabinetsordre af 26de Marts. I Følge den skal Enhver, som nyder Professorens Indkomster og Fordele, og selv gjøre en Professorens Arbeide; men i Svaghed afgive aarlig 200 Rdlr. til en Vicarius; saa bestemmes og i denne Ordre, hvo der til Professor Designatus eller Vicarius maa bestikkes. — Mærkelig er og Rescript af 14de Juni til Universitættets juridiske Facultæt. Samme forbyder heri at examinere Nogen, af hvad Stand han end maatte være, enten i Rømerretten eller de andre Lovkyndighedens Dele, med mindre han i det latine Sprog derfor vil og kan gjøre Rede; men dem, som begjære paa Dansk at examineres, maa alene være Facultætet tilladt, at tilspørge i de Dele, som Forordningen af 10de Februar 1736 første Posts 10de §. bestemmer, da Ingen efter saadan Examen kan vente Befordring uden til Justitsbetjeninge ved Underretterne. Lovrigt anseer Rescriptet med al Grund det latine Sprog saa novendigt for studerede Jurister, som for de der dyrke andre Videnskaber. Universitættets to vigtige Stiftelser Communitætet, eller det saakaldte Kloster, og Regentsen fik under 25de Juni en ny forbedret Foundation. Klosters hidtil brugte latine Disputerøvelser forandrede til Læsning i den classiske Litteratur og de Videnskaber, Stipendiariene særlig lagde sig efter. Men disse Øvelser ere nu ganske som af sig selv hævede, og hvad man hidtil har forstaaet ved classisk Erudition

har tabt sig mellem Universitetets baade Lærere 1777. og Lærlinger. — Den af Uildgaard her før omtalte, tildeels ved Kongelig Understøttelse paa Christianshavn indrettede, Veterinair=Skole fik i Aar den 23de Juli Kongelig Fundats. — Synderlig at Cancelliet i en Skrivelse af 16de August til Biskopen over Ribe Stift stærkt forbyder Præsterne i Thorninglæn, at sende deres Børn til Brødre=Unitæten paa Christiansfeld, og en Præst, der havde sendt sine Børn til Opdragelse derhen, befalede strax at kalde de stakkels Børn derfra, hvor de kunde lære Noget, som de vist ikke kunde hjemme. Dette intolerante opværende Forbud har da og siden saa ganske tabt sig, at nu baade Præster, selv Hovedstadens, og andre Familier, som dertil have Raad, sende deres Børn af begge Kjøen til Christiansfeld, og derfra saa dem tilbage velopdragne og underviste. — Endnu ville Præsterne i Ribe nøde Barselkøner, ved deres efter Opkomsten første Kirkegang, at lade sig af Præsterne introducere, saa Cancelliet maa den 6te September henvise Biskopen til Rescript af 22de November 1754. — Rescript af 6de December til Fyens Stiftamtmand og Bisp forbyder Udsalg af Præsten Willads Borchsenius's Catechismus, da deri ere flere paradore, ubestemte og ei rigtige Udtryk og Talemaader. Af disse erindrer jeg mig iblandt andet det Spørgsmaal: Om en sand Christen maatte bære Fleiels Klæder. Dog blev Forfatteren ikke til-

1777. talt, saa deri ei maa være fundet nogen plump
 Haan, eller rettere man ville ham ikke til Livs.
 — Collegium Medicum udsatte i Kar to interes-
 sante Priisspørgsmaal. Det forste var: Er det
 saa, at de sparmodiske og convulsiviske Syg-
 domme i de sidste 10 til 20 Aar jævnligere fore-
 komme end forhen? Hvad er Aarsagen hertil, og
 hvilke de bedste Midler til at afvende dette Onde?
 Det andet var: hvi mode i vor Tids medicinske
 Praxis saa jævnlig den Forraadnelses-Feber, som
 tilforn holdtes for mere sjelden? Hvad er For-
 skjellen paa Forraadnelses og andre hidtige Febre,
 og hvilken er den bedste Maade til at behandle
 og hjælpe dem? Kjøbenhavns siden saa udmær-
 kede Læge Dr. Frederik Ludvig Bang, da
 Overlæge paa Frederiks Hospital, vandt Prisen
 for sidste Spørgsmaals Besvarelse. — I dette
 Aars Efteraar græsferede stærkt en ondartet Skar-
 lagen, saa en Fader mistede 4 Pigeborn. — I
 Kjøbenhavn var et chirurgisk Se'skab, som den
 3die Juni celebrerede sin 7de Stiftelses-Aarsdag.
 — I Adressaavisen Nr. 194 læstes følgende syn-
 derlige Uvertisfement fra Kammerherre Suhm:
 "Da et Rygte har gaaet og endnu vedvarer, at
 jeg skulle spille i Lallotteriet, saa imodsiges det
 "herved aldeles, og erklæres for falskt og opdig-
 "tet." "Kjøbenhavn den 5te December 1777
 P. F. Suhm." Hans meget fortrolige Ven
 Conferentsraad, Grosserer Nyberg skal have
 gjort ham opmærksom paa dette Rygte, for at
 han i Tide kunde underrette sin Kone om Rygtet.

da hun vel stundom var noget umild, naar hun 1777. fik Anledning til at tro, han, i Folge sin magelose Liberalitet, rutede for meget med de Penge, hun alene havde tilbragt ham. Selv var Ryberg en saa stor Fiende af Lottotteriet, at, som man fortalte, da det indfortes, gik han ind paa sit Comptoir og gjorde et efter Enhvers Stilling passende Tilleg til deres Løn, men med udtryffeligg Forbeholdenhed, at ikke een af dem maatte sætte en Skilling i Lottotteriet, da den, han fik det at spørge om, strax skulde forlade hans Tjeneste. — Suhm tilhører ganske Videnskaberne, jeg har derfor troet, at denne Anecdot om ham ikke staaer her upassende, da den ikke er bemærket i de flere Efterretninger, man, især fra Myerup, har om ham. Men vore Levnetsbeskrivelser skal altid være Lovtaler; den Lærde og andre Fortjente, som staaer i det skrivende Publicums Credit, maa ingen Svagheder have, og dem var den eiegode Suhm dog intet mindre end fri for. Muligt selv en Svaghed havde foranlediget dette falske Rygte, saa i det Mindste sagdes den Tid, thi falsk var sandelig Rygtet, da der ikke kunde være nogen mindre pengegjerrig Mand end Suhm, og han af Trang langt fra ikke behøvede at skaffe sig Penge paa den for hver en oplyst Mand uanstændige Maade.

I Aar døde en Universitetets gjennem en Række af mange Aar høit fortjent Lærer, Peter Holm, første Professor i det theologiske Facultet. Hans Fortjenester vare dog mindre som

1777. Lærd og Skribent, end at han fortrinlig tog sig af alle unge trængende Studenter, der uden ham ikke ville have kundet fortsat deres Studeringer ved Universitætet. Professorerne Kinbrigh og Baden erkjendte det endnu i deres Alderdom, og jeg har kjendt mange Præster og andre studerede Embedsmænd, som altid taknemmelig omtale sal. Holm. Selv Juristen Jacob Edvard Solbjørnsen sagde, at han i saa Henseende ikke skyldte nogen Professor, hvad han skyldte den gamle Holm, der havde hjulpen ham, da Drangen var størst, i hans første Studenteraar. En Sørgetale holdtes og over ham paa Universitætet's store Auditorium af Professoren i Historien F. H. Schlegel, hvortil, som sædvanlig, udstredtes et Program, forfattet, efter den Tids Brug, af Consistoriets Secretair, som da var Professor Thomas Bugge. Hans Program handlede om Magnetens Misviisning, vistnok en heterogen Materie med en Sørgetales. Men saa en duelig Mand Bugge var og mere og mere blev i sit Fag, saa var han, og kunde efter den Embedsstilling han hidtil havde været i, ikke være meget hjemme i Humaniora. Han har selv fortalt mig, hvorledes, da han blev Professor, han paa Ny maatte øve sig i at skrive latine Stile. Hans Latin var og ikke just den classiske, men han ville dog heller selv skrive saa godt han kunde, end nedværdige sig og sin lærde Stilling paa en videnskabelig Høiskole, ved at lade Andre skrive

for sig, hvad nu ikke paa samme Høiskole længer 1777. skal være nogen Skam.

Dronningen havde den Forneielse af hendes 1778. Broder, Hertug Ferdinands Besøg, under hvilket Prinsen, i Selskab med Prinsen af Beveren, tog over til Skaane, for at opvarte den Svenske Konge, som der opholdt sig ved Brønden.

To nye Infanteri-Regimenter, det Fyenske og det Hollandske, oprettedes i Kar. Under Over-Commando af Kjøbenhavns Gouverneur, Hertug Friderich Carl Ferdinand, Prins af Brunsvig-Bevern, stod et Campement i denne Sommers Juni Maaned paa Kjøbenhavns Fælleder. Sverrigs Kong Gustav III. besøgte det fra Skaane, og ved den Leilighed det Kongelige Danske Hof, som under Campementet residerede paa Frederiksberg Slot, hvor Hs. Svenske Majestæt dinede. — Ni unge Svofficierer gik i Kar i Fransk Tjeneste; mellem dem var og den videnskabelige Paul Lovénørn, der siden gjorde sig saa fortjent af Søfortearchivet, Lødsvæsenet, Havnevæsenet, og flere af Søvæsenets videnskabelige Dele, som han i en Række af henved 40 Kar med en sjelden Flid lige til Dødsleiet arbejdede for.

Med Holland havde den Danske Regjering en meget alvorlig Strid om en Flod i Guinea, men imidlertid kom Hollænderne i Krig med England, saa Striden faldt bort. — Det var i Kar, at fra Dansk Side Forslag gjordes til den saa

1778. meget forfrosste bevæbnede Neutralitet, for at sikre sig mod Englands Anmasselser, der usikrede de neutrale Magters Sehandel. — Til begge Rigeres Stiftbefalingsmænd og til Kjøbenhavns Magistrat udgik under 16de December et Rescript, som igjentager og fornyer Rescriptet af 10de Februar 1759, der forbyder Danske Søfarende, at tage Tjeneste hos de i Krig begrebne Magters Capere.

For at Skatterne af Kjøbstæderne til de bestemte Tider kan indkomme, tilskrev Cancelliet den 10de Januar samtlige Stiftamtmand i Danmark om at paalægge Byfogderne, at de holde sig Rescriptet af 10de Mai 1734 vedborlig efterrettelige. — Den Bestindiske Regjering fik under 28de Juni et Rescript, angaaende at Kongens Debitorer paa de Bestindiske Gilande skal afbetale deres Gjæld aarlig til visse Terminer, hvilken Gjæld kunde afbetales i enten Varer, som Sukker og Bomuld, eller i Penge. — Forordningen af 22de April tillader Danske Bankosædler, især de paa 1 og 5 Rdlr. at maa indføres til Island.

En for Kjøbstædernes Tobakshandlere velkommen Forordning om Tobaksforarbejdningen og Tobakshandelen i Danmark udkom under 23de Marts. I Betragtning af de Indskrænkninger som hidtil have tvunget Tobaksforarbejdningen og dens Handel, og som tillige have hindret den fri Mellemrigshandel, blev nu befalet: at den nuværende og ved Forordningen af 31te Decbr. 1760 anordnede Tobaks-Handelens General-Direction

med alle de den ved bemeldte Forordn. og senere 1778. Anordninger givne Rettigheder og Forbindtligheder, skal med Juni Maanedes Udgang d. N. aldeles og i alle Henseender ophøre. Denne Forordning fik saa nogle Forandringer og niere Bestemmelser, især ved nærmere Anordning af 25de Mai, angaaende Tobaksplantningen og Tobaksforarbejdningen i Danmark. Commerce-Collegiet lod og trykke og omsende nogle Poster til Anviisning og Underretning angaaende Tobaksplantningen. Thi den Evang paalagdes dog Tobakshandelen, at alle Tobaksspindermestere, i og udenfor Kjøbenhavn, skulde anlægge og dyrke, paa visse bestemte Tønder Land, Tobaksplantager. I den ved Forordningen af 23de Marts nedsatte Told af fremmede, til Indførsel tilladte, Tobaksblade, samt i Undtagelse fra Forhandlings-Ufgift af saadanne Blade, foregik og en Indskrænkning endnu i Aar ved Pl. af 18de Juni om Tobaksforhandlings-Ufgift af visse Tobaksblade. — Nei, lys Begreb om Handelsfrihed fik hverken General-Toldkammeret eller Commerce-Collegiet, før i disse Collegier bleve gjældende Mænd som Dve Malling, Tønder Lund, Pram, Stoud og Flere, der ikke af deres Collegiers Resolutions-Protocoller eller Routine havde lært Commercen og det med samme desværre i alt for megen Forbindelse staaende Toldvæsen, men grundig studert Statsøconomien hos Englands udbedelige Adam Smith og i Europas ældre og nyere Historie. — Kjøbenhavn havde i Tobaksspinder Søgaard en i sit Fag

1778. meget virksom Borger, der drev adskillige Tobaks-Plantager, tildeels dog paa Kongelig Regning. Disſes Producter havde Misundelsen ſaa Meget at udfætte paa, ſaa Søegaard herimod forſvarede ſig i Adreſavifen, og jeg vil tro, Forſvaret var grundet, da Martfeld, efter over Plantagerne og deres Producter tagen Syn, gav ham det bedſte Vidneſbyrd i en af Commerce-Collegiet affordret Erklæring. — For at lette Omkoſningerne for Valkmøllerne og befordre det indenlandſke Dugmageri, udkom i Placat af 30te April en Kongelig Reſolution af 6te næſt foregaaende, ſom tillader at al Slags Valkjord fra fremmede Stæder toldfrit maa indføres i begge Rigerne. Kongen ſelv havde en ſaadan Valkmølle, der var ved det Kongelige Uldmanufactur paa Toenſtrup, Kjøbenhavnſ Amt. Men den 29de September opkom Ild i Valkmøllen, der den og følgende Dag for-tærede ikke alene Møllen, men ſaſt det hele Manufactur. (Maaskee ſkal jeg ved Leilighed ſamle Alt, hvad der ſaaledes alene i det 18de Sekel er gaaet op i Røg og Damp paa Kongl. Regning, der ſandelig ikke er ſaa Lidet). — Saa vigtig i alle Huuſholdninger Salt er, ſaa velkommen for Kjøbſtæderne ſom for Landet var og Forordn. af 9de Juli, angaaende Salthandelen og Saltaf-givterne i Danmark og Norge. Thi den hæver de Forſkjælligheder i Maal og Afgifter, ſom hidtil havde havt Sted, og den Ulighed i Handel, ſom ved diſſe Forſkjælligheder var foraarſaget. — Til Befordring af de indenlandſke fabrikerede Kaa-

ber- og Tærn-Barers Affætning i de Vestindiske 1778. Colonier, og til Kjøbernes Sikkerhed sammesteds, udkom den Kongelige Befaling i Placat af 30te Novbr., at indenlandske Kaaber- og Tærn-Barer, som forsendes til Vestindien, skal være forsynede med den Fabrikeiers eller det Laugs Stempel, hvor Varene ere forfærdigede. — I Følge en Kongelig Resolution af 2den Juli igjentages og skjærpes i Placat af 10de sammes Forbudet mod Udforsel af de til Porcelain, Fajance og andet Steentoi tjenlige Leerforter, fra Bornholm til fremmede Stæder. — Paa det Kongelige General-Magasin i Nyhavn var at see en for Kongelig Regning af Bonafort og Le Brun anlagt Maschine til at apprettere og glatte Silkeoiier og andre deslige Stoffer, selv det Kongelige Hærskab tog den i Diesyn. — Havde den i Aarets første Qvartal udkomne Forordn. om Tobakshandelen givet Kjøbstæderne glade Udsigter, saa fandt det Modsatte Sted med en i Aarets sidste Qvartal udkommen Forordning af 15de October, angaaende Consumptionens og de dermed hidtil forbundne Afgjvters Oppebørsel i Kjøbenhavn og øvrige Stæder i Danmark fra 1ste Januari 1779. Thi vist nok har den heri paabudne Consumption nu over i et halvt Sekel stærk trykket de Danske Kjøbstæder, nedsat dem langt under de Slesvig-Holsteenske Stæder, der ikke kjende denne trykkende Afgjvt*).

---

*) Angaaende Striden mellem Stemann og Lybeckler, om hvo Finantserne skylder denne indbringende Forordning, see

1778. Den 11te Mai octroieredes et Kongl. Dansk Bestindigt Handelselskab, paa 25 Aar. — Da det Danske Flag nu meget søgtes, saa tillod Kongen ved Resol. af 18de Mai, at de Handlende maatte tilkjøbe sig og bruge fremmede kjøbte Skibe. — Commerce-Collegiet lod ved Trykken bekjendtgjøre for de Danske Handlende og Søfarende i det Franske og i det Danske Sprog, et Kongeligt Fransk Reglement for neutrale Skibes Seilads og Søfart i Krigstider. Paa samme Maade lod og samme Collegium bekjendtgjøre i det Engelske og i det Danske Sprog, de Kongelige Storbrittanniske Instructioner for de Commanderende paa saadanne Skibe, som have Capersfuldmagter mod Franske Skibe. Saavel det Franske Reglement, som de Storbrittanniske Instructioner med et senere Tillæg, findes i Schous Udtog af Forordningerne. — I General-Forsamlingen den 11te og 12te Februar vedtoges en Convention for det Kongl. octroierede Asiatiske Compagni. Jeg veed ikke om det var i Anledning af denne Convention, at et lille Skrift udkom, averteret i Adresavisen Nr. 198, under Titel: Om det Asiatiske Compagnies Handels Beskrivelse. Men i selve Conventionen finder jeg i dens II. Capitel, den for Chirurgen mærkelige 9 §., saa lydende: Ingen maa foreslaaes eller antages til Compagniets Tjeneste, enten her i Staden eller ved Skibene

---

hvad jeg har i *Mits* Archiv 1826, 2det Bind, pag. 94, i Noten.

eller Handelen i Ostindien og China, uden han 1778. er Kongens indfødde Undersaat eller naturaliseret, dog undtages herfra det Tilfælde, om Mangel paa beqvemme indfødde Chirurger skulde være. Det Asiatiske Compagnies Bestyrelse har saaledes bedre end baade Cancelliet og Collegium Medicum forstaaet, at forebygge stadelig Følge for Chirurgien af den ellers saa velgjørende Indfødsret. — For at opretholde Orden og Rigtighed mellem Handelen og Færøboerne blev i Placat af 23de Juli befalet Handels-Contrabogers Holdelse. — Under 20de August udkom om den Finmarkske Tært og Handel en meget udførlig Forordning, som meget forandrer og mere bestemmer den i Overensstemmelse med Octroien af 15de August 1763 og Handels-Forordningen af 25de April 1702, hidtil i Finmarken iagttagne Tærtart og Handelsmaade. Thi blev saavel denne Octroi og Forordning, som alle andre Rescripter, Foranstaltninger og Befalinger, som staa i Sammenhæng med den forrige Tært og Handelsmaade, ved denne Forordning ophævede fra 1ste Januar 1779 af. — Da hidtil ikke havde været ved Helsingøer og i Sundet noget ordentlig Lotteri, med fastsat Lotstærk, men Lotsninger befordredes af Helsingøers Færgelaug, der lod sig betale, hvad de af de Seilende kunde betinge sig, og Mange i Lauget dog ikke besad den fornødne Kyndighed om Strommens Løb og Grundens Bestaaffenhed, saa gjorde herom Admiralitæts- og Commissariats-Collegiet Forestilling til Kongen.

1778. Thi lod nu Hans Majestæt, til Seiladsens og Handelens Sikkerhed og Visshed, oplære et tilstrækkeligt Antal indfødte Søfolk, som i 2 Aar øvedes i at kjende Farvandet mellem Kullen og Drago=Londe, dets Grunde, Strømmens Løb, Tvær- og Lang=Mærkerne til alle de udliggende Lotsmærker af Londer og Bogere. Da efter 2 Aars Forløb disse saaledes oplærte og øvede Søfolk, af Overlodsens, Commandeur=Capitain Lo us, vare examinerede og befundne, at med den fuldkomneste Visshed og Sikkerhed dem kunde betroes at losse saavel Orlog- som Coffardi=Skibe overalt mellem Kullen og Drago, saa blev nu et ordentlig Losseri i Helsingøer beskikket, som fik Navn af Helsingøers privilegierede Lots=Selskab og under 10de September en meget omstændelig Anordning for dets Pligter. — De Handlende fra flere Kjøbstæder i Provinserne havde søgt om at lade komme fra anden Haand adskillige Vareforter til deres Handel og Brug, men fik fra General=Soldkammeret under 9de Mai en meget indskrænket Tilladelse.

Ifølge den nu desværre i flere Danske Provinser grasserende Kvægsyge, tilskrev Rentekammeret samtlige Stiftamtmand, at Forordningen af 3die September traadte i Kraft, altsaa indtil videre alle Kvægmarkeder vare forbudne. Flere Ordre og Circulairer til Autoriteterne og Soldbetjenterne, om det videre Forhold i den Anledning, udgik og, til endelig under 30te November udkom Almindelig Anordning mod Hornqvægets Sygdom

for Danmark, deri dog allerede i Aar gjøres no- 1778. gen Forandring, ved en nærmere Forklaring over Forordningen i Rescript af 12te December, og endelig nedsættes, ved en Kongelig Befaling af 17de sammes, en bestandig Commission, til hvilken alle Rapporter om Sygen skulde indsendes, og alle Befalinger om den derfra udstædes. Det bemærkes især, at den fæle Nedhugning af det syge og tildeels og det friske Kvæg blev autoriseret ved hiin almindelige Anordning. — Ved Forordningen af 29de Juli befaledes, at Sognemændene bør komme benificerede Stro- og Selveier-Bønder til Hjælp ved deres i Danmark afbrændte Gaardes Opbyggelse. — At desværte endnu Bevillinger til Bøndergaardes Nedlæggelse ikke vare sjældne, er slutteligt af en Rentekammer-Skrivelse af 8de August til Amtsforvalterne, som befales ved deres aarlige Regnskaber at fremlægge Specificationer over saadanne erholdte Bevillinger med Forklaring og Attestation. — Endnu ville Proprietairerne gjerne gjøre Dvinkeljønnen lige stavnbundet med Mandjønnen, og forklarede derfor den i Forordn. af 19de Februar 1701 benævnte Huusbond, hvis Pas skulde forevises Præsten, inden han maatte udstæde Skudsmaal, ved Godseieren eller Herremanden, men retfærdig fortolker Kongen selv i Rescript af 11te September det ved den Huusbond, Pigen sidst har tjent. — En Rentekammer-Skrivelse til samtlige Amtmænd og Lænsbesiddere i Danmark af 20 October befaler, aarlig at indsende Fortegnelse over alt Hartkornet til Matri-

1778. culens Berigtigelse. — General-Beicommiffionen i Danmark fik under 2den November en meget udførlig Forfkrift, om hvad der ſkal iagttages og følges ved nye Beies Anlæg, og de allerede Indrettedes Bedligeholdelse. — Forordningen af 23de December om Land-Stutterierne i Danmark ophæver ganſke den ældre Forordning herom af 16de Juni 1586, ſamt hvad hidtil videre om Landstutterierne var anordnet.

Norges nu ophævede Over-Hofret, fik under 14de Januar en ny omſtændelig Inſtruction. — Utter i Mar gik under 4de Marts et Reſcript til ſamtlige Stiftamtmand og Biſper i Norge, ſom til Nattefrieriernes Afſkaffelse forordner, at hvert Kjon ſkal anvies ſit Leie for ſig ſelv. — Reſcript af 6te Marts til Bergens Stiftamtmand foreſkriver Indretningen for de Atteſter, ſom af Præſterne og Kirkeeierne for dens Tiende-Anpart er udfædet. Saa forbyder og Reſcriptet Præſterne og Kirkeeierne at tage Tiende af den ferſte eller levende Fiſk, ſom i ſmaa Partier udfælges til Huuſholdningerne i Bergens By. — En Kongelig Reſolution af 23de Marts, bekiendtgjort i Placat af 31de December, paalægger alle fra Norge til udenrigſke Stæder farende Skippere at ſlutte færſtilte Hyre-Contracter med Skibets Mandſkab. — Under 23de Marts fik Norge en lige Forordning om Tobaks Forarbeidning og Handel, ſom den Danmark under ſamme Datum havde faact. — Reſcript af 22de Juli til Stiftamtmanden over Aggerhuus foreſkriver endeel om

Christiania Politie's Personale m. m. Politivæse 1778.
 net der angaaende. — Rescript af 12te August
 til Stiftamtmanden over Bergen ligesaa om den
 Byes Politi, især med Hensyn til dens Gader og
 offentlige Pladsers Reenholdelse. — En Forord-
 ning af 17de September bestemmer, paa hvad
 Maade de Enrollerede i Solægderne i Norge ere
 tilladte, at udgaa i fremmet eller udenrigs Fart.

Uf Lovene i Kar om Retspleien mærke vi
 Placaten af 21te Januar, om Dommes Execu-
 tion hos privilegerede Personer d. e. hos Adelige
 eller Rangs personer. Disse havde nemlig efter
 de almindelige Landslove Ret til den Paastand,
 at naar de ved Hjemtinget vare dømte til at be-
 tale Noget, saa kunde denne Dom ikke ereqveres,
 inden den var confirmeret af Overretten. Men
 nu bestemmer denne Placat retfærdig, at naar de
 vil nyde godt af denne Ret, saa skal de enten
 nøiagtig bevise deres Formue, til at kunde udrede
 det Idømte, eller stille Bederparten antagelig Cau-
 tion saavel for det Idømte, som for de ved Ap-
 pellen videre forarsagende Omkostninger. — Lige
 saa retfærdig forbyder Placaten af 16de Septem-
 ber, at indstævne Egtefæller til at vidne imod
 hinanden i private og borgerlige Sager. — Nyt-
 tig for Rettens retfærdigere Pleie var og Forord-
 ningen af 30te September, der foreskriver hvor-
 ledes skal for Fremtiden forholdes med Dommes
 Affigter og Beskrivning, til at forekomme Mis-
 brug i de, i Henseende til Arrester for Gjæld, an-

1778. læggende Sager, saa, hvor der var flere Creditorer, den ene ikke kan favoriseres paa den andens Bekostning, naar de begge eller alle lige lovmæssig iagttage og forfølge deres Ret. — Regjeringen for de Danske Bestindiske Gilande fik under 4de November et i Retspleien vigtigt Rescript, om adskillige Poster til Justitiens Befordring og Processernes Forkortelse, om Stervboimidlernes Indcassering, og Varers Udsalg af Skippere i Vestindien.

Almindelig gjældende Love og Foranstaltninger uden for den egentlige eller thinglige Retspleie ere: Rentekammerets Skrivelse af 10de Januar til samtlige Kongelige Befalingsmænd i begge Riger, om at paasee Overholdelsen af Forordningen af 3die April 1771, saa altid Erklæring*) medfølger de Ansøgninger og Memorialer, som indsendes til de Kongelige Collegier. — Rescriptet af 22de April angaaende bestandige Kæmneres Antagelse i Kjøbstæderne med Lon; angaaer vel kun Sjællands Stift, men fulgtes og følges dog og i de andre Stifter, sær i de større Kjøbstæder. — Octroi af 11te Mai for det Kongelige Kjøbenhavnste Brandassurance-Compagnie paa Varer og Effecter. — Rescript af 2den

---

*) Saa i mange Tilfælde Erklæringer ere for Regjeringens Collegier høist fornødne, saa gives der dog og fast ligesaamange Tilfælde, hvor de ere blot Formalitet, og jeg tør sige kunde skede, naar de Paagjældende ikke maa saa at læse Erklæringerne. Man erindre sig de Klager, der for og under den vigtige Rigsdag 1660 førtes over disse Autoritaternes Erklæringer.

November til General-Beicommiffionen i Dan: 1778. mark, om hvad der skal iagttages og følges ved nye Veies Anlæg og de allerede indrettedes Vedligeholdelse. — De, i Anledning af senest udkomne Forordning om Consumtionen i Kjøbstæderne, ansatte Betjente, fik under 16de December en Instruction. — Endnu maa mærkes Forordningen af 18de Marts, angaaende, hvorledes fremmede Betlere og Dmløbere i Danmark skal ansees m. v.

Ved Kjøbenhavns Universitat var et medicinsk Disputeer-Selskab af Professorerne Saxtorph, Callisen og Tode samt flere unge Læger, der den 21de Februar heitideligholdt Selskabets 5te Aars Stiftelsesdag. — Rescript af 15de Juli befaler, at Doublatterne af Kjøbenhavns Universitæts Naturalisamling skal overlades til Universitetet i Kiel. — Den 22de Juli approberede Kongen en, af Conferentseraad Holm (siden Geheimeraad Holmskjold) med Flere, gjort Forskilling til den botaniske Haves Indretning paa Charlottenborg. — En Medicus practicus G. M. Lindeman falbyder i Aviserne ikke færre end 5 Slags diverse Medicamenter, der kunde helbrede for alstensk Syger. — Kjøbenhavns Stadsphysicus, den berømte Professor Ubidgaard, advarer i Adresavisen mod utidig Kareladen i Forraadnelsesfeber, som i Staden stærk grasserede i August Maaned. — Som i flere Stæder i Provinserne, saa ansættes og nu, ved Rescript af 22de April, i Skagen og Hjøring to Chirurger, hver

1778. med 150 Rdlrs. aarlige Lon. — Det Kongelige Danske genealogiske og heraldiske Selskab, fik under 14de Januar Kongelig Bevilling paa et autoriseret Segls Brug og fri Udgang til de offentlige Archiver og Bibliotheker, hvorom under 17de dernæst tilskreves fra Cancelliet samtlige Stiftamtmand og Bisper i Danmark. — Resc. af 13de Mai til Biskop Harboe og Stats-Secretair Høegh-Guldberg, approberer en af dem i Forslag bragt Psalmebog, til Indførsel i de Kongelige Danske Staters Kirker. — En Cabinettsordre af 7de October til Kjøbenhavns Universitet, angaaende Examen Artium, forbyder Professorerne for Examen at antage, de sig til den anmeldende Candidater, paa deres Collegier, eller præparere dem paa nogen Maade til bemeldte Examen m. m. — De Stakkels Christiansfelder vare under dette Ministerium i slet Credit, uden Tvivl uskyldig, for deres Tro. Jeg har kjendt dette Sted neie og dets da værdige Præst Træschov, en Broder til Statsraaden, men aldrig mærket det søgte at gjøre Renegater. Derimod kom skundom fra Hadersleb og Goldberg Missionairer, i røde Klæder, til Christiansfeld, som søgte at gjøre Renegater mellem Stedets unge Piger.

3 Aar døde, 85 Aar gammel, den af Kjøbenhavns Amt høit fortjente Regimentskriver H. J. Dahl.

1779. Den Svenske Prins Carl, Hertug af Södermanland, som commanderede en i Sundet be-

liggende Svensk Flaade, opvartede derfra, paa 1779. Marienlyst, det Kongelige Hærskab, og dinerede der hos den unge Kronprins, hvem dette Lystflot af Enkedronningen nu var foræret.

Prins af Würtemberg = Stutgard, Friedrich Wilhelm Philip, kom i Kar i Dansk Tjeneste som Oberst af Infanteriet. Efter Sagkyndiges Dom var denne Første et udmærket tactisk Hoved.

To Americanere, med i Gothenborg indtagne Ladninger, forfulgtes under deres Afgang derfra, lige til Christianssand, af en armeret Engelsk Cofar-dislaade. Men da den under Christianssand ville angribe Americaneren, lod Commandanten, Oberst Johann Nicolai v. Eckleff, Convoislaadens Høistcommanderende sige, at hvis de fordriftede sig til, i Havnen eller under Fæstningen, at ove mindste Bold mod deres Fjender, saa lod han dem beskynde; thi maatte derpaa Englænderne pakke sig. Dette Commandantens Forhold fandt, med Grund, ganske Regjeringens Bifald. Den bekjendte Paul Jones bragte og til Bergen to Engelske bevæbnede Priser, men paa den i Kjøbenhavn residerende brittiske Gesandts Forestilling til det Danske Hof, bleve disse Priser frigivne og P. Jones maatte med sin Escadre ikke forlade Bergens Havn, før 24 Timer efter at de Engelske Priser vare bortseilede. — For at haandhæve sin Neutralitet, udrustede i Kar den Danske Regjering en Flaade paa 10 Orlogssibe og 6 Fregatter, som commanderedes af Vice-Admiral

1779. de Fontenai. Men Englænderne vedblev dog at optage og condemnere flere, baade Svenske og Danske Coffardisfibe. Sverrig tiltraadte og med Danmark den bevæbnede Neutralitet, men i Rusland tog man denne Sag op til Betænkning. — I Sylland var i Sommer to smaa Lystleire; den ene ved Horsens under General-Lieutenant Caspar Herrmann Gottlieb Greve af Moltke, den anden ved Aalborg under General-Major Jobst Gerhard von Scholten, Chef for det Holsteenske Infanteri-Regiment. — Kongelig Resolution af 2den August om Forholdet med Matroser, som fra fremmede Skibe desertere til de Danske, og med Danske Matroser, som uden Pas befindes paa fremmede Skibe. — Rescr. af 10de Novbr. til Norges Stiftbefalingsmænd, angaaende hvorledes med Capere og de i Norske Havne indbringende Priser skal forholdes.

Atter i Aar leed Finantserne Tab, da den Kongelige Grynsmølle brændte med Vaanings- og Pak-Huus, hvori vare nogle tusinde Tønder Gryn og Korn. — Saa store Tanker de Handlende havde om Schimmelmann, saa lidet var han dog i den almindelig Mands Credit, som altid frygtede for hans Pengesforandringer, hvorom derfor fast hvert Aar nye Rygter gik, der stundom ikke havde god Indslydelse paa Finantserne, og overalt paa de offentlige Midler. I Aar udspreddes saaledes, at de aarlige Renter igjen skulde forheies til 5 Procent; dette Rygte fandt Regjeringen passende offentlig i Aviserne at modsigte

som ugrundet. — Ved Forordn. af 19de Marts 1779. paalægges Skibe og Varer for Danmark og Norge samt Hertugdømmene, en extraordinair Afgiøvt, foranlediget af de Beføstninger Kongen under nærværende krigerste Tidens Omstændigheder havde, paa at befjærme og haandthæve sine Undersaatters Søfart og Handel. — Forordningen af 13de April udstrækker til de tre Danske Bestindfste Der de udgivne Anordninger, angaaende $\frac{1}{4}$ pCto. at erlægge af Capitaler, som ere udlaante i faste Eienomme.

I Folge Kongelig Resolution af 27de Mai, bekjendtgjort i Placat af 10de Juni, forbydes fremmed Skriftstøber=Arbeides Indførsel i begge Rigerne, da, siger Placaten, ved Pøtsches Støberi i Kjøbenhavn forfærdiges meget godt Skriftstøber=Arbeide, ligesom og adskillige af Landets Born bleve der oplærte i Skriftstøber=Kunsten. Det har dog siden ingen ret Fremgang havt med denne Kunst. som vel endnu er i Gang, men forsyner dog nok kun de færreste Bogtrykkerier i Landet. — Ved en Kgl. Resol. af 5te Aug. forbydes og alle Slags tilberedte Fiskebeen fra fremmede Stæder at indføres til Kjøbenhavn, dog siger den herom under 20de August emanerede Placat, at dette Forbud kun skal vedvare, saa længe som de indculandske Fabriker ere i Stand til at forsyne Staden med det der fornødne Fiskebeen af behørig Godhed og til billige Priser. — Da man i General=Soldkammer=Collegiet troede, underhaanden at være kommen efter, hvorledes, uagtet derimod

1779. ergangen Forbud, fremmede Steentoier dog indfor-
tes til Skade for Landets egne Fayance-Fabriker,
saa udgif fra dette Collegium under 4de og 11te
Decbr. Circulairer, som alvorlig paalægge samt-
lige Soldbetjente i Danmark, at anvende al deres
mulige Flid, for at forhindre eller opdage frem-
mede Steentoiers Indsnigelse. Fremmede indsne-
ges, som jeg med Visshed veed, alligevel; thi
vare de end ringere end vore, som dog nok kun
gjælder om den Rendsborgske Fabrik, saa vare de
dog altid lettere i Priis, hvad gjælder, eller dog da
gjaldt, selv om vor Porcelains-Fabrik, der desuden
i Fiinhed og Lethed endnu ikke kan staa ved Si-
den af det Sachsiske Porcelain.

En for Handelen og Seiladsen vigtig, og,
som mig synes, vel skreven Lov, udkom i Placat
af 1ste Febr., om Fyrerne i Danmark og Norge,
hvorfor og fremmede Sohandlende bleve den Danske
Regjering Tak skyldige, men hvilke Fyrers, paa
de farlige Danske Kyster, Vedligeholdelse og maa
være denne Regjering saa meget mere magtpaa-
liggende, som i disse Fyrers Nødvendighed og
Bekostelighed, ligger et stort Forsvar for Sund-
tolden. — Vigtig for den Vestindiske Handel var
og Forordn. angaaende visse Præmier og Foran-
staltninger, i Henseende til Provisions og andre
Varers Forsendelse og Indforsel til de Danske
Americanske Der, samt om videre den Vestindiske
Handel betræffende. Ved Rescript under 13de
December til Regjeringen i Vestindien, bekjendtgjort
fra General-Soldkammeret i en Placat af samme

Datum, gjordes dog i hiin Forordning nogle For- 1779.
 andringer, for saa vidt angik Handelen paa St.
 Thomas og St. Jean. Som i Præmisserne til
 Placaten siges, var Marsagen til denne Forandring
 deels for destomere at opmuntre og befordre Han-
 delen paa og over disse Der, deels for at sætte
 Toldafgiivterne, af de derfra til de Kongelige Eu-
 ropæiske Lande hidkommende Producter og Vare,
 paa en lige Fod i de Kgl. Europæiske Lande. —
 Forordningen af 27de Juni gjør en Forandring i
 Commerce-Forordningen af 1742, i Henseende til
 den deri anordnede Forhoielsestold for de fra an-
 den Haand i Danmark og Norge indforende Wa-
 rer; thi denne Forhoielse kunde nu ikke længer
 ansees som et tilstrækkeligt Middel til det ved den
 tilsigtede Diemærkes Opnaaelse. Af Mistillid til
 mine egne Kundskaber i Commercen, indstiller jeg
 til Sagkyndiges Dom, selv Grøsserer Nat han-
 sons, da ved denne Dom ikke nu kan smigres,
 om denne Forhoielse, som hidtil havde været $\frac{1}{4}$
 Deel imod den sædvanlige Told, men nu blev til
 en halv Deel mere, end den ellers sædvaulige
 Told beløber sig til, om ikke denne Forhoielsest-
 told var til Skade for Dansk Handel paa Øster-
 soen; thi just af alle de Varer, som til Rigerne
 fra en fremmed, ved Østersoen beliggende Havn,
 blive indførte, skulde omtalte Forhoielse erlægges.
 — I Følge Kongelig Resolution af 1ste Novbr.
 forhoier og en Placat af 9de Sammes, Tolden
 paa fremmede Karper, som til Kjobenhavn ind-
 føres, for desmere at befordre Uffætningen af in-

1779. denlandſke Karper, ſamt derved at opmuntre til denne Fiſkearts Tillæg i Landet ſelv. I Anledning af denne Reſolution anbefaler jeg vore Landmænd, iſær Eierne af de ſtore Gaarde, hvoraf nu gives mange, hvor ikke produceres den ſimpleſte Fiſk, at gjøre ſig bekendt med Herr Landinſpecteur Gudme's af det Kongelige Videndiſkabers Sælſkab i Kjøbenhavn frenede Priiſkriſt, der indeholder Anviisning til et Damsfiſkeries Anlæg og til Fiſkeavl, hvilket Priiſkriſt ſaaes i det Poppſke Officin. — De Tydſke Kjøbstæder Randers og Ribe, havde, i Etatsraad Kirketop og Raadmand Rahr, to virkſomme Handlende. Forſte opkjøbte i Aar ikke færre end ti Tydſke Herregaardes Staldſtude, hvis Kjøb han ſaltede og udførte, en Handel der ſiden bragte Randers i megen Dykkomſt, ſom det overalt er forunderligt at bemærke, naar man i en Række af Aar har kjendt flere vore Kjøbstæder, hvorledes en enkelt Handlende med Geni og Virkſomhed kan bringe en Kjøbstad i Dykkomſt, men ſom og med ham taber ſig. Hvad var ſaaledes ikke for 40 Aar ſiden Nykjøbing paa Falſter, da Juſtitsraad Himheldri levede og virkede; hvad var til ſamme Tid Ringkjøbing, hvor Tanagerne da vare driftige Handelsmænd. En ſaadan virkſom Mand var og Raadmand Rahr i Ribe, der i Aar fik hjem med ſin ſelvbyggede Grønlandsfarer, 120 Qvartdeler Sælhundede Fleſk.

Kvægſygen raſede ſtærk paa Landet. Den i Anledning af ſamme nedſatte Commiſſion til-

frev samtlige Amtmænd den 12te Januar, med 1779. endnu nærmere Bestemmelser i Forordningen af 3die November og Rescript 12te December 1778. Placat af 13de Jan. forbyder, at passere gjen- nem den, mellem Slesvig og Jylland, for denne Syge trukne militaire Gordon, uden alene paa de til Passage udseete og bestemte Steder. Siden udkom Forordningen af 28de April om videre Foranstaltninger mod Kvægsygen efter Anordnin- gerne af 7de Marts 1776 og 30te November 1778. Men i Forveien var bekjendtgjort ved Placat af 8de Marts en Skrivelse, fra den Kon- gelige nedsatte Kvægsyge-Commission til Kjøben- havns Magistrat og de Kongelige Befalingsmænd paa Sjælland, om Forholdet ved Kvægsygen. Medlemmerne i denne Commission vare: Stats- minister, General Eichstedt, General-Lieutenant Hauch, Grev J. G. Moltke Første Deputeret i Rentekammeret, Geheimeraad Ste mann lige- saa i General- Toldkammeret, Conferentsraad Schulz, Deputeret i Generalitetet. Commis- sionens virksomme og indsigtfulde Secretair var Johan Zoega, der bode som Deputeret i Fi- nantscollegiet, fra hvem og, i Maanedsskriftet Minerva 1789, havees en interessant Efterretning om denne Sygdoms Standsning. Nærmest Til- syn med den, paa de af Sygdommen smittede Stæder, havde, som Commissionens Befuldmægtig- ged, den og meget virksomme, men til Haardhed strænge, da Justitsraad siden General-Krigscom- missair Wildenradt, paa hvis Befaling, efter

1779. Kongelig Resolution af 26de November, Medslagning uden al Modsigelse skulde foretages. — Endskjönt Forordn. af 13de Mai 1776 iudtrykkelig paalægger Godseierne, og ikke Fæsterne, at betale de paa Fælledskabets Ophævelse medgaaende Omkostninger, saa ville dog gjerne hine vælte Omkostningerne paa deres Bønder, som man seer af en Skrivelse fra Rentekammeret under 9de Jan. til Amtmanden over Lundenæs og Bøvlinge Amter, der henvises til indbemeldte Forordning af 1776. — De Kongelige Befalingsmænd i Sjælland og Fyen samt Kjøbenhavns Magistrat fik under 1ste Mai et Rescript, som nærmere bestemmer og omstændelig foreskriver de under disse Autoritæters Opsyn liggende Landeveies Istandsfættelse og Vedligeholdelse. — En Cancelliskrivelse af 25de September til Stiftamtmanden i Ribe viser, hvorledes de til Fødestavnen haardt bundne Tyske Bønderkarle flygtede fra Sylland til Slesvig og Holsteen, hvorover derimod nu, dette fæle Trællebaand er løsnet, ingen Klage føres. — Under 11te August udkom en nærmere Anordning, angaaende Strølægderne og deres Reserve Mandskab; thi disse Lægder vare altid udsatte for Fornærmelser af de samlede Godsers Lægder. — Pl. af 8de December tillader, at Heste, som med Snive beviislig ere befængte, maa, uden nogen Godtgjærelse for Eieren, dræbes.

Placat af 1ste Februar, om det i 1747 givne Forbud mod Kvægs og Kalves, samt raa Huders og Skinds Indførsel i Norge, for at

hindre Dvæghygs Udbredelse der. — Rescript 1779. af 10de Februar til Stiftamtmanden over Christianssand, at Mandal maa fortolde alle Slags lovlige Varer hos sig selv, men skal ellers svare til og staa under Christianssand. — Rescript af 12te Marts til Stiftamtmanden i Christiania, om Forsigtighed med at sælge og bevare Forgivt der i Byen. Selv Byens Apotheker havde gjort sig skyldig i Uforsigtighed heri, saa at 4 Menneſker vare omkomne af Givt, hvorfor Stiftamtmanden havde tiltalt ham. Men han undskyldte sig med, at Forordn. af 4de December 1672 kun nævner Arsenicum og Mercurial, ei at maa sælges uden Beviis, og at det er tilladt Christiania Byes Handlende at have tilfals Alt, hvad Kjøbenhavn's Urtekræmmerlaug maa handle med, hvoriblandt findes lige saa farlige Givter, som hine ere. — Rescript af 17de Marts til Stiftamtmandene og til Amtmandene i Norge, angaaende at Ingen maa tiltales for Brændeviinsdrik uden efter Amtmandens Befaling, og at en saadan Sags Omkostninger ikke maa overgaa Bøderne. Dette Rescript er ellers et af de flere Beviser for, hvorledes Normanden, især Almuesmanden, ofte blev plustret af de Kongelige Embedsmænd. Thi som sees af Rescriptet saa, naar Fogden og Sorenſkriveren vare Benner, anlagde de Sager af det Slags som for Brændeviinsdrik, der ofte kunde afgjøres uden al Rettergang, men anlagdes og udfortes i vidtledſtige Proceſſer, for, siger Rescriptet, at ſkaffe hinanden Salaria. Et andet Rescript af

1779. 22de September til Stiftamtmanden i Christiania, angaaende Frederikstad Byes Torder, er og et Beviis paa denne Embedsmændenes strafværdige Interessse. Denne By havde, som fast alle Norske og Danske Kjøbstæder have, Torder, der af Kongen vare skænkede Borgerne; men Magistraten tiltog sig Generet til at disponere over dem, lige indtil at overlade dem til udenbyes Folk, saa Torderne i Almindelighed ikke kom andre Byens bosatte Indvaanere til Nytte, end Magistraten. Endelig klagede Byens Indvaanere herover, og Kongen befalede Commissarier, der skulde paa- skjende, hvorvidt de daværende Besiddere af Frederikstads Torder vare berettigede, som udenbyes, til at beholde dem. Men som sædvanlig blev Sagen trukken i Langdrag, forskjellige Domme vare og affagte af Commissarierne og af Overhofretten, hvorfra nu skulde appelleres til Rigerens Hoiesteret. Smidlertid var under den langvarige Proces nogle Torder blevne ledige, som Borgeme- steren atter egenmægtig ville disponere over, uden herom at høre Byens Repræsenter. Thi klagede nu disse atter for Kongen, som i dette Rescript forbyder Magistraten denne egenmægtige Handlemaade, og befaler, at det skal undersøges, om ikke Byens Torder kan uddeles og henlægges hver Tord til sin Tomt, hvorfra den aldrig siden maa skilles. Alle Kjøbstædjorde borde uden Tvivl paa den Maade fordeles, hver Tord til sin Grund i Byen, og om end Eierne maatte overlade dem til andre, dog kun til Indenbyes, iaa

alligevel med det udtrykkelige Forbehold, at i hvor 1779.
 end længe Een havde besiddet en Andens Jord,
 kunde han dog aldrig vinde Hævd paa en saadan
 Jord. Det er skammeligt, som i mange Kjob-
 stæder er handlet med Byens Jorder, saa paa dem
 ofte ere anlagte eller dog udvidede Herregaarde,
 hvorpaa Beviser kunde fores fra fast alle Danske
 Provinser, og sidstomtalte Rescript om Frederiks-
 stad viser, at man ikke bar sig bedre ad i Norge.
 Stiftamtmandene have heri, som i meget Mere,
 forsømt deres Pligter. — At Syphilismen nu
 og var kommen paa Landet i Norge, selv saa
 høit op som i Thronhjems Amt, viser et Rescript
 til Stiftamtmanden der af 24de Marts, som ta-
 ler om en i Inderøens Fogderi græsferende Flod-
 syge, den Stadsphysicus i Throndhjem, som jeg
 ikke kan finde hvem da var, kalder i sin Erklæring
 scabies venerea, hvad vel er venerisk Fnat.
 Disse Syge skulde i Folge dette Rescript cureses
 paa offentlig Bekostning, og ville Kongen dertil
 gjere Forskud. — Plac. af 28de April, om hvor-
 vidt Skoleholderes Børn paa Landet i Norge skal
 være befriede for Udskrivning, bestemmer meget
 rigtig, at de studerede Skoleholdere skal for dem
 og deres Børn være befriede for Udskrivning, thi
 vist nok stemmer Soldatervæsenet kun lidet med
 Studeringer, men hvad da i vore Tider ikke maa
 høres, da man har søgt at ordne, selv de Unge
 Underviisning, paa Soldaterfødd. — Ved et om-
 stændeligt Rescript af 23de Juni blev Brandvæ-
 senet i det folkerige Bergen meget bedre indrettet.

1779. En Kongelig Anordning af 17de November fastsætter en eneste almindelig Skifteret paa St. Croix i America. Ved Rescript af samme Datum til den Vestindiske Regjering blev saa bestemt, hvad Lon enhver af Lemmerne i denne Skifteret aarlig skulde have.

General-Toldkammerets Circulaire af 31te Juli til samtlige Forvaltere, Inspecteurer og Soldere ved den nu paabudne Consumtion, angaaende Tobak- og Salt-Inquisitioner. Denne, som flere Collegieskrivelser og Kongelige Rescripter, viser, hvor begjærlige de nye Consumtionsbetjente vare efter at inquirere i Folkes Huuse. See og herom Rentekammer = Skrivelse til samtlige Amtmænd, Lens-Grever og Baroner i Danmark af 7de August, samt en Kongelig Resolution af 8de Juli, hvorefter Forholdet ved disse obiose Inquisitioner nærmere blev bestemt i et nyt Circulaire fra General-Toldkammeret af 17de August. Saa ivrige vare de og i disse Inquisitioner, at de fast sloges om dem mellem sig, og anlagde Processer mod hinanden, saa General-Toldkammeret, ved Circulaire af 31te December og 1ste Januar i følgende Aar, maa forbyde dem at anlægge nogen Sag for Retten, deres Embedsforretninger angaaende, uden Kammerets Forevidende og Tilladelse, da de i modsat Fald kunne vente derfor vedbørlig at vorde anseete.

Efter Adresavisen Nr. 97 folgte i, med Respect at sige, Peer Matsens Gang, en vidunderlig Gsents, thi den curerede let og hurtig,

naar al anden Medicin var forgjæves anbragt. 1779. Dog denne forargelige Medicinhandel kom der i Aar en Ende paa, ved Rescript til Kjøbenhavns Magistrat af 24de Novbr., bekjendtgjort i Placat af 1ste December. I dette Rescript befaler Kongen, at saavel udenrigs Medicin, som hvad af indenlandsk ofte debiteres for Arcana, ikke maa falbydes i de offentlige Tidender og Blade, og bemyndiges Stadsphysicus til, med Politiets Assistent, at anholde og tiltale saadanne Medicinhandlere. Udgiverne af de offentlige Tidender og Blade forbydes og, under Tiltale, ikke at indrykke sllige Anmeldelser, med mindre Stadsphysici Paa-tegning derpaa findes, efter Collegii Medici fores-gaaende Samtykke. — Paa Falster ansattes i Aar to Chirurger, i Folge Rescript af 10de Marts, og saaledes blev Aar for Aar Amterne forsergede med disse maaskee endnu vigtigere Embedsmænd, end selve Land- og Stadsphysici ere, uden tillige at være Chirurger. — Af Landsoldaternes oftere Sammenkomst ved Campement, Monstringer o. s. v. med de Gevorbne, spores Aar for Aar Syphilismens videre Udbredelse paa Landet mellem Bondealmuen. Cancelliskrivelsen af 20de Marts til Stiftamtmanden og Bispen i Ribe viser saaledes, at den nu var kommen heit op til Jyllands Vesterkant. Dens Curer skete altid paa det Offentliges Bekostning; Præsterne, som de der besidde den noiagtigste Kundskab om hver enkelt Person i deres Menighed, var det paalagt, saa snart

1779. de fattede nogen Mistanke, da at anmeldte det for Amtmanden. — En Lieutenant ved Garden Conrad Christian Gyldenstjold tog i Kar juridisk Examen, men kun paa Dansk, og fik derfor Characteren beqvem. — Atter i Kar tilkjendegives Universitætet, i en Cancelliskrivelse af 27de September, Kongens igjentagen yttrede Misforneielse, med at Professorerne forud tentered dem, der ved Universitætet ville deponere, som atter derfor forbydes. — I Analogi af dette Forbud synes det, som de til Examen Artium examinerende Professorer ikke heller kunde overvære de private Instituters Examina, eller bør paatage sig noget Patronat for et saadant Institut. — Som jeg allerede i min Frederik V. Aarbog bemærkede, at Rentekammeret, ved Rytterdistricternes Salg, glemte Frederik IV. Kongelige og gudelige Omfarg for Almueskolevæsenet paa disse Godser, saarober Rescriptet af 19de Marts og Cancelliskrivelsen af 31te December, at samme Glemsomhed har fundet Sted ved det Antvorskovske Rytterdistricts Salg, i det i Auctionsconditionerne Kjøberne ikke have været bestemt paalagt, hvad de aarlig havde at udrede til Skolerne. — I Følge Kongl. Befaling, bekjendtgjort Universitætet i Cancelliskrivelse af 24de December, skulde nu de Psalmer og Bonner, som hidtil have staaet i Almanakkerne, udelades, og i deres Sted Landhuusholdnings-Sælfskabet lade indrykke saadanne Anviisninger og nyttige Sagttagelser samt Kunstgreb, som Erfaring har lært at være rigtige. Mange fandt denne

Forandring ikke saa gavnlig, da den fattige M: 1779. muesmand, som ikke har Raad til at kjøbe sig en Psalmebog, dog i sin Almanak havde en saadan til sin huuslige Andagt. Bonden læser saa lidet, og bør vel i Almindelighed ikke heller læse, at jeg tør sige ikke 9 Bønder i hele Danmark har lært Noget af de nu 49 oeconomiske Anmærkninger, Almanakerne siden have leveret. Nei, det er de hoiere Borgerclassers Exempler, ikke deres Bøger, Bonden skal lære Noget af. Og at den Egnss Bønder, der saa en saadan kyndig Landmand til at bo mellem sig, af ham lære meget, kunde jeg anføre mange Exempler paa. — En Dansk Oversættelse af den berømte Encyclopedi averteredes og blev stærk subscriberet paa. I Annoncen sagdes, at der intet Theologisk skulde komme i Oversættelsen, da Theologien er grundig afhandlet her i Landet! Oversættelsen udkom dog ikke, ei at den directe blev forbuden men underhaanden forpurret.

Stats-Secretair Høegh-Guldberg blev i 1780. Nar Geheimeraad. — Den 13de November afgik, dog i Raade, Grev Bernstorff fra alle sine Poster. I det Tyske Cancelli fik han en værdig Eftermand i Over-Procureuren Geheimeraad Adolph Gotthard Carstens. Men Minister for det udenlandske Departement blev, som da sagdes, paa Kongens af Preussens Ubefaling, Marcus Gerhard Baron af Rosenchrone, hidtil

1780. Danſk Geſandt ved det Preuſiſke Hof, langt i Talerter under ſin Formand. Narſag til denne Uſgang var, ſom og da ſagdes, Forſkjellen i Enkedronningens og den afgaaede Miniſters politiske Anſkueller. Thi hvad Hoſt i denne Anledning har, rober atter Undſtab. Bernſtorff var en baade for klog og for god Mand til at han ſkulde viſe Ringragt mod Guldberg, fordi denne var en Roturier.

Den 4de og 21de Juli ſattedes en Convention mellem Kongerne af Danmark og Stor-Britanien, der egentlig var en Forklaring paa Commerce-Tractaten i 1670. Ved denne Convention kom man iſær overeens om at beſtemme, hvad der i Krigstider ſkulde anſees for Contrebande, hvormed den ene Magt ikke maatte forſyne den anden Magts Fiende. Alligevel indgik dog Danmark under $\frac{28 \text{ Juni}}{9 \text{ Juli}}$ en Convention med Ruſland, hvis Kaiſerinde nu tiltraadte med Kongerne af Sverrig og Danmark den bevæbnede Neutralitet. — Ved Rendsborg var i Sommer et lille Lyſt-Campement af 6 Infanteri-Regimenter, 2 Eskwadroner Huſarer og et Artilleri-Detaſchement. — Den 2den Juli kom paa Kjøbenhavns Rhed en Ruſſiſk Flaade af 15 Drlogſkibe og 4 Fregatter i 3 Eſcadrer, hvoraf Contraadmiral Cruſe, en Bornholmer af Fødsel, commanderede een. Ogſaa Danmark havde under Commando af Vice-Admiral Schindel en Flaade i Soven paa 8 Drlogſkibe og 3 Fregatter. — Stats-Secretairen Geheimeraad Høegh-Guldberg fik fra den Ruſſiſke Kaiſerinde en meget koſtbar Gulddaase,

som Hendes Gesandt ved det Danske Hof, Baron 1780. v. Saacken overleverede ham.

Finantjerne fordrede i Aar ved Forordningen af 20de September de Omkostninger erstattede, som vare gjorte i Anledning af Foranstaltningerne til Kvæghygens Hjemmelse i Danmark, ved en aarlig Ligning. Derimod tilstodes Beboerne af de med Sygen hjemsogte Stæder en vis Skattefrihed eller anden Lettelse. — Da Arvelodder, til hvilke rette Arvinger ikke melde sig under Skiftet, tilfalde efter 15 Aars Forlob Kongen, saa blev, i Folge Kongl. Resolution af 7de Februar, ved Circulæiter fra Rentekammeret af 29de Februar og 18de Marts til vedkommende Dyrigheder, sørget for disse Arvelodders Sikkerhed i de 15 Aar.

Kronprinsen og Arveprinsen, fulgte af Geheimeraad Guldberg tog i Dieslyn Müllers Porcellains-Fabrik, og fandt sig med den saa tilfredse, at, paa Arveprinsens Forestilling derom i Stadsraadet, forærede Kongen Müller en Gulddaase, hvori laa 500 Ducater, som han og blev Justitsraad. Hans Svoger Holmskjold fik Ringen pro meritis og ligesaa en Gulddaase, hvorpaa en conona cirica var indgravet. Ved Placat af 24de Januar blev og fremmed Porcellains Indførsel i Danmark og Norge forbuden Ved Kongeligt aabent Brev af 29de Januar blev saa en Direction nedsat for Porcellains-Fabriken, som i Brevet har Prædicat af Kongelig. — I Ahrensborg udi Holsteen havde Schimmann

1780. en Bomuidtois-Fabrikke, hvorpaa forfærdigedes Nimmerduger, Canisæser, hvidt og trykte Cattuner, Nettekduger og Sirtser, da Alt, i Følge Kongelig Bevilyning af 29de Jan., toldfrit maatte indføres i Danmark og Norge. — Ved Kongelig Resolution af 31te Januar sættes nu Sukkerraffinaderierne i Provinserne paa lige Fod med dem i Kjøbenhavn, i Henseende til de for Sukkeres og Sirupers Udførsel belovede Præmier. — Placat af 10de April angaaende Handel med uforarbejdede Tobaksblade eller Blade-Tobakker, samt uberegtiget Tobaks-Tilberedning, var atter en Indskrænkning i denne Vare-Artikels Handel. — Pl. af 4de August bekjendtgjor nogle Foranstaltninger og tilstaaede Præmier, i Hensigt til bedre Tilberedning og Forarbeidning af de til Væredes-Manufacturerne fornødne raa Materialier. Blant disse Foranstaltninger var en Hegle- og Spinde-Skoles Oprettelse i Kjøbenhavn, hvor et vist Antal Værlinge uden Bekostning skulde oplæres, for siden under visse Benaadninger at nedsætte sig i Provinserne og der oplære Andre. Hvad videre foreskrives i Pl. kunde være blevet af frugtbringende Følger, naar det var blevet saa godt udført, som det er foreskrevet. — Efter Kjøbenh. Adresavis 1781 Nr. 15, var i Kjøbenhavn følgende Haandværkere ved dette Aars Udgang: Bagere 46. Barberer 18. Blytækkere 7. Bogbindere 24. Brændeviinsbrænderere 320. Brolæggere 3. Bryggere 100. Bundtmagere 12. Bødkere 52. Dreiere 15, Dugmagere 42 (aparte Arbeidere har den

1562). Fællberedere 6. Færgemænd 5. Gar- 1730.
 vere 25. Gjortlere 13. Glarmestere 22. Grov-
 og Klein-Smede 93. Guldsmede 70. Handfæ-
 magere 23. Hattemagere 11. Hjulmænd 14.
 Horkræmmere 39. IJen- og Urte-Kræmmere 92.
 Kandestobere 9. Knapmagere 13. Kobbersmede
 17. Logtemagere 14. Malere 35. Muurmestere,
 Gibfere og Steenhuggere 28. Møllere 25. Naa-
 lemagere 8. Nagelsmede 14. Parykmagere 75.
 Pøfementmagere 23. Prammænd 16. Reebfla-
 gere 17. Remmesnidere og Sadelmagere 23.
 Segl-, Flag- og Compas-Magere 10. Silke-,
 Ulden- og Vævsteds-Kræmmere 67. Silkevævere
 11 (aparte Arbeidere 469). Skippere 99. Eko-
 magere 286. Skorfteensfejere 3. Skrådere 326.
 Slagtere 30. Snektere 105. Steensførere 106.
 Stolemagere 18. Sværdfægere 7. Tobaksspind-
 dere 27. Tømmermestere 22. Tøimagere 27
 (aparte Arbeidere 1251). Uhrmagere 27. Væin-
 tappere 47. Vognmænd 14. Vævere 12. —
 Inspecteuren for de Kgl. Tobaks-Plantager og
 Tobaksspinderlaugets Aldermand, forhen omtalte
 Siegaard, fik i Aar Guldmedaillen pro meritis,
 og blev udnævnt til Agent med virkelig Commer-
 ceraads Rang.

J. P. 4de Febr. communiceres en Kgl. Re-
 solution af 31te Januar om Forholdet i Lotspen-
 gene af de Skibe, som lotser fra Helsingør til
 Kullen, naar de, enten formedelst Storm eller Stil-
 le med contrair Wind, see sig nødsagede at drive
 op for Helsingør igjen, og i saa Fald begjæres

1780. af Løtsen at løse Skibet tilbage. — Det meget vigtige Løfferi paa Nyeords Den fik heel omstændelige Forskrifter i en udførlig Anordn. af 28de Febr. — Placaten af 22 Marts har et synderligt Paalæg paa dem, som med Skibsleilighed reise mellem Kjøbenhavn og Lybek; men det skulde være til at godtgjøre Hamborg A gepost sit Tab herved; Paalæget var alligevel dog nok ikke saa politisk rigtigt; thi ikke Alle som ville til Lybek gik og til Hamborg. — I Følge Rgl. Resolution af 27de Juli og 3die Aug. blev i P. 23de Aug. bekjendtgjort, at: naar og saavidt af indenrigske Producter og Vare ingen Told erlægges, skal disse indenrigske Producter og Vare ikke heller fra Toldvæsenets Side være underkastede Vægt og Maal, hvad enten de til fremmede Stæder udføres, eller de imellem indenrigske og mellemrigske Stæder omkringsføres. Denne velgjørende Lov hævede mange Fortrædeligheder, som jeg veed de Handlende, især i Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn, før havde. — Under 23de Septbr. tilskrev Commerce Collegiet samtlige Stiftamtmand i begge Riger, til Bekjendtgjøreise for Kjøbstædernes Handlende, at den Franste Regiering havde freigivet Handelen paa de Grenadiske Der i Vestindien, med flere Forholdsregler for dem, der ville handle paa disse Der. — Ved tre Rescripter de to af 18de Novbr. til Kbhvns Magistrat og begge Rigers Stiftbefalingsmænd, det tredie af 21de Novbr. til Amtmændene i Danmark, blev det saavel de Socinrollerede som andre Danske og Norske So-

folk forbudet indtil videre at fare med fremmede 1780. Nationers Skibe. Aarsagen til dette Forbud siges at være, paa det de Sefolk, som til Kgl. Tjeneste paa Flaaden i tilskudende Aar udfordres, maatte, til den Tid de behøves, være tilstæde, og ikke kunde unddrage sig den forestaaende Udskrivning. — For de Handlende i Kjøbenhavn var af Vigtighed den Kgl. Resolution af 18 Decr. om en ny Indretning ved Stadens Goldbods Pakhuse, samt en Forandring i visse Indskrænkninger og Afgifter, som hidtil, saavel for de til Udsælf som for de til Fortoldning der oplagte Varer, have været fastsatte m. v.

To for Selveierbønderne favorable Kongelige Resolutioner har dette Aars Landvæsenes Lovgivning at opvise. I den ene af 22de Juni bliver Familie- og Folke-Skatten modereret for dem, saa at de nu alene skal i Folkeskat betale, lige som Fæstebønderne, 8 p. af een Tønde Hartkorn. — I den anden Resolution af 13de Novbr. sættes og Selveierbønderne paa lige Fod med Fæstebønderne, saa at de nu ikke skal betale Extraskat for deres Børn for fra disses 16de Aar. — Skjønt de Danske Heste allerede nu ikke vare, hvad de havde været, saa sørgede man dog for Racens Bedligholdelse. Hertil sigtede og P. af 6te Decr., der træffer Foranstaltninger til at forekomme den Skade, som tilføies de Stutteriholdende i Danmark af slette Bønder-Hingster. — Mellem Gæsterne af de samlede Godser og dem af de enkelte Gaarde var altid Strid om hvem Mandskabet i

1780. de jordløse og de saa kaldte Gade-Huse skulde tilhøre, thi Herremanden søgte at udvide sin Stavnsbaandsret saa vidt som muligt. Velkommen for den fattige Bonde var derfor Pl. 5te Juli, som bestemmer, med Hensyn til Landmilitien, hvorledes skal forholdes med Mandskabet i jordløse Huuse og Gadehuuse. — Kvægshygen leed endnu i Aar Falster meget af.

Som i Fjor var tilladt Mandahls Handlende, saa fik i Aar Fletkeffjords ved R. 19de Januar samme Tilladelse, at de nemlig hos sig selv maatte fortolde deres Varer, dog skulde begge Byer betale deres Byskat til Christianssand, men ei mere end Borgerne der. — R. 22de Marts til samtlige Stiftamtmand, for videre at bekjendtgjøre Amtmændene og andre Vedkommende det, og til alle Biskopperne, angaaende de Geistligheden og Beneficiarii tillagte Rettigheders Inddrivelse ved Udpantning. — Utter i Aar var Bergens vigtige Fiskefiende Gjenstand for Lovgivningen i R. af 27de Spbr., som søger at sikre Tiendetagerne ved at skjærpe Straffen for Tiendeydernes falske Angivelser, og i sidste Tilfælde forordne kort Proces. — Et andet R. af samme Datum forordner at der altid i Christiania skal være een med 100 Rdl. aarlig lønnet Jordemoder, for, i Medhold af de Befalinger Magistraten og Stadsphysicus giver hende, at tjene de Fattige og ogsaa de saa kaldte løse Kvinder. I øvrigt befaler dette R. at Fgn. 30te Febr. 1714 skal følges i Uggerøhuus Stift, som fast Grund for Jordemoder-Væ-

senets bedre Indretning. — Belgjørende for den 1780. Norske Bondealmue var Forordningen af 8de October, som befaler, at det, Norske Lovs 3 Bogs 13 Capitels første Artikel, fastsætter i Henseende til en Jorddrot, at han, naar han selv er Boeslidsmand, kan udsige Leilendingen af den til ham byggede Gaard og tiltræde samme, skal alene forstaaes om den Jorddrot, som selv har lygslet eller fæstet Leilending-Gaarden. Uagtet i Danske Lovs 3 Bogs 13 Cap. 3die Art. er en lige Lov, som hiin fortolkede i Norske Lov, saa paa-tænkte dog ikke de stoffels Danske Fæstebønder heri, for ni Aar efter, da deres Rettigheder og Aar ogsaa i andre Maader forbedredes.

Af dette Aars almindelige, tildeels for begge Riger gjældende, Love, især med Hensyn til Rettens Pleie, bemærkes: Cancellie Promemoria af 8de April til Stiftamtmandene i begge Riger, om saavel selv som ved Amtmændene at paalægge Dommerne i Processer angaaende Danske Matroser, som her forlade fremmede Skibe, først at undersøge, om de have Paa herfra m. v., angaaende deres Hyre, som have havt Paa. Ved en Cancellie-Skrivelse i forrige Aar af 28de Aug., var nemlig tilladt i Følge en Kgl. Resolution, at alle Matroser, som fra andre Nationers Gøsfardisfibe gaar over til Kongens Krigsfibe eller i en af Kongens Havne, for at søge Skyts og Tilflugt, skal gives Protection m. m. — I Anledning af Art-Brevet for Landtjeneren ved Søetaten, forandrer nu Placat af 18de Mai Lands-

1780. forviisning med Løbepas til Fæstningsarbejde, af den meget rigtige Grund, at Hensigten af Straf ikke naaes med slige skarnvorne Mennesker ved at landsforvise dem. — Kammeradvocatens, i Heisterets Procesmaade, vigtige Post fik en ny velstredene Instruction under 27de Juni, hvoraf den fortjente Fogtmann dog kun har maattet i sin Rescriptsamling bekendtgjøre visse Poster.

Kjøbenhavns Præster vakte i Aar en forargelig Strid med den som Philosoph, som Statskyndig og som Historiefriber, berømte August Adolph Friedrich Hennings, da Statsraad og Committeret i General Land-Deconomie og Commerce-Collegium. Hennings havde, i Anledning af de Forsølgelser den ophlyste Davides maatte lide af sine Landsmænd, de Spanske Præster, udgivet Skriftet: Davides mit Anmerkungen über Duldungen und Vorurtheilen. J. Baden recenserede det i sin Nye critiske Journal, og fandt intet deri mod Troen Stridende. Derimod blev det haardt medtaget i Almindelig Dansk Literatur-Journal af Dr. Schönheider, som fandt det opværende mod den saliggjærende Tro, ja fast ugudeligt, og heri fik en Secundant i Lars Smith, ex auditorio, som han kaldtes, fordi han baade buden og ubuden opponerede ved alle Disputationer, men og angreb Enhver, der om Troen ikke havde hans Begreber. Kort — havde de Danske protestantiske Præster raadet, saa var Hennings bleven behandlet lige saa haardt, som de Spanske catholske Præster behandlede Davides.

Det forstaaer sig, Hennings forsvarede sig i 1780. Trykken baade mod Schönheider og Smith. De ham gjorde Beskyldninger for Kæteri og Bantro, bleve og saa lidet af Folge, at Hennings under denne Strid endog blev Deputeret i Commerce-Collegiet. Men Hennings, der regnede sig af gammel Adelskjont han ikke skrev sig von, var og givet med en Datter af en da ved Hofset meget gjældende Stormand, Geheimeraad Frederik Michael Krabbe, Chef for Se-Commissariats-Collegiet. — Være deran vare Theologerne Dr. C. Bastholm første Hofprædicant, og C. F. Horneman, nylig bleven Professor ved Universitætet i Theologien. Den Første havde i sin bekjendte Oversættelse af det Nye Testamente stødt an mod Dogmet om Christi Guddom, som han ikke ville finde i Johannes Evangeliums 1 Cap. 1 Vers. Men den gjældende Minister, som forlængst havde fundet det, lærte og Bastholm at finde det, saa han nu i Trykken udgav Beviis for Christi Guddom. Den unge Horneman havde allerede ved sine Forelæsninger og Smaaskrifter, efter sin Hjemkomst fra sit treaarige Ophold i Göttingen, vakt saa store Forhaabninger om sig, at han endnu som Student fik Sølv-Medaillen pro meritis og kort efter blev ansat ved Universitætet som Professor. Men nu udgav han en Oversættelse af Propheten Micha 6, hvori man ville finde, at han havde stødt an mod en Prophets Autoritet. Thi maatte han udgive Anhang til sin Oversættelse, hvori han pligt-

1780. Kyldig erkjender med Bogstavet Michas's Autoritet, dog i Hjertet meente han nok kun Ministerens. Men imidlertid ærgrede dette ham saameget, at han siden ikke blev den flittige Mand, man havde ventet; Horneman havde ei Bastholm's Kraft, var og en mere Verdensmand. — En Cabinetsordre af 8de December paalægger Examinatorerne ved Examen Artium, at holde sig til de befalede Skolebøger, ikke spørge om Nere, men og heller ikke taale andre. Gavnede denne Befaling ikke Videnskaberne, saa gavnede den dog Bøgenes Forlæggere. — Cancelli-Collegiet, ventelig Lurdorph, thi de Andre i Collegiet vare nok ikke stærke i den Græske Literatur, gjorde saameget af Conrector Sahl's Novum testamentum exegeticis et philologicis notis illustratum, at de ved Skrivelse af 28de October paalagde begge Rigers Biskoper, at anprise denne Udgave for de latine Skolers Rectorer. Dog, næste Aar blev Sahl Professor ved Universitetet i det Græske Sprog, og Bogen anbefalede sig da nok selv. — Apotheker Wohnsen fra St. Croix fik ved Rescript af 26de Juni til den Vestindiske Regiering, Tilladelse i 5 til 6 Aar at maatte sælge sine Medicamenter for 4 Rd. Vestindisk Courant, hvad efter Medicinaltaxten 1772 kun koster 1 Rdlr. Dansk Courant

---

1781. Kronprinsesse Lovise Augusta fik nu sin egen Hofftat. Frøken Sophie Charlotte

Møsting, der hidtil havde forestaaet Princes-1781.
sens Opdragelse, blev hendes Kammerfrøken, den-
nes Broderdatter Frøken Juliane Marie Mø-
sting blev Princesens Hofdame, og Peter
Mathias v. Buchwald Kammerjunker. —
Dronningen havde i Foraaret Besøg af sin Bro-
der Hertug Ferdinand. — Prins Frederiks
Gemahlinde Sophie Frederike var atter paa
gode Veie, men nedkom desværre med en dødsob
Princesse.

Med Kgl. Resolution af 1ste Mai forlagdes
de Islandste, Grønlandste, Finmarkste og Færøi-
ste Sager fra det Vestindisk- Guineisk- Rente- og
General-Loldkammer, til Rentekammeret. Dette
Collegiums Chef Joachim Gottsche Greve
af Moltke, var og den 28de April bleven
Statsminister. Geheimeraad Christian Lud-
vig Stemann fik hans Post som Chef for
Rentekammeret eller sammes første Deputeret, og
blev tillige Deputeret i Finantcollegiet og i Berg-
værks-Directoriet. Stemanns Eftermand i
General-Loldkammeret blev Over-Kammerjunker
Geheimeraad Christian Fridrich Mumsen,
hvor nu og Ove Malling, der 50 Aar efter
døde som Statsminister, blev Committeret. So-
etaten fik igjen to Collegier, hvis Chef blev for
Admiralitetet Vice-Admiral Conrad Schindel
og for Commissariatet Geheimeraad Frederik
Michael Krabbe. Commerce-Collegiets Chef
eller første Deputeret, var den yngre Schim-
melmann Geheimeraad Ernst Henrich. S

1781. Over-Stattebirectionen sad Statsminister Grev Thott, Skatmester Geheimeraad Schimmelmann, Statsminister Geheimeraad Schack Kathlau, General-Procureur Geheimeraad Stamppe, Geheimeraad og General-Toldkammer-Chef Schimmelmann, Geheimeraad Stemann, Grev Christian Ditlev Friderich Reventlov, som og var anden Deputeret i Sø-Commissariatet, og Kammerherre Hans Heinrich v. Schilden. Af disse var Thott, Schimmelmann Faderen, Schack Kathlau og Sønnen Schimmelmann ogsaa Directeurer for Skatkammeret tillige med Geheimeraad Stats-Secretair Høegh-Guldberg. Generalitæts- og Commissariats-Collegiets Chef var nu General Wilhelm Huth. Collegiets øvrige Deputerede vare: General-Major Hans Adolph Ahlefeld, Geheimeraad Teronymus Johannes Schulte, General-Major Gottfried Penz, og General-Major Hieronymus Stange. Første Post-Directeur Conferentseraad Holm optoges i den Danske Adelsstand med Navnet Holmskjold og fik det hvide Baand.

Den 1ste og 25de Juni Convention om Sjette- og Tiendepenge mellem den Danske Konge og Brunsvig-Wolfelbüttelske Hertug. — I Folge Kgl. Resolution af 12te Marts skal de Rusiske Skibe i alle Kongens af Danmark Havne, saavel som og i Passagen gjennem Sundet og Belterne ansees, og nyde samme Friheder og Rettigheder, som de mest privilegerede Nationer. —

Syv Orlogsskibe og en Fregat lagde mod Ud. 1781. gangen af April ud paa Rheden, hvor denne Flaade ambarqueredes med Landtropper.

General-Postdirectionen bekjendtgjor i Placat 15de Marts en Kgl. Resolution, som nærmere bestemmer det i Forordn. 22de Marts 1780 befalede Paalæg for dem, som med Skibsleilighed reise mellem Kjøbenhavn og Lybek.

Fra General-Magasins-Directionen bleve Kjøbstæderne og enkelte Private paa Landet indbudne, til at indsende Lærlinger til Oplærelse ved de Kgl. Tobaks-Plantager. — Paa Seilmager-Svende har i Kbhavn nu været Drang, da et Rescr. af 3die Januar forbyder dem at gaae ud som Matroser, Styrmand o. s. v. paa Goffardi-Skibe, uden alene til Ostindien og China, thi Kongen frygtede deels for Mangel paa dem til sin Flaade, deels for at Lauget af Mangel paa Svende skulde gaae under. — Ved fire Rescripter, alle af 4de April, fik Kjøbenhavns Fattigvæsen, med dertil hørende Stiftelser, en ganske forandret Bestyrelse, da Directionen for den almindelige Pleieanstalt blev hævet. Magistraten fik det egentlig Fattiges Væsen med dertil hørende større og mindre Hospitaller, Opfostrings-Stiftelsen for nyfødde Børn henlagdes under Frederiks Hospitals Bestyrelse, og Statsraad Hans Kosfoed fik Bestyrelsen over Berne- og Rosp-Huset, samt over Tugthuset paa Moen. En til Pleiedirectionen hørende Linned-Fabrik nedlagdes, da den ei kunde svare Regn-

1781. ning, dens Beholdning af Fabrikater og Redskaber, som ikke betydede meget, gjordes i Penge, thi et Rescr. af 30te Mai, hvori paaskyndes Magistratens Modtagelse af Fattigvæsenets Bestyrelse, viser, at Kongen til dets nye Organisation strax maatte gjøre et Forskud af 10,000 Rdlr., samt endda siden Laan til Afbetaling paa Fattigvæsenets Gjæld. — En fgl. Resolution af 11te Juli tillader fremmed Dynevaars Indførsel mod Tolds Erlæggelse, naar det er af dobbelt Brede, men det af enkelt Brede, sædvanlig $\frac{1}{2}$ Alen, maa aldeles ikke indføres. — Placat 21de Febr. fritager Guldsmedene for at stemple det smaae Arbeide, hvorpaa ikke noget kjendeligt Stempel kan anbringes. — Placat 4de April forbyder Frimesterne at have lige Skildt med Laugsmeesterne.

Samtlige Stiftamtmand i Rigerne og Kjøbenhavns Magistrat fik sig, til Bekjendtgjorelse for Stædernes Handlende, fra Commerce-Collegiet under 9de Jan. tilsendt en Specification paa hvilke Varer, ifølge de mellem England og Danmark bestaaende Tractater, skal ansees som contrabande, hvilke derimod som tilladte. — Da Rigerne's Handel af Omstændighederne begunstigedes, saa begyndte den ogsaa nogenledes at blomstre, førnæmnelig i Kbhavn, hvor 2 Handelsmænd, de Conninck og Dunsfeld, bragte een i denne Erhvervsgreen tilforn her til Lands ubekjendt Genialitet *).

*) Blussen i Oversigt af National-Industrien i Danmark.

Regjeringen, ved Love, Anordninger og Indretninger 1781. ger, søgte at understøtte Omstændighederne. Den i 1776 paalagte Afgift af 5 Rdlr. Commerce-Løst, af alle nybygte fremmede Skibe, blev saaledes hævet, i Pl. 15de Juni, for begge Rigers Skibsfart, og det blev tilladt de Handlende at bruge alle Slags Skibe, hvad enten de vare udenlands eller indenlands bygte, defensionsmæssige eller ikke. — Ved Resolution af 15de Jan. søger og Kongen at lette sine Undersaatters Farten og Handelen paa de Vestindiske Der, i det denne Resolution hæver den Forpligt, der tilforn paalaa dem, at det endelig skulde være en indenrigsk Europæisk Havn, hvor de skulde tage deres første Udredning til en Vestindisk Reise. — Ved Skrivelse af 17de Febr. til Kbhavns Magistrat og begge Rigers Stiftsbefalingsmænd tilraader Commerce-Collegiet de Handlende, i Tilfælde af deres Skibes Opbringelse af Engelske Skibe, da at meddele den Kgl. Danske Consul i London de fornødne Efterretninger og Oplysninger, at han til deres Eiendommers Reclamation kan være dem behjælpelig. — Under 24de dernæst communiceres de Handlende gennem samme Dyrigheder fra samme Collegium, at Commandeurerne af de Spanske Escadrer ere blevne befalede, at ansee som contrabande i Danske til Storbritanniske Stræder bestemte Skibe alle de Artikler, der ere specificerede som forbudne i den mellem Danmark og England overeenskomne Forening over den

1781. 3die Art. Art. i Tractaten af 11te Juni 1670.

— Pl. 26de Febr. tilfiger Vedkommende de Allgierste Sepasfes Godtgjorelse, naar deres Skibe, som dermed have forsynet sig, dog ikke have passeret Cap. — Pl. 2den Marts angaaende de fra Vestindien til de Kgl. Danske Europaiske Riger og Lande hidbragte Sukkeres Fortoldning, som nu fattes paa lige Fod, fra hvad for en af de Vestindiske Der Sukkeret end kom, hvori hidtil havde været Forskjel, da Tolden paa St. Croix Sukkere havde været hoiere, end fra de andre to Der. — For at forekomme de Irringer og Stridigheder, der kunde opkomme mellem Skippere eller deres Rhedere paa den eene og de af dem forhyrede Skibsfolk paa den anden Side, især paa de lange Reiser til et af Indierne, enten angaaende den dem accorderede Hyre og Forhyrings-Duceur m. v. eller om Reisens og Expeditionens Varighed og Direction m. v., blev i Pl. 28de Juni foreskrevet, hvorledes Forhyringen skal skee og Contract sluttes mellem Skibsredere eller Skippere og deres Skibsmandskab, hvis Skibe fare paa Ost- og Vestindien eller paa andre lange Reiser fra Rigerne og Hertugdømmene; og hvad Forpligtigelse Rhedere eller Skippere staa i, om de ikke forskaffe deres Skibsmandskab tilbage eller antagelig Rigtighed for samme. — Reglement af 2den Juli for den Kgl. Gronlandske, Islandsk, Finmarkske og Feroiske Handel, som nu paa 30 Aar vare forbunden under en samlet Handelsforening. Men denne Forening blev til liden Nytte for

enten Colonilandene eller den Kgl. Casse. Me=1781. dens enkelte Handlende berigede sig, især paa Island, slog Beboerne der, tildeels og i de andre Colonier, Bekymringerne bort i Brandeviin. Man læse herom den sagkyndige Conferentsraad Eriksens Forberedelse til Svar paa Landhuusholdnings=Selskabets Spørgsmaal om den tjenligste Handelsindretning for Staten og Island indbyrdes. Men desværre denne duelige Mand maatte ikke høres, men overstemtes af uvidende Dyrkere, der ingen fri Handel vilde have, for at smigre deres Mæcener, som herom intet Begreb kunde gjøre sig. — Detroi 5te Juli for det Kgl. Danske Øster:soiske og Guineiske Handels=Selskab paa 30 Mars. Men dette ganske unyttige Handelselskab stod ikke stort længere end 30 Maanedes, da det i Begyndelsen meget sogte Actier siden faldt dybt i Priis. — Til den Vestindiske Handels Befordring blev en Indretning truffen, hvorved saa vel offentlige som private Breve mere sikkert og ordentligere, end hidtil, kunde befordres mellem de Danske Stater i Europa og de Danske Der i Vestindien, og imellem Derne indbyrdes; det herom forfattede Reglement blev bekjendtgjort under 1ste Novbr. — I Folge en Cabinetsordre af 16de Novbr. tilskrev Commerce-Collegiet samtlige Stiftbefalingsmand i Danmark og Norge, at foranstalte de aarlige Skibs=Tabeller fra Toldstæderne forfattede med saadan Noiagtighed, at Collegiet kan see sig istand til, derefter ved hvert Mars Begyndelse at forelægge Kongen tilforladelige Beregninger over Til-

1781. **standen af den indenlandske Skibsfart.** Schema medfulgte til disse Tabeller, som kunde være værd nu at læse for baade Statistikeren og Historikeren.

Kvæghygen var vel meget i Aftagelse, dog hist og her endnu slem, fornemmelig i Nar i Fyen, hvor flere Kvæghoveder døde af den, og andre derfor bleve nedslagne. — Resol. af 31te Jan. befaler gjennem Stiftamtmanden, til Bekjendtgjorelse for Amtmændene og andre Vedkommende, at i alle Fæstebreve skal indføres, om den Fæstende har tjent som Landsoldat, samt hvor længe, eller om han af Sessioneu er bleven cæsset. — Rescripterne 11te April ang. hvorledes med Skolerne og Skoleholdernes Løn paa det forrige Antvorkovste District skal forholdes, og 16de Mai som befaler gjennem Stiftamtmandene og Bisperne over Sjælland, Fyen, Lolland, Narhuus og Ribe, at det, som paa de bortsolgte Rgl. Godser bor svares til Skolerne og Skoleholderne, maa ved Execution inddrives, vare og Folge af at Vedkommende i Auctions-Conditionernes Opsættelse ganske havde overseet det vigtige Skolevæsen, uagtet Høifalig Kong Frederik IV. herom havde givet Bestemmelse i 22de §. af sin velgjorende Instruction af 28de Marts 1721. Men denne Instruction, som overalt Kong Frederik den Fjerdes Historie, kjendte vist ikke den ustuderede Renteskriver, som opsatte Auctions-Conditionerne, og de oplystere Collegi-Herrers Understrifter paa saadanne Documenter foregaa gjerne saa ilig, at Mange ikke vide, hvad de have underskrevet. —

En velstreven og frugtbringende Forordning, naar 1781. den kun overholdes, er den af 18de April ang. de Kgl. Skove og Torvemoser i Danmark, som det var at ønske maatte blive udstrakt til alle Selveierbønder, der ofte skammelig forstjære deres Torvemoser, thi Skove have de nu fast ingen mere at forhugge af. Vedkommende Amtmænd borde drages til Ansvar for en saadan til Selveierbønderne udvidet Forordnings Overtrædelse, thi uden deres Vidende kan denne Overtrædelse ikke foregaa, naar Amtmanden ei anseer sit Comptoir for sit Amt, men er selv jævnlig ude i sit virkelige Amt paa Landet omkring saavel hos Bønderne som hos Herremændene; thi uden denne Virksomhed kan Ingen opfylde sine Pligter som Amtmand, men bliver for Regjeringens Collegier, hvis vigtige Die og Handlanger han skulde være, en blot Postmester. — Vigtig for Landvæsnet var og Frd. 4de Apr. om Jordfælledskabets Ophævelse, med flere Foranstaltninger til Landvæsnet's Forbedring i Danmark, som, ved mindre at befale, end ved paa flere Maader at opmuntre, bragte Jordfælledskabets Ophævelse til nærmere Fuldenbelse. Denne velgjørende Lov skrydes egentlig Grev S. G. Moltke, som da var Chef for Rentekammeret og til dens Conception efter sin Plan skal have brugt Justitsraad Soren Engelbreth, Committeret i Collegiet, som han havde megen Fortrolighed til, som det og skal have været en duelig Geschäftsmand, der efter Dødsen fik sin Afsked fra Rentekammeret, da hans

1781. Patron i 1784 forlob sine Postter og reiste til sine Godser. Men da ved hiin Forordn. om Udskiftningen de større Lodseiere havde tabt deres Fælledsjagt, den de da satte meget i, ofte kun for at chikanere hinanden, saa fik de, strax Moltke havde forladt Rentekammeret og var kommen ind i Statsraadet, udvirket under 26de Juli en Placat, dog kun til videre, som befaler at §. 3 i Forordn. 15de Mai 1761 igjen skal sættes i Kraft, indtil heri gjøres en Forandring eller nærmere Bestemmelser. — I Folge Kongelig Resolution af 27de April tilfrev Rentekammeret samtlige Amtmænd og Lænsbesiddere, for videre at bekjendtgjøres Amtsforvalterne og Proprietairerne, at ingen fri Befordring skal være pligtig at bie paa noget Skifested efter den Reisende, længer end 8 Timer om Vinteren og 6 om Sommeren, samt traf i denne Skrivelse flere Foranstaltninger til Lættelse for Bonderne i deres Konge- og Fri-Reiser. Men hvem paaseer og hvem kan paasee denne Resolutions Overholdelse. Bonden maa derfor endnu ofte holde hele Dage. Rigtigst at, som i England, disse Kongereiser udrededes for Betaling af Kjøbstæderne eller de Bonder, som dertil ville lade sig bruge. Disse Kongereiser ere saa meget ubilligere, som de trykke i Forhold til Egnene, thi en Bonde i een Egn kan komme til at kjøre 10 saadanne Friteiser, medens Bonden i en anden Egn ikke kjører een. — I Folge Kongl. Resolution af 18de April blev ved Pl. 28de dernæst befalet, at de som have Tilladelse at bruge

Fiskeri i Liimfjorden skal lade deres Pulsvaader 1781. paa en af Amtmanden bestemt Dag forsegle i Rette-
ten, hvilket tillige i Tingbogen skal antegnes, og
Amtmanden deraf tilstilles en Udskrivt. Men af
egen Embedserfaring veed jeg, at denne Befaling
forlængst er henlagt. — Pl. 13de Juli bekjend-
gjor Forhoielse i Solden paa fremmed Humle,
uagtet samme ikke nu have, mindre da havde
tilstrækkeligt her i Landet. Men i vore Forord-
ninger har Dansk National-Industri ofte et bedre
Udseende, end den virkelig i Gjerningen fortjener.
— Atter indskræpes de ældre Anordninger mod
Brændeviinsbränden paa Landet i Plac. af 5te
Sepbr., hvis uvidende Concipist kalder Kornets
Forvandling til Brændeviin en Forodelse, som om
Kornets Forvandling til Mælk ikke føder de Køer,
der igjen med deres Mælk og deres Kjød føder Menne-
skene saa godt som Bagernes Brød, der dog vil og maa
have Kjød eller Ost eller Smør til. Da General-Sold-
kammeret den 22de Septhr. sendte til Consumption-
Betjentene denne Placat, saa bleve de og hver for
sig paalagte alvorligen at lade det sig være ange-
lægent, at inquirere om forbuden Krohold og Bræn-
deviinsbränden, hvorom de kvartaliter skulde til
Collegiet gjøre Indberetning. Men enten det saa
var disse Betjente eller Andre, der i Resol. 30te
Novbr. forstaaes ved Inqvirenten, saa viser dette
Rescript, at en saadan Reqvirent ofte opførte sig
meget forvoven og slet selv mod Rettens Betjente,
der skulde overvare disse fæle Inquisitioner, hvor-
ved Inqvirenten ville have selv medtagne Vidner,

1781. og ikke tillade at Rettens Betjent medtog dem, han var vant til sine Forretninger at bruge som Bidner. Resolutionen tillader og derfor, at Retsbetjenten maa dictere en saadan uartig Inquirent en Mulct. Torde imidlertid disse Inquirenter eller Angivere af ulovlig Brændeviinsbrænden opføre sig saaledes mod Rettens Betjenter, hvad Under, at de opførte sig endnu værre mod de stakkels Bønder, som de hjemfogte. Og disse, den borgerlige Frihed saa meget nedfættende, Love staa dog endnu ved Magt. Endnu maa ingen Landmand uden Undtagelse, den ophlystere som den mindre ophlyste, bruge sit Korn som han finder sig fordeelagtigst, uagtet der i de senere Aar er skrevet saa meget og saa grundet for at Landmanden under visse Indskrænkninger borde have Lov at brænde, en Tilladelse, som gjerne kan forenes med den Kgl. Casses Fordeel. — Endelig staaer endnu tilbage, at bemærke i Landvæsenet Pl. 19de Septbr., angaaende noiere Bestemmelse i Henseende til Opsynet over Bøndernes Heste-Ud i Danmark, samt at Ingen, uden de dertil beretigede, maa skjære Heste eller andre Creaturer. — Man kan saaledes ikke nægte, at Agerbruget, og hvad med denne Næring staaer i Forbindelse, var ogsaa under dette Ministerium Gjenstand for Regjeringens Opmærksomhed, kun at ikke tænkes paa Pluralitetens af Agerbrugerne borgerlige Friheds Udvidelse, thi National-Industri kan aldrig ventes i den Borgerklasse, der ingen borgerlig Frihed kjender, hvad vist nok var Tilfældet

med den Danske Fæste-Bonde, der fra Bårns-1781. been maatte trælle paa Hovmarken, der intet Fædreneland kjendte uden den Plet Jord, Tilfældet havde ladet ham fødes paa, og vilkaarlig kunde sættes til Soldat, og derfra igjen løses, naar Herremanden saa behagede.

Da de i Norge efterstaaende Skatter vare i de senere Aar opvoxne til betydelige Summer, saa, til disse Indtraders Sikkerhed i Forbindelse med Almuens Lettelse og Misbruges ved Suddri-velsen Forebyggelse, udkom Forordn. 18de April, hvori omstændelig foreskrives, hvorledes med Udpantninger og Executioner for efterstaaende Kongl. Skatter paa Landet i Norge, Nordlandene alene undtagne, skal herefter forholds. — Formedelt Kongens efter Tidernes Omstændighed og Fornødenhed foregede Udgiøter, blev nu det i Danmark forlængst indførte Paabud af en Fjerdedeel Procent af Capitaler i Huse og andre faste Eiendomme ogsaa ved Forordn. af 31te Mai indført i Norge fra 1ste Juli d. A. og indtil videre. Beklageligt kun, at dette Paabud indførtes i et Aar, da Forfatningen i Landet med Hensyn til Levnetsmidlerne ikke var den bedste. Thi Placaten af 8de August tillader, at fra nu af og indtil dette Aars Udgang maa fremmede Kornvare, Rug, Byg og Havre, med indenlandske Skibe indføres til de syndensjeldste Stæder i Norge mod modereret Told. Kornavlingen, som overalt i de Kongl. Lande ikke tegnede sig vel, var især i Norges syndensjeldste Stifter saaledes slaaet i Aar

1781. feil, at Kornmangel der maatte befrygtes, fornemmelig naar Tilførselen fra Danmark og Hertugdømmene tillige aftog. Denne Misvært foranledigede og, at i Pl. 9de Aug. igjentoges og paa ny indskjærpedes de mod Brændeviins Brænden og Brug for Norge udgivne Anordninger. Desuden resolverede og Kongen den 9de Aug., at Præmier skulde udloves for udenlandske Kornvarer, der inden Fartens Slutning for dette Aar indførtes til de syndensjeldste Stifter i Norge. — De andre dette Aars særlige Love for Norge vise Regjeringens sædvanlige Omsorg for Rigets National-Industri og Næringer, hvoraf Bjergværkerne især vare en vigtig Gjenstand for Opmærksomheden. — I Folge Kgl. Resol. af 12te Marts forbydes al Slags Metalstobning i Flesborg Præstegjæld med underliggende Lyngdals og Svanne Annexer. — For Arbeidernes Credit- og Gjælds-Væsen ved Kongsberg Solværk, Eidsvolds Guldværk, og Wallo Saltværk udkom under 9de Apr. en Kgl. Anordning, der især søger at hæve de Uordener og Misligheder som ofte fandt Sted mellem Leverandeurerne og Bjergarbeiderne i Henseende til de Varer, der til Livets Nødvendighed udfordres, og Magasinet paa Kongsberg ikke tilstrækkelig kunde forsyne med. — Angaaende Salt fra Wallo Værk fik Stiftamtmandene i Danmark en Skrivelse af 30te April fra Bjergværks-Directoret, at de Handlende i de Danske Kjøbstæder, som fra Wallo ville afhænte Salt, maatte de derom først underrette Saltværkets Betjente, at ikke de-

res Skibe skulde gjøre en forgjæves Reise, thi for 1781. at afhjælpe Mangelen i Kbhavn paa smaat Salt, var Høfkræmmerne der tilstaaet et vist Qvantum forud fremfor alle andre Kjøbere. — Rescriptet af 3die Januar foreskriver, hvorledes skal forholdes med de Fattiges Underholdning i det forrige Larlsberg Bergværks-District. — Resol. 9de Marts tillader Gidsfos Lærværks Eier ubehindret at indkjøbe i nærmeste Søhavn og Stæder alle de behovende Victualier, kun maa han ei dermed forsyne de Bønder, som ikke ere Værkets Brugs-Folk. — Ogsaa for Norges vigtige Skovvæsen sørgedes ved Forordn. 4de April, der nærmere bestemmer Omgangen med den ofte saa for-dærlige og tit dog nødvendige Braattebrænden. — Vigtig for Kasteds- og Markegangs-Proces-sen var R. til Bergens Stiftamtmand af 9de Novbr., angaaende naar og hvorledes Situations-Charter i disse Sager behøve at tages. — R. 11te April bestemmer niere Ligningen af Christianias By- og Indquarterings-Skatter. — R. 14de Febr. til Stiftamtmanden i Norge befaler, at Sopasse skulde afleveres efter fuldendt Reise. — General Toldkammerets Skrivelse af 3die Juli forordner lige Salg af strandede forbudne Varer, som under 16de Juni var forordnet for Danmark. — S R. 14de Novbr. fik Stiftamtmanden i Bergen en omstændelig Forstrift, tildeels ligegyldende med hvad i andre Norske Stifter allerede var eller fremdeles blev foreskrevet, om Skifternes Behandling, Tilendebringelse, Beskrivelse og

1781. Appæl, samt Indcaſſation derved og aarlig indſendende Deſignation derover; han befaledes tillige i en trykt Plac. at lade dette Reſcript bekjendtgjøre. — I Flekkefjord var til Kadefyngens Cuur indrettet et Sygehuus, hvorom R. 12te Epbr. giver Stiftamtmand og Biſp i Chriſtiansand den fornødne Forſkrift. — Norge færlic Chriſtiania fik i Ar et offentlig Bibliothek ved afdøde Cancellieraad Reichmanns Gave, om hvilket Bibliotheks Indretning og Bevaring R. 7de Marts foreſkrives det Fornødne. — Seminarium Fridericianum i Bergen faaer ved Reſol. 6te Juni en mere udvidet Indretning, for at denne Stiftelse kan være til ſtorre Nytte ſaavel for den ſtuderende Ungdom ſom og for det Almindelige. — Eaa blev og i Folge R. 8de Aug. en ny Skole i Bergen oprettet under Bencøvnelse af Bergens almindelige Skole. — En Kongl. Cabinetsordre af 15de Aug. paalægger Norges Biſper at foranſtalte, Præſterne viſe Søndage indſkerpe Menighederne Guds og Kongens Forbud mod Drukkenſkab, Fraadferi og Ddselhed. — I Nordlandene havde man ikke allene lært at drikke, men endog at brænde, Brændeviin. R. af 2den Mai forbyder derfor Bergens og Thronhjems med Nordlands Indbyggere handlende Borgere, at være dem behjælpelige i at erholde noget Slags Brændeviins = Redſkaber.

Om Rettens Pleie udkom i Ar Reglement 8de Januar om Juſtitiens Administration ſamt Ekſters Behandling i Trankebar og ſamtlige Rgl.

Etablissementer i Ostindien; dermed fulgte et 1781. Sportelreglement af samme Datum. — Pl. 27de Juni om hvorvidt paa Kgl. Betjentens Gage maa gjøres Beslag. — Pl. 29de Juni udvider Plac. 13de Aug. 1766 til alle Jurisdictioner i Danmark.

Under 10de Januar fornyes Anordningen af 25de April 1732 for Bogtrykkerne og dem som for sig udgive Portraiter eller Tegninger stukne i Raaber, at aflevere deraf visse Exemplarer til det store Kgl. Bibliothet. — Det Kongl. Maler- Billedhugger- og Bygnings- Academie fik i K. 14de Febr. en forbedret Indretning og under samme Datum et nyt Casse-Reglement. — K. 18de April befaler et astronomisk Observatoriums Opforelse paa Gaarden Lambhuus paa Is-land, og tillægger Observator aarlig 100 Rdlr. Lon. — Rentekammerets Skrivelse af 28de April til flere Amtmænd i Sjælland viser, at den geographiske Landmaaling flittig fortsattes. — Den berømte Fabricius i Kiel udgav i Aar sit interessante lille Skrift om Folkeformeringen fornemmelig med Hensyn til Danmark. Saa frimodigt det er skrevet, saa vakte det og megen Opmærksomhed, og adskillige velskrevne Smaaopjese, deriblant især Cahier aus meiner Portefuille, hvis Forfatter var Kammerherre Buchwald, den af Talenter og Kundskaber meest udmærkede Kgl. Befalingsmand, jeg har kjendt.

Den store Digter Johannes Ewald døde i Aar, kun 38 Aar gammel, men svækket des-

1781. værre af Udsvævelser, hvad de ikke skulle glemme, der dolere saa meget over hans lange Tilfidesættelse, hvori han sandelig selv var megen Skyld; thi Digterens licentia poetica kan dog ikke udvides til Drilkefrihed, den jeg, vel kun som et Barn, selv har seet Beviis for, men godt kan minde mig, da han opholdt sig i min Farbroders Huus paa Bernstorffs Gods.

1782. Arveprinsen til Augustenborg Friderich Christian fik i Aar det blaa Baand, thi uhaanden bestemtes han allerede til Gemahl for Kronprindsesse Lovise Augsta.

Geheimeraad Ste mann blev Meddirecteur i Skatkammeret, Bankdirectionen, og Bankcomptoiret med Prædicat af Finantsminister, Geheimeraad Ernst Heinrich Grev af Schimmelmann ligesaa i Bankdirectionen og Bankcomptoiret som Commerceminister; Geheimeraad Christian Friderich Mumsen blev første Deputeret i Rentekammeret, og Geheimeraad Christian Ditlev Friderich Greve af Røentlov ligesaa i General Soldkammeret. — Med al Ret fik Amtmanden over Goldberghuus Conferentsraad Hans de Hofman Ringen Merito. — Ved Kgl. Resolution af 19de Septbr. blev Bygningsdirectionen hævet, og Bygningsvæsenet henlagt under Rentekammeret.

Mellem Danmark og Rusland blev den 1te Octbr. oprettet en Venskabs- og, som man vil, fordeelagtig Handels- Tractat. — Ogsaa i Aar

par en Escader i Søen under Commando af Vice-1782. Admiral Fontenai. — Paa Kjøbenhavns Rhede kom og 10 Russiske Drlogsskibe og 4 Fregatter.

For, som det hed i den Kgl. Resolution af 8de April, aldeles at fjerne Banken fra det øvrige Finantsvæsen, fandtes for godt, at ophæve Stats-Balance- og Over-Skatte-Directionen, og for Banken, der ellers bliver — hed det videre — i sin Indretning og Forfatning usforandret, at udnævne en egen Direction under Navn af Over-Direction for den Kgl. octroierede Bank, som efterkommer Alt, hvad forhen Stats-Balance-Directionen, for saavidt Banken angaaer, var anbefalet, og fuldbyrder alle Kongens udenlandske Forbindtigheder. Denne Overdirection bestod af Statsminister Grev Thott, Generalprocureur Geheimeraad Sampe, Commerceminister Grev E. H. Schimmelmann, Finantsminister Geheimeraad Stemann, Statssecretair Geheimeraad Høegh Guldberg, Grev C. D. F. Rewentlow, Kammerherre og Finantsdeputeret H. H. v. Schilden, og Finantsdeputeret Conferentseraad Aggersfow. I Resc. af 13de April til denne Overdirection siges: Paa det at Banken maatte være et til Landets Bedste alene bestemt, og NB. ikke med nogen anden Deel af de Kgl. Finantser i Forbindelse staaende Institut. — Loven er ærlig, men holden besværlig. — Synderlig er en Kgl. Resol. af 25de Octbr., som under Embedets Forbrydelse paalægger Tol-

1782. berne og andre Betjente ved Goldstæderne, noie at paaagte, at ingen forbuden Pengeudforsel skeer af Riget, og især at paasee, at den noiaagtigste Efterlevelse af Forordning 13de Mai 1762 ved Goldstæderne bliver observeret *). — Ved Kongl. Resolution af 25de Novbr. tillades, at Forfkrivninger eller Pantsættelser til Banken maa udstædes paa slet Papiir. — For at bringe en storre Sum af Courant Mont i Circulation, til Fordeel og Lettelse i Handel og Wandel, tillod Kongen i Pl. under 2den Octbr. Undersaatterne i Danmark og Norge, at erholde uden Bekostning admnntet paa Kjøbenhavn og Kongsbergs Menter; hvad Sort Danst grov Courant, saa og courante Ducater, de se unge, af hvis Solv og Guld de der- til indlevere.

I Holstebro var en Apotheker, men som bitterlig klager over sin liden Næring, da Byens Kjøbmænd ere forsynede med og tro sig berettigede til, at falholde en stor Deel af de hos Almuen meest brugelige Apotheker-Varer, som Apothekeren i sin Klage har opregnet og belobe sig til ikke færre end 19 Specier, hvormellem selv Rhabarbar, Hofmanns Draaber, Stahls Pulver. Thi forbyder R. 4de Jan. Kjøbmændene, under Varernes Confiscation og streng Pengemulct at falholde disse Varer, men holde sig noie efterrettelige Medicinal-Forordn. af 1672 og Medicinal-Laxten 1772, med Hensyn til i den nævnedes Apo-

---

*) See om den min Frederik V. Kærbog p. 240.

thefer-Barer, som de ikke maa faltholde. — Re= 1782. scripterne 26de Januar og 19de Juni vise, hvad tilforn er bemærket, hvorledes Kjøbstæderne Søby og Odense ogsaa af Udenbyes = Ciere vare, som saa mange andre Kjøbstæder, blevne skilte ved nogle af deres Torde. — Ved R. 3die April til Etatsraad H. Kofsøed blev Fabriken i Odense Tugthuus reduceret til et blot Spinderi for det militaire Uldmanufactur i Kbhavn. Samme R. bestemmer og omstændelig denne Straffeindretnings ikke ubetydelige Indkomster. — Pl. 10de April forbyder Udførsel af de til Papiirs Forarbejdning tjenlige Klude og Lapper. — Stiftamtmanden og Biskoppen over Aarhus Stift fik under 21de Septbr. en Skrivelse fra det Danst. ancellie, angaaende at i Skolerne ogsaa skulde læres Fabrik-Spinderi; en vist nok nyttig Indretning, naar den overalt i Landets Skoler var bleven almindelig; men Collegiernes i Dette og Mere ofte gode Foranstaltninger bleve i Provinserne lige saa ofte forsømte at udføres. Det gik derfor med denne befalede Indretning, som med de Foranstaltninger Placat 14de Decbr. foreskriver og paabyder til at udbrede og almindeliggjøre en fuldkomnere Bøvningsmaade af Lærreder. — Under 22de Mai udgik Kgl. Privilegium og Convention for Klædemanufacturet paa Blaagaard, af et Interessentskab paa to tusinde Actier, til 50 Rdlr for Actien, paa 30 Aars oprettet. — Pl. 11te Novbr. nedsetter Tolden paa det for Kjøbstæderne vigtige Engelske Salt,

1782. men kort efter siger en anden Pl. af 18de Decbr., at af denne Medsættelse kan Ingen nyde Godt, for han beviislig har søgt om det ham fornødne Quantum Salt fra Wallo Saltværk, som nu er sat i Stand til aarlig at tilvirke betydelige Quantiteter Salt. Men hvad skulde nu de Handlende gjøre, som allerede havde bestilt Engelsk Salt? — Apotheker Riblung i Altona fik ved Kgl. Resolution af 26de Septbr. Tilladelse til, for det første i 6 Aar, at maatte til Danmark og Norge indføre Drogerier eller virkelige Apotheker=Varer, uden derfor at erlægge den for Andenhaandsvarer paabudne Forhoielsestold, omendstjondt han ikke kunde bevise, at disse Varer med Landets egne Skibe fra første Haand til Altona vare indbragte. Grunddene til denne fordeelagtige Tilladelse ere ikke hos Fogtmann opgivne. — Ved R. af 13de Novbr. blev i Aar Kbhavns Brolæggerlaug ophævet. — Levnetsmidler har i Aaret været i høi Priis, hvorfor og Taxterne paa dem forhoiedes i Kjøbenhavn og derefter i de andre Kjøbstæder. R. 23de Juni forhøier saaledes 14de Marks Llet til 16 Mark for Tonden. — En Kgl. Befaling af 21de Octbr. paalægger og Magistraten med Politimesteren at vaage over og strax at see iværkfatte alle de Foranstaltninger, som hore til god Orden, i Henseende til Levnetsmidlernes Hensførelse paa Torvene og deres Udsalg saavel der, som andre Stæder, hvor de falholdes. — Pl. 30te Octbr. bekjendtgjør at General=Soldkammeret kan udstæde Kammerpasse paa Græsstudes og til Slagtning

tjenlige Koers som og paa opstaldet Kvægs Trans- 1782. port fra Sjælland og Fyen, til Bortfælgelse i Kjøbenhavn og dens Forstæder. — En anden Pl. af 7de Novbr. tillader, at fremmed Sild maa indføres i Kbhavn imod en meget modereret Afgiøvt i Told og Consumtion. Pl. 11te Novbr. angaaende visse nærmere Foranstaltninger til at forekomme Mangel og høie Priser paa Levnetsmidler i Danmark, især i Kbhavn. Og saaledes bleve flere gode Foranstaltninger trufne til Kbhavns Proviantering, deels umiddelbar fra det Kongelige Cabinet deels fra det Danske Cancelli. — Kjøbenhavn særlig angaaende vil jeg endnu bemærke to Politianordninger, fordi de tildeels og af Provins-Kjøbstædernes Politi-Autoriteter ere efterfulgte. Den ene er en Cabinetsordre af 9de August om Favneskjærerne, der, som siges, bringe deres Sauge- og Hugge-Løn til saa uforstammet en Priis, at det desuden dyre Brænde, derved bliver end kostbarere, og disse Folk desuden med saamegen Selvraadighed opføre sig, at de ere blevne en virkelig Byrde. Thi befales, at Ingen maa skjære Brænde, uden dertil af Magistraten at have Bevilling, som aarlig skal fornyes, og en Tært af 3 Mark fastsættes for at sauge og hugge en Favn. Den anden Politianordning er saameget interessantere, som den, foruden at være optagen i de Kjøbstæder, hvor den kan følges, tillige er bemærket af fremmede Reisende, som en Kjøbenhavns Politiudmærkende Lov, og der dog nu ganske er henlagt. Under 7de Decbr. befaler nemlig Cancel-

1782. liet Politimesteren i Kjøbenhavn noie at lade paa-see, at Trottoirerne blive holde ryddelige for de Gaaende, saa at der hverken bliver baaret og trillet med Dragter paa Trottoirerne, eller paa dem udsat, de Gaaende til Hinder, Barer til Forhandling.

Endskjønt den Holsteenske Canal endnu ikke var færdig, saa oprettedes dog i Aar et Dansk-Norsk og Slesvig-Holsteensk Handels- og Canal-Compagni, der under 10de Mai fik en Rgl. Decret, men der rigtig nok var grundet paa Beregning, som man kan sige om var gjort uden Bæret. Ved Canalen var ikke noget Sted, hvor en Handel kunde anlægges, Compagniet maatte derfor anvise Havne, men som tildeels vare anviste andre Handelselskaber. For nu at skaffe dette Compagni noget Eiendommeligt, overdrages det i Særdeleshed de Norske Glasværker og Kanonstoberier, skjønt Udførselen af disse Fabricater er til det vestlige Europa naturlig bekvemmere gennem Cattegattet, end gennem den desuden da ikke ganske færdige Canal. Smidlertid læses i Adresavisen No. 114 en Publication fra Regeringen, der vistnok maatte give den Deel af Publicum, der om flige Anlæg ikke kunde gjøre sig rigtige Begreb, overspændte Forventninger om dette Canal-Compagni. Publicationen lyder saa: Da det er Hans Rgl. Majest. allernaadigste Hensigt, at alle Hans Undersaatter i Almindelighed, som maatte have Lyst og Vorne til at interessere i det Rgl. nylig octroierede Danske, Norske, Slesvigsk og

Holsteenſke forenede Handels- og Canal-Compagni 1782. ſkulde, ved at overlades nogle Actier, nyde godt af bemeldte Compagnies forventede Fordele, ſaa har Allerhøiſtſamme ſtrax allernaadigſt beſtemt et i Forhold til den hele Sum meget betydelig Antal Actier til Uddeling ſaavel i Danmark og Norge, ſom begge Forſtendommene. Af dette Antal er til Uddeling for Indvaanerne i Kjøbenhavn alene beſtemt 3000 Stykker. Her modtages derfor Subscription af Administrationen for benævnte nye Compagni, Onsdag, Torſdag og Fredag den 12te, 13te og 14de Juni, paa det ſaakaldte gamle Dvæſthuus; hvorved tjener til Efterretning, at de, ſom der maatte have i Sinde at ſubſcribere, maa være betænkte paa, naar forlanges, at kunde ſtille antagelig Caution for Actiernes prompte Indløsning til de faſtſatte Betalings-Terminer; ligesom og Ingen uden Undtagelse, ſkjønt han bliver tegnet for det begjærte Antal, derved erholder nogen Retſighed til at erholde Actier, da Subscriptionliſten, naar ſamme er ſluttet, efter Hs. Kgl. Mſts udtrykkelige Befaling ſkal forrelægges Allerhøiſtſamme til egen allerhøieſte Approbation, og den derefter ventelig fornødne Repartition. Til Efterretning bekjendtgjøres tillige, at i Henſeende til Uddelingen af de for Kjøbstæderne med dertil hørende Landdiſtricter beſtemte Actier modtages Subscription i enhver Kjøbstad, efter nærmere derom ved Stiftamtmandene i Danmark og Norge gjørende Foranſtaltning og Bekjendtgjørelſe, ligesom og Uddelingen i Hertugdømmene ſkal ſkee paa lige Maade. — Dgſaa denne Publication er da Beviis

1782. for, hvor ofte alt for directe, for ikke at sige utidig, Regjeringen blandede sig i Handelen til baade Dens og sin egen Skade. — Men dette Canal-Compagnie kom da heller aldrig i Virksomhed, saa dets Actier i 1789 maatte forandres til 4 Procent Rgl. Obligationer. — De ovrigte dette Aars Love og Indretninger for Handelen ere: Pl. 21de Januar til Afdærfel mod al Misbrug af Søpasser, samt angaaende Algierste Søpassers Tagelse for de Skibe, som passere Cap finis terræ. — En Rgl. Resolution af 17de Januar forbyder, at Hvede, Rug, Byg og Malt fra Bornholm maa indføres, men vel Havre, Havregryn og Erter, naar medfølge behørig Dyrigheds-Attester for, at de ere af Landets egne Producter. — Anordning af 8de April om Forholdet med det saltede Kjøds Medlægning, Dragning og Mærke, som udsendes til Udlandet. — Pl. 10de April om den det Østerste Handels = Selskab givne Ret til Enehandel ved de danske Fortereser og Loger paa Kysten Guinea. — Anordning af 19de Juni for Lotteriet i Grensfund. — Da Tidernes Conjunctioner havde aabnet fordeelagtig Uffæetning for Provisions = Varer til og over de Rgl. Vestindiske Der, saa bekendtgjør en Plac. under 3die April, at de i 1779 udsatte Præmier for disse Varers Udsendelse nu skal med de 3 Aars Forløb falde bort. — Forordn. 4de Novbr. udvider og forøger Handelsfrihederne paa St. Thomas og St. Jan. — Under 19de April fik saavel Kjøbmændene, som de der bestyre Handelen og forestaae Hval-

fanger-Anlægene i Grønland en udførlig Instrux. 1782.

— Den Danske Ostindiske Handel naaede under den Nordamericanske Krig sin høieste Spidse. — Det Asiatiske Compagni udsendte aarlig til Indien og China 6 til 8 Skibe, dets Actier steg i Aar til en høi Priis, saa en Actie betaltes med henved 900 Rdlr., men det aarlige Udbytte var da og pr. Actie 150 Rdlr. Men følgende Aars Fred i Versailles gjorde Ende paa denne Hærlighed.

I Aar standsede den da fordærlige Kvægsyge. — Velgjorende for Landmuen var Forordn. 17de April om de fornødne Hjælpemidler til de blant Almuen opkomne smitsomme Sygdommes Helbredelse, og deres videre Udbredelse at forekomme. — Endnu i Aar vedblive Proprietairerne paa de solgte Anvorskovske Domainer deres Uvillighed til, at betale Skoleholderne hvad dem tilkom, saa Kongen i N. 22de Marts under militair Execution maa paalægge dem uden Modsigelse at betale, thi da ingen Bestemmelse var herom i Auctions-Conditionerne, saa forlangte de, at det ved en Commission skulde afgjøres, hvorvidt de vare pligtige at betale, men hvad ikke blev dem bevilget.

Norges Trang paa Korn og Fødevarer var i Aar stor. I Følge Rgl. Resolution af 21de Febr. blev derfor udsat Præmier for indenlands Byg, Havres og Havremeels Indførsel i de syndensjeldske Stifter til Juni Maanedes Udgang, hvilken Termin siden blev forlangt. I ligesaa

1782. lang Tid blev og ved Resolution af samme Datum tilladt at indføre fremmede Kornvarer af samme Slags. I Pl. 25de Juli tillades fremmed Havres Indførsel til Aggershuus Stift, og i Plac. 12te Septbr. tillades overalt fremmede Kornvarers Indførsel til dette Stift. Disse Tilladelser igjentages og udvides flere Gange i Nar. Ogsaa for Norge udkom under samme Datum som for Danmark, nemlig 11te Novbr. en Plac. med flere Foranstaltninger til at hindre Mangel og dyre Priser paa Levnetsmidlerne, hvori og modereres Tolden paa visse Varer, som paa fremmet Salt. — Ved Pl. 13de Marts blev bestemt visse Omflags eller Rente-Betalings-Terminer for ethvert af Norges Stifter. — Under 24de Mai gik til Stiftamtmanden i Christianssand fem vigtige Rescripter, om Overformynderne og Stiftets Pupilmidlers Udsættelse, om Skifternes Behandling, og Stiftamtmandens Myndighed over Borgerne, om visse Præcautioner ved Umyndige Midlers Udsættelse, og om Overformynderne eller Børgerne skal betroes Pupilmidler.

Til Regjeringens Omforg for Rettens Pleie i Nar horer Anordning af 7de Januar for Justitsens Pleie i en og anden Deel ved Sornilitair-Etaten. Under samme Datum udkom Forflaring og nærmere Bestemmelse af den 752 §. i Søfrigs-Artikels-Brevet, hvilken §. ikke holdtes for, noie og tydelig nok at fastsætte Straf for alle de Tilfælde, i hvilke en Skibs-Chef, i Tid af Fægtning, maatte have manglet sin Skyldighed. An-

ledningen til denne Bestemmelse var *Co-Capitain* 1782. Peter Schønning's i forrige Aar viiste slette, det Danske Flag vanærende, *Conduite*, da han, som Chef for en Fregat, gik af Veien for et Engelsk armeret Skib, uden, efter Krigsbrug og sin Instrux, at bruge Magten, eller vove, hvad han kunde og borde have vovet. Thi blev han tilslutt for en Søkrigsret, som domte ham fra Liv og Ære, dog ved Kongelig Benaadning blev det ved Cassation. Premier-Lieutenant Otto Lütken, nu Flaadens første Admiral, betroedes det at gjøre godt hvad Schønning havde gjort slet, og han udferte og til Flagets Ære det ham Betroede med saadan Udmærkelse, at han forfremmedes til Capitain med Compagni, sprang saaledes Capitain-Lieutenants Classen forbi. — Af meget velgjørende Indflydelse paa Retspleien saavel i publice som i private Sager blev Forordn. 1ste Mai, om Vidners Forelse ved Retterne i Danmark. — Pl. 27de Febr. foreskriver, at hvem der vil arrestere en Told- og Consumtions-Betjent for Gjæld, skal først af hans Foresatte begjære ham fra hans Post afløst.

Under 29de Januar fik Sorø Academi en forbedret Foundation. Men denne Høiskole blev derfor dog ikke, hvad den havde været med Lærere som Sneedorff og Guldberg og under Over-Hofmestere som Danneskjold og Reichenstein. I vore Dage er den igjen bleven til hvad den oprindelig har været, en Forberedelses-Skole til Universitetet. — I Placat

1782. 15de Mai befales, at til det store Kgl. Bibliothek skal afleveres haandskrevne Codices paa Pergament eller Papir, og gamle Danske Bøger af ældste Trh̄ til det seistende Sekels Midte, der opbevares i Kirker og andre offentlige Stiftelser.— I Aar aabnede den af sit Fædernelands Videnskabelighed høit fortjente Kammerherre S u h m sit store Bibliothek til offentlig Brug, hvorom han gjorde en Annonce i Adresavisen No. 41. — Universitetets medicinske Facultæt, hvis Ordinarii vare Krahenstein og Friis Rottboll, fik under 22de Mai en Cabinetsordre, angaaende i Sager, som komme til dets Erklæring, altid at indhænte de disignerede Profesørers Meeninger. — Det den 11te Octbr. 1772 oprettede medicinske Selskab fik i Aar et Kongl. aabent Brev af 5te Juni, med Tilsgagn om Majestætenes Beskyttelse, som og Tilladelse at kalde sig Det Kgl. Kbhvske medicinske Selskab, og Sigil med sammes Dverfskrift paa Latin. — Mellem de Kjøbenhavnske Læger, især Profesør Tode og Dr. Buchhave, havde fast i et Par Aar været en hæftig Pennekrig om Nellikeroeden, som Sidste ville have til Surrogat for det velgjørende China. I Aar trak Buchhave i Marken, gennem Kviserne, med en heel Hob Patienters Attester, men som dog nok ikke betydede meget. — K. 15de Mai tillader, at der paa Kongens Bekostning maa forfærdiges to Sæt astronomiske Instrumenter, hvoraf det ene skulde medgives en Gronlands Missionair til Observationer, især Magnetens Misviiisnings flittige Udforstning,

der laa Bugge meget paa Hjerte, er og en for 1782. Sofarten meget vigtig Sag. — N. 18de Decr. til Maler = Billedhugger = og Bygnings = Academiet samt Kbhavns Magistrat, om nogle Academiet bevilgede Friheder, i Henseende til Haandværksfolk og Laugene.

Statmester Henrich Carl, Greve af Schimmelman, Ridder af Elephantordenen og Geheime-Conferentsraad, dode den 15de Febr., 58 Aar gammel. En meget spydig Discours paa Tyft, om denne Stormands sidste Time, circulerede i Publicum med Rygte, at August Hennings var dens Forfatter, hvad ham paa Prent paabyrdes i Hamburgs Neue Zeitung. Vist kunde Tungen bedre, end den kundskabsrige Hennings, have bedømt Schimmelman som Finantsminister. Men Hennings var til den Tid Hofmand, der gjerne ville i Været, havde og faaet sig en adelig Kone. Dette ham paabyrdede Forfatterstab fralagde han sig derfor i Aviserne. I evrigt er Schimmelman i vore Dage haardt bedømt af især en nyere Historieskriver. Men Noget torde vel kunde anføres til hans om ikke Forsvar saa dog Undskyldning. Vist nok, skrives hans Finantsministeriums Historie udførlig, og Texten tages af Montesquieur l'Esprit des loix Liv. XIII. chap XV. p. 439 i Udgaven til Amsterdam af et Selskab, saa — —

1783. I Adresavisen No. 22 læstes efter høiere Ordre en snyderlig Bekjendtgjørelse fra Over-Hofmarschallen. Han lod nemlig Publicum deri vide, at i Henseende til Kortpengene var den Forandring bleven indført, at herefter maa ved Spillebordene til Hove ei gives mere i Alt, end 1 Rd. ved et Spillebord, hvilket Exempel Hans Majestæt Kongen venter, man i Byen overalt følger. — Og til samme Tid tillodes dog, at paa Hofsets Baller en Domino spillede høie Hasardspil.

Grev Christian Ditlev Friderich Kewentlow til Grevskabet Christiansøde var nu bleven første Deputeret altsaa Chef for General-Toldkammeret, i hvilken Post han allerede robede den fjeldne virksomme Pladsmand, han ville blive. — Selv indfandt han sig flere Gange om Morgen tidlig ude paa Toldboden, hvor han bemærkede Skippere og Andre, der maatte vente paa Toldbetjentene for at blive klarerede. Thi blev ved Pl. 15de Novbr. bestemt Expeditionstiden ved Toldboden i Kbhavn. — En anden Plac. af 24de Novbr. dicterer Mulet for de Handelnde og Andre, som ikke betimelig levere Told- og Consumption-Betjentene de Beviser og Efterretninger, disse behove til deres Regnskaber. — I Conferentsraad og General-Krigscommissair D t t o C h r i s t o p h e r M u n t h e af Morgenstjerne fik og Generalitæts- og Commissariats-Collegiet en virksom Deputeret, men en haard Mand, der ikke var Bønden god, hvad han viiste deels i Sessio-

nerne for Soldaterindrulleringen, deels ved andre 1783. Leiligheder, var og derfor meget imod Stavnsbaandets Løsning.

I Følge Freden til Versailles erklæredes nu, i Pl. 26de Juni, Forbudet mod Munitions og anden Krigsforraads Transport til Vestindien, for hævet. — Med Sverrig blev nu og truffen Convention om Sjette- og Tiende-Pengenes gjensidige Ophævelse, som bekendtgjordes i Placat af 18de September.

Plac. 7de April bekendtgjør Ophævelsen af den i 1779 af Skibe og Varer paabudne extraordinaire Afgiwt. — Men derimod forhoiedes Betalingen for de Algierste Sopasfer efter de i Pl. 14de April indeholdte Bestemmelser. — Dgsaa blev under 12te Novbr. bekendtgjort en Forhoielseafgiwt, paalagt de Chinesiske og Ostindiske Silkevarer, der dog ved Kgl. Resolution af 22de Decbr. blev modereret. — Forordn. 13de Jan. om Consumtions Erlæggelse og Tilbagegivelse af indenrigske consumtionsbare Varer, som ikke fortæres i de consumtionspligtige Stæder, hvor de ere indførte, vore eller falde. — I Adresavisen No. 229 læses en mærkelig Bekjendtgjørelse fra Finantferne, Wiinhandler Baron Volten angaaende, der nu havde clareret sit hos Kongen gjorte Laan. Men da Hr. Mathanson har opbevaret denne Bekjendtgjørelse i sit her tit anførte Skrift, behøver det ikke her at indføres.

Cancelliet maa i Skrivelse af 1ste Febr. betyde Politimesteren i Kjøbenhavn, at Hensigten

1783. af de om Torvekjob og Levnetsmidlernes Hidførelse til Udsalg m. v. udgangne Anordninger alene er, at hindre Forprang, uberettiget Handel, og saadant Dyrkjob, hvorved de nødvendige Levnetsmidlernes Indkjøb for Kbhavns Indvaanere vanskeliggjeres, eller Priserne dog overdrives. Han havde til indbemeldte Collegium sendt ikke færre end 17 Forherer, optagne over Udskillige med Fedevarer i Kbhavn Anholdte. — Under samme Datum bekjendtgjor Cancelliet i en anden Skrivelse, at Anstalter ere søiede til fra Soldvæsenet at underrette Politimesteren om, naar bedravede Varer, som her skal forblive, ere blevne fortoldede. — En Skrivelse fra samme Collegium af 1ste Marts befaler Stiftamtmanden over Riber, at haandhæve Apothekerne mod al utilladelig Medicamenthandel, hvori de gjordes megen Indgrib ikke alene af de Handlende, men og i de Kjøbstæder, hvori der laa Garnison, ogsaa af Regiments-Chirurgerne og deres Underchirurger. — I Skrivelse fra General-Soldkammeret af 23de Marts bekjendtgjores Dyrkjobens af Forbuddene paa fremmed Dietriol og Svovls Indførsel til begge Riger. — Under 16de Juni fik Stiftamtmanden over Fyen et meget omstændeligt vel skrevet Rescript, angaaende Nyborg Kjøbstads Indtægter og Udgifter, Skatternes Ligning og Indkrævelse, Byens Kirker, Skove, Torder og derpaa staaende Huse, dens Brandvæsen, Indquartering o. s. v. Dette R. gaves ikke paa Forslag enten fra Over- eller Under-Driggheden, men endel af selve Borgerne havde ind-

givet det paa hoiere Stæder, som Forslag til en 1783. Instruction for Byfogden og de eligerede Mænd, med Begjæring om Kongelig Confirmation paa det. Forslaget var, som jeg veed, conciperet af Raadmand i Odense og Birkedommer Hans Tørgen Trøjel, en Mand, som besad Kundskab for en hoiere Birketreds, end han var i.— K. 15de Octbr. til Aahavns Magistrat hæver det i 1781 gjorde Forbud, paa at ingen Seilmager- Svend maatte udgaa som Matros, Styrmand eller Seillægger paa Goffardiskibene m. v. — Ved Kgl. Resolution bestemtes, at den Tobaksplantning, som ved Kjøbenhavn hidtil var drevet for Kgl. Regning, herefter skulde overdrages til private Lysthavende, og derfor de paa Plantagerne opførte Torre- og Waanings-Huse, samt Inventariet af Heste, Vogne og Redskaber forauctioneres. — I Aaret 1748 tillodes det Alle og Enhver i Kjøbstæderne at handle med Ostindiske og Ghinesiske Varer, i det Store og i det Smaa, som med det Asiatiske Compagnies Skibe hjembragtes, men Laugsaanden fik nu et Kgl. Rescr. udvirket under 15de Octbr., som forbyder andre i Stæderne end Urtekræmmerne, at faholde i smaa Partier Nelliker, Muskater, Muskatblommer, Caneel og Cardemumer.

I Skrivelse af 4de Marts bekjendtgjor Commerce-Collegiet begge Rigers Stiftbefalingsmænd og Aahavns Magistrat, at fremmede Nationers Skibe ikke maa handle paa de Franste Der og Colonier. —

1783. En Kongl. Resolution af 7de April forbyder at indføre saltet Sild fra Bornholm, saa at de endog ved Udfibning til St. Croix i Vestindien skal ansees for fremmede. — Ved Kongl. Resolution af af 21de August nedsættes Taxten paa Tolden for fremmede Sukkere fra 10 Rdl. pr. 100 Pund til den for alle Vestindiske Sukkere bestemte Taxt $7\frac{1}{2}$ Rdl. pr. 100 Pund. — Pl. 16de April bestemmer noiere Tilladelsen til blinde Ankeres Opffijning paa Helsingøers Rhed og Farvand. — Pl. 28de Mai ophæver fra 1ste Aug. den i 1779 paabudne extraordinaire Afgiøt af 4 Rdlr. til de Danske i fremmede Havne ansatte Consulere, naar et Skib løsser og lader, og 2 Rdlr., naar det blot anløber en Havn. — Det holdt haardt med at faa Canal-Compagniets Actiehavere til at indfri deres Actier, saa nu Commercecollegiet maa med Kongens Tilladelse fordele Indfrielsen i tre Terminer, saaledes at i de to første kun betaltes 25 Rdlr., men i den tredie Termin Actiens resterende Halvdeel eller 50 Rdlr. — Efter Adressavisen No. 113 folgtes det Asiatiske Compagnies Actier paa Børsen for 1130 til 1150 Rdl. Stykket. Compagniet fik under 4de Juli en Kongl. Skrivelse, hvorfors to Deputerede sendtes til Kongen, for at skulde bevidne Hans Majestæt Dets allerunderdanigste Tak. I øvrigt vil man om den Danske Handel paa Ostindien og China finde gode Efterretninger i Grosferer Nathansons tit anførte Stift om Danmarks Handel, Skibsfart o. s. v. — Samme i mange Dele interes-

sante Værk har og Bidrag til Historien om Han- 1783.
 delen paa vore Vestindiske Der og om det Vest-
 indiske Handelscompagnie. Men en meget om-
 stændelig og vigtig Efterretning om Compagniets
 Status ved dette Aars Begyndelse har Hr. Ra-
 t h a n s o n dog ikke bemærket, hvilken jeg derfor
 her til Sikkerhed for Fremtiden vil opbevare, saa-
 ledes som den findes i dette Aars Adressavis No.
 6. "I det Vestindiske Compagniets General-Fors-
 samling den 28de Decbr 1782 blev oplæst følgen-
 de Efterretning: Ved Udgangen af Aaret 1781
 blev, for at opbringe en Dividende af 250 Rbd.
 pr. Actie, Beregningen over Compagniets Gevinst
 gjort til Udgangen af Juni 1782, og var saale-
 des den hele Gevinst i Compagniets Handelsaar
 (som regnes fra Juni til Juni), hvilken egentlig
 først skulde bestemmes i General-Forsamlingen
 1782, bragt med i Dverslag. Denne Gevinst,
 som, foruden den i Følge Dctroien henlagte Sum af
 200,000 Rdlr., udgjorde en Summa af, 250,000
 Rdlr., hvoraf 250,000 Rdlr. bleve uddeelte, og
 og 1 Million henlagt til Actiernes Forhoielse til
 300 Rdlr., er altsaa virkelig vundet til ultimo
 Juni 1782, og endnu et Dverskud af circa 24000
 Rdlr. Efter Compagniets Institution skulde Han-
 delsgevinsten uddeles fra Juni Udgang det ene
 Aar til Juni Udgang det følgende. Men da man
 var afvegen derfra ved Slutningen af Aaret 1781,
 maatte det ved General-Forsamlingen 1782 ag-
 tes fornødent ogsaa at gaa forud, naar man ville

1783. frembringe en Dividende, som skulde være overeensstemmende med Compagniets Fond. Men dette var betænkeligt formedelst den manglende Afslutning af Bogerne i Vestindien, endskjønt det, som forud var udgivet, virkelig allerede maatte være vundet ved Devidendens Udbetaling ved 11te Juni 1783. Man besluttede derfor at gaae efter Oetroiens Indhold, og atter at regne efter Compagniets Handelsaar, i Folge hvilket der ved Aarets Ende bestemmes, hvad der er vundet ved Juni Maanedes Udgang samme Aar, saa at Compagniet egentlig staaer i Debet til Interessenterne et heelt Aar, da den ved Aarets Slutning bestemte Dividende forst maa betales til 11te Juni det paafølgende Aar. Paa eengang at vende tilbage til den fundamentelle Indretning var ikke raadeligt, da det var mere tilfredsstillende for Interessenterne, og mere overeensstemmende med Compagniets Orden, at tage en Middelvei. I Folge heraf blev Tolden beregnet efter et ganske maadeligt Overslag til ultimo Decbr. 1782, og udgjorde samme tilligemed Overskuddet af Handelens Gevinst til ultimo Juni 1782 en Sum af 200,000 Rdlr., hvoraf 40 Rdlr. pr. Actie var udsat til Dividende. Hvad der paa denne Maade blev vundet af Udbyttet for Handelsaaret til ultimo Juni 1783, var den mindste Deel af Compagniets Gevinst i det løbende Handelsaar, og dog tilstrækkelig til at kunde bestemme en fuldkommen Rente af Capitalen efter Actiernes egentlige Priis, og til at tilfredsstille Interessenterne. Udbyttet for

tilkommende Aar kunde efter denne Beregning 1783. saaledes bestemmes, at der ingen videre Beregning forud var nodig, da ikke alene Toldindtraederne fra 1ste Januar til ultimo Juni 1783 allerede ere en Equivalent mod nærværende Uddeeling, men endogsaar hele Handelsgevinsten fra 1ste Juli 1782 til 30te Juni 1783, tilligemed Overskuddet af de for ringe anslagne Toldrevenuer til ultimo Decbr. 1782 (samt hvad paa omtrent 8 Tonder Guld i Varer til Begyndelsen af 1782 i Vestindien er vundet, og endnu ikke er beregnet) bliver tilovers at uddeele. Dette vil til Decbr. Udgang 1783 bestemme Dividenden, og derpaa vedbliver Compagniet at fastsætte Dividenderne efter dets Handelsaar fra 1ste Juli til ultimo Juni, ogsaa at udbetale det Fastsatte til paafolgende 11te Juni, da man siden kan vente at see, hvor meget der er vundet fra 1ste Juli 1782 til ultimo Juni 1783 med en Capital af 1,700,000 Rdl., da Indskuddet af 500,000 Rdl., formeret med 200,000 Rdl., fra ultimo Juni 1781 til ultimo Juni 1782 har vundet en Capital af 1,250,000 Rdl.” Saavidt denne Status Beregning og Oversigt, der slutter saaledes: ”Saa meget have vi fundet fornødent af denne Sag at bekendtgjøre vore Læsere, paa det de kunde derved sættes i Stand til at fælde Dom over Handelsens sande Tilstand, uden ved de Efterretninger som ofte Uvidenhed, eller af Egennytte frembrag, Cavale udspreder, at føres i Vildrede. Denne Efterretning kan desuden maaske blive Mange til

1783. Nytte, som maaskee ikke veed, hvormeget altid og paa ethvert Sted falske Rygter om Handelens Opkomst eller Forsald, Contracter, som enten ere opdigtede, eller kun sluttede pro forma, anvendes som Midler til at bringe Actierne i Veiret eller sætte den ned, da man, ved Kundskab om Handelscompagniets Tilstand, kan, naar Priserne forandres, domme om hvorvidt saadant er skeet med Grund eller ikke, uden at være underkastet at blive et Kov for de ofte prøvede Kunstner.”

Sjyllands Proprietairer, der dog uretfærdig havde ved Regjeringens Svaghed tilføjet sig et Stavnsbaand, som, da Borneedtretten gjaldt paa nogle de danske Olande, aldrig havde gjældet paa den Tyske Halvøe, holdt alligevel strengt over dette Trællebaand, og fik derfor ogsaa under dette i saa Henseende svage Ministerium udvirket en Plac. af 3die Januar, der skal hindre det unge Mandskabs Undvigelse fra Sjylland til det Slesvigiske. Og dog tilstaaer Lovgiveren i dette sit Forbud, at de Tyske Karles Tjeneste er paa visse Lieder nødvendig i det Slesvigiske. — Plac. 6te August foreskriver den Godtgjørelse, Hingsteierne af Bøndestanden skal have paa de Stæder, hvor vedkommende Godseiere ikke selv allerede have truffet bekvem Indretning med deres Bønders Hesteavl. Saa nyttig denne Indretning kunde være for Hesteavl, saa kunde den dog og paa Proprietairgodserne bruges, og, som jeg veed, virkelig stundum af Forvalterne brugtes, til at fortrædige baade Hingsternes og Hoppernes Eier. — En

Cabinettsordre af 13de Decbr. tilkjendegiver Kon-1783. gens Mishag med, at Amtmændene ikke selv personlig indfinde sig ved de i Forordn. 23de April 1781 befalede Aastedsmoder, hvilken vigtige Pligt derfor indstærpes dem. Vist at mange Udførelser havde været bedre, naar Amtmændene derved havde opfyldt deres Pligter, og forstaaet hvad mange ikke forstode, at opfylde dem, thi i disse Moder forefalde ofte Stridigheder mellem Lodseierne, som der skal en Amtmand med Hoved og Kundskab i Landvæsenet til at paaskjønne, især naar enten Landvæsencommissarier eller Landinspecteur ikke ere saa ganske at troe.

Dgsaa for Norge udkom under 17de Martz Forordn. om Consumtions Erlæggelse og Tilbagegivelsen af de indenrigs consumtionsbare Varer, som ikke fortæres i de consumtionspligtige Stæder, hvor de ere indførte, vore eller falde, men derfra til andre Stæder udføres. — Plac. 24de Martz forlænger Tilladelsen for fremmede Kornvarers Indførsel i Norges syndensjeldste Stifter til indeværende Aars Udgang. — Plac. 27de Mai indeholder visse Bestemmelser for Tiendevæsenet i Norge. — Vigtig for Landmanden var R. 4de Juni, angaaende Forholdet med Leie- og Frisfyds, i Aggershuus Stift, hvor Almuen havde klaget over, at de ofte hele Dage maatte ligge og vente paa Gjæstgiverstæderne paa de Reisende, og saa uden al Erstatning befordre dem Dagen efter. — En Rgl. Resolution af 11te Septbr. forbyder i Romsdalens Amt at anlægge eller oprette noget Værk

1783. for Kongens Tilladelse dertil er indhæntet gennem Bergværksdirectoret, som ikke for Kongen maa herom gjøre Forestilling, for Det har indhæntet Circumference-Bøndernes skriftlige Erklæring. Al Slags Metal-Bryden og Grube-Drivt blev dog Enhver fri forbeholden. — Et Rescript af 17de Januar til Stiftamtmanden og Bispen over Christiansand forordner om Taxationen over de Eien-domme, hvori offentlige Midler udsættes, samme Omgang og Ansvar, som for Aggershuus Stift var forordnet. — Et andet Rescript af samme Datum til alle Norges Stiftamtmand forordner, at Ingen uden Apothekerne maa under Tiltale falholde Medicamenter, der i Rescriptet omstændelig specificeres. — Christiania havde nu faaet sig et Dpfoststringhuus, hvis omstændelige Fundats blev Kongl. confirmeret den 3die Decbr. Denne Stiftelses Indkomster synes af Rescriptet under 3die November fornemmelig at være 1 Skilling af hver Tonde Korn og Salt, som til Christiania indførtes. — Rescript af 5te Decbr. rober den Ufsik blandt Almuen i Aggershuus Stift, stundum at begrave et hendoet Menneske, uden at tilkjendegive Præsten eller nogen anden Autoritet det. At denne Ufsik og sandt eller dog havde fundet Sted i Throndhjems Stift, viser Rescript af 18de December 1751, som i min Frederik V. Aarbog borde været bemærket, thi slige Smaanoticer ere ikke uvigtige Bidrag til et Folks Culturhistorie. — Da Bergen, som saa ofte leed af Ildbrand, ikke i saadant uhykkeligt Tilfælde kunde

altid frembringe det fornødne Vand, saa befalede 1783. Kongen i Rescript af 2den April, at alle i og omkring denne By Boende, som udlie Heste, Kaner, Carioler og Wogne, skal ved Ildbrand skaffe Vand. — Christiansands Stiftamtmand fik fra Cancelliet under 2den August Forskrift om Kjøbstædskattemes Ligning, naar der klages over Taxeerborgerne, som er anvendelig i alle baade Norske og Danske Kjøbstæder, og kunde forekomme megen Strid. — Rescript af 30te April befaler, at alle Delinquent- og Justitsfager skal gaa Overhofretten forbi og indstævnes til Hoiesteret, hvilken Kongl. Befaling Cancellie-Skrivelsen af 24de Mai dog kun vil have forstaaet om egentlige Delinquentfager. — Endnu maa med Hensyn til Norge bemærkes Anordningen af 29de December, der, for at befordre Erhernes og Mineraliers Eftersøgning og Opdagelse, frigiver alle ædle Metaller uden for Solvværkets District.

I Placat af 5te Februar befales, at de for Brændeviinsbrønderi og Krohold paa Landet afsigende Domme skal, inden 8 Uger efter deres Afsligelse, indsendes til Amtmandens Approbation, da de ellers blive uden Kraft. — Placat af 9de April bestemmer, hvorledes Skifteacter og andre Rettdocumenter i Rettergangsfager skal gives beskrevne. — Placat af 26de November befaler, at ingen Execution efter Domme i de før saa kaldte Kammerretsfager maa skee, førend den til Hoiesterets Stævnings Forkyndelse i Forordningen af 17de Februar 1774 bestemte Tid er udløben. —

1783. **S**krivelse af 10de Mai underviser Cancelliet meget rigtig Rentekammeret om, at Panteobligationers Thinglysnings er anordnet, ikke for Kongens Interessse, men for Creditors Sikkerheds Skyld, og at det altsaa beroer paa Sidste, om han vil eller ikke vil lade Panteobligationen thinglæse.

Hele dette Aars Lovgivning dreier sig fast ganske i Forordninger, Placater, Rescripter, Collegial-Resolutioner o. s. v., om Overdaadigheds Indskrænkning i alle Stænder, ved alle Leiligheder. Bistnok er Luxus Fattigdoms nærmeste Nabo, men det gjælder dog kun om den private, ikke om den offentlige Luxus, der endog i mange Tilfælde er velgjørende. Forordninger, som den af 20de Januar, om Overdaadigheds Indskrænkning i Danmark, Norge og Hertugdømmene, og en anden af 12te Marts om Overdaadigheds Indskrænkning i Bondestanden i Danmark og Norge, chicanere mere, end de kvæle Overdaadighed, som desuden allermindst finder Sted i begge Rigers Bondestand, uden at maaske den Danske Bonde æder formeget, hvad Climaet tildeels udfordrer, men hvad han nyder, selv i sine Gilder, er sandelig ikke kostbare Lækkheder. Sandt, den velhavende Hollands Bonde vil gjerne daglig spise sit fede Flæsk med Hvedekage til, men han producerer disse Retter selv, som han vel derfor skulle være nærmest til for sin Glid at nyde. I flere Egne af de andre Danske Provinser lever Bonden saa tarvelig, at en Kjøbenhavns Vder

forfer sig, naar han tilfældig kommer ind i en 1783. Bondegaard, hvor just Familien er ved Middagsbordet. Overdaadighedens Indskrænkning ved disse Love gik ikke alene ud paa Levnetsmidlerne, især fremmede Madvarer og Frugter samt Wiin, men og paa Klæde dragten, selv Bøndernes simple Klædesklæder og deres Fruentimers Kysler, Hals-tørklæder og anden Kramtøi. Deres Efterlevelse paabyrdede Landpolitiet mange Banfeligheder, især paa de Tydske Grændser ved Slesvig, som Rescriptet af 1ste October og Cancellie-Skrivelsen af 15de November viser. Selv Norges tarvelige Bergarbeidere generedes utidig af disse lige saa utidige Love mod Overdaadighed, hvad Cancelliets Skrivelse af 18de October viser. Jeg afholder mig fra at anføre alle de mange Intrepretationer, nærmere Bestemmelser og Forandringer, som disse Overdaadigheds-Forordninger foranledigede, saa at de fast kunde udgjøre en egen Deel af Lovkyndighedens Studium. — De andre dette Aars Love ere: Forordningen af 19de Febr., angaaende hvorledes for Fremtiden skal forholdes med Trolovelser. Thi sandt siges i Forordningens Indledning, at den hidtil ved Trolovelse brugelige Maade baade er kostbar for Almuen, og tillige fører mange Uordener med sig. — Forordningen af 7de Mai indfører i Daaben en ny Formular, for hvilken nu den forargelige Exarциsmus eller Besværelse *) maatte vige. — Under 11te

---

*) Derimod synes i Korsfets Betegnelse ikke at være noget forargeligt, men meget mere et for den almindelige Mand

1783. Juni udgik Kappels- og Generals-Pardons Patent for alle undvigte eller uden Tilladelse udeblevne Søfolk. — En Placat af samme Datum hæver Placaten af 22de November 1780, for saavidt de Uenrolleertes Fart til Søes angaaer, og fornyer Forbudet mod at de lade sig hyre til Søfart.

Placat af 3die Januarii hæver de for Bogtrykkeriernes Opkomst og Lærdommens Udbredelse skadelige Vedtægter, som Bogtrykkerne i Kjøbenhavn paa egen Haand havde indført mellem sig, for at underminere Provinsernes Bogtrykkerier. — Placat af 5te Februar befaler, at Bogtrykkerne, isteden for at de hidtil havde leveret til det store Kgl. Bibliothek 3 Exemplarer paa Tryk-papiir af hvad deres Officiner frembragte, nu kun skal levere 2, hvoraf et skal være paa Skriv-papiir. — Den stræbsomme og af Dansk Literatur om ikke ved andet, saa fordi han allerførst gav os en læselig Avis, fortjente Boghandler Jversen i Odense havde oprettet et Tysk Typographisk Selskab, som ved aabent Brev af 26de Februar fik Prædicat af Det Kgl. lærde og typographiske Selskab, og blev tilsagt Kongelig Beskyttelse. Men Odense var aldrig den By, hvori Lærdom trivedes. Dette Selskab faldt derfor snart i Stavre. — De to af Dansk Literatur høit fortjente Lærde Rosd Andersen og Suhm fik i Mar af Kongen Ringen Merito. — Dronning

---

paasende Symbol, der bringer i religiøs Erindring Christiendommens Stifter.

Juliane Marie kjøbte og skjenkede en ved 1783. Fredriks Hospital liggende Gaard, for deri at henflytte den hidtil i samme Hospital værende Accouchement Anstalt, hvorved Hospitalet fik flere Sygeværelser. Det Kgl. Rescript af 15de Januar til Kjøbenhavns Magistrat befaler, at denne Bygning og dens Indretning skal ansees som en Deel af Hospitalet, og derfor som dets Bygning vare fritaget for Skatter og Afgifter. — Da Inoculationshuset nu ikke længer bruges til sin Bestemmelse, saa tillod Kongen i Rescript af 23de April, efter Forslag fra Conferentsraad Holmskjold, at det maatte bruges til Stiftelsen for nyfødte Børn, som der skulde imodtages fra Accouchement-Huset, som og, at Inoculations-Husets aarlige Indkomster skulde henlægges til Stiftelsen for disse Børn. — Saa rettroende det Guldbergske Ministerium ellers var, saa bevilgedes dog under 12te Marts de saakaldte evangeliske Brødre den Sammenkomst, de endnu have i Stormgaden. — Det i vore Tider saa meget omtalte eller fortalte Landcadet-Academie fik den 12te November et Kgl., som mig synes, meget passende Reglement. — Et ikke uvigtigt Bidrag til Culturhistorien giver N. 14de Mai til Biskoppen over Thronhjems Stift. Rescriptet billiger den i Thronhjems latine Skole af Rector paa en ulyndig Discipel anvendte Straf, den famose Skole- ret. Rector var da den stridbare Theolog P. A. S. Smith, som for denne vanærende Straf sagtes af Disciplenes Forældre, men efter hoiere Be-

1783. faling afviste alle Klager og Stævninger som kraftløse.

Kjøbenhavn tabte een af sine meget virksomme Borgere i den af Adresse-Contoivet, Gratist-skolen, samt mange andre almeennyttige Indretninger, selv dertil hørende Skrifter, heit fortjente Agent Hans Holck, som døde i Aar 57 Aar gammel. — Ogsaa den i sin Tid meget gjældende General Peter Andreas Gähler døde i Glückstad i sit 65de Aar. Han var efter Alles Dom en Officeer med mere end almindelige Kundskaber, men sit Venskab med Struensee borde han have gjort et ædlere Brug af, eller forladt ham.

1784.

Arveprins Frederik udmeldte under 1ste Januar Stats- Secretairen, Geheimeraad Dve Høegh Guldberg, til sin Over-Kammer. — Den 10de Febr. kom under Navn af Grev Schindelfeld den regjerende Hertug af Würtemberg-Stuttgart til Kjøbenhavn. — Den 6te April blev Kronprins Frederik confirmeret i Slotskirken af Confessionarius Bastholm. — Den nu fratrædende Overhovmester General Eichsted blev Over-Kammerherre, men afgik som Statsminister.

Nu værende Statsminister og Præsident i det Danske Cancelli, Kammerjunker Povel Christian Stemann, begyndte sin Embedsbane, med den 4de Februar at blive ansat som Committeret i Bergværksdiceretoret. — Finanzminister Geheimeraad Stemann og Statssecretair Geheimeraad Høegh-Guldberg blev den 6te

April Statsministre. — Samme Dag blev Stats- 1784.
raad Sporon Conferentsraad og Kronprinsens
Cabinet's-Secretair. — Den 14de April tog Kron-
prinsen, efter Hans Kongelige Faders Befaling,
Sæde i Statsraadet. — De Forandringer, som
saa foregik i de hoiere Statsaembeders Besættelse,
høre til følgende anden Deel af Christian VII.
Regjerings Aarbog. Kun endnu det Vigtigste af
hvad i dette Aar af Regjeringen foretoges og i
Staten foregik, saa længe det Guldbergske Mi-
nisterium stod, eller til den 14de April, Alt i vor
Aarbogs sædvanlige Orden.

Udsigterne for Landmanden i dette Aar have
kun været lidet lovende, som sees af et lille
Skrift, en da bekjendt kyndig Landmand, Gods-
Inspecteur Kroymann, udgav under Titel: Det
ynkelige Foraar 1784 og Tanker om Aarsagerne dertil
med Raad derimod. Kjøbenhavns Magistrat fik
og igjennem Cancelliet et Kongeligt Rescript un-
der 17de Marts, som befaler adskillige Posters
Togttagelse, til at forekomme Mangel og over-
dyevne Priser paa Levnetsmidler i Hovedstaden.
Under 27de sammes communicerede saa Cancel-
liet dette Resc. til Rentekammeret. Alligevel
opmuntrer dog ved udsatte Præmier Forordn. af
2den Februar til at forsyne St. Croix med inden-
rigske Provisioner, nemlig alle Slags saltet Kjød,
Kjøtt og Fisk, samt Smør, Brød, Meel, Gryn,
Erter, Havre og Bønner. — I Skrivelse af
14de Februar, til samtlige Stiftamtmand i Dan-
mark og Magistraten i Kjøbenhavn, bringer Ge-

1784. neral-Land=Deconomi og Commerce=Collegium i Erindring Forordningen af 8de Oct. 1734, der befaler Kjøbstædernes Magistrater, at besørge Tartsat og bekjendtgjort paa Skind, da de Handlende, for at kunde udføre dem, forlangte af Feldberederne saa overdrevne Priser, at disse ikke kunde staae ved at kjøbe dem. At imidlertid denne Collegiets Foranstaltning var saa statsoeconomisk rigtig, tør tages i Tvivl. — Kjøbenhavns Magistrat fik og under 17de Marts et vigtigt meget udførligt Rescript, angaaende Stadens Fattigvæsens samt andre dens Stiftelsers Bestyrelse for Fremtiden — men heri er da siden foregaaet store Forandringer. — Sjællands Stiftamtmand og Biskop fik nu i Rescript af 18de Febr. Kongl. Tilladelse, at maa paa deres eget Ansøgning og Tilsvarende antage en Person til at revidere de offentlige Stiftelsers Regnskaber. Saadanne Stiftsrevisorer ere nu siden ansatte overalt i Stifterne som Kongelige Embedsmænd, følgelig af Kongen selv uden Ansvar for Stiftamtmand og Bisp, naar de med en saadan Stiftsrevisor have behørig Opsyn. — Det i 1781 givne Kongl. Forbud paa Beslag i de Kongelige Embedsmænds Gager udvideedes ved Placat 7de Januar til Sold- og Consumtions=Betjentenes Procenter og andre Sportler. — For den vigtige Confirmationsact udkom to Lovgivninger. Den første i Placat 27de Febr., angaaende hvad Dragt Alle, som ikke ere af Bondestanden, uden Forskjel baade i Danmark og Norge maa give deres Døttre, den Dag de staa

til Confirmation. Hvad her foreskrives borde 1784. maaske rigtigere været overladt til Præsterne at sørge for. Derimod foreskriver Pl. 26de Marts meget passende den Orden, som ved Confirmationshandlingen i Kjøbenhavns Kirker skal iagttages, for at høre de Uordener med Larm og Trængsel i Kirkegangene, og Loben ind og ud af Kirkerne fra den ene Kirke til den anden, som rigtig nok hidtil havde fundet Sted.

For Retspleien i Delinquent- og andre offentlige Sager var af Bigtighed Cancelliets Skrivelse af 6te Marts og det Kgl. Rescript af 10de samme om Bøders Inddrivelse, som efter Domme tilfalde Kongen eller offentlige Stiftelser, og om Delinquent-Regningers Revision og Moderation. — Meget vigtigt var og R. af 7de April til Justitiarius i Hviesteret, om hvorledes skal forholdes med de Sagers Paadomme i denne begge Rigernes hvieste Domstoel, hvori kun een Part lader møde. — R. 10de April til Stiftamtmanden i Christiania befaler, at uagtet Dver-Hof-Retten for Liden var standset, saa skulde dog foretages publike Sager.

Flere Lovgivninger i dette Aars første Deel vise Regjeringens Omsorg for Norge. En Interims-Placat af 5te Jan. bestemmer Straf for dem, som stjæle Kaaber ved Kaaberværkerne, hvorover meget var klaget af Værkseierne, da deels Arbejderne i Smeltehytterne, deels de Bønder, som føre Kaaberet fra Værkerne til Kjøbstæderne,

1784. begik saadanne Tyverier, tildeels forførte af selv Kjøberne. — R. 9de Jan., til Amtmanden over det nordre Bergenhuus Amt, foreskriver hvad der er rigtig Maal og Vægt, da Amtets Beboere havde klaget over de Handlendes uredelige Dm-gang hermed. — Pl. 12te Januar forbyder i 4 Aar at stybe eller fange Eisdyr. — Cancelli-Skrivelsen af 31te Januar viser, at Stavanger By nu havde faaet en examineret og eedsvoren Tordemoder, som nu Cancelliet tilstod en aarlig Lon af Byens Casse 50 Rbdlr. — Resc. 20de Februar foreskriver, hvorledes med de Kirkers Re-paration, som tilhøre Almuen i Aggershuus Stift, skal forholdes. — R. 25de Febr. tillader, at et Landphysicat i Romsdals Amt maa oprettes; den ansatte Physicus skal vel være Doctor Me-dicinæ, men dog tillige befaren i Chirurgien og Accouchement-Widenskaben. R. siger, at Roms-dals Amt indeholdt omtrent 40,000 Mennecker. Regens aarlige Lon fastsattes til 300 Rbdlr. — Wallø Saltværk var i Aar indbringende, som sees af en Skrivelse fra Bergværksdirectoriet til Stiftamtmanden i Ribe under 6te Marts, hvori siges: at Salthandlerne i Kjøbstæderne nu kan faa faa megen Walløest Salt, som de ønske at erholde, paa hvilken Tid af Aaret de maatte finde det beleiligst for sig, at afhænte det, og for den sædvanlige Priis. — Forordn. 10de Marts for-nyer Forordn. 1ste Mai 1683, hvorefter alt det Færneved, som i Norge sauges eller hugges, og indføres til Kjøbstæderne for at salholdes, skal

have en Danst Alens Længde. — To Rescripter 1784. af 12te Marts, det ene til Aggershuus Stift, det andet til Trondhjems Stift, bestemme hvilke Slags Apotheker = Varer Kjøbmændene fremdeles maa handle med. — Paa Stromsøe i Aggershuus Stift var anlagt et Bomulds = Spinderi, hvorom Stiftamtmand og Bisp fik Kongens Befaling i R. 17de Marts, at de bekvemste af Dreng og Pige = Børn, som søgte den paa Den allerede i 1766 oprettede Fattigskole, skulde vederlægs anvende den halve Dag i dette Bomulds = Spinderi. — Som allerede i denne Aarbog er omtalt de Norske Embedsmænds Berationer, saa forekomme og i dette Aars Lovgivning flere Befalinger herfor. R. 23de Januar til samtlige Amtmænd i Norge viser, at Fogderne affordrede det unge Mandskab Leiermaalsbøder uden Amtmandens Forevidende. — I Grevskabet Tarlsberg klagede Bønderne over den ublu Betaling, Sorensskriveren lod sig give, for at forfatte og beskrive deres Documenter og Breve; i Skrivelse af 24de Jan. paalægger derfor Cancelliet Grev Wedel Tarlsberg at paasee sine Bønders Fordeel; men dette Paalæg betydede nok ikke meget, da Greven ei kunde være tjent med, at lægge sig ud med sin Birkedommer. — I Christianssand oppebar Magistraten Accisen, men, som Cancelliets Skrivelse af 7de Februar viser, uden deraf at ville erlægge af denne Indkomst de befalede 4 Procenter til de Fattige, som derfor dette Colle-

1784. gium misbilliger. — En anden samme Collegiums Skrivelse til Amtmanden over Hedemarken viser, at man her tillod sig paa egen Haanden Myndighed for Forseelser, som Hengivenhed til Drik og Spil, at afgive nationale Soldater til de gevorbne Regimenter, hvad da Cancelliet blev enig om med Generalitæts-Collegiet at forbyde for Fremtiden. — Smidlertid kunde flige de Kongl. Embedsmænds Egenraadigheder ikke have fundet Sted, eller dog ei være gaaede saa vidt, naar de Kongelige Befalingsmænd havde været paa deres Poster, men desværre vare disse ofte unge fra Danmark opsendte Junkere, der kjendte lidet til deres Fødeland, mindre til Norge — Seland fik under 3die Marts en kongelig confirmeret Foundation for sit Tugthuus, hvad det vel kunde trænge til; thi jammerlige Klager fores over Almuens Lovløshed og Usædelighed. — Paa Færøe fik Byerne Thorshavn og Frederiksbaag en Brandforsikrings Anordning af 22de Marts.

Professør Dr. Uildgaard gjorde Forsøg med en lille aerostatisk Maschine, som han den 5te Januar lod gaa op fra Christiansborg Slots Ridebane, og sidst saaes ved Lundehuset. Men Apotheker Mühlensted lod den 12te dernæst en langt større Luftballon gaa op fra Christiansborg Slotsgaard, hvilken Dagen efter blev funden 6 Mile fra Kjøbenhavn i Landsbyen Holtug ved Storehedinge. — I den sædvanlige Tale, som, i Anledning af den Kongelige Fødselsfest, aarlig holdes paa Universitetets Auditorium, søgte Tale-

ren, denne Høiſtoles Rector, Abraham Kall 1784. at viſe Nødvendigheden af Love til at ſtandſe Overdaadigheds ſtadelige Fremgang. Men ſaa ſmigrende Talen kan have været for det da gjældende Miniſterium, ſaa meget tvivler jeg paa Talens vægtige Grunde for hvad der ſkulde beviſes. Dog deſværre Kjøbenhavns Univerſitet har lige fra det Griffenfeldſke Miniſterium ikke lidet underſtøttet den offentlige Smiger eller ſervile Hengivenhed, ſom har anrettet ſaa ſtor Fordærvſe, at derom kunde ſkrives en egen meget, men ſorgelig, intereſſant Hiſtorie, naar den ſkreves og maatte ſkrives oprigtig. Lovtaler holdtes over det Guldbergſke Miniſteriums Dmſorg for den videnſkabelige og den religiøſe Dp-lyſning. Men da Guldberg var borte og Tanſon bleven Univerſitetets Procantſler, ſaa ſkrev han et Program, ſom havde der ved denne Høiſtole hidtil herſket et Barbari, ſaa dens værdige Rector, den characteerfaſte Jacob Edvard Colbjørnſen *) maatte bruge ſin Myndighed og node Procantſleren til at tilbagekalde dette Program, ſom viſt endnu maa findes paa Univerſitetets Bibliothek. — Den ſaa af Genierne til Skyerne ophøiede Guldbergſke Pſalmebog maatte vige for Balle, der dog var en ſaa at ſige Skabning af den afgaaede Miniſter.

---

*) Thi det var ham tvertimod ſin Broder Chriſtian, ſom ſnart var Demagog ſnart Roiaſtiſt. Jacob Edvard var altid Roiaſtiſt, ja, om man vil, Ariſtocrat, men han var det af Princip.

1784. Den 1ste Febr. døde Capitain F. Lütken nær sine 86 Aar. Emanuel Balling skrev i den Anledning: Skilderi af en retskaffen Mand eller Sal. Capitain Lütken's Minde. Men interessantere er følgende i Lapidarstil opsatte Biographi, som Adressavisen No. 21 leverer:

Søe-Capitain Friderich Lütken

fød i Kjøbenhavn 1698 den 27de April,

død i Helsingøer 1784 den 1ste Februari.

Han blev Cadet 1709 og fulgte hele Orlogten.

Han var i Pomern 1712 med Admiral Sehestedt, Laa der Vinteren over med Commandeur Carlsen.

Ved Landgangen paa Rygen 1713

med Admiral Rosenpalm.

Som Lieutenant i Hovedslaget 1715

under Admiral Raben.

Ved Narstrand's Erobring 1719 under Vice-Admiral

Tordenskjold.

Blev kvæstet for Elfsborg samme Aar.

Blev Capitain 1733.

Var i den bekjendte Commission 1735

over Commandeur Benstrup

med Admiral Suhm under Grev Danneskjold-

Samsøe.

Blev afskediget ved Commissionens Ende 1736.

Blev 1739 gjort til

Controlleur ved Translationen paa Dresunds

Toldkammer

og fik efter Ansøgning i sit 80de Aar

sin Entledigelse derfra 1777 den 5te Juni

med Pension.

Under 29de Januar 1780 behagede det allernaadigst 1784.

Hans Majestæt at optage ham udi den Danske
Adelstand gratis *).

Han har skriftlig efterladt til sine 8te levende Børn
25 Børnebørn og 3 Børnebørns Børn
sit hele Levnetsløb.

Men Verden kan kjende Manden af hans trykte
Skrifter, saavel Theologiske som Moralske
og Deconomiske,

hvilke sidste han var den første Autor af i Danmark.

Han var den sidst levende af alle dem, som
i sidste Orlog havde tjent som Officeer.

— Dgsaa døde i War og i samme Maaned den
4de en anden, af Medicinen meget fortjent, Mand,
Frederiks-Hospitals-Apotheker Soachim Didrich
Cappel, en Sachser af Fødsel, han var blandt
Hovedstadens og nok blant alle Danske og Nor-
ske Apothekere den Første, der udmærkede sig som
videnskabelig Pharmaceut, og som saadan dannede
flere yngre Pharmaceuter, blant andre den be-
kjendte Justitsraad og Waisenhuus-Apotheker Mül-
ler, som anlagde Porcellains-Fabrikken. Men at
han bestandig kunde gavne de medicinske Discipli-
ner, efterlod han sig et betydeligt Legat, for at
udmærkede unge Mænd i Faget, kunde i Udlan-
det fortsætte deres Studeringer, da vistnok disses
Fortsættelse i Udlandet ikke er lærerigere for nogen
ung Studerende, end for den unge Læge.

---

*) Det var dog ingenlunde hans Fortjeneste, der adlede
ham, men at hans Datter skulde gifte en Adelsmand.

